

Vatra veche

10

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul V, nr. 10 (58), octombrie 2013 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Petre Căpriță • Vestitor • Număr ilustrat cu lucrări de Petre Căpriță din Expoziția „Către sine”

Antologie *Vatra veche*

Plouă peste toamna mea...

Plouă peste toamna mea brumată,
De ploaia asta să m-ascund n-am unde,
Nu știu de-a mai plouat așa vreodată,
Plouă și în gânduri îmi pătrunde
Ploaia vieții, rece și ciudată,

Ploaia ca o tristă simfonie,
Ce greu e întunericul de-afară
De parcă gem și strugurii în vie!
Un plug flămând prin sufletul meu ară,
Cum ară mâna mea, atunci când scrie...

Plouă, de ce plouă? cine știe...
Sunt singur și mai singur nu se poate
În noaptea asta surdă și pustie
Și totuși parcă cineva îmi bate
La geamul meu, cel dinspre veșnicie...

NICOLAE NICOARĂ

VATRA VECHE DIALOG CU MIRCEA POPA

SUMAR

Antologie Vatra veche, Nicolae Nicoară, Plouă peste toamna mea/1
 Scriitori la orele de română, de Nicolae Băciut/3
 Romulus Guga 30. Viața postmortem, de Nicolae Băciut/3
 Romulus Guga inedit. Tradiție și continuitate. Transcriere de Ilie Șandru/4
 Și totuși, există „Viața postmortem”!, de Nicolae Băciut/5
 Vatra veche dialog cu Mircea Popa, de Marin Iancu/6
 Clujul, mai sărac fără Petru Poantă, de Nicolae Băciut/9
 Un gând la trecerea lui Petru Poantă, de Dărie Duncan/9
 Vatra veche dialog cu Ion Brad, de Ilie Rad/10
 Amiază mediterană, poem de Ion Brad/10
 Vatra veche dialog cu Răzvan Theodorescu, de Tudor Petcu/11
 Ziua de naștere spre moară, poem de Dumitru Ichim/11
 Parabolele lui Iisus (Andrei Pleșu), de Stelian Gomboș/12
 Esecu. Permanența lui Marc Aureliu, de George Popa/14
 Poeme de George Băciut/15
 Ali Nașin și Mihai Eminescu, de Gică Manole/16
 Metafizică și arhitectură (George Călinescu), de Cătălina Gherase și Sergiu Scoferciu/17
 Inedit. Fotografii cu N. Steinhardt, de Veronica Pavel Lerner/18
 Discursul religios în opera lui N. Steinhardt/, de Claudia Vașloban/19
 Complexul Acterian, de Cosmina Moroșan/21
 Panait Istrati/ Maxim Gorki, de Ion N. Oprea/23
 Despre „Fenomenologia narativă a spiritului românesc” (Mihail Diaconescu)/, de Monica Dușan/24
 Poeme de Teofil Răchițeanu/25
 Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/26
 Povești de dragoste. Octavian Goga – Aurelia Rusu/, de Pamfil și Maria Bîlțiu/27
 Aurel M. Buricea – 70. Poeme/28
 Cronica literară. Poezia filosofică (Dumitru Găleşanu), de A.I. Brumaru/29
 Copilăria, ca luptă de clasă, de Paul Schweiger/31
 Lucian Blaga. Lumină din lumină/Drită nga drita, de Lucian Gruia/33
 Poetul exilat Ștefan Băciut (Nicolae Băciut), de Răzvan Duncan/34
 Un liric clasic, de o rară stenicitate (George L. Nimigeanu), de Constantin Blănuș/35
 Miticismul la români (Florea Dudiță), de A.I. Brumaru/36
 Jurnalul celor 150 de zile (Cornel Galben), de Rodica Lăzărescu/37
 „Și, deodată, peste Câmpia de Vest, e iarăși toamnă albastră...” (Gheorghe Zărnescu), de Ionel Bota/39
 Întâlnire fără argumente (Carmen Doreal), de Melaniia Cuc/40
 Biroul dușilor de-acasă (Dumitru Hurubă), de Constantin Stancu/41
 Altarul de nisip (Ștefan Goanță), de Nicoleta Mărghița/42
Çavraj sau odihna în *word*! (Dărie Duncan), de Răzvan Duncan/43
 Apă de băut. Pasteluri maieutice în iarnă (Aurelian Titu Dumitrescu), de Dărie Duncan/44
 Poetul cu șoimul pe umăr (Vasile Morar), de Ioan Vasiliu/45
 Panopticumul ca modalitate (Zenovie Cărlugea), de Iulian Chivu/46
 Ioan Vasiliu aruncând cu poeme, de Ioan Evu/48
 Mersul pe apă (Melania Cuc), de Carmen Doreal/49
 O poveste adevărată ... (Anica Facina), de Mirela Neagoș/49
 Documentele continuității. Cultură și rasă în Transilvania, Câmpia Tisei și Panonia, de Octavian Căpățână/50
 Convorbiri duhovnicești, cu ÎPS Selean, de Luminița Cornea/52
 Iubirea înseamnă uitare de sine, de Gh. Nicolae Șincan/53
 Cu moderație, despre biserica ortodoxă, de Daniel Tache/54
 Steagul de nuntă, de Radu-Ioan Băeș/55
 Anchetă „Vatra veche”. Casa Memorială Mihail Sadoveanu – Visarion Puiu, de Luminița Cornea/57
 Poem de Adrian Nicolae Popescu/58
 Oameni pe care i-am cunoscut. Alfred Hoffman, de Veronica Pavel Lerner/59
 Teatru. „... de unde vii?”, de Dorina Vladi/60
 Jinduirea după cărțile de valoare, de Dumitru Hurubă/61
 Poeme de Valentin Tufan/62
 Meridiane lirice românești: Gabriela Mocănașu, Mircea M. Pop, Vasile Hatos/63
 Jurnal de călătorie. Vietnam, de Alexander Bibac/64
 Măsura lucrurilor, de Elena Buică/65
 Biblioteca Babel. August Strindberg, traducere de Dorina Brândușa Landén/66
 Jean Hautepierre, traducere de Iulian Dămăcuș/67
 Alan Britt, traducere de Flavia Cosma/68
 O. Henry, traducere de Mihaela Mudre/69
 Eduardo Llanos Melussa, traducere de Flavia Cosma/71
 Corbul, de Edgar Allan Poe, traducere de George Anca/72
 Delft, oraș regal olandez, de Tatiana Scurtu-Munteanu/73
 Lăudabil, dar cutremurător, de Ioan Gojia/74
 Starea prozei. Bulgărele de aur, de Anișoara Velej/75
 Armonie de toamnă, de Corina Lucia Costea/76
 Colibri, de Geo Constantinescu/77
 Epigrame de Vasile Larco/78
 Colțul lui Ștef/78
 Curier/79
 Eveniment. Supliment „Romulus Guga – 30”, de Nicolae Băciut/83
 Șevalet. Către sine (Petre Căpriță), de N. Băciut/83
 Ochi de copil. Teama, poem de Cristina Vasiliu/83
 Literatură și film. Uciderea ultimelor iluzii, de Alexandru Jurcan/84
 Reportaj. Jacuzzi – Babylon, de Iulian Dămăcuș/84
 Repere plastice. „Mare pacoste muzeul care e om” (Max Dumitraș), de Ioan Negru/85
 Post scriptum. Era lângă mine și nu l-am văzut, de Ioan Negru/87
 Starea prozei. Cu durere în suflet, de Boris Marian/88

Număr ilustrat cu lucrări de Petre Căpriță

“Către sine”

Petre Căpriță • Cel care va veni

Petre Căpriță • Amintiri din viitor.

Petre Căpriță • Călătoria minții

SCRIITORI LA ORELE DE ROMÂNĂ

Am propus, nu o dată, celor responsabili de soarta „limbii și literaturii române” ca obiect de studiu, să includă în programa școlară, măcar o oră pe săptămână, ca opțional, un curs cu tema „Scriitorii locali”, și pentru a fi cunoscute și promovate valorile locale, dar și pentru a crea o deschidere spre dialogul elev-scriitor, în ideea de a facilita înțelegerea artei literare.

M-am oferit să concep și un suport de curs, o istorie a literaturii locale, cu o selecție de texte, ba chiar m-am oferit să... „predau” la clasă această disciplină.

Am susținut mereu că prezența scriitorilor la orele de limbă și literatură română e de natură să sporească interesul pentru literatură, pentru lectură

Am continuat să visez și să sper că propunerile mele le va auzi odată cineva...

În sfârșit, se pare că speranța mea are un orizont nou, câtă vreme Ministrul Educației, Remus Pricopie, dezamăgit de procentul foarte redus (estimat la

3%) al elevilor care citesc textele de lectură obligatorie, a propus (la Festivalul Internațional de Literatură și Traducere Iași) prezența la cursurile de limba și literatura română a scriitorilor, pentru ca aceștia să „întindă o mână de ajutor copiilor, pentru a înțelege operele literare”

Mai mult, ministrul Pricopie susține și înnoirea curriculumului după care se predă limba și literatură română: „Acum suntem într-un moment în care încercăm să îmborsim acest curriculum și să îl facem așa fel încât clasa de literatura română să se desfășoare într-un mod mai atractiv, pentru că, dacă mergem la informația a doua, cea cu 3-4% dintre copii care citesc, ne dăm seama că lectura, dragostea pentru lectură este primul lucru pe care trebuie să îl cultivăm înainte de a merge mai departe. În acest context, noi am solicitat sprijin din partea tuturor, am vorbit cu domnul președinte Manolescu, am vorbit la Academia Română, pentru a ne acorda sprijin și evident, de fiecare dată când am posibilitatea să mă adresez scriitorilor români și poezilor români, o fac. Va fi un proces destul de complicat, îmborsim toate programele,

dar literatura română și istoria vor fi temele cele mai sensibile și probabil că nu vor fi epuizate aceste subiecte mai devreme de un an, un an și jumătate, iar ideea centrală este de a deschide ora de română”.

Nu se vor întâmpla minuni peste noapte, dar gândul cel bun există, iar primii pași, oricât de timizi, ar trebui să se facă cât mai grabnic.

Redescoperirea lecturii adevărate poate salva școala, poate salva destinele generațiilor care vin.

Continui să cred că lectura e temelia învățământului, că doar prin ea pot fi reabilitate toate disciplinele de studiu, că lectura – ce citim, cât citim, cum citim – trebuie reconsiderată.

Măcar în ceasul al douăsprezecelea
NICOLAE BĂCIUȚ

Romulus Guga - 30

Au trecut trei decenii din „viața postmortem” a lui Romulus Guga, cel care, până la 44 de ani, a reușit să contureze un destin literar și o operă bine articulată – care include poezie, proză, teatru, publicistică, traduceri, la care se adaugă și revista „Vatra”, seria 1971, al cărei redactor-șef i-a fost între 1971-1983 – în ceva peste douăzeci și cinci de ani de la debutul

său literar, cu poezie, în revista „Tribuna”, în 1958.

Cele două volume ale sale de versuri, *Bărți părăsite* (1968) și *Totem* (1970), la care se adaugă poemele apărute în periodice (1958 – 1971), *Inedite* (1965-1983), *Carnetul alb* (1965 -1966) și *Ultimele* (1970-1983) au fost publicate într-o ediție Romulus Guga, „Poezii, Editura Dacia, 1986, ediție îngrijită de Romulus Vulpescu și prefațată de Ștefan Aug. Doinaș.

Proza lui Romulus Guga include romanele *Nebunul și floarea* (cu un prim titlu *Iisus și ceilalți*), 1970, 1991 (ediție pe care am tipărit-o cu o postfață a mea), *Viața postmortem* (1972), *Sărbători fericite* (1973), *Adio, Arizona* (1974), *Paradisul pentru o mie de ani* (1974), notorietate aducându-i romanul de debut, premiat de Uniunea Scriitorilor, pus la index...

Nici teatrul nu a avut o soartă mai bună: „Cât privește teatrul, spune Romulus Guga într-un interviu din 1981, debutul meu cu *Speranța nu moare în zori* s-a încadrat perfect în celelalte. Piesa s-a jucat o dată, pe urmă a beneficiat de un tratament al

unor impostori locali, ca atare nu s-a mai jucat, a luat o grămadă de premii într-un festival național și s-a montat la Televiziunea Română într-un spectacol de bună ținută, care a primit, la rândul său, premii la Festivalul internațional de teatru de televiziune care s-a ținut la Praga în 1975”.

Voica Foișoreanu-Guga, i-a adunat într-o ediție apărută în 1984 piesele, „*Speranța nu moare în zori*”, „*Noaptea cabotimilor*”, „*Evl Mediu întâmplător*”, „*Amurgul burghez*”, și ineditile *Moartea domnului Platfus* și *Cele cinci zile ale orașului*.

Ca traducător, biografia lui Romulus Guga include volumele Suto Andras, *Un leagăn pe cer. Pagini de jurnal*, 1972, Jurek Becker, *Iacob mincinosul*, Cluj Napoca, 1974 (în colaborare cu Iva Paraschiv) și Willi Meinck, *Uluitoarele aventuri ale lui Marco Polo*, I-II, Cluj Napoca, 1986 (în colaborare cu Ileana Foișoreanu).

Foarte mult, am spune, pentru o existență atât de scurtă.

Despre soarta acesteia, pe larg, într-un supliment literar al revistei *Vatra veche*.

NICOLAE BĂCIUȚ

Romulus Guga inedit

TRADIȚIE ȘI CONTINUITATE

Cuvânt rostit de scriitorul Romulus Guga la simpozionul „Tradiție și continuitate”, ce a avut loc în comuna Deda, la 31 ianuarie 1982, cu ocazia aniversării a 70 de ani de viață ai istoricului Vasile Netea

(fragmente)

Tradiția și continuitatea au constituit preocupări fundamentale ale românilor și ale românilor mureșeni, ele fiind o cauză a prezentului. Ceea ce interesează acum, în mod deosebit, este că problema tradiției și a continuității românești se pune cu o acuitate deosebită. (...) Înnoirea modului de viață a poporului nostru și ridicarea pe o nouă treaptă de civilizație a acestui popor înseamnă și schimbări structurale a ceea ce numeam până acum „tradiție la români”.

(...) Ne preocupă modul în care tradiția, satul, identitatea noastră națională se conservă, își găsesc o nouă albie, un nou făgaș, pentru ca, la rândul ei, să continue la o altă cotă, cum spunea Blaga, la cota apelor Dunării, viabilitatea și vigoarea națiunii.

Știți foarte bine că mutarea unei importante părți a populației rurale în mediul urban a dus nu numai la mutații de ordin, așa spune eu, spiritual, dar a schimbat foarte mult moralitatea și mentalitatea populației orașelor. Populația rurală stabilită în orașe a adus cu sine moralitatea și mentalitatea cărora le suntem tributari cu toții și din care provine, de fapt, tot ce a dat țara aceasta mai bun.

Legat de aceasta, putem observa două fenomene interesante: pe de o parte, transpunerea acestei credințe interioare într-o formă exterioară de identitate națională. Iată, avem aici, în față, o cusătură foarte frumoasă, creată aici, în comuna Deda, care aici își are și rolul utilitar, de existență socială. Această identitate, prin care noi înșine suntem români, se transformă în mediul unei alte civilizații tehnologice. Mă refer la modul concret în care noi trăim acum, la posibilitatea de a avea o mașină, cu perinițe așezate în partea din spate. În această situație, perinița nu mai este o utilitate, ci este o „carte de vizită”, un semn distinct că în acea mașină un anumit tip de populație. Dacă veți urmări același fenomen, veți observa aceleași lucruri despre

modul în care sunt decorate apartamentele din blocuri, în modul în care acești oameni încearcă să-și conserve identitatea lor.

Modul în care își face simțită prezența această identitate, această tradiție, cred eu că trebuie să ne îngrijoreze, deoarece de multe ori kitschul, falsa tradiție, falsa cultură iau locul adevăratei tradiții, adevăratei culturi. Se pun aici o serie de probleme educaționale foarte importante. Într-o vreme, Uniunea Scriitorilor, prin glasurile noastre, ale scriitorilor, a pus de multe ori problema ca în programa analitică a învățământului să se introducă ora de folclor, ora de etnografie, într-un anumit sens, ora de educare a conștiinței naționale. Nu ne poate fi indiferent modul în care se transleagă, de-a lungul timpului, preocuparea pentru ceea ce suntem noi ca populație, ca moștenire culturală și ceea ce putem deveni sub impactul, sub șocul acesta cu societatea tehnologică. (...)

Desigur, despre tradiție se vor mai spune aici foarte multe lucruri interesante, deoarece scopul unor asemenea manifestări este tocmai acela al punerii în discuție, al dezbaterii, în mod democratic, și al înțelegerii corecte a fenomenelor timpului nostru. Referitor la continuitatea în sine, deci continuitatea ca tradiție și tradiția ca continuitate, dar și continuitatea noastră pe aceste meleaguri – cum am putut, de altfel, releva prin interviul publicat de istoricul Vasile Netea, istoric care, după opinia mea, și nu numai a mea, se situează astăzi printre cei mai importanți istorici, de la Petru Maior la Șincai și Papiu Ilarian, pe care Mureșul i-a dat – vizează, în primul rând, un aspect important față de care trebuie să privim lucrurile cu multă îndrăzneală și (...) a reda acestei națiuni părinții săi firești, de a nu mistifica și de a nu falsifica nimic din această istorie. Înseamnă a privi lucrurile în față și de a lua atitudine față de diversele fenomene denigratoare, care se mai manifestă

încă împotriva noastră și în aceste zile, dar care își au originea în trecutele teorii rosleriene.

Problema existenței poporului român pe aceste meleaguri, problema formării sale în sud sau în nord, problema spațiului gol pe care populațiile migratoare l-au găsit aici și prin care urmăresc să-și revedice acest teritoriu, sunt teorii vechi și false. Iar dacă le reamintesc acum, aici, o fac pentru că combaterea lor trebuie să constituie o preocupare constantă a istoricului, a profesorului, a educatorului în formarea generației de mâine, cu atât mai mult cu cât în lume își fac din nou simțite, uneori cu vehemență, alteori cu față grotescă, fenomene iredentiste, șovine, naționaliste, revendicative, care caută să învrăjbească popoarele, națiunile, să reînvie vechile uri naționaliste. (...) Acestea încearcă să readucă pe tapet fapte de mult apuse, închise între co-perțile tratatelor internaționale, semnate și aprobate de popoarele lumii, atât în 1920, la Trianon, cât și la Conferința de Pace de la Paris, din 1946. Acestea doar au consfințit dreptul istoric imprescriptibil al poporului român, conform căruia și a voinței sale unanime Transilvania s-a așezat firesc între hotarele la care identitatea sa istorică îi dădeau dreptul.

Revista „Vatra” și-a făcut o preocupare constantă, în ultimii ani, din a publica „Documentele continuității”, nu pentru că n-am cunoaște noi care ne sunt problemele și care ne sunt documentele, ci pentru că ele au un ecou pe multe din meridianele lumii și pentru că generațiile de azi să le cunoască mai bine. Fenomenele fasciste, neofasciste, a falselor democrații de astăzi, care, pe diverse meridianale ale lumii, vorbesc despre principii democratice, dar care au uitat repede masacrele pe care le-au săvârșit în Transilvania, atât în 1940, cât și în 1918, și care acum își arogă dreptul de a ne eticheta pe noi, românii, cu false etichete, de a vorbi despre poporul nostru în modul în care o fac uneori, ne îndreptățesc ca (...) să luăm o atitudine clară și fermă împotriva acestor denigratori. N-aș dori să credeți că acestea reprezintă probleme majore, ele nu reprezintă nimic în comparație cu uriașul prestigiu de care azi țara noastră se bucură în lume, dar pentru că ne găsim la o reuniune științifică, trebuie să spunem

că Șincai avea dreptate atunci când afirma că nu vom fi puternici decât atunci când ne vom uni cu toții, în cele bune, în cele rele. Și mai avea Șincai dreptate atunci când afirma că binele și înțelegerea vin dinăuntru și dinafară. Aceste principii enunțate de marele istoric – așa zice primul mare intelectual-martir al românilor transilvăneni pentru că martirajul său venea de la credința sa spirituală, venea de la convingerile sale politice, prin care ne-a propus un dialog asupra izvoarelor neamului său – sunt astăzi continuate, în mod fericit, în tradiția și firescul său, de istoricul care s-a născut, ca fiu al unor țărani mureșeni, în urmă cu 70 de ani, aici, la Deda.

Iată de ce atunci când vorbim de tradiție și continuitate, vorbim și de preocupările noastre curente, vorbim de sociologia culturii, vorbim de politologie, vorbim, în ultimă instanță, de literatură, vorbim de istorie, vorbim despre etică și moralitate umană și ne îngrijim, într-un fel, să asigurăm timpul nostru că suntem capabili să ne ducem moștenirea mai departe, să creștem o generație de buni patrioți, de oameni care să-și iubească valorile și neamul din care provin, iubind deopotrivă valorile cele drepte ale altor popoare, într-o lume care astăzi, mai divizată ca oricând, se luptă pentru a opri cursa înarmărilor și războiul, de a alunga teoriile apocaliptice și de a trăi în pace și liniște, cum spunea Goga, cu granițele pline de statuile poezilor, ca semn al credinței celor ce locuiesc înăuntru.

Dar pentru că simpozionul nostru se desfășoară în ultima zi a lunii ianuarie și pentru că la noi, românii, luna ianuarie are o mare valoare de suflet și credință, să ne amintim din nou de Luceafărul poeziei românești, să ne gândim la Eminescu, a cărui zi de naștere am sărbătorir-o și în acest an, să ne gândim la acel tânăr care, poate, a poposit o noapte sub cerul înstelat al acestei comune. Să ne gândim că el călătorește mai departe în sufletul nostru, merge spre generația care vine spre noi, cu aceeași credință cu care noi astăzi aici, depunem o mărturie de patriotism, laolaltă, în unitate, într-o țară liniștită și în pace, aici, la Deda.

(Text transcris de scriitorul ILIE SANDRU după caseta audio, înregistrată în Deda, la 31 ianuarie 1982)

ȘI, TOTUȘI, "VIAȚA POSTMORTEM" EXISTĂ!

Am citit cu întârziere cartea „Guga” a unui autor mureșean, surprinzându-mă faptul că se ignoră multe dintre gesturile care s-au făcut după moartea lui Romulus Guga, întru dreaptă cinstire a unei opere, a unui destin.

Să acuzi cu mânie proletară în stânga și dreapta nu e cel mai onest, mai potrivit, înainte de o minimă informare, documentare.

Cum să ignori că s-a înființat în 1994 un Cenaclu „Romulus Guga”, că s-a inițiat un Concurs de Ceație Literară „Romulus Guga”, că s-a atribuit unei școli numele „Romulus Guga”, că s-au realizat două busturi lui Romulus Guga, la Târgu-Mureș și la Răstolița, că s-a atribuit numele „Romulus Guga” unei librării (desființată ulterior), că s-a dat numele „Romulus Guga” unei străzi din Târgu-Mureș, că s-a publicat în 1984, la editura Eminescu volumul de teatru Romulus Guga, „Evl Mediu întâmplător” (ediție îngrijită de Voica Foișoreanu-Guga), că în 1984 s-a publicat volumul Romulus Guga, „Poezii” (ediție îngrijită de Romulus Vulpescu, cu un studiu introductiv de Ștefan Aug. Doinaș), că s-a reeditat în 1991 „Nebunul și floarea” în 20.000 exemplare, că s-a tipărit și o ediție a III-a, în 2011, că în 1996 am tipărit o monografie despre opera lui Romulus Guga realizată de Cornel Munteanu, Polifonia unei voci”, că s-a tipărit o lucrare dedicată operei și omului Romulus Guga (Mariana Cristescu, Nicolae Băciut, „Romulus Guga – Bărți în amurg”, mai multe ediții, revăzute și adăugite), că s-a susținut o teză de doctorat (Loredana Pop) în 2011 la Universitatea „Petru Maior” din Târgu-Mureș, că o altă teză de doctorat, a Elenei Rotaru, e în curs de finalizare la Universitatea „Ovidius”, din Constanța, că la Teatrul „Andrei Mureșanu” din Sfântu Gheorghe s-a pus în scenă „Moartea domnului Platfus” (regia Gabriel Cadariu), că la Teatrul Național din Târgu-Mureș s-a pus în scenă o dramatizare după „Nebunul și floarea”, este, cel puțin, rea credință. Să mai menționăm că la ediția a XI-a a Concursului de Poezie și proză „Romulus Guga”, Margareta Pușcaș, de la Radio Târgu-Mureș, a realizat un CD și o casetă cu titlul „Amintiri cu Romulus Guga”, unde sunt cuprinse mărturii ale lui Dimitrie Poptâmaș („Mereu printre cărți”), Ioan Oprea („Întâlnirea de la ora 5”), Cornelia Toșa („Aici, la Târgu-Mureș, e doar primăvară și iarnă”), Atanasie Popa („Palaniștii cu brânză și varză”), Dan Gheorghe Guga („Dorul de Romy”), Rodica Puia („Romulus Guga și cenaclul Liviu Rebreanu”), Iulius Moldovan („Nașul”), Romulus Feneș („Ulise”), Zeno Fodor („Alături, în lumea Thaliei”), Mihai Sin („Familia Vetrei”), Nicolae Bă-

Foto: Evocare Romulus Guga la... Școala Gimnazială „Romulus Guga”, 4 octombrie 2013: Nicolae Gheorghe Șincai, Mariana Cristescu, Lazăr Lădăriu, Voica Foișoreanu Guga, Nicolae Băciut

ciut („Sub aripa ocrotitoare a lui Romulus Guga”), Melinte Șerban („Întâlnire providențială”), Valeriu P. Vaida („Parcă a fost ieri”), Grigore Ploieșteanu („Istorie și... Ziaristică”), Ion Petru Pop („Litere cioplite în piatră”), Voica Foișoreanu-Guga („Banchetul spiritual”).

Sunt incluse și fragmente din texte de Romulus Guga, în lectura autorului, din Fonoteca de aur a Radioului.

S-au scris evocări, studii, cronici literare, recenzii legate de biografia literară a lui Romulus Guga (a se vedea referințele bibliografice din lucrarea lui Cornel Munteanu și din teza de doctorat a Loredanei Pop!).

Și sunt convins că sunt lucruri care mi-au scăpat din acest „inventar”

Sigur, niciodată nu va fi de-ajuns ceea ce se poate face pentru memoria unui scriitor, dar e incorect să treci sub tăcere lucrurile importante care s-au făcut.

E inacceptabil să refuzi să accepți că Guga e o prezență, totuși, vie în viața culturală, în mentalul colectiv, un rol important având în acest sens Școala Gimnazială „Romulus Guga”, cu cifre de școlarizare anuale care depășesc mia! Anual, încă o generație pleacă din școala care poartă numele regretatului scriitor, ducând în lume numele lui Romulus Guga. În suflet, în actele școlare!

Cu siguranță, e vorba de o documentare superficială, câtă vreme și o publicație precum „Cadran mureșean” (1979 – 1970), ca premergătoare apariției revistei „Vatra”, e numită „Cadran literar”!, că să nu vorbim de subțirimea cărții sale, despre care autorul crede că este o contribuție aproape singulară, cu care e... reabilitat Romulus Guga!

Niciun alt autor târgumureșean plecat dintre noi nu a beneficiat de atâta atenție ca Romulus Guga.

Sigur, regretăm că nu există o Casă memorială „Romulus Guga”, că nu s-a acceptat atribuirea numelui „Romulus Guga” secției române a Teatrului Național din Târgu-Mureș, că Primăria a refuzat acordarea titlului de „Cetățean de onoare postmortem” lui Romulus Guga...

Totuși, „Viața postmortem” există pentru Romulus Guga!

NICOLAE BĂCIUȚ

Vatra veche dialog MIRCEA POPA

„Cel care dă din pământul nației sau încuviințează să negocieze cu drepturile istorice ale propriului popor, acela nu mai e demn să-l reprezinte”.

(I)

Istoric și critic literar, eseist și editor, publicist de anvergură, poate unul dintre cei mai stăruitori din presa literară de azi, Mircea Popa (n. 29 ianuarie 1939, Lazuri de Beiuș, în familia unui preot ortodox) a absolvit Facultatea de Filologie a Universității din Cluj (1960). Doctorat în litere cu o teză despre Ilarie Chendi (1970). Profesor universitar, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba-Iulia. Conducător de doctorate în domeniul istoriei literaturii române. Până în 2004 a fost cercetător științific principal la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca, în calitate de responsabil al Secției de istorie literară. A realizat în acest cadru lucrări fundamentale de restituire valorică, închinată, printre alții, lui Ioan Molnar Piurariu, Ion Agârbiceanu, Octavian Goga, Timotei Cipariu. S-a ocupat de conceperea unei *Istории a presei literaturii române din Transilvania*, a inițiat și condus numeroase alte studii și cercetări cu caracter de sinteză culturală pronunțată. Autor al peste 35 de cărți cu adevărat remarcabile, domeniile predilecte de investigație rămânând însă cele

privind literatura și cultura transilvăneană de-a lungul timpurilor. Premiul „N. Iorga” al Academiei Române, Ordinul Meritul Cultural în grad de Ofițer și Ordinul Pentru Învățământ, în grad de Comandor. Inclus în enciclopedii și dicționare din țară și străinătate. Membru al mai multor asociații cu caracter literar și publicistic.

– *Fără a intra în prea multe detalii de context socio-cultural, în judecățile criticii literare sunteți plasat printre istoricii și criticii literari capabili de proiecte de amplitudine culturală, probând cu strălucire vocație în spațiul literar. Ce fel de scriitor vă considerați?*

– Vă voi răspunde fără ezitare: mă consider istoric literar, nici mai mult, dar nici mai puțin. Un istoric literar care are de fiecare dată în obiectiv întregul operei, care se străduiește să întuiască traiectoria unui destin sau a unei generații, care este preocupat de ceea ce spun izvoarele literare, documentele, corespondența, mărturiile scriitorului etc. și mai puțin de ceea ce îmi trece mie prin cap atunci când citesc o operă literară. Idealul istoricului literar este să scoată mereu la lumină date și documente noi să pună opera într-o nouă ecuație posibilă, să dezvolte relaționările pe care ea le pretinde, să o situeze în timp și cât mai exact pe scara de valori a epocii. Păcatul generației tinere de astăzi e că n-a aprofundat ca lumea toate etapele istoriei literare în facultate, că istoria universală și literatura comparată aproape că nu se mai predă, că idealul lor critic este fragmentarismul și foiletonismul. Inteligența critică a ajuns să se judece la noi după cantitatea de opinii noi și trăsnete pe care le produce cineva vizavi de operă, chiar și când depășește limitele conținutistice ale acesteia, că e lăudabil să nu mai faci remarci de tip istoric sau istorist și că digresiunea sau divagația poate să-ți asigure mai degrabă succesul decât analiza la obiect. Generația de tineri critici a mai învățat că nu e cum să intri într-o arhivă, să descifrezi un text sau o scrisoare de epocă, că nu e bine să cobori în timp mai departe de perioada interbelică. Restul e lăsat pe mâna bibliotecarilor, arhiviștilor, conțopiștilor, în seama cărora stau hârtoagele vechi, completările bibliografice, genealogiile literare,

biografismul, raporturile cu generația. După opinia curentă nu dă bine dacă te rătăcești prin meandrele operei scriitorului în chestiune, aducând completări privitoare la geneză, la societățile la care a fost afiliat, periodicele la care a colaborat. În genere, elementele de acest gen sunt privite cu condescendență, cu superioritate, când nu sunt ignorate cu desăvârșire. Există tipi elitiști care socotesc istoria literară o cenușăreasă a scrisului literar, o pierdere de vreme inutilă și fără finalitate semnificativă. În ceea ce mă privește, eu consider faptul literar tot atât de important ca o recenzie reușită sau o cronică frumoasă. Am și teoretizat acest gen de a face istorie literară într-o carte intitulată *Identificări* (Palimpsest, 2012), unde am adunat la un loc tot ceea ce mi s-a părut demn de a fi rectificat și corectat în istoria noastră literară, de la literatura veche la cea modernă și contemporană. Acest tip de cercetare aprofundată m-a ajutat să descopăr singurul scriitor român necunoscut de o sută de ani încoace, și să reușesc să-l impun în dicționare și istorii literare. E vorba de Nicolae Oțălea, de la Denta din Banat, primul autor de fabule românești, cu 30 de ani înaintea lui D. Țichindeal care e considerat de toată lumea drept fondatorul fabulei românești. Cartea lui, apărută la editura Kurtzbök din Viena la 1784, e cunoscută doar prin două exemplare de epocă, dispărând în timp datorită neglijenței și circulației. Am retipărit textul la împlinirea a două sute de ani de la ediția princeps, iar autorul a fost repede recuperat de istoria noastră literară. Nu altceva am făcut în *Tectonica genurilor literare*, unde am încercat să fixez pe bază de cercetări amănunțite, începutul genurilor literare de bază în cultura și literatura noastră. O carte ignorată și uitată prea repede de istoricii literari de la noi.

Asemenea „descoperiri” și „identificări” am realizat și în alte cărți ale mele, făcând trimiteri exacte la un text de teatru din 1843 de la Lugoj, sau tipărend de curând o carte de imne liturgice aparținând lui Samuil Micu, fapt literar memorabil, întrucât manuscrisul a fost mascat sub semnătura copistului. Ediția cărții, respective, transcrisă și pregătită de mine pentru tipar, a văzut lumina →

MARIN IANCU

tiparului în 2011 la editura Gutenberg, sub titlul *Cuvinte de laudă* fiind o adevărată *DESCOPERIRE LITERARĂ*, care, din păcate, a trecut neobservată, după ce, așa cum am arătat mai sus, sunt singurul istoric literar care în timp de o sută de ani a descoperit un scriitor total necunoscut, pe care l-a impus în istoriile și dicționarele literare.

Am rămas total decepționat de modul în care au reacționat istoricii literari autentici la cartea privind prestația de poet a lui Samuil Micu. Dacă despre Oțălea au scris extrem de elogios Șerban Cioculescu și Nicolae Manolescu, cartea de laude a lui Samuil Micu a trecut aproape neobservată, soldată cu o tăcere cvasi-generală. Asupra ei nu s-a pronunțat niciun istoric literar serios, ba, mai mult, cartea nici n-a fost menționată de cei doi autori ai unei recente ediții Samuil Micu, aceiași care au uitat să treacă la bibliografie un articol mai vechi al meu despre o altă operă poetică a iluministului blăjean. Să fie acesta un mod obișnuit al timpului nostru de a reacționa la noutate? Sau e vorba de o politică practică cu insistență: totul despre noi, nimic despre alții. Aproape înclin să cred că e vorba de acest din urmă aspect, deoarece nici cartea noastră mai veche, *Aspecte și interferențe iluministe*, nu o găsesc consemnată acolo unde i-ar fi fost locul, nici cea intitulată *De la iluminism la pașoptism*, ca să nu mai vorbesc de articolul care semnală manuscrisele *Bibliei* lui Petru Pavel Aron făcută atât de categoric în articolul nostru *La Bible chez les Roumains*, articol apărut la Paris într-o celebră și prestigioasă antologie de texte iluministe a editurii Beauchesne, intitulată *Le siècle des Lumières et la Bible* (1986). De vreme ce i-am făcut-o cunoscută la timpul potrivit, numai o gravă amnezie putea să bântuie memoria prietenului meu ca să-l determine s-o facă total uitată. E vorba de „prietenul” meu, iluministul, același care a beneficiat cu ani în urmă de semnalarea mea generoasă despre prezența în bibliotecile clujene a unui manuscris inedit al lui Inochentie Micu Klein, pe care el s-a repezit să-l publice de îndată, însoțit nu de cuvenitele mulțumiri, ci mai degrabă, de câteva ironii deplasate. Să râd sau să plâng,

să mă bucur sau să mă întristez? Nici până astăzi nu știu bine, deoarece despre ingratitudinea colegială și machiavelismul unor personaje din această sferă aș putea scrie o carte întreagă așezată sub adagiul: fă bine și ți se va face rău! Despre astfel de lucruri ar fi încă multe de vorbit, dar mă opresc deocamdată aici.

– Ați putea, vă rog, să vă fixați asupra unor momente pe care să le considerați hotărâtoare în evoluția dumneavoastră?

– Cred că ar fi cazul să recapitulez aici direcțiile principale în care s-au desfășurat cercetările mele de-a lungul mai multor ani de muncă literară. Un prim domeniu l-aș circumscrie ca fiind definițoriu pentru monografia literară. Aș aminti astfel că acest tip de cercetare l-am experimentat într-o serie de cărți cum sunt cele închinete lui Ilarie Chendi (1973), Ion Molnar Piurariu (1976), Octavian Goga (1981), Ion Agârbiceanu (1982; 2013), Timotei Cipariu (1993), Lucian Blaga (2007), Victor Papilian (2008), încercând de fiecare dată să pun în valoare aspecte mai puțin cunoscute ale operei, să epuizez, dacă se poate spune așa, documentarea în cauză.

A doua direcție sistematică a cercetărilor mele are în vedere presa literară. E un domeniu în care am realizat, după modesta mea opinie, cele mai mari progrese, oferind nu numai o *Istorie a presei românești din Transilvania*, dar și cercetări parțiale de o mare utilitate. Este vorba mai întâi de cartea cu tema *Presa și ideea națională*, apărută la Alba Iulia în 2002, dezvoltată ulterior sub forma unei antologii reprezentative ca urmare a unui proiect colectiv (2006); ea a fost urmată de cărți privind activitatea gazetărească a unor scriitori ca Barițiu, Slavici, Goga, Agârbiceanu, Reboreanu, Blaga, Papilian, Țuțea sau

o incursiune incompletă în *Presa mehedindeană*, care poate fi oricând amplificată. Ani de-a rândul m-a preocupat să lămuresc mai atent prezența presei românești pe plan internațional și național, lucru rezolvat în parte în cărțile *Incursiuni în presa românească* (2011) și *Panoramic jurnalistic* (2012), aceasta din urmă cu adevărat demnă de atenție. Dacă pun la socoteală multe articole consacrate presei românești din *Dicționarul general al literaturii române*, atunci acest tip de cercetare își dobândește cu adevărat dimensiunea.

În ordinea preocupărilor se cuvine să amintesc aici preocupările mele de literatură comparată. În acest domeniu mă văd obligat să amintesc lucrările: *Convergențe europene* (1995), *Apropieri literare și culturale româno-maghiare* (1998), *Andrei Veress – un bibliograf maghiar prieten al românilor* (2006), *Relații culturale și literare româno-spaniole de-a lungul timpului* (2007), *Spania descoperită de români* (2007), *Sub semnul Franței* (2006), *De la Est la Vest* (2012), toate bazate pe cercetări și investigații proprii, cu multe elemente de noutate. Pot afirma chiar că în domeniul relațiilor româno-maghiare sunt singurul român care a scris două cărți în ultimii cincizeci de ani, și a participat la două simpozioane cu această tematică în Ungaria: unul la Debrețin, despre Moricz Zsigmond, și altul la Kis-Körös, localitatea de naștere a lui Petőfi. Dacă comunicarea mea de la Debrețin a văzut lumina tiparului doar în versiunea românească (*Mihail Sadoveanu și Moricz Zsigmond*), cea ținută la Kiss-Koros a cunoscut și versiunea maghiară în volumul *Petőfi. A szomszéd és rokon népek nyelvén* (Budapest, 2000).

Urmează la rând un al domeniu de cercetare, în care m-am numărat printre pionierii genului: literatura exilului și a diasporei. Imediat ce a fost posibilă recuperarea scriitorilor români care au trăit și s-au manifestat în Occident, adică imediat după 89, am început să scriu și să adun date despre ei, fiind singurul care a făcut investigații sistematice pentru a reuni într-un singur tot ceea ce au scris ei în țară înainte de a pleca, cu ceea ce au realizat ei acolo. Scoasă în 1998, cartea →

mea *Reîntoarcerea la Ithaca* a fost, după cea a lui Cornel Ungureanu, singura contribuție serioasă în domeniu.

A intrat în discuție pentru a primi un premiu la reuniunea scriitorilor români de la Neptun din acel an, și numai faptul că n-am luat cu mine un exemplar din lucrare a făcut ca premiul întâlnirii să-i fie atribuit lui Gh. Pleșea pentru cartea sa despre scriitorii români de la New York. Ea a fost pusă din greu la contribuție în lucrarea de sinteză *Enciclopedia exilului românesc* a lui Florin Manolescu, deși, în mod ciudat, autorul mă citează la unii din cei 22 de scriitori de care mă ocup, dar alții uită să facă acest lucru. De menționat sunt numeroasele ediții prin care am recuperat opera unor scriitori ca Grigore Cugler, Vintilă Horia sau Lucian Boz, prin ediții care s-au bucurat de real succes. Cele două ediții destinate scrisului lui Grigore Cugler, *Apunake* și *Vi-l prezint pe Țeavă!* au reprezentat la data apariției ediții de referință, ca să nu mai vorbim de cele trei ediții din Vintilă Horia, dintre care una apărută și lansată la Madrid, la ambasada României în 2002, cu titlul *El fin del exilio* (cuprinzând traducerea în spaniolă a povestirilor și nuvelor sale apărute în revistele din țară dinaintea exilului), a reprezentat o recuperare de interes real și pentru literatura spaniolă de astăzi. La lista preocupărilor mele s-au mai numărat scriitori ca Ionel Jianu (cu o ediție *Între teatru și literatură*, 2004), dar și Grigore Nandriș (cu o prefată la *Basarabia și Bucovina* în 2002) sau Lucian Boz, cu o ediție de corespondență, *Scrisori din exil*, în 2001.

Ar mai fi de amintit și faptul că am predat la un curs special, *Literatura exilului și a diasporei*, că am propus teze de doctorat din domeniu, dintre care unele s-au bucurat de o apreciere unanimă, cum ar fi cea despre *Romanul francez cu tematică românească* a Ionelei Oprea, *Relații româno-maghiare în perioada interbelică*, realizată de Eniko Olciar, cea despre George Uscătescu de Sanda Moraru, cea despre *Relații româno-finlandeze* de Paul Nanu, cea despre *Eminescu în literatura maghiară* de Carmen Mogoșiu sau cea despre scrisul lui Constantin Virgil Gheorghiu, realizată de

Rodica Marian. Prin acest mod de abordare, la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia s-a creat o adevărată școală de preocupări interdisciplinare, dar și de literatură străină și comparată, care a dat rezultate dintre cele mai bune, trei dintre aceste teze de doctorat obținând premiul de debut din partea Asociației Scriitorilor din Cluj-Napoca.

O altă preocupare a mea a fost aceea de editor, prin care am încercat să readuc în actualitate o serie de scriitori „uitați” sau neglijați, pe care i-am prezentat anterior în volume ca *Pagini bihorene* (2003) sau

Penumbre (2004). Cred că sunt singurul critic și istoric literar care a contribuit la reintroducerea în circuitul literar a numeroși scriitori uitați sau realmente necunoscuți, dar și la realizarea unor noi perspective de a privi opera unor scriitori consacrați, prin realizarea unor ediții sau a unor prefete, al căror număr trece de o sută.

Aș aminti aici ediții din scrisul lui G. Bariț, Ioan Slavici, George Coșbuc, Octavian Goga, Vasile Goldiș, Nicolae Oțalea, Victor Eftimiu, Emil Isac, Ion Minulescu, Dimitrie Meciuc, Cornel Coposu, Miron Pompiliu, Lucreția Suciu, Radu Dragnea, Constantin C.I. Nottara, Ion Pop Florantin, Florian Ștefănescu Goangă, Al. Ciura, Ștefan Augustin Doinaș, Ion Russu-Abrudeanu, George Moceanu, Alexe Mateevici, Gheorghe Cardaș, Ioan Miclea, Victor Papilian, Victor Iancu, C. Hagea etc.

Un domeniu predilect de activitate l-a reprezentat și lexicografia

literară. Grație invitației lansată de profesorul Mircea Zăciu și de Niculae Gheran am colaborat încă din 1978 la dicționarul *Scriitori români*, apoi la cel coordonat de Mircea Zăciu și echipa lui, cărora le-au succedat apoi două inițiative personale de mare efect: *Dicționarul cronologic al romanului românesc de la origini până la 1989* (2004) și *Dicționarul romanului tradus în România* (2005), pe care le-am realizat împreună cu colectivul de istorie literară de la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca, în urma a mai mulți ani de cercetare, ca teme de plan.

E perioada în care am funcționat ca șef de colectiv la acest departament de lucru al Academiei Române, și în care am condus, în calitate de responsabil de temă, aceste două proiecte, a căror inițiativă de înscriere în plan mi-a aparținut în totalitate.

Datorită unor defecțiuni de organizare și mai ales unor intrigi de culise ale unui coleg invidios și mediocru, care a dat bun de tipar fără să mă consulte, cele două dicționare au apărut fără specificarea, normală altfel, care să facă trimiterea convenită la cel care a condus și a coordonat tema. În schimb, acest ipochimen mărunț și păgubos, care n-a dăruit istoriei noastre literare mai nimic în cei 40 de ani de lene statornică, a publicat sub numele lui părți întregi din primul dicționar și din cel de al doilea fără a specifica măcar că acolo e încorporată munca altor colegi, pe care i-a „furat” pur și simplu, plagiatul și furtul literar fiindu-i mai la îndemână decât munca cinstită și devotată unei cauze.

Mai mult decât atât, atunci când a fost pus să lucreze la *Dicționarul general al literaturii române*, coordonat de acad. Eugen Simion, s-a dovedit neînstare să-și ducă munca până la capăt, lăsând o serie de articole pe seama mai tinerelor sale colege.

Dacă ocolea sistematic munca (nu l-a văzut nimeni ani de zile intrând într-o bibliotecă!) s-a dovedit mare campion la intrigi, minciuni și delațiuni de tot felul, metode „securiste” în care s-a specializat cu un fariseism în care l-a întrecut și pe biblicul Iuda.

Clujul - mai sărac fără Petru Poantă

Când, în adolescență, l-am întâlnit pe Petru Poantă, deși nici el nu era foarte departe de ea, la lansarea unui volum de „Micropoeime” al lui Aurel Rău, Petru Poantă, pe atunci redactor la revista „Steaua”, care s-a impus de la bun început prin autoritatea sa critică, certificată încă din anii „Echinoului”, între ai cărui fondatori se număra.

Nici nu visam atunci că temutul tânăr critic literar îmi va fi coleg cândva – coleg la „Echinoul”, coleg la Direcția pentru Cultură (el fiind director la Cluj), colegi de Asociație USR la filiala Cluj, dar, nu în ultimul rând, un amic de nădejde, un critic literar pe care l-am resimțit întotdeauna confratern, ferm dar echilibrat, impunându-și întotdeauna distincția.

În ultimul deceniu, am fost ortaci ai acelorași iluzii și deziluzii, în eforturile noastre de a menține prestigiul unei instituții șifonate politic, guvernare după guvernare. Abandonase de ceva vreme lupta, scârbit, poate și obosit, sătul să se mai bată cu morile de vânt, rămânând fidel iubirilor sale literare dintotdeauna, între care George Coșbuc, readus în actualitate prin profunzimea și subtilitatea

interpretărilor sale critice, ca să nu mai vorbim de Clujul studenției noastre, de „Echinoul” care ne-a unit, ca în jurul unei „vetre vechi”, de statornicie în demnitate și respect pentru valori - locuri geometrice ale orizonturilor sale literare.

Petru Poantă ne-a lăsat o operă - *Modalități lirice contemporane*, 1973; *Poezia lui George Coșbuc*, 1976; *Radiografii I*, 1978; *Radiografii II*, 1983; *Scriitori contemporani*, 1994; *Cercul literar de la Sibiu*, 1997; 2006; *Dicționar de poeți*, 1999, 2000; *Efectul Echinoului sau despre echilibru*, 2003; *Opera lui George Coșbuc*, 2004; *Clujul meu. Oameni și locuri*, 2006; *Clujul meu. Anii șaptezeci*, 2007; *Clujul meu. Radiografii*, 2011; *Clujul interbelic. Anatomia unui miracol*, 2013, ediții din G. Coșbuc, Ion Negoitescu, Radu Stanca. Coautor la *Scriitori Români*, 1978; *Dicționarul Scriitorilor Români*, 4 vol., 1995-2001; *Dicționarul General al Literaturii Române*, 2004-2005 – despre care s-a scris și se va mai scrie, în aceeași termeni elogioși cu care au făcut-o Laurențiu Ulici, Al. Dobrescu, Nicolae Manolescu, Radu G. Țeposu, Mircea Iorgulescu, Mircea Zăciu, Dan C. Mihăilescu, Mircea

Tomuș, Gheorghe Grigurcu, Florin Mugur, Tania Radu, Radu Săplăcan, Valentin Tașcu, Ion Vlad, Doina Curticăpeanu, Mircea Muthu, Daniel Cristea Enache, Irina Petraș, Dumitru Micu, Pavel Azap, Marta Petreu, Nicolae Oprea, Diana Adamek, Aurel Sasu, Marian Popa, Al. Cistelean, ca să înșirui doar o parte dintre cei care i-au apreciat eforturile, opera.

Ne va lipsi verbul său, bonomia, umorul fin, ironia subtilă, umărul său, pe care ne puteam pune nădejdlile și deznădejdlile, mai crezând că nu e totul pierdut.

NICOLAE BĂCIUȚ

Un gând la trecerea lui Petru Poantă

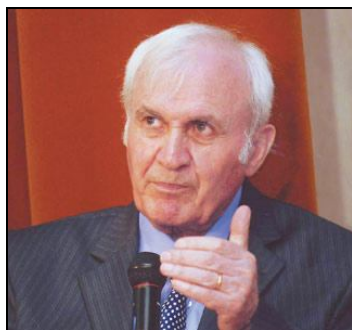
Probabil cel mai important lucru pe care ar trebui să îl învățăm de la cultura franceză e acela al echilibrului, al viziunii cerebral-relaxare, a privirii de ansamblu. Noi, în general, avem autori ai câte unei cărți, nu știm să tratăm autorii industriali, dar de certă valoare (Sadoveanu), în schimb, am văzut zilele trecute o colecție, în trei tomuri-gigant, a poeziei Annei de Noailles, la Paris, în uzul tipăririi normale. Când Simion are strădania să facă la Academie niște ediții de tip Pléiade, i se dă în cap și e supus inerentelor șicane, politicianismului abject – fie el și de politică editorială. Maturitatea unei culturi dă suma culturii sale prin înțelegerea, cât e necesar didactică, a faptului că a vorbi despre gusturi la nivelul ofertei și nu al cererii e o slăbiciune, un impas. Consider că e un fapt remarcabil a ataca opera unor scriitori cum e G. Coșbuc într-o epocă în care el începea – iată, a ajuns!, un autor de manual și un autor de prozodie remarcabilă. Eu cred că e mai mult de atât, dar trebuie viziune. Și până la urmă acesta e curajul critic adevărat, să scrii inovator despre autori care par șterși în epoca ta dar care au fundamentul depășirii posterității învinse. Sadoveanu, Coșbuc. Un exercițiu tulburător l-a făcut acum câțiva ani Andrei Terian, printr-o extraordinară carte despre G. Călinescu (*G. Călinescu. A cincea esență*),

dar încă acolo munca e cum e. Coșbuc pare, însă, complet pierdut viziunii contemporane. Nu chiar atât de pierdut ca Vlahuță, nici chiar atât de zglobiu ca Topîrceanu, însă un antropolog poet, un Dosoftei în armură laică, deși uneori mai puțin interesant ca Dosoftei. Ar fi de revizitat de generațiile noi viziunea, căci asta înseamnă istoria, viziune, această *poezie a imposibilului*. Privită în natura ei cultă și idilică. E nevoie pentru aceasta de o înțelegere a literaturii în întregul ei și nu în schematisme și gust. Acum ceva timp, un remarcabil poet tânăr îi dădea, cu mâna luată de pe *iPod*, o palmă lui N. Iorga, așa, în treacăt. O studentă de la litere spunea public că Eminescu e plicticos și sfărăitor. Din clișee de acest gen ale lipsei de înțelegere a culturii ca întreg apare embrionul mediocrității de fond, pentru că uneori tocmai cei care ar trebui să aibă o prudență măcar a meseriei, din avânt tineresc, o uită. Și ele merg mai departe, ca fiind exemplare.

Cândva, demult, la lansarea cărții mele de debut, într-un orașel din Ardeal, a venit la mine o profesoară de limba română (cum se făceau cândva profesori, acum nu se mai fabrică!) urându-mi *s-ajungi mare cât Coșbuc!* Firește că am simțit decalajul dintre vârste și epoci, m-a bucurat urarea, nu mi-am permis să fiu într-o culpă de gust. Nu gustul conta, ci generația. Dar generația e cu atât mai puternică cu cât își ridică statutul prin opere, pe același subiect, cu care să discute de la egal la egal cu o alta. Fie subiectul chiar și Coșbuc.

DARIE DUCAN

Vatra veche dialog

Ion Brad

„Cine uită nu merită” spunea
cândva Nicolae Iorga

(V)

Și dacă tot e vorba de paginile unei istorii mai îndepărtate, dar cu evidente reverberații, uneori negative, până în prezent, mai notez aici, cu voia d-tale, domnule profesor Ilie Rad, faptul că, în urmă cu doi ani, am căutat în Arhivele de la Alba Iulia – cetatea Marii Uniri, dar și a sacrificiilor lui Horea, Cloșca și Crișan –, urmele stră-strămoșilor mei paterni, Brazii din Pănade, și ale celor materni, Barna din Iclod, începând cu secolul al XVIII-lea. În paralel cu această operație obositoare, mi-a fost dat să citesc cartea extraordinară a doamnei Elena Mișu, *Un apel pentru cei morți – Rapoartele preoților greco-catolici – 1848-1849* (Editura Buna Vestire, Blaj, 2012), unde figura și însemnarea preotului Ioan Ignat, de la 25/13 noiembrie 1849, asupra *Oamenilor din Pănade, care au murit, cu prilejul revoluției maghiare, precum și a văduvelor și a copiilor, care au rămas săraci, prin furia acelei revoluții*: Boldiș Andrei, om de 55 de ani din Pănade, pre acesta l-au împușcat maghiarii, trecând în 18 iun. a.c. prin Pănade cu armata către Blaj. A cărui văduvă rămasă, Maria, astăzi trăiește în Pănade, cum poate, că moșie n-are, numai un cuib de căsuță, unde se ocrotește; Zemeș Vasile a lui Crăcianu, om de 53 de ani, pre acesta l-au împușcat tot atunci maghiarii. De dânsul au rămas 2 copii neașezați și o fată. Văduva rămasă, Eva, e chilavă, neputincioasă, vrednică de ajutoriu și, ce e mai mult, și datorii are pe capul ei, rămase de bărbatul său!!!; Cipariu Andrei, om de 33 de ani din Pănade, pre acesta iarăși atunci l-au împușcat maghiarii. De dânsul au rămas văduva

Marina și 2 copii mărunți, unul e șchiop, neputincios...; Brad Marica, pre aceasta iarăși atunci au puscat-o maghiarii, dânsa era văduvă de 70 de ani, de dânsa n-a rămas nime sărac; Văsălie Stănia, om de 30 de ani din Pănade, pre acesta iarăși l-au puscat maghiarii, de dânsul rămăsese o văduvă, ci aceea încă acum nu e de milă, că s-a măritat; Dumitru Marcu, om de 50 de ani din Pănade, pre acesta l-au împușcat un căpitan Bathori, care era cu săcuii la Biia, pentru că ar fi grăit acea vorbă că „peste 3 zile vin ai noștri”.

Care însemnare întru toate a fi dreaptă, precum aici s-au scris tuturor celor ce se cuvine a ști, mărturisesc cu subscrierea numelui meu și credința preotească.

Iată ce se întâmplase și în ICLOD, satul vecin din care venise mama Cornelia în Pănade: Savonia Toader, 24 de ani, au murit în lovirea din Sâncrai, unde maghiarii și românii s-au bătut. De dânsul n-a rămas nimenea, decât un tată bătrân; Barna Ion, 28 de ani, însurat, pe asta l-au puscat maghiarii la Szâmărtin (Târnavenii de azi), văduva de dânsul rămasă șede cu părinții ei...; Lăslău Irinca, de 50 de ani, era văduvă, ea ca văduvă, pre aceasta aprinzând maghiarii casa, în foc acolo au murit.

Mai sus scrise însemnare, așa ar fi, precum aici s-au scris, cu subsemnarea numelui și credința preotească Iclodu, 8 decembrie 1849, Marian Barna m.p. Parochus gr.c. Iclosiensis.”

**Petre Căpriță • Căutând prin
amintiri**

AMIAZĂ MEDITERANĂ

De-atâta lumină
Toți am ajuns transparenți.
Ziua e-o simplă radiografie
Cu umbre fierbinți.
Numai coloanele negre ale
chiparoșilor
Veșnic prezenți
Mai măsoară distanța pustie
Dintre noi și părinți.

În lumină căutam cuvintele lor,
Ochii lor, mâinile lor,
Ca pescarii stele de mare,
Vietăți fantomatice, de duhuri
altoi.

Adâncul de sus, amăgitor,
Are gust de iod și de sare,
De sărutul cu care suntem datori
Părinților ce-au evadat din noi
În mările-acestea solare.

ION BRAD

Numele Barna îl purtau și bunicii mei materni.

Aceste inscripții îndoliate ale Bisericii Greco-Catolice din Ardeal au fost inițiate de Gheorghe Barițiu, prin foile sale din Brașov, în paralel cu cele inițiate de Andrei Șaguna la Sibiu. Ambele biserici românești fuseseră amăgite încă o dată de împăratul de la Viena, cel pe care Avram Iancu a refuzat să-l vadă în Munții Apuseni. Acesta le promisese familiilor românești îndoliate unele despăgubiri pecuniare. Încă o minciună imperială. N-a trecut prea mult până în 1867, când s-a oficializat blestemata „uniune” a Transilvaniei cu Ungaria, idee vehement condamnată de Simion Bărnuțiu, în discursul său celebru de la 2/14 mai 1848, rostit de la amvonul Catedralei Blajului.

Cred că am ajuns prea departe în timp, căutând rădăcinile actului samavolnic al Diktatului de la Viena din 1940 și ale urmărilor sale tragice.

Le-am scormonit pe toate, domnule Profesor, nu pentru paie pe foc, ci pentru a nu le uita. „Cine uită nu merită” spunea cândva Nicolae Iorga.

Dar, vorba străbunilor latini: *Dixi et salvavi animam mea!*

ILIE RAD

(Din volumul în curs de apariție: Ilie Rad, *Convorbiri cu Ion Brad*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013)

Vatra veche dialog RĂZVAN THEODORESCU

Importanța doctrinei sociale a Bisericii Ortodoxe în contextul Uniunii Europene

– Proiectul unei construcții europene este prin excelență unul umanist care poate atrage prin atenția deosebită pe care o acordă unității în diversitate, inclusiv din punct de vedere cultural și religios. Așa a luat naștere acest proiect care a prins un contur puternic pe parcurs. Astfel, țările care au devenit membre ale Uniunii Europene se caracterizează prin ethos-uri culturale diferite, prin seturi de tradiții și obiceiuri care diferă de la un spațiu la altul și desigur prin credințe religioase specifice. Acestea dintre ele sunt în majoritate rituri confesionale creștine, în special romano-catolice și protestante, dar nu în ultimul rând și ortodoxe prin aderarea Bulgariei și României la UE. În acest sens, mi-ați putea spune care este rolul pe care îl joacă principiile doctrinelor sociale ale Bisericii Catolice și ale celor protestante, ele fiind credințe majoritare în UE, și cum își poate aduce contribuția sau doctrina socială a Bisericii Ortodoxe într-un astfel de context, ea fiind totuși o minoritate confesională?

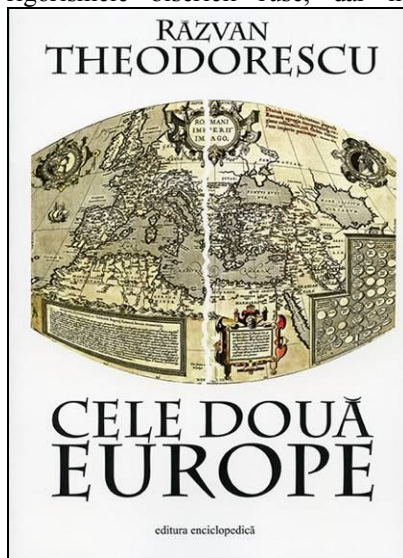
– Catolicii și protestanții au o tradiție venerabilă a doctrinelor sociale. Ortodoxia este abia la începuturile sale pe acest făgaș (în ciuda unei tradiții bizantine care a fost întreruptă în epoca Turcocrăției). Mi-e teamă de faptul că fiind o confesiune minoritară (18% din UE, dacă adăugăm Grecia și Ciprul) ortodoxia nu va putea niciodată să impună aici punctul său de vedere.

– Prin doctrina socială a Bisericii Catolice înțelegem în primul rând ideea de universalitate principală, indiferent de spațiul cultural în care aceasta este prezentă, întrucât Biserica Catolică însăși este considerată o biserică universală. În schimb, bisericile ortodoxe sunt oarecum separate prin existența bisericilor autocefale și prin caracterul lor național. Cu toate acestea se poate vorbi totuși de o doctrină socială unitară a Bisericii Ortodoxe, ale cărei principii să poată avea un impact, în primul rând etic, în spațiul Uniunii Europene? V-aș ruga, de asemenea, să subliniați și diferențele, dar și punctele asemănătoare între doctrina socială romano-catolică și cea ortodoxă.

– Ortodoxia este perfect congruentă cu europenitatea (am arătat-o în eseu meu „Ce poate fi, astăzi, civilizația ortodoxiei?”). Este națională, este sinodală (deci democratică), are tendințe ecumenice și un rol considerabil al laicului.

– Una dintre doctrinele sociale ortodoxe esențiale este cea a Bisericii Ortodoxe Ruse. În urmă cu câțiva ani Sfântul Sinod al acestei Biserici a adoptat documentul „Temeiurile doctrinei sociale a Bisericii Ortodoxe Ruse”, care într-un fel sau altul reprezintă o contrapondere la principiile sociale catolice și evanghelice. Cu toate că Rusia nu este o țară membră a Uniunii Europene, considerați totuși că documentul mai sus amintit de mine, care a fost adoptat de către Biserica Ortodoxă Rusă, poate influența atitudinea Bisericilor Ortodoxe reprezentante ale țărilor integrate în Uniunea Europeană?

– Poți avea multe rezerve față de rigorismele bisericii ruse, dar nu

ZIUA DE NAȘTERE SPRE MOARĂ

Sărac fiind cu duhul, pe-ascuns cârpindu-mi graiul, mi-am pus în vârf hambarul unde sfârșește paiul. Nu mă cunoaște crinul - stema-n peceți de slavă, și-s ocărât de ornic că tot ce-am strâns e pleavă.

Dar chipul Tău, Cuvinte? Luminii Tale – robul, agonisita-mi zestre în scrin Ți-aduce bobul.

A fost vreo întrebare să n-o-nghimp la răscruce?

Vezi cum se-apleacă spicul? Ca Rodul Tău pe cruce.

Tu ce scrutezi în cuget chiar umbra din rărunchi, nu-mi treier hălăciuga, cu bobul înghenunchi:

– Îngăduie rostirii polenul de făină, o să-nțârzie Fiul și-i ultima lui Cină!

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

trebuie uitat că, ideologic, ea este cea mai coerentă în Răsăritul european. Răspunsul este pozitiv.

– Care sunt principalele concepte ale doctrinei sociale ale Bisericii Ortodoxe care pot dobândi un grad mai mare sau mai mic de aplicabilitate în spațiul Uniunii Europene marcat din plin de principii etice și sociale romano-catolice și evanghelice?

– La această întrebare se potrivește foarte bine răspunsul pe care l-am dat celei de-a doua întrebări pe care mi-ați adresat-o.

– Deși există destule diferențe între bisericile ortodoxe și cele apusene atât din punct de vedere dogmatic, cât și din punct de vedere etico-social, ele sunt prezente laolaltă prin existența Uniunii Europene. Credeți că tocmai această existență a Uniunii Europene poate contribui și la sporirea unui dialog ecumenic între bisericile ortodoxe și cele apusene, cel puțin sub aspectul doctrinelor sociale?

– Acest dialog este mai curând unul de imagine. Am publicat în acest an o carte, „Cele două Europe”, unde este indicată profunda cezură între Europa catolică și protestantă și Europa ortodoxă cu „insule” islamice. Mulți pot să nu aprecieze această realitate. Ea, însă, există.

TUDOR PETCU

Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste

(II)

De multă vreme n-am mai primit cu o asemenea bucurie o carte pe care, iată, nu am avut răbdarea să o citesc până la a avea nebunia de a-mi da cu părerea despre ea. Fac asta, însă, din poziția celui care, de multă vreme, a fost preocupat de acest subiect, parabolele lui Iisus sau, cum inspirat le definește Andrei Pleșu, „Adevărul ca poveste”.

Justificarea acestui interes ține de optică, de modul în care un laic, nu un profan, un cunoscător profund al marilor texte ale umanității, reușește să înțeleagă, ceva mai eliberat de tensiuni dogmatice, mesajul parabolilor biblice. Nu-mi pot ascunde părerea de rău că n-am putut fi de față la lansarea acestei cărți. Bineînțeles, i-am urmărit lansarea pe orbita spiritului prin intermediul internetului, dar mi-aș fi dorit să simt publicul și reacția acestuia la apariția acestei cărți pe care o văd și o simt cu adevărat remarcabilă.

Iisus Hristos, indiferent cum este înțeles de oameni, ca Nazarineanul, ca Mesia și Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu sau Omul, nu are biografie didactică, oricât s-ar specula în această direcție. Părerile unora cu privire la eventuale studii în Egipt sau India mi se par irelevante. Evangheliile nu ne arată decât faptul că la vârsta de 12 ani îi uimea cu înțelepciunea pe cărturarii de la templu. Copilul Iisus, revendicându-și obârșia divină, le spune simplu și direct dreptului Iosif și Fecioarei Maria: „De ce m-ați căutat? Oare nu știți că trebuie să fiu în Casa Tatălui Meu”. Ei bine, această Casă a fost extinsă de Iisus, la vremea întemeierii „Noii Legi”, a „Noului Legământ”, spre toată lumea. De acest fapt, cred eu, a profitat și Andrei Pleșu care a înțeles să se apropie de Cuvânt cu cuvântul. Și, după cum am priceput din mărturia de la lansare și din ce am apucat, lacom, să cuprind cu privirea în puținul timp de când am pus mâna pe carte, o face cu sflala și respectul cuvenit apropierei de cuvântul Cuvântului.

Într-o lume tot mai grabnic etichetativă (scuzată să-mi fie inadecvarea termenului), bazată pe informații „second hand” și în care secularismul se insinuează cu pretenții de proprietar „științific”, contribuția lui Andrei Pleșu mi se pare salutară. Lectura acestei cărți, desigur, nu are cum să nu stârnească și controverse. Cum spunea și autorul, cu alte cuvinte, cred că va fi și piatră de poticnire, atât pentru teologii afiliați cât și pentru atei frustrați.

În ce mă privește în mod personal, apariția acestei cărți mă face să sper într-o revitalizare a interesului pentru subiecte de acest gen. Andrei Pleșu ne oferă împreună cu cartea sa și o cheie utilă, aceea a unei priviri de dinafară, o privire atentă, competentă și binevoitoare. El ne dă o carte vrednică de un loc în apropierea Bibliei. Am speranța că Părinții Bisericii, de acolo de unde sunt, o vor primi cu bunăvoință.

Andrei Pleșu precizează de la bun început că se vede nevoit să-și justifice demersul: „În lumea de astăzi, dacă scrii o carte pe teme religioase și nu ești teolog sau popă, trebuie să te explici, fiindcă ești suspect. Din partea

teologilor, apare o stupoare în fața unui intrus care vine într-un teritoriu de obicei atribuit, delegat, stabilit. De partea oamenilor de cultură curenți apare ideea că un om cât de cât inteligent, un om al veacului nu prea are a se ocupa de o tematică desuetă.” Acestor două categorii Andrei Pleșu a dorit să le transmită un mesaj, prin cartea sa. „Mi s-a părut că ar fi binevenit un mesaj către colegii mei din intelectualitatea laică. Adică ar fi bine dacă aș putea să le transmit colegilor mei, care sunt moderni, postmoderni, brânșiți, lucizi, inteligenți, politically correct, că nu pot cu două mișcări să dea de-o parte o tradiție și o colecție de texte care au format mentalul european. Este ceva de gândit aici, e ceva de înțeles aici, nu vă grăbiți să evacuați aceste texte din experiența voastră interioară!” De asemenea, Andrei Pleșu susține că

are un mesaj și pentru Biserica ortodoxă: „Biserica noastră are, într-o anumită zonă a ei, o înclinație aș spune folclorică spre invalidarea studiului, a intelectului, a cercetării. S-ar zice că lucrurile acestea pun în pericol trăirea. Nu strică un pic de studiu. Biblioteca nu e chiar iadul și inteligența nu e neapărat un păcat. Biserica, dacă nu întreprinde un efort în a se integra și în dezbaterea academică, riscă să rămână izolată.”

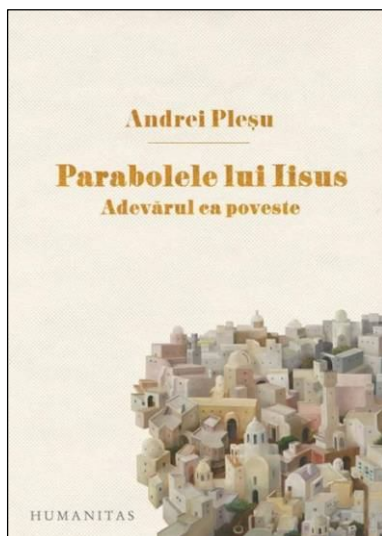
Cu alte cuvinte Andrei Pleșu își începe discursul prin prezentarea parabolei. „Toată lumea știe că Iisus Hristos vorbea deseori în parabole, în pilde, adică în povestioare. La întrebarea de ce folosea acest procedeu în predicile Sale, e simplu de răspuns. Parabolele

erau un procedeu didactic și retoric la îndemână. Ele elucidau un subiect supus dezbaterii prin puterea lor de a exemplifica. Însuși răspunde la această întrebare. De ce le vorbea oamenilor în pilde? „Răspunsul lui Iisus este de-a dreptul năucitor, smintitor”, spune Andrei Pleșu. „Replica lui Iisus contravine parabolei care ilustra, simplifica, lămurirea un pasaj. Iisus răstoarnă folosirea curentă a parabolei. «Vouă vă este dat să cunoașteți taina împărăției lui Dumnezeu, dar pentru cei de afară totul se face în pilde, ca uitându-se, să privească și să nu vadă, și, auzind, să nu înțeleagă, ca nu cumva să se întoarcă și să fie iertați». Acesta este răspunsul Domnului la întrebarea «celor doisprezece», așa cum apare la Evangelistul Marcu (4, 11, 12).”

„Trebuie să recunoașteți că pentru imaginea pe care o avem noi despre predicția hristică acesta este un răspuns tare. S-au găsit teologi care să susțină un scandal teologic; nu seamănă a Iisus, nu seamănă a Evanghelie. Sunt mai multe argumente pentru care această afirmație este greu de acceptat. De ce Iisus, predicatorul, Cel atât de iubit de mulțimi, voia să le stopeze unora accesul la informație, să discrimineze? Discriminare, pentru că precizează că “vouă vi s-a dat să cunoașteți”, nu la toți, la ceilalți nu. Avea Iisus oare intenția explicită ca ceilalți să nu înțeleagă?”, se întreabă retoric Andrei Pleșu.

„Puneți-vă, un pic – dacă nu vi se pare complicat – în situația lui Iisus: El vorbește în fața unui public enorm, are de-a face cu o diversitate umană extraordinară. Pentru că nu poate să vorbească pe grupe – El vorbește la toată lumea deodată –, trebuie să producă un discurs, trebuie să →

STELIAN GOMBOȘ

găsească un procedeu, un dispozitiv care să fie auzit de toată lumea, dar care să provoace în fiecare secțiune a publicului o reacție adecvată: pe cei disponibili să-i atragă și mai mult, pe cei indisponibili ori să-i provoace și să le deschidă gustul ori să-i lase în pace, pe euforici să-i potolească, pe nesimțiți să-i evite, toate acestea cu un singur discurs. Și Lui I S-a părut că formula optimă pentru a ataca această diversitate de audiență este parabola. Pentru că parabola este o poveste care pe unii îi lasă indiferenți, într-unii produce iluminare, pe alții îi lasă nedumeriți și-i aruncă pe gânduri... și fiecare dintre reacțiile astea sunt posibile în interiorul comunicării parabolei. Parabola este un dispozitiv paradoxal care în același timp spune și nu spune, provoacă și lasă rece, maschează și dezvăluie, comunică și nu comunică, este de o invenție extraordinară. Să manevrezi un asemenea dispozitiv trebuie să ai oarecare talente și cel mai bine este să fii chiar Fiul lui Dumnezeu”.

„Parabola este soluția pe care o găsește Iisus pentru a obține o receptivitate nuanțată. (...) Parabola este specie a discursului apofatic. Ea definește un adevăr spunând doar pe jumătate, nespunând tot, dând doar un impuls, o pornire, o orientare vagă pe care o percepi sau nu. Adică aceeași parabolă este pentru unii un punct de plecare, un stimulent, pentru alții o provocare, pentru alții o piedică, pentru alții o indicație – pe scurt un obiect echivoc pentru a se adresa tuturor fără să-i smintească”. „Am putea spune că parabola caracterizează stilul delicat al lui Dumnezeu, atent și grijuliu la libertatea noastră, pe care nu o știrbește nici chiar cu un cuvânt prin care să Se autopropună. „Pentru că unui om dacă îi pui brusc o lumină puternică în față, îl orbești”, exemplifică Andrei Pleșu, care precizează că „parabola vrea să satureze toate formele posibile de comunicare. Și ar fi pentru știința comunicării o temă de cercetare: cum se obține un tip de discurs care să împuște trei sute de iepuri odată, nu doi. Parabola funcționează în textele Mântuitorului precum ploaia care cade «și peste cei buni, și peste cei răi», fără discriminare. Parabola nu este însă un limbaj definitiv”, adăugând că Mântuitorul o folosește cât este în lume, dar îi avertizează că va veni un timp când nu le va mai vorbi astfel.”

„Parabola reprezintă un mod de a te raporta la adevăr foarte aparte, care se cultivă mai ales în Orient. Acest mod de a vorbi este uneori mai lămuritor decât orice argument. Parabolele se adresează unui public divers; ele au rostul să acopere și să dezvăluie în același timp. Există ceva din natura parabolei în toate discursurile lui Iisus (...) Din parabolă ai să vezi că nu poți să faci nici o doctrină. Există parabole care spun că fapta este mai importantă decât vorbele, există parabole care spun că e mai importantă contemplativitatea decât activitatea, există parabole care spun că fapta poate fi mai riscantă decât nefapta – necugetată”, susține Andrei Pleșu, care menționează că „parabola este prima încercare reușită din istoria culturii europene, prin care s-a obținut o victorie împotriva ideologiei. La Iisus Hristos nu este nici o ideologie. Ce înseamnă să nu articulezi până în detaliu o doctrină? Înseamnă să lași liberă libertatea exegetică a fiecărui cititor, să stimulezi această libertate, să nu-i pui de la început limite abstracte. Nu există nici un text care să te instige la libertate în asemenea măsură ca textul evanghelic și la suspendarea oricărei tendințe de a ideologiza. Ideologia este un fel de birocratizare a gândirii”. „Peste locul unde era comoara era o pictură. Cei care știau codul

Petre Căpriță • În marea trecere

cunoșteau că acea pictură semnalează că dedesubt este o comoară. Ei bine, parabola este o prezență de acest tip. Pentru cine este gata să intre, pentru cine are demarajul, ea trimite dincolo de ea, pentru cine nu, e o pictură”.

La finalul discursului său, Andrei Pleșu opune actualității cotidiene, pe care o consideră „proastă”, o altă substanțială: „Am vrut să mă smulg eu însumi și să-l provoc și pe cititor să se smulgă din ceea ce aș numi actualitatea proastă în care trăim. Actualitatea proastă e o actualitate care se termină mâine, fiindcă mâine vine altă actualitate. Noi suntem intoxicați, trăim într-o țară intoxicată. Trăim într-o țară în care credem că actualitatea înseamnă schimburi de replici, brânciuri și lupte electorale. Există o altă actualitate, actualitatea întrebărilor atemporale. Întrebări de tipul ce sens are viața?, ce înseamnă suferința?, ce înseamnă răul?, ce înseamnă iubirea? Acestea sunt întrebări care sunt valabile și mâine, care au fost valabile și acum o mie de ani și vor fi valabile și peste o mie de ani, dacă nu câștigă în toată lumea alegerile cine nu trebuie. Am vrut să spun cu această carte că actualitatea e în altă parte. Că nu există nici Crin Antonescu, nici Traian Băsescu, nici Șova, nici Stănișoară, nici Surupăceanu – ăștia nu există! În schimb întrebările pe care le propune textul sacru există. Și zic că este mai bine să fii cuplat la actualitatea Bibliei, a parabolelor lui Iisus, decât să fii cuplat la actualitatea jurnalelor de știri, care devin în mod ilicit Biblia cotidiană.”

Așadar, în concluzie și în încheiere, vom reține și sublinia că poate că pe unii i-ar putea intrigă modalitatea de abordare a unor probleme de hermeneutică de către un filosof. Ori eu, unul, nu vād a fi nimic ne la locul lui. Alții s-ar putea împiedica de limbajul folosit de Andrei Pleșu. Pe mine m-a bucurat modul în care profesorul și-a încheiat prelegerea: un subtil îndemn la citirea Sfintei Scripturi. Biblia a ajuns un fel de relicvă pentru marea parte a românilor pravoslavnici. Ne amintim de Evanghelie doar când ajungem duminica la Sfânta Liturghie. Nu mai vorbim de reflectarea pe marginea textelor sfinte.

Și totuși, „Parabolele lui Iisus au rezistat binișor și în vremuri mai grele ca ale noastre. Ni s-a părut că trebuie să li se dea o șansă și acum, că în nimbul lor respiră, tenace, teme și soluții fără dată și fără patină muzeală. Dacă, din când în când, am reușit să formulăm întrebarea potrivită, nu ne rămâne decât să sperăm că încercarea noastră își va găsi, la rândul ei, cititorul potrivit”. „Căci, altfel spus, nu uitați că suntem, de cele mai mute ori, în afara regulii, în afara propriului nostru proiect, în afara rostului nostru originar. În afară. Am pierdut contactul cu interogația esențială, cu interioritatea întrebărilor ultime”... (Andrei Pleșu).

Permanența lui Marc-Aureliu

*Ca împărat sunt primul
din Roma,
ca om sunt egal cu fiecare din lume.*

Marc-Aureliu trăiește într-o epocă pe care Ernest Renan o numea „domnia filozofilor”, când filozofia încă era, la fel ca și pentru vechii greci, *un fel de a fi*, doctrina fiecăruia întru chipa modul lui de a trăi.

El îmbracă mantia de filozof de foarte tânăr, în 133, fiind adept al filozofiei stoice, gândire dispunând de principii și viziuni de înaltă moralitate. Cartea sa a fost scrisă în limba greacă, intitulată *Ta eis heauton* – „Către sine însuși”. (La fel, *A se stesso*, se intitulează și poezia tragică al lui Leopardi, care, în contrast față de viziunea cumpătată a lui Marc-Aureliu, se încheie cu disprețul aruncat „deșertăciunii a tot ce există” – *infinita vanita del tutto*). Lucrarea împăratului a fost tradusă în latină sub numele de *Meditationes*, iar ulterior, în diverse țări, sub titlul de *Cugetări*. Este vorba de un compendiu etic al liniștii interioare, al temperanței și măsurii, al bunătății și înțelegerii, al efortului continuu al perfecțiunii de sine. Iată principalele principii și viziuni.

Ceea ce este omul, ca entitate care-i aparține, este interioritatea, spiritul, rațiunea, care constituie călăuza, *daimomul* lăuntric ; *trupul este un străin pe care omul îl locuiește, dar cu care nu se identifică*, viziune de mare subtilitate și noutate. În același sens, Leonardo da Vinci avea să se întrebe : „*Quis sic non sui alieni esse videtur?*” – Cine nu se simte uneori străin lui însuși? – Apoi Arthur Rimbaud : „*Je est un autre*” – eu este un altul; iar Eminescu duce această distincție mult mai înalt, aplicând-o la geniu : geniu este o entitate străină, captată în „corpul cel urât” dintr-o lume străină, el ne făcând parte din planul creației, astfel că Dumnezeu nu-i poate „dezlega cifrul”.

Dumnezeul stoicilor era abstract, spre deosebire de alte religii, inclusiv greacă și romană, așa încât divinitatea scapă oricărei reprezentări antropomorfe. Pietatea față de divinitate nu se manifestă prin

ri tualuri publice, comune, ci este un act individual, *omul se reculege în sanctuarul său lăuntric*. Or, această viziune venea de foarte departe, de la profetul Zarathustra al vechilor iranieni, pentru care, de asemenea, Dumnezeu era spirit pur, iar adorația nu trebuia făcută în spații închise, în temple, ci pe altare ridicate în plină natură.

Pietatea lui Marc-Aureliu nu se adresează însă unui Dumnezeu inaccesibil, ci omul se află, *trăiește în divinitate*, în intimitate mistică, fără însă a se putea identifica aici pe pământ, viziune anticipativă a misticului Magister Eckhart. Aceasta, din cauză că sufletul uman este prizonier în trupul, care, repetăm, nu-i aparține.

Asemenea concepții privind divinitatea și raportul omului cu cerul, era una din cele mai înalte, model pentru o gândire religioasă din cele mai pline de grandoare și demnitate, atât umană, cât și divină. Spinoza și Kant s-ar fi putut revendica de la Meditațiile lui Marc-Aureliu.

„*A trăi cu Zeul însemnează să-i arăți mereu că ești mulțumit că ne-a dat fiecăruia drept stăpân și îndreptar o parte din el însuși. Iar acest Geniu, este spiritul și rațiunea fiecăruia*”. (Către sine însuși, Cartea V). „*Voi fi trăit ca zeii și nu aș râvni mai mult*”, proclama Hölderlin - marele admirator al culturii vechilor greci - în clipa când Parcele îi îngăduiau să-și îplinească poemul.

Care ar trebui să fie comportamentul nostru, dată fiind destinul ce ni s-a impus ? „În viața omului durată este un punct, substanța fluentă, corpul gata să putrezească, sufletul un vârtej, un vis, un abur ; soarta enigmatică, viața un exil în străinătate, renumele ceva indiscernabil. Unicul lucru care ne poate călăuzi este filozofia, care ne învață **să veghem asupra Dumnezeului din noi înșine**” –

instanța cea mai pură, mai rațională și care ne face să înțelegem că totul este în transformare și merge spre disoluție. Or, acest fapt este conform naturii. „*Și nimic nu este rău din ceea ce este conform cu natura*”. (Cărțile II, III, V, XII).

*

Dar dacă viziunea lui Marc-Aureliu este paradigmatică pentru o concepție ideală privind religia și morala și raportul dintre ele, de asemenea observațiile sale privind moralitatea zi de zi a societății sunt uimitor de moderne, de fapt, de întotdeauna.

Iată, de pildă, acest fragment foarte actual : „De dimineață, să-ți spui dinainte : mă voi întâlni cu un indiscret, un ingrat, un insolent, un viclean, un invidios, un egoist”. Comportarea față de aceștia, a cărei întâlnire este o fatalitate zilnică pentru omul superior, nu trebuie să fie ostilă, ci o înțelegere a naturii umane, pentru că, inteligența noastră fiind o parte din divinitate, ne recomandă să-i înțelegem pe oameni. (Cartea II). Este analog cu ceea ce scria Spinoza în finalul Etice : „*Non ridere, non lugere, necque detestari, sed intellegere*.” – să nu râzi, să nu plângi, nici să detești, ci să înțelegi.

*

Iată, în ochii unui împărat al minții actualitatea repetitivă a clasei politicianilor : „Cât sunt de meschini acești pigmei care o fac pe oameni politici și își închipuie că acționează ca filozofi ! Răpciugoșii !... Sărmane om ce e de făcut ? Destul cu această jalnică maimuțareală ! Nu spera că se va realiza republica lui Platon. Cine ar putea schimba unele din principiile lor ?” Dar aceasta nu este o invitație la resemnare, ci la rațiune care îți spune că „Nimic nu este nou, totul este banal, totul este efemer”. Nietzsche a repetat în alți termeni acest aforism : „Totul a mai fost, totul este la fel, totul este de prisos” (*Dincolo de bine și rău*). Iar Marc-Aureliu opune antidotul : „Simplă și modestă, fără aere solemne, este doar fapta filozofului... care își dă seama că este imposibil ca această specie (politicienii) să nu existe în lume”. (Cartea IX). Este înțelepciunea la care ne cheamă și Glossa lui Eminescu, magistrală pledoarie stoică : „*Multe trec pe dinainte / În auz ne sună multe... / Privitor ca la teatru / Tu →*

GEORGE POPA

DIMINEAȚA SE SUBȚIASE

Dimineața se subțiasse pe glezna depărtării.
Pomii se înșurubau în văzduh construind colibe
din ramurile cu cranii verzi și sprâncene ruginii,
pentru luna cu trupul gol izbit în chipul mării.

Pe digul dinspre lacrima stângă a ierbii,
stătea gâtul retezat al pasului tău, cu ton de mim
și miros de întâmplări cu greieri.
Pe sub obârșia zării se-mbrățișau cerbii,

până-și zdrențuiau lăuntru, devenind trofee
în odaia cu înțeles pe jumătate și decor de singurătăți.
Ți-am azvârlit o virgulă, mi-ai răspuns c-un punct
și-am devenit o mirare pe sfârșul Căii Lactee.

NUMAI AȘA

Numai așa am învățat să mor.
Pe roata olarului modelând o ulcea,
pe-o privire de Mioriță ațipită-n vâlcea,
pe-o urmă de picur tăcut de izvor.

Numai așa am învățat să mor.
La marginea dorului scurs peste tei,
sfințit de silaba din pântecul Anei,
ca de-o urmă de picur tăcut de izvor.

Numai așa am învățat să mor.
Mirat de mirarea că abia de mai sunt,
pe răgazul pământului tău, un cuvânt,
ca o urmă de picur tăcut de izvor.

NICI MĂCAR

Nici măcar când te mângâi nu te doare
tăcerea dintre noi, mucegăită pe trupuri,
nici sărutul azvârlit la-ntâmplare,
nu ne mai rostește destrămarea-n lucruri.

Doar oasele ne mai respiră în îmbrățișări,
în nopțile surde cu aerul jupuit prin copaci,
și nu te doare nici măcar un târziu de uitări,
proptit în căscatul cuvintelor cu care taci.

MĂ DOARE FRUMOSUL TĂU

Mă doare frumosul tău odihnit,

în ochiul meu stâng.
Și cântecul mâinii cu care te strâng,
dintr-un căscat de înserare ostenit.

Mă doare-nțelesul tău nerostit,
cu sunet nătâng.
Și gustul mirării cu care te plâng,
într-un e-mail pe un gând necitit.

Mă doare lătratul de lut asfințit.
De tine mă frâng.
Și-n foșnetul lunii pierdută prin crâng,
să-ți picur din mine un strop de murit.

GEORGE BACIU

→ în lume să te-nchipui.../ Nu spera când vezi mișeii / La izbândă făcând punte /... Tu așează-te deoparte,/ Regăsindu-te pe tine, / Când cu zgomote deșarte / Vreme trece, vreme vine”.

Și iată această aserțiune radicală de autoapărare împotriva agresivității putând veni din partea tuturor micimilor: „Ceea ce se petrece dincolo de inteligența mea, în mod absolut nu există pentru inteligența mea.” (Cartea VII, 2). Și sublima recomandare care ni se face: „*Minim este timpul care îți este lăsat. Tu trăiește ca și cum ai locui pe munte*”. Același lucru îl cerea și Empedocle - „Să mergi din creastă în creastă” (fr.24); la fel Hölderlin: „Crestele ne învață acordul majestuos al vieții, ordinea sublimă... astfel trăiești singur cu zeii cerului” (Ode); pentru Nietzsche muntele e simbolul divinului, al uniunii intime cu Dumnezeu. Și Marc-Aureliu continuă: „Fă-i pe ceilalți să cunoască un om care trăiește în adevărată con-formitate cu

natura” (cu ghidul, cu rațiunea, cu daimonul lăuntric). „Și dacă gloata nu-l suportă, să-l alunge din viața lor! Căci este mult mai bine decât să se amestece cu ei” (Cartea X, 15).

Încă din primul capitol al meditațiilor, unde Marc-Aureliu trece în revistă alosele calități morale, sufletești, spirituale pe care le-a moștenit de la părinți, sau le-a învățat de la diferiți maeștri ai înțelepciunii, precizează natura vocației sale

Petre Căpriță • Labirint

filozofice : promovarea adevărului - împotriva minciunii fabricată de sofști, de critici ai unor cărți sau de cititori ai astrelor: „Atunci când am prins gust pentru filozofie, nu a fost pentru a cădea în mâna sofștilor, nici pentru a mă aplica la analizarea unor autori sau a unor silogisme, nici pentru a pierde timpul cu fizica cerească. Toate aceste fericiri provin în mod necesar de la Zei și de la Fortuna”.

Ceea ce a practicat pe plan filozofic marele stoic latin a fost *înțelepciunea în viață*, care să devină un model pentru fiecare om. Iar model de om desăvârșit este „*cel neîntinat de minciună, hipocrizie, depravare, convenționalism*” – și totodată, *respectă natura*, singura care, considera și Eminescu, „este înțeleaptă și are dreptate în veci”.

Căci „calea cea dreaptă”, înțelepciunea, este cea care trebuie să căutăm, și nu adevărul absolut; „acesta aparține Zeului, noi nu-l vom avea niciodată”.

Ali Narçin și Mihai Eminescu

Ali Narçin (născut la 21 martie 1953) este poet și un important cărturar turc, autor a numeroase și valoroase volume despre civilizațiile vechi ale lumii, dintre care menționez cele despre Egiptul antic, Sumer, Asiria, Urartu, Maya, Țara Hatti, cât și a unui masiv volum, gata de tipar, dedicat civilizației kurzilor. Pe Ali Narçin l-am întâlnit întâia oară pe 15 iunie 2009, la Botoșani, când a citit, în limba turcă, pe scena Teatrului Național Mihai Eminescu, un poem scris de poetul național. Rețin sonoritatea stranie a versului eminescian rostit în limba turcă, cu o voce egală, cât și simpatia cu care l-a primit sala.

Ali Narçin este înzestrat cu o vastă cultură. Cunoaște în profunzime aproape toate civilizațiile lumii antice, este pe deplin inițiat în mitologia acelor civilizații, despre care a scris un aprofundat studiu comparativ. Are o putere de muncă imensă, doarme foarte puțin, iar toate câte le face, le face cu sobrietate, seriozitate și pasiune. Ne-am revăzut deseori după prima noastră întâlnire, iar discuțiile dintre noi mi-au permis să identific la Ali Narçin (născut la poalele Muntelui Ararat, eu la doi pași de malurile Prutului), mai mult decât un coleg de generație, un frate spiritual. Afirm aceasta deoarece îl simt pe Ali Narçin ca pe un om drept, generos, altruist, iar credința sa într-o etică umană corectă, în raporturile cu Creatorul, precum și cu semenii, o împărtășesc, la rândul-mi, de o viață. Prin anii '80 ai secolului XX, cărturarul Ali Narçin a publicat opt volume de versuri. Despre acestea nu pot spune nimic, nefiind traduse în limba română, eu neștiind un cuvânt în limba turcă. După decembrie 1989, Ali Narçin a vizitat constant România. Învățând românește, a auzit vorbindu-se, mereu, despre poetul nostru național, Mihai Eminescu. Curiozitatea în a-l cunoaște pe Eminescu l-a determinat să învețe și mai bine limba română, iar prietenia cu savantul turcolog, Mihai Maxim (născut la Vorniceni, județul Botoșani), l-au împins pe Ali Narçin în a afla de ce se vorbește/scrie atât de mult în cultura română despre Mihai Eminescu. „În tot ceea ce am citit/scriș de Mihai Eminescu, n-am găsit scris un rând negativ despre poporul turc”, mi-a spus, nu o dată, Ali Narçin, „cu toate că starea de fapt istorică, dintre cele două popoare a fost deseori conflictuală”.

Așadar, de pe la începutul anilor '90, poetul și cărturarul turc Ali Narçin a făcut o pasiune constantă pentru poezia lui Mihai Eminescu. Prin urmare, a venit la Botoșani și Ipotești de zeci de ori, încercând să înțeleagă spiritul locului. A zăbovit îndelung pe malurile lacului eminescian, a bătut, pe jos, pădurile copilăriei lui Eminescu, a discutat la Ipotești cu oamenii satului, a cercetat cu atenție bibliografia eminesciană. După toate acestea, el însuși poet al iubirii, în ființa lui Ali Narçin a crescut statornic credința că Eminescu este un mare poet și că el are obligația de a-l face cunoscut și culturii turce.

Astfel, la Editura Ozan Yayicilik Ltd. din Istanbul, în anul 2009, a fost publicat, în traducerea lui Ali Narçin, un

substanțial volum de poezii (207 pagini) de Mihai Eminescu. Cartea lui Ali Narçin despre Mihai Eminescu cuprinde un scurt, dar pătrunzător cuvânt introductiv semnat de prof. dr. Mihai Maxim, la care autorul adaugă o prefață, consistente repere biografice, culturale și bibliografice despre viața și opera poetului nostru național. Extrem de interesantă mi se pare ideea lui Ali Narçin de a prezenta, spre sfârșitul cărții, o listă cu scriitori turci și europeni contemporani cu Mihai Eminescu, dintre care nu lipsesc E. Zola, N.L. Tolstoi, G.B. Shaw, K. Marx ș.a. Cartea se încheie cu un album fotografic Eminescu.

Am mai aflat de la poetul și cărturarul turc Ali Narçin

că, în 1991, a apărut în limba turcă o plachetă cu versuri de Eminescu, sub semnătura dr. İrfan Ünver Nasrattinoglu. Spune Ali Narçin, și el știe bine ce spune, că nu dr. İrfan l-a tradus, personal, pe Eminescu în limba turcă (nu știe un cuvânt în limba română), ci s-a folosit de o carte de versuri de Eminescu, publicată în limba găgăuză (Basarabia), el punându-și doar semnătura, în mod fals, ca traducător. „Este vorba despre un Eminescu tradus după ureche, pocit, fără referințe culturale minime. N-a făcut o treabă bună dr. İrfan”, mi-a declarat Ali Narçin.

Îmi exprim recunoștința și gratitudinea (căci nimeni nu mi-o interzice) față de opera de pionierat a lui Ali Narçin, ca și uimirea că, atât de târziu, nepermis de târziu, Mihai Eminescu a ajuns să fie editat/citit și în limba turcă, ținând cont de vecinătatea geografică, cât și de strânsele legături istorice dintre cele două națiuni. Ali Narçin mi-a mai dat o veste bună. Are gata pentru tipar un nou volum de poezii al lui Mihai Eminescu, de circa 260 de pagini. În acest al doilea volum Eminescu în limba turcă, Ali Narçin pune în valoare idealurile de dreptate socială, egalitate și fraternitate ale poetului român, deoarece, crede Ali Narçin, Eminescu, ca și doi mari poeți turci contemporani cu el, Namık Kemal (1840 – 1888) și Nazım Hikmet Ran (tot secolul XIX) a fost prototipul poetului justițiar, revoltat față de nedreptățile lumii. „Eminescu, cât și cei doi poeți turci contemporani și-au iubit, cu toții, țara. Au deplâns starea negativă de lucruri din România și Imperiul Otoman, față de care au luat atitudine nu doar prin creația lor poetică, ci și prin publicistica lor”, mi-a zis Ali Narçin. N-ar fi gratuit să semnalez o realitate: după ce munca lui Ali Narçin la volumul despre Eminescu a fost gata, el a considerat că e firesc să se adreseze filialei din Istanbul a ICR spre a fi ajutat să-și publice cartea. ICR, cu toate că este investit de statul român cu responsabilitatea propagării culturii românești în lume, a refuzat orice ajutor pentru Ali Narçin. Să le fie rușine acelor domni! La fel de indiferenți, ba chiar de o rea credință limpede față de Ali Narçin, s-au dovedit a fi și acei care au supervizat Zilele Eminescu la Botoșani și Ipotești, în iunie 2010. Așa, cu toate că Ali Narçin a anunțat pe cei în drept, încă din aprilie 2010, că va participa, personal, la aniversarea a 160 de ani de la nașterea poetului național, pe pliantele publicitare cu privire la eveniment, numele celui care l-a tradus pe Mihai Eminescu, pentru întâia oară în limba turcă, lipsea cu desăvârșire!

Aceste două exemple reprezintă, cu siguranță, nu doar un gest de impolitețe, ci și acte grosolane de neiertat față de demnitatea și valoarea lui Ali Narçin, iubitorul de Eminescu.

GICĂ MANOLE

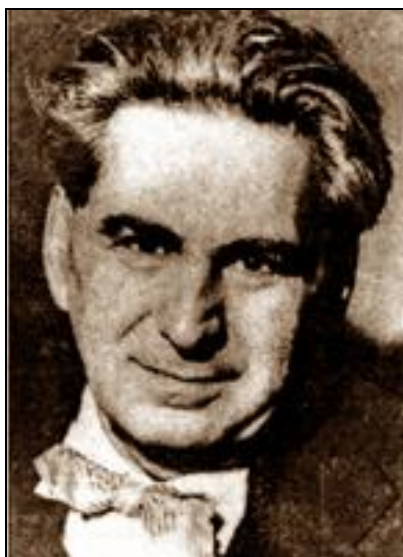
Metafizică și arhitectură

- joc al structurării și
destructurării personajului Ioanide
Perspective literar-psihologice

Empatizând cu tumultoasa viață spirituală și cu demersurile politice ale criticului și scriitorului George Călinescu, din anii celei de-a doua conflagrații mondiale, nu putem să nu facem legătura dintre năzuința acestuia de a schița, ca pertinent cunoscător al istoriei ei, viitorul literaturii române și grandioasele viziuni arhitecturale ale personajului Ioanide. Arhitectul compatibil cu tot ceea ce a creat arhitectura în devenirea ei istorică, deși ascultă de voci astrale, care îi dictează necesitatea construcției sublime, nu este detașat de lume și de oameni decât în măsura în care imperfecțiunile pe care le sesizează îi provoacă dezgust. Tocmai prin dorința sa de a construi opere grandioase, care să dureze secole, arhitectul Ioanide este un individ care are priză la realitate, creația fiind pentru el o modalitate de cunoaștere a lumii și de realizare a frumosului.

Dincolo de mizantropia afișată de-a lungul întregului roman, caracterul controversat al personajului Ioanide este construit prin jocul unei inedite complicități dintre autor, eul și supraeul personajului principal. Momentele acestei complicități ludice sunt sesizabile în secvența expozitivă a cărții, pe fondul diferitelor percepții ale invitațiilor la ceaiul lui Saferian Manigomian. Fiecare dintre ele scoate la iveală laturile personalității lui Ioanide definite fie prin asemănare, fie prin opoziție cu propriul eu. Spre exemplificare, pentru Panait Suflețel, „Ioanide e epicureu.”, pentru Dan Bogdan este mai mult decât un profesionist, Ioanide este un geniu, iar în Ion Pomponescu se întrezărește calomniatorul generic. Unele dintre numele proprii ale personajelor par a avea o sonoritate predestinată pentru atitudinea lor față de Ioanide: *suflețel, dan-bog-dan, pomponescu, saferian* (fr. *ça fait rien*: „nu-i nimic”).

În complicitate cu Ioanide, naratorul alunecă în intimitatea conștiinței personajului, substituindu-se eului și supraeului acestuia și clarificându-i cititorului întregul joc al mizantropiei sale – invocare a unei

false anxietăți în fața unor scenarii care merg de la realism la motive fanteziste. Prin modularea unor evenimente reprobabile – întâlnirea amoroasă dintre Ioanide și fiica lui Saferian – cu ajutorul unor justificări pueril-acceptabile, naratorul devine pentru moment eul personajului Ioanide: „singura cravată pe care o putea pune într-o astfel de împrejurare i se rupsese în mână”. Pasămite, în conștiința lui Ioanide, ruperea unei cravate în mână ar fi fost adevăratul motiv al refuzului inițial de participare la ceaiul lui Saferian. Plusând în același joc al complicității, naratorul vizează supraeul lui Ioanide, prin recunoașterea implicită a adevăratului motiv de a nu onora invitația la ceai, dar menține simpatia cititorului pentru atitudinea disimulantă a personajului prin acordul tacit al armeanului (sa-fe-rian): „Într-adevăr, Ioanide, care pretindea că nu poate veni la ceai, vizitase totuși (uitând de chestiunea cravatei) în aceeași zi pe armean, de unde probabil siguranța blândă a acestuia din urmă că arhitectul nu va lipsi.”

Emblematic pentru esența personajului sunt voluptatea trăirilor sale metafizice și dispoziția de a accepta compromisurile inacceptabile unei trăiri ancorate în realitatea istorică a oricărui veac. El pare să accepte orice pentru a-și păstra harul metafizic de a construi. Nu pune sub semnul întrebării atrocitățile culturii aztece și este încântat doar de ceea ce ar putea fi o construcție magnifică: „Cu aztecii lui Montezuma cu siguranță m-aș fi înțeles. Ministrul de lucrări publice Chihuacoatl pare să fi fost un om deștept. La Iztapalapa și

Temixtitan aș fi făcut niște cetăți lacustre mai somptuoase decât Veneția și Petersburgul, într-un stil baroc mirific, cu temple în onoarea vulcanului Popocatepetl. Acești oameni aveau imaginație, nu erau burghezi care comandă cu bucata. Natural, nimic nu e sigur pe lume. Spaniolii au picat peste ei ca din lună și totul a fost ras. Ce știi dacă din planeta Marte ori Sirius nu cad niște jigăanii inedite, pentru care scrierea noastră e mai hierografică decât nodurile mexicane? N-are de-a face, vreau să construiesc... Gândindu-se ce-ar zice dobitocii aflând ce idei trec prin mintea sa, Ioanide râse aproape deschis, de unul singur...”

Ioanide este conștient că s-ar putea să fie constrâns la compromisuri de o lume care va veni. Nu întâmplător a fost găsit exemplul spaniolilor din multitudinea invadatorilor unor vremuri apuse și prea aproape istoric de autor a fost momentul Războiului Civil Spaniol (1936 – 1939), în care au fost implicați comuniștii, Puterile Axei și Rusia, pentru ca să nu ne gândim la ce jigăanii face referire autorul când, în anii '50, ne vorbea prin gura unui Ioanide ce-și permitea din lumea lui metafizică să zică orice și necenzurat. El este artistul care are vocația demolării construcției vechi și reclădirii unei lumi noi desăvârșite.: „Bucureștii trebuie să-și ridice odată un monument fundamental, în jurul căruia să pivoteze orașul, ca Luvrul la Paris, Kremlinul la Moscova, Palazzo Vecchio la Florența, Domul la Milano și celelalte. Nu-mi pasă ce va fi. Anume puncte trebuiesc complet curățate și pe ele înălțate edificii cardinale, indiferent ce destinație li s-ar da ulterior (...) Orașul, n-avem încă orașul! Orașul trebuia să aibă o semnificație morală, să inculce sentimentul de demnitate umană și de forță, de aceea clădiri, statui, străzi trebuiau să constituie un edificiu unic, ca un poem finit.”

Vocația grandiosului, cu care e înzestrat personajul, reclamă un comportament extravagant și, mai ales, vehement împotriva celor care preferă conturul pestrî depersonalizând arhitectura capitalei. Artistul genial, →

prof. CĂTĂLINA GHERASE,
Liceul G. Călinescu, Constanța
prof. psih. SERGIU SCOFERCIU
Colegiul Național Radu Negru,
Făgăraș

Inedit

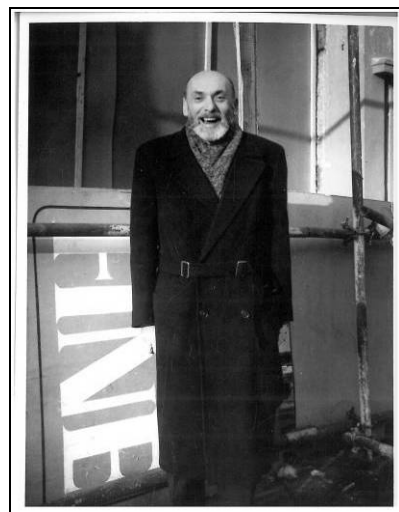
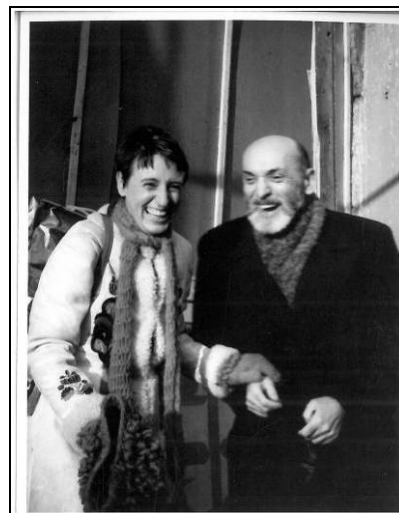
Fotografii cu N. Steinhardt

Recent, am regăsit aceste fotografii cu prietenul meu Nicu, foarte dragi mie, pe care le căutasem anul trecut, când a fost „Centenarul N. Steinhardt”, dar abia acum am dat, în sfârșit, de ele. Pozele datează din 1975. Era o zi de iarnă și m-am întâlnit cu Nicu lângă Cișmigiu. Aveam cu mine aparatul de fotografiat cu burduf „Zeiss”, pe care l-am luat ca amintire în Canada. I-am propus lui Nicu să-i fac o poză și el s-a pus în „poziție de drepti”. Dar, când am observat „peisajul” în care mi-a venit idea să-l fotografiez, am început amândoi să râdem în hohote. L-am îndemnat pe Nicu să-și scoată bascul, mi-am scos și eu căciulița și am rugat pe cineva să ne pozeze împreună. Iar apoi, continuând să râdem cu poftă, i-am mai luat o poză, singur. Am scos fotografiile mărite de la developat și i-am dat un set și lui Nicu. Cred că le-a

păstrat cu sfințenie, pentru că, spre marea mea surpriză, după ce Nicu a murit, le-am primit prin poștă în Canada, unde eram din 1982, cu un bilețel prin care eram anunțată că ele au fost găsite în garsoniera de pe strada Ion Ghica din București, unde locuise înainte de Rohia. Nu știu nici până astăzi cine mi le-a trimis, iar adresa mea din Canada probabil că a aflat-o de la mama, bună prietenă a lui Nicu.

**VERONICA PAVEL
LERNER**
Toronto, Canada

ceea ce permite utilizarea unor modalități de tip baroc în construcția personajului - supradimensionarea și eterogenitatea. El construiește o biserică extravagantă considerată de autorități nepotrivită peisajului românesc și nu ezită să întărească ideea acuzatorilor chiar într-unul dintre articolele defăimătoare: „*Ia să vedem mai departe: «școala modernă îndrăznească, manifestată mai mult la construcția particulară, a început să treacă și în domeniul arhitecturii sacre. La noi, biserica ridicată de domnul Ioanide e prima încercare de revoluție...» Dacă scrii astea, ești un om mort. «Școala modernă îndrăznească», asta este eufemism (Ioanide tăie), zi: «Direcția decadent nesănătoasă». «Revoluție» sună encomiastic. Toți marii artiști sunt revoluționari. (Ioanide șterse).* Spune: «prima încercare de răsturnare a valorilor consacrate»...” În aceeași manieră ludică pe care o adoptă autorul, personajul își caută

mereu pretexte fanteziste pentru a-și motiva diferite gesturi sau acțiuni complet derutante pentru ceilalți. Jocul cu imaginația, unul dintre aspectele definitorii ale personajului, ascunde un *tâlc*: pe de o parte, fantezia și disponibilitatea creatoare specifice artistului, pe de altă parte, jocul cu imaginația celorlalți este un mod de dezarmare a indiscrețiilor. În Bucureștii bântuiți, arhitectul jucăuș ar fi în stare să transforme lumea într-un boț de plastilină din care să o reconstruiască, chiar dacă „dobitocii” nu ar fi în stare să-și dea seama de valoarea lucrării sale.

Ioanide rămâne atașat unui orizont metafizic pe care îl salvează mai târziu printr-o aparentă aderare la moralitatea socialist-comunistă. Ioanide este un personaj al cărui joc vizează aparenta ancorare a lumii sale metafizice în provocările realității. În oglindirea (narațiunea) celorlalte personaje, Ioanide este o persoană controversată, aprecierile pendulând între elogiul necondiționat și o severă

blamare. Ioanide este conștient că este un personaj controversat, dar am putea spune că-i place sau se complăce în această situație, jubilând la hubloul lumii sale metafizice, așternute prin cotloanele pămâtenesc cunoscute doar de către arhitecți.

Bibliografie

1. Balotă, Nicolae, *De la Ion la Ioanide*, Ed. Eminescu, 1974
2. G. Călinescu, *Bietul Ioanide*, Ed. Litera Internațional, București, 2001, vol. I
3. Damian, S., *G. Călinescu romancier. Eseu despre măștile jocului*, Ed. Minerva, București, 1974
4. Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, Ed. Gramar, 2002
5. Săndulescu, Al., *G. Călinescu în 1939, Apostrof* -revistă a Uniunii Scriitorilor, anul XXIV, 2013, nr. 3 (274)

DISCURSUL RELIGIOS ÎN OPERA LUI NICOLAE STEINHARDT

(III)

Nu trebuie să trecem peste tema bucuriei. Bucuria este de altfel și „tema fundamentală a creștinismului”¹. Bucuria se întâlnește în predica despre fiul risipitor, când Hristos face din întoarcerea acestuia un moment de bucurie, un moment simplu, dar cu semnificații adânci și pentru Nicolae Steinhardt.

Mitropolitul Ardealului Î.P.S. dr. Antonie Plămădeală vorbea de trei surse ale bucuriei, ale fericirii lui Nicolae Steinhardt și anume: „Unul din momentele calde, fierbinți, s-a petrecut în celula 34 de la Reduit, parte din interiorul Jilavei. [...] Oamenii din celula 34 iubeau poezia! Iubeau. Iubeau ceva. Iubeau frumosul. Se dovedeau extraordinari. Celula 34 era plină de îngeri. Celula 34 nu mai exista ca celulă sinistă, de vreme ce era plină de poezie”². Un alt moment de bucurie erau oamenii căci: „...poezia erau oamenii. Oamenii iubitori de poezie îl fereau. [...] Dintr-o adâncă suferință, apar oameni minunați, buni, buni cu suferințele celor din jur”³, iar aici îl fereau bunătatea. O a treia clipă de fericire a fost botezul din închisoare, căci „vroia acum hotărât să se pregătească pentru eternitate, pentru eternitatea cu care, după credința lui sigură, îl putea împăca numai creștinismul. Credea că își va rezolva destinul veșnic”⁴. Bucuria pe care o simțea Steinhardt era euforică: „Starea de euforie și de recunoștință de după botez mă îmboldește să caut prilejuri de a face binele și a mă arăta cât mai prevenitor, serviabil, fără cusur. Și cât de bucuros mă simt că-s atât de liniștit și de indiferent față de micimile și deșertăciunile celor din jur!”⁵. El este fiul răătăcitor, care se întoarce și îi dă prilej de bucurie și Tatălui, dar și el este bucuros de primirea făcută. El se întoarce smerit,

cu curaj, cu încrederea că poate tatăl său îl va primi ca slugă, dar este primit asemenea unui prinț, cu toate cele necesare unei mari bucurii. E drept că întoarcere lui Steinhardt între fiii lui Dumnezeu nu are loc într-o atmosferă la fel de primitoare ca cea din textul biblic, însă bucuria face că spațiul să devină unul primitiv, luminos și plin de încălzire sufletească. Bucurie sunt și momentele în care fiul răătăcitor stă de vorbă cu tatăl său, la fel cum sunt și clipele de bucurie pentru părintele Nicolae atunci când vorbește cu cineva, astfel pentru Nicolae Steinhardt sunt o permanentă bucurie, momentele în care poate să mărturisească dragostea pentru Hristos, atunci când el era căutat de multă lume (pe când se găsea la Mănăstirea Rohia) pentru alinare, pentru că vorbele cu care el îi întâmpina erau un adevărat medicament pentru aceștia, mai ales că, vorbele sale erau deosebit de simple, în ciuda culturii pe care o deținea, în acest sens avem o mărturisire de la Alex Ștefănescu: „Nicolae Steinhardt este torturat de dorința comunicării. Alți autori își cheltuiesc energia intelectuală exclusiv pentru crearea unei „opere”, iar în scrisori sunt expeditivi și convenționali”⁶.

Această bucurie nu ar fi fost atât de puternică dacă nu ar fi fost credința. Am lăsat la urmă, poate cea mai importantă temă a scrierilor sale, dar am considerat de cuviință că este mai bine să acordăm un spațiu mai larg acesteia.

Credința lui Nicolae Steinhardt se manifestă în mod intim, însă se exteriorizează prin scrierile sale, astfel evreul devenit creștin, adoptând românismul, ajunge să fie și scriitor. Niciodată aceste trei calități ale lui Steinhardt nu s-au manifestat separat, fiecare latură a sa a avut rolul ei aparte în devenirea lui, căci, spune

părintele Nicolae: „Crezut-am, pentru aceea am grăit” (Psalmul 115, 1).

Pentru credință mulți dintre ucenicii lui Hristos s-au jertfit și-au dat viața pentru ceea ce au crezut, ca expemple îi putem da pe Sfântul Ioan Botezătorul – un exemplu iarăși de credință, smerenie și curaj – apoi Sfântul Arhidiacon Ștefan care: „crede, își mărturisește credința, nu se leapădă sau rușinează de Hristos și primește să moară pentru El”⁷. Tot o jertfă este și renunțarea la viața lumească a lui Steinhardt. Și credem că, dacă era pus în situația de a-și da viața pentru Hristos, nu ar fi stat nicio clipă să se gândească ce să facă. Astfel, când găsește locul potrivit se leapădă de această viață și intră în lumea monahală. El ne face o scurtă incursiune în ceea ce se numește monah adevărat: „Monahul este tipul creștinului care se consacră integral, este creștinul absolut”⁸, pentru monah este important „nu a-și însuși ci a da, a dăru, a distribui chiar și puținul pe care-l au, a se lipsi de lucruri, bunuri și bani. În loc de a-și încălca garderoba cu haine și sălășul cu mobile, ei își restrâng îmbrăcămintea și mobilierul la strictul necesar”⁹. Părintele Nicolae mărturisește în acest sens în Jurnal: „Numai creștin fiind mă vizitează – în pofida oricărei rațiuni – fericirea, ciudat ghelir. Numai datorită creștinismului nu umblu – crispat, jignit pe străzile diurne, nocturne ale orașului – spațiu proustian descompus de timp – și nu ajung să fiu și eu – cum spune François Mauriac în *Destine* – unul din acele cadavre pe care le poartă, vii, apa curgătoare a vieții și nu mă număr printre cei ce încă n-au înțeles – *Fapte* 20, 35 – că mai fericit este a da decât a lua”¹⁰. Calitățile pe care trebuie să le aibă un monah creștin sunt: veselie, blândețe și politețe, căci „adevăratul monah nu se cunoaște după lungimea bărbii ori după murdăria trupeză sau a veșmintelor, a chiliei[...] Nici privirile crunte și sulițoase, nici posomorea și acreala, nici cântatul pe nas și bolborosirea cuvintelor (...) nici asprimea față de alții ori tunetele →

CLAUDIA VAȘLOBAN

¹ Ibidem pag. 34.

² Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, *Izvoarele fericirii monahului Nicolae de la Rohia*, în *Caietele de la Rohia II*, Editura Helvetica, Baia Mare, 2000, pag. 27.

³ Ibidem, pag. 28.

⁴ Ibidem, pag. 29.

⁵ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, pag. 246.

⁶ Alex. Ștefănescu, *La o nouă lectură: Nicolae Steinhardt*, în *România literară*, nr. 21, 2003.

⁷ Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*, pag. 283.

⁸ Ibidem, pag. 28.

⁹ Ibidem, pag. 26.

¹⁰ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, pag. 394.

și fulgerele distribuite de sus [...] nu țin de ceea ce este și se cade să fie specific vieții monahale”¹¹. Părintele Nicolae „era o persoană veselă, bine dispusă”¹², se bucura ori de câte ori avea ocazia să vorbească cu cineva, urma întocmai modelul Sfântului Antonie cel Mare. Modele mai avea Nicolae Steinhardt, iar în volumul *Dăruind vei dobândi* sunt prezentate douăzeci și cinci dintre acestea, începând cu Părintele Avraam al Vechiului Testament, pe Sfântul Ierarh Nicolae, pe Sfântul Serafim din Sarov, pe Sfântul Vasile cel Mare și alți, toți sfinți, mucenici și nu numai care din credință pentru Dumnezeu s-au lepădat într-un fel sau altul de această viață. Referitor la această temă Nicolae Steinhardt afirma: „Creștinismul mă păstrează cu ceva tineresc în mine și neplictisit, nedezamăgit, nescârbit, nesupărat. Prezenței veșnic proaspete a lui Hristos îi datorez să nu dospesc și fermentez în supărarea pe alții și pe mine. Acesta-i norocul meu, nefiresc, negândit: să-mi fie dat să cred în Dumnezeu și în Hristos, cunoscând de altfel ce a supus Unamuno: să crezi în Dumnezeu înseamnă să îți dorești ca El să existe și în plus să te porți ca și cum ar exista”¹³.

Despre *Dăruind vei dobândi*. Cuvinte de credință. Adrian Mureșan afirma: „este textul fundamental care poate deschide definitiv adevărata apropiere și comuniune dintre intelectuali și Biserică și dintre intelectuali în Biserică. Este o scriere esențială, *inter-* și *trans-* disciplinară pentru teologia românească de după '89, pe care trebuie, de acum încolo, să o promovăm așa cum se cuvine, nu să o lăsăm zăcând în umbra *Jurnalului fericirii*. [...] eseurile amintite aici alcătuiesc o *capodoperă*, nu numai a omileticii românești (în cuprinsul căreia, de altfel, lucrarea lui Steinhardt este singulară), ci chiar a eseisticii românești”¹⁴.

BIBLIOGRAFIA OPEREI

Steinhardt, Nicolae, *Dăruind vei dobândi*. Cuvinte de credință, Editura Mănăstirii Rohia, 2006.

Steinhardt, N., *Drumul către isihie*. Texte inedite, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999

(ediția a II-a, 2000).

Steinhardt, N., *Dumnezeu în care spui că nu crezi... Scrisori către Virgil Ierunca (1969-1983)*, București, Editura Humanitas, 2000.

Steinhardt, Nicolae, *Cartea împărtășirii*, Un Post Scriptum al Editorului, Ediție gândită și alcătuită de Ion Văratice, ediția a II-a, adăugită, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj, 1998.

Steinhardt, Nicolae, *Jurnalul fericirii*, Ediție îngrijită și Postfață de Virgil Ciomoș, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1991.

Steinhardt, Nicolae, *Monahul De La Rohia răspunde la 365 de întrebări incomode adresate de Zaharia Sângeorzan*, Editura Revistei Literaturii, Imprimeria Coresi, București, 1992.

Steinhardt, Nicolae, *Între lumi*, Convorbiri cu Nicolae Băciuș, Editura Semănătorul, editură on-line, 2010.

BIBLIOGRAFIA CRITICĂ

-*Amintiri despre N. Steinhardt*, Crestomație de Arșavir Acterian, Ediție îngrijită de Fabian Anton, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2009.

-Ardeleanu George, *Nicolae Steinhardt (monografie)*, Editura Aula, Brașov, 2002.

-Ardeleanu, George, *Nicolae Steinhardt și Paradoxurile libertății*, Editura Humanitas, București, 2009.

-Băciuș, Nicolae, *Anotimpul probabil. Interviuuri*, Târgu-Mureș, Editura Tipomur, 1995.

-Boldea, Iulian, *Nicolae Steinhardt. Comunicare și cuminecare*, în *Izvoare filozofice*, Comunicare multiculturală, Volum coordonat și îngrijit de Eugeniu Nistor, Editura Ardealul, Târgu Mureș, 2009.

-Cira, Călin Emilian, *Convorbiri despre N. Steinhardt*. Prefață de Ioan Pinte, Cluj

Napoca, Editura EIKON, 2010.

-Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, *Nicu Steinhardt în dosarele Securității, 1959-1989*. Selecția documentelor Clara Cosmineanu și Silviu B. Moldovan. Prefață de Toader Paleologu. Studiu introductiv Clara Cosmineanu, București, Editura Nemira, 2005.

-Ierunca, Virgil, *N. Steinhardt între viață și cărți*, în volumul *Semnul mirării*, București, Editura Humanitas, 1995.

-Ierunca, Virgil, *N. Steinhardt și „dreapta socotință”*, în volumul *Subiect și predicat*, București, Editura Humanitas, 1993.

-Manolescu, Ion, *Literatura memorialistică. Radu Petrescu. Ion D. Sîrbu. N. Steinhardt*. Antologie, prefață, dosare critice, comentarii, note și bibliografie adnotată de Ion Manolescu, București, Editura Humanitas, 1996.

-Morar, Nicolae, *Dimensiunea creștină a operei lui Nicolae Steinhardt*, Timișoara, Editura Paideia, 2004.

-Mureșan, Adrian, *Hristos nu trage cu ochiul. N. Steinhardt & Generația '27*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006.

-Mureșan, Adrian, *Dăruind vei dobândi sau despre imposibilul care ne privește*, în Revista Tabor, Nr. 4, Anul III, Iulie 2009.

-Negoieșcu, Ion, *N. Steinhardt*, în *Scriitori contemporani*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994.

-Paleologu, Alexandru, *Alchimia existenței*, București, Editura Cartea Românească, 2008.

-Pintea, Ioan, *Jurnal discontinuu cu N. Steinhardt. Însemnările unui preot de țară*, Pitești, Editura Paralela 45, 2007.

-Sângeorzan, Zaharia, *Monahul de la Rohia, Nicolae Steinhardt, răspunde la 365 de întrebări*, București, Editura Humanitas, 2000.

-Simion, Eugen, *N. Steinhardt*, în *Scriitori români de azi*, vol. 3, București, Editura Cartea Românească, 1984.

-Zaciu, Mircea; Papahagi, Marian; Sasu, Aurel, *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, București, Editura Albatros, 2000.

-***, *Caietele de la Rohia II. Nicolae Steinhardt în amintirea contemporanilor*, Editura Helvetica, Baia-Mare, 2000.

-****Convertirea religioasă*. Sub coordonarea lui Emanuel Godo. Traducere de Nicoleta Petuhov, București, Editura Anastasia, 2002.

-*** *Dicționar de literatură română. Scriitori, reviste, curente*. Coordonator Dim. Păcurariu, București, Editura Univers, 1979.

¹¹ Ibidem, pag. 104.

¹² Călin Emilian Chira, *Convorbiri despre Steinhardt*, Editura Eikon, 2010, pag. 108.

¹³ Nicolae Steinhardt, *op. cit.*, pag. 394.

¹⁴ Adrian Mureșan, *Dăruind vei dobândi sau despre imposibilul care ne privește*, în „Revista Tabor”, Nr.4, Anul III, Iulie 2009.

Complexul Acterian

Problema feminismului, scriiturii feministe, se pune în măsura în care diagrama unei interiorități va fi îngroșată de elementele ce configurează tranșant o poziție feministă de contracarare. Știm foarte bine – arogarea unui pseudonim de către George Sand, poate chiar și refuzul aproape dogmatic al lui Emily Dickinson de a mai publica ceva după înțepătoare și obtuze reacții la cele câteva poezii lăsate la vedere, cerința minimal-esențială a Virginiei Woolf pentru – a room of her own – și pledoaria sa, odată cu propria-i operă, înspre o vedere asexuată (deci dincolo de apărarea sexului slab), atentă, microscopică, ce face dreptate unei realități care nu are nimic în comun cu repere apriori, unei mișcări de-facere-și-desfacere – pentru care doar cel ce o suprasaturează, notând despre ea, poate vorbi – reprezintă indiciile cele mai puternice de subtilă și elegantă teritorializare a interiorității așa-zis feminine. Cea mai spectaculoasă reprezentare în acest sens va fi perioada surorile Brontë – Jane Austen în care avem de-a face cu o spectaculoasă progresie a patternului, atât de necesar, de sarcasm/ironie feminină. Un instrumentar care nu secondează nimic, nu se află în prelungirea vreunei ideologii, nu susține un ascendent și nu declamă spații proprii, incalificabile de expresie – ci declanșează un război, în fond, cu prostia –poate cel mai acerb, ascuțit mod al indifferenței/ignoranței. Simone de Beauvoir, eliberatoarea Simone, provoacă în același sens, atât prin biografia sa (permanenta dorință de stoarcere a clipei, experiențelor, printr-un traseu al cunoașterii de sine ce bifează, mai degrabă, praguri de intensitate, după cum ar spune Deleuze), cât și prin studiul său esențial pentru ceea ce mai târziu se va numi „conștiință feminină”, o degringoladă care refuză reportretizarea configurației feminine printr-un șablon apriori (o includem fără doar și poate aici și pe Anaïs Nin).

A doua jumătate a secolului XX ne pune, însă, față în față cu o schimbare de accente, pe cât de spectaculoasă (stilistic), pe atât de straniu-dăunătoare (la nivel psiho-somatic). Vorbim aici de acel calup de poete americane (Anne Sexton, Adrienne Rich și poate cea mai talentată dintre ele – Sylvia Plath) care, dincolo de exhibarea constantă a unor indici ce le îndepărtează, ce, de fapt, supun publicul masculin unui altfel de parteneriat, insistă înspre o repliere a interiorității pe un soi de eșec al acestei comuniuni (în fond, asistăm la crearea unui spațiu nou pentru o interitate a dramei). În mod clar, reflexele sinucigașe a celor mai multe dintre ele nu vin dintr-o reușită și, suntem convinși, – aceasta supraisterizare a discursului poetic nu face, încă o dată, nicio favoare publicului feminin cu tendințe ideologizante. Extraordinara energie a adolescentei Sylvia Plath sfârșește iată, după cum citim în Jurnalele sale, într-o hipersensibilitate sfâșiata de clare repere socio-culturale, în fața căroră această conștiință fragilă nu a făcut față. Un soi de supraevaluare a propriilor sarcini, un excedent de psihologizare – mereu declamat și imposibil de depășit (complexul Acterian, am putea să-i spunem mai târziu), o confuză manageriere a multiplicității care suntem (identificarea permanentă cu un rol – soție, iubită, mamă –, detectarea nevrotică a eșecului în acest sens), pe lângă o moștenire genetică nu neapărat fericită la nivel emoțional. Impulsul nostru de a cita din aceste poete se încheie în favoarea unei afirmări exhaustive a talentului lor. Poate că a fost nevoie de o generație platoșă, care, dincolo de dramatizări, exprimă dovada unor inteligențe vii, exigente cu propria literatură și cu a celorlalți, experimentală și bulversantă de cele mai multe ori.

Petre Căpriță • Alter ego

Toată această introducere de decelare a ceea ce se poate numi stil feminin servește la încadrarea și ușor-deconstruirea scriiturii lui Jeni Acterian. Fata greu de mulțumit are șansa și neșansa să se dezvolte într-o perioadă propice marilor întrebări ce țin de gândire. Existențialismul și tot ceea ce va reprezenta această perioadă sunt expresia cea mai profundă a cartezianismului până la limită. Dacă logica, încrederea în rațiune, rezervația – umană, atât de umană –, după cum ar spune Nietzsche, ar avea un pol emoțional extrem, acesta cu siguranță ar fi câștigat de existențialiști. La Paris (Simone de Beauvoir – în mod ciudat displăcută de Jeni, Sartre, Camus, suprarealiști etc.) lucrurile se fac, în mod firesc, la un nivel relaxat, experimental, înspre dionisiac, dacă ne gândim bine la biografiile fiecăruia. În România lui Jeni Acterian, șansa ratării (prin ratare înțelegem neputință de elasticizare a intervalelor/ teritoriilor de trăire/conștientizare și nu o viață risipită, un uzaj prost – până la urmă orice uzaj declanșează un stil, sub orice formula s-ar propaga el) era însă mult mai pregnantă, o spune și ea: lipsa banilor, lipsa unor slujbe satisfăcătoare din orice punct de vedere etc. Însă vorbim totuși de o Românie interbelică în care arta încă avea un loc privilegiat, după cum bine observăm la o atentă evaluare a personalităților din acea perioadă. Formația profund realistă a lui Acterian va fi fundamentul oricărei drame. Strania scriitură a lui Jeni, fadă pe alocuri, plină de impulsuri de corectare a celor cu care interacționează, marșând pe notarea repetitivă a oricărui element ce ține de o mereu neîntărită suferință (influența puternică a lui Kierkegaard) construiește o interioritate ba, mai mult, duce la o ușoară idolatrizare a acesteia. E straniu cum stilul feminin la Jeni ia naștere prin tot ce ține de cartografierea orgoliului, în general: standarde culturale tranșante, tendințe puriste, ierarhizarea și, implicit, constant judecarea celorlalți, o anumită formă de scrutare și respingere pe cei pe care-i numește (și la un moment dat își arogă o privire specială, antrenată de identificare a lor) – proști: „Amorul propriu, mândria (sau poate mai bine zis orgoliul) au fost și vor constitui fondul caracterului meu. Acest defect (căci trebuie să recunosc sincer că e un defect), asociat unei excesive sensibilități, poate să mă facă nenorocită. Nu e nimic de făcut.”¹⁵

Există și un spațiu în care acest patos al sterilității în raport cu orice fel de interacțiune (chiar și cu propria-i interioritate) se diminuează în favoarea rememorării unor vacanțe, respingeri ale propriilor gânduri prin conștientizarea acestei constante și reiterate isterii, etc.

O încredere, beligerantă aproape, în logică face din traseul intelectual-emoțional al lui Jeni o permanentă vânare hiperanalitică. Adolescența Acterian suferă, am putea spune, →

COSMINA MOROȘAN

¹⁵ Acterian Jeni, *Jurnalul unei fete greu de mulțumit 1932-1947*, Ed. Humanitas, 2007, p. 22.

de bolile secolului: obsesia auto-perfecționării (citește enorm, scrie, acceptă doar dialoguri în acest sens) grefată pe o indeterminată și mereu prezentă neliniște. Ceea ce dimensionează feminitatea la Jeni Acterian sunt notațiile anodin-exuberante, uneori lirice, ce scot la suprafață o natură, finalmente, îndrăgostită de viață, chiar în așteptarea unui eveniment amoros propriu-zis: „E caldă uneori viața, caldă și dulce, în pofida vrăjmașilor și ororilor. Dar peste toate planează spectrul războiului, precum se zice din ce în ce mai insistent. Se pare că într-adevăr planează un nou, ucigător război. Și totuși mie nu-mi vine să cred. Cerul e prea albastru, soarele prea dulce, primăvara dătătoare de plăcute înfiorări ca să cred în război. Chiar de-ar fi așa, prefer să alung ideea războiului. E prea paradoxală ca să fie adevărată. Și totuși, cine ar crede – căzând această frumoasă zi – că nu sunt mai mult de 2 zile, da, 2 zile, – la 1 aprilie – când, trezindu-mă dimineață și uitându-mi pe fereastră, totul era alb. Totul arăta alb și ninge cu fulgi mari. Și astăzi, nici urmă de zăpadă. În schimb o dulce, exaltantă căldură. Tot astfel, cine ar crede că poate războiul planează peste această strălucitoare zi de aprilie?”¹⁶ / „Eu vreau să-mi scufund ochii în singuri ochi pe care-i iubesc. Și ochii aceia nu sunt la capătul lumii. Ei sunt în același oraș în care mă aflu și eu. Nimic nu ne separă. Nimic și totul.”¹⁷

Elementele de nevroză, constanta dramă ce se bifurca ba înspre temeri materiale, ba înspre cele metafizice scot și ele la suprafață un anumit trend feminin în interiorul stilului autoarei. Este evident că acesta, la Jeni Acterian, are loc doar într-un careu al sarcasmului (nu foarte resentimentar), ironiei vecine cu cinismul ascuțit, exigenței și, în cele din urmă, problemei singurătății. Din scriitura lui Jeni, nu neapărat toridă, intensă, ci clinică, structurală observăm o anumită propensiune înspre simplificare și clarificare urgentă a oricărei configurații emoționale imediate. Fata greu de mulțumit era și o fată teribil de înspăimântată. Toată problema relațională ale cărei rădăcini, spune ea, e tocmai una de ordin metafizic (imposibilitatea de a crede într-un Dumnezeu creștin ba, mai mult, în orice Dumnezeu; – un moment rar de umor pur ne oferă autoarea când îl acuză pe Unamuno de etichetele apocaliptice pe care i le aplica fericitului Spinoza, subliniind, în cele din urmă, necesitatea și autenticitatea unei filosofii serene ce trebuie lăsată în voia ei) va culmina cu o relație imposibilă pentru standardele autoarei. Însă ceea ce e de notat pentru gratificarea stilului feminin al lui Jeni Acterian este tocmai aceasta tentă înspre eliberare, înspre de-subiectivizare, deși drumul este unul invers asumat: „Vreau și de acum încolo – în orice moment al vieții mele – să știu că sunt liberă. Să dispun de mine cel puțin. Să știu oricând că pot face ce vreau și că nimic nu mă leagă. Nu am putut suferi să-mi poruncească cineva. Chiar gândul acesta mă crispează.”¹⁸ Un drum al martirajului, atât în raport cu problemele religioase, cât și în ecuația sentimentală marchează un puternic accent feminin în scriitura lui Jeni. Există o voluptate din când în când a suferinței, voluptate în care totuși autoarea nu se pierde. Subliniem aici nu foarte rarele note în care Jeni își exprima iritarea și dorința de

distanțare față de atitudinea închisă și complet neprietenoasă pentru orice mediu a lui Alice Botez. Există, de asemenea, o referință amuzantă ce pune în vedere aceeași distanță sceptică și, până la urma, inteligentă, a autoarei față de un feminism insistent: „Dna C.M., romancieră, gazetară, autoare dramatică, teozoafă (sic!) și, mi se pare, și feministă (se putea să nu fie?) [...]”¹⁹ 189

După perioada unui orgoliu cât se poate de asumat („În general eu când descopăr un om identic mie mă covârșește o imensă disperare.”²⁰), confesiunile au un rol aproape cathartic, înspre vârsta de 27-28 de ani, Acterian folosindu-și tot mai mult scrisul întru clarificare, auto-cunoaștere și control (un soi de păstrare a lucidității – o luciditate, în termenii ei, fidelă întru totul rațiunii). Când specularitatea unui eveniment amoros pare că-i slăbește încrederea în

propria logică, iată că forța stilistică se dezvoltă înspre o scriitură cât se poate de feminină. Un soi de mix post-adolescentin cu instrumentarul analitic adânc din *Wuthering Heights* (amintim aici și bizara notă de scrutare a Virginei Woolf – autoare cu care, după părerea noastră, Jeni s-ar fi întâlnit undeva între plajele revoltei, impulsului de a ieși din sine, dorinței de a încăleca și supune orice gând despre neputință), regăsim în ultima parte a jurnalului. Relația cu mult prea tumultuosul S. Dragomir pune în evidență din nou standardele impuse și autoimpuse ale autoarei. Transpare aici o feminitate

tradițională, îndrăznim să spunem primitivă, prin lentila căreia Acterian își clasifică la nesfârșit partenerii: grosolănia celor care nu-și dau seama de hipersensibilitatea sa, tăcerea unora la punctările ei metafizice, calitatea! de integritate pe care și-o arogă din păstrarea „curățeniei” până la 27 de ani: „N-are nici un sens să-mi fac neliniști și drame pe faptul că un copilându oarecare n-a avut adâncime și sensibilitate suficientă să vadă ce lucru excepțional i-a scos viața și întâmplarea în cale. Pentru că o fată ca mine este un lucru excepțional. [...] Am refuzat veșnic promiscuitatea și m-am păstrat om întreg, curat și clar.”²¹ De aici o anumită cerință bizară și, în fond, firească în parametrii feminini standardizați – o relație ce implică „elegantă”.

Analiza noastră pune în vedere, în cele din urmă, două direcții de afirmare a feminității în interiorul jurnalului lui Jeni Acterian: punctarea constantă a propriilor capacități datorate unei inteligențe, unor intuiții de care aceasta era mereu conștientă, cât și exacerbarea acestora pe un fond de supradimensionare și, uneori, dramatizare. Ultima dintre aceste direcții va fi profund propagată în cea de-a doua jumătate a secolului XX, când lupta feministelor va face, din când în când, din păcate, front comun cu o luptă între ideologii (un risc inerent însă al oricărei mișcări minoritar-activiste).

Foto: Petre Căpriță •Către sine

¹⁶ Idem, p. 93

¹⁷ Ibidem, p.102

¹⁸ Ibidem, p.154

¹⁹ Ibidem, p.189

²⁰ Ibidem, p.252

²¹ Ibidem, p. 410

PANAIT ISTRATI / MAXIM GORKI

PANAIT ISTRATI ACUZATOR AL LUI MAXIM GORKI, PRECURSOR AL LUI SOLJENIȚIN?

(I)

Înapoiat din Uniunea Sovietică, unde participase la cea de-a zecea aniversare a Revoluției din Octombrie, după ce rămăsese 16 luni și vizitase multe localități, la 15 februarie 1929 Panait Istrati sosea la Paris unde într-un dialog epistolar cu Romain Rolland privitor la cele văzute și trăite acolo, constată că se află în fața unui om care, deși îi aprecia curajul de-a fi rostit adevărul, îl sfătuia să nu publice nimic din cele constatate.

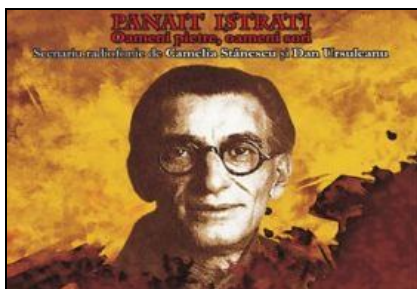
– Cunosc franchetea dumitale și nevoia de a vorbi... Zăvorăște-te! Cât despre condeiul dumitale, ai destule cu ce să-l ocupi, fără să te afunzi în politică. Ai văzut acolo și realizări mari. Povestește asta!

– Știu că trebuie să scriu cartea!, i-a răspuns scriitorul român, mai hotărât decât oricând în relațiile cu prietenul său francez pe care, la rândul său, îl venera.

La 20 mai 1929 manuscrisul cărții „Spovedanie pentru învinși” fiind bun pentru tipar, Istrati l-a anunțat pe Rolland:

– Prietene, mi-am vărsat năduful. Va fi o petardă teribilă, ce va răsună în toată Europa...

După cum și titlul o afirma, cartea „Foc și flacără”, va deveni ciclul Spre altă flacără. De altfel, la 19 decembrie 1928, când se înapoiase la Moscova din peregrinările sale prin țara Sovietelor – din Moscova, prin Ucraina, Georgia, Marea Neagră, Caucaz, apoi în călătoriile la Murmansk, Alexandrovsk, insulele Solovievski, Arhanghelsk, îi trimisese lui Rolland copiile a două scrisori adresate prietenului său Gherson, secretar al G.P.U. Într-un post-scriptum la acestea adăugase: „Când mi-am luat acest angajament (atașament față de puterea sovietică al cărei colaborator rămâneam, fără gând de reîntoarcere binevoitoare către capitalism, pe care îl vedea și dorea a fi nimicit, dar în condițiile unei lupte și munci cinstite, cerând încetarea combaterii opoziției prin teroare, cu proclamarea dreptului la critica de partid, cu participarea chiar și a celor excluși pentru vina de a fi opozanți,

introducerea votului secret în partid și sindicate n.n.), îmi închipuiam, în naivitatea mea, că oamenii Puterii sunt de bună credință, că nu cunosc putreziciunea de sub ei și credeam că ar fi de ajuns un glas puternic și prieten, care să le-o semnaleze, pentru ca ei să-și dea seama și să ia măsuri.

După „Afacerea Rusakov”, m-am convins că Puterea era conștientă de răul care submina Revoluția și că nu accepta nici o critică. Această situație m-a eliberat de angajamentul luat, căci nu mai era nimic de așteptat de la cei de sus. A te comporta cu blândețe, nu va însemna nimic. Trebuie deci, lovit”.

La începutul lui iunie când îl întâlnește pe Romain Rolland și îi citește manuscrisul, scriitorul francez este înspăimântat. După ce în octombrie Istrati publică capitolul referitor la „Afacerea Rusakov sau URSS de azi”, Roland ripostează: „Nimic din tot ce s-a scris de zece ani încoace împotriva Rusiei, din partea dușmanilor ei înrăiți, nu i-a făcut atâta rău cât îi vor face aceste pagini”...

*

Cartea *Spovedanie pentru învinși* apare în librării la 15 octombrie 1929. Ce reprezintă această carte în contextul operei istratiene? Este Cartea de vizită a scriitorului cetățean Panait Istrati, combatant pentru libertate și dreptate socială. Cu sacrificiu de sine, el a dezvăluit – printre primii – opiniei publice mondiale, cangrena care rodea dictatura comunistă, pusă în slujba unei caste – nomenclatura – ce trăia în opulență, în timp ce poporul era asuprit, înfometat și exploatat, scrie la reeditare, în prezentarea cărții Alexandru Talex,

Interzisă în toate țările dictaturii comuniste, cartea vede lumina tiparului pentru prima oară în România în 1991 la Editura Dacia, Cluj-Napoca, în Colecția Ieșirea din Labirint, în coordonarea lui Iordan Chimet.

La înapoierea din URSS, Panait Istrati declarase: „Nu voi mai crede într-un viitor mai bun decât în ziua când revoluția va fi făcută sub semnul copilăriei” – cu alte cuvinte al tinereții, zice prefăcătorul, această primă treaptă a vieții umane, care nu cunoaște compromisul.

Peste ani, când, urmare a democratizării vieții în URSS, sub Mihail Gorbaciov, s-a hotărât că adevărul despre trecut trebuie spus așa cum s-au întâmplat lucrurile, el a autorizat și apariția unui val de documente despre organizarea muncii forțate în lagărele deținuților politici – Gulagurile – publicându-se și „Arhipelagul Gulag” al lui Soljenițin. „Gulagul. O istorie”, este și cartea lui Anne Applebaum, premiată în 2004 cu prestigiosul premiu Pulitzer. Și una și alta, cărțile menționate, ca și Spovedania... lui Istrati, tratează aspecte din viața lagărelor de muncă sovietice. Încă din 1918, în acestea erau internați toți cei care nu inspirau încredere celor aflați la putere. Creație a lui Lenin, în 1921 în URSS erau deja 84 de lagăre. În 1929 când a apărut cartea lui Panait Istrati, Stalin perfecționa și desăvârșea sistemul care în 1953 la moartea lui făcuse ca prin lagăre să fi trecut aproximativ 30 milioane de oameni, cu mult mai mulți de cât populația României, dintre care cel puțin 3 milioane au murit.

Este meritul omului care a fost Panait Istrati că nu a ratat un subiect care îl situează la un loc de mare cutezanță cetățenească și scriitoricească, realizând cartea la care ne referim, lucru despre care, regretabil, nu se prea vorbește. „Nouă, bolșevicilor, spunea Istrati, nu ne este îngăduit tot ceea ce a fost taxat drept crimă și pedepsit cu moartea. Și anume: ușurința, desfătarea, confortul, nedreptatea, favorurile. Și când unul de-ai noștri – cel puțin din generația noastră – și le-ar îngădui, noi trebuie de îndată să-l pironim la stâlpul infamiei, agățându-i pe piept această tăbliță: „Oprește-te trecătorule și plângi acest om, pe care noi l-am luat drept tovarăș! Căci în clipa când voiam să dăm, cu mâinile însângerate, un exemplu de ceea ce trebuie să fie viața nouă, el a comis crima – în calitate de judecător – de-a fi trimis un nevinovat în Siberia, ca să-și poată însuși rația lui de unt”.

ION N. OPREA

DESPRE „FENOMENOLOGIA NARATIVĂ A SPIRITULUI ROMÂNESC”

(III)

5. Dimensiunea spirituală

Romanele lui Mihail Diaconescu reliefează în variate moduri, utilizând lungi serii de simboluri ale imanenței și ale transcendenței, aspirația unor eroi cu caractere exemplare de a trăi în conformitate cu morala creștină-ortodoxă, indiferent de condițiile în care le-a fost dat să viețuiască. În aceleași romane este subliniată și aspirația lor puternică spre înălțare și perfecționare spirituală.

Vasta creație narativă a lui Mihail Diaconescu însumează imagini fascinante ale realității noastre *spirituale*, purtând lectorul, prin variate ținuturi românești. Aceste ținuturi formează împreună acea Grădină a Maicii Domnului, pomenită adesea de cei care se referă la pământurile cuprinse între Dunăre, Tisa, Nistru, Carpați și Marea Neagră. Aceste locuri au fost înnobilate, spiritualizate de cei care trăiesc aici. După învățătura creștină ortodoxă, prin om, care este preot al creației, întreaga fire se spiritualizează, însetată fiind de Creatorul ei.

Dincolo de epocile și evenimentele istorice descrise în romanele sale, Mihail Diaconescu a avut în vedere permanențele *spirituale* ale poporului român, „structurile de rezistență” ale fenomenului românesc. Autorul mai subliniază în diverse interviuri acordate, că toate realizările din domeniul artei: picturile, sculpturile, miniaturile, broderiile, orfevreriile, tipăriturile, marile ansambluri arhitectonice, revelează relația românului (...) „cu sacralul, cu Frumusețea Divină Arhetipală, generatoare de ordine, armonie și spiritualitate”.²²

Mihail Diaconescu mai spune că Ortodoxia revelează o frumusețe

Romancierul, istoricul și esteticianul Mihail Diaconescu, sacerdot al culturii române și apologet al Ortodoxiei, frescă de Grigore Popescu-Muscel (2012)

aparte, care izvorăște din spațiul nostru dar și din „*timpul ființei românești*”. Mai presus de orice determinare istorico-geografică, această frumusețe este de ordin *spiritual*.

Frumusețea spirituală a poporului român rezidă în numărul mare de eroi ai dreptei credințe.

„După Mihail Diaconescu, Sfinții sunt marea glorie spirituală a poporului român. Înălțarea unor credincioși la înalta treaptă a sfințeniei contribuie la spiritualizarea lumii întregi, dar mai ales a locurilor în care s-au născut și au trăit, cât și a oamenilor care îi au drept modele.

În acest sens patria lui Mihail Diaconescu este concomitent **reală și ideală**. Ea este **modelată** dar și **modelabilă**. Este **tărâmul** lui este dar și al lui **va fi**, al **eonului românesc**. Este un **tărâm mirific**, cu **frumuseți spirituale unice în lume**, create sub lumina sfântă a Ortodoxiei.”²³

Sfințenia sau desăvârșirea spirituală este scopul cel mai înalt spre care ne cheamă Mântuitorul. Căci prin sfințenie omul se îndumnezeiește. Dogma îndumnezeirii are caracter fundamental în credința noastră creștină-ortodoxă. Sfințenia mai implică o purificare continuă de patimi și păcate. Această purificare se realizează printr-o luptă cu ispitele din jur și cu pornirile interioare. De aceea, din această luptă rezultă relația

puternică dintre eroic, moral, ascetic și spiritual.

În istoria noastră, sfinții sunt o realitate spirituală copleșitoare prin acțiunile în care s-au implicat și prin consecințele acestor acțiuni în timp și în lume. Sfinții sunt prezenți încă din perioada antică a marilor persecuții anticeștine, apoi în Evul Mediu, precum și în epoca modernă și contemporană. Ne gândim, desigur, la Sfinții români din închisorile comuniste.

Cultura română, susține Mihail Diaconescu, nu poate fi înțeleasă fără dimensiunea ei **spirituală**, îndeosebi fără Sfinții și creatorii săi, susținuți și orientați în tot ceea ce au înfăptuit de o puternică trăire creștină.

6. Dimensiunea sublimă

Prin sublim se înțelege ceea ce se ridică la o mare înălțime în ierarhia valorilor morale, artistice, religioase, intelectuale, civice sau spirituale. Sublimul concentrează în sine o acaparantă frumusețe, o maiestate unică și o copleșitoare putere de influențare a sufletului omenesc.

Trăirea sublimului ne face conștienți de capacitatea omului de autodepășire continuă.

Trăitor într-un spațiu de o frumusețe sublimă, românului i-a fost modelat un anume profil psihologic. Blanda unduire de vale-deal, pe care Lucian Blaga a interpretat-o filosofic în *Trilogia culturii*, l-a împins spre reverie și contemplație, care, inevitabil, duc spre spiritualizare. Munții înalți ai țării, văile sălbatice și adânci, peșterile pline de mistere l-au chemat spre sihăstrie, spre sfințenie.

Cunoaștem din scrierile anticilor, că stilul de viață al dacilor era modest, cumpătat, fără excese, fără dorința unor acumulări materiale excesive. Mai târziu, țărânul român a avut o viață mai mult decât modestă, ascetică, chiar atunci când posibilitățile materiale i-ar fi permis mai mult. Posturile și rânduielile religiei ortodoxe erau, și sunt și azi, respectate cu sfințenie.

De aceea, pământul acestei țări a fost împânzit de-a lungul timpului de mănăstiri și locașuri de cult, de sihăstrie știute sau neștiute. Sfinții sunt o realitate a acestor locuri. Sunt o realitate copleșitoare prin acțiunile în care s-au implicat și prin →

MONICA DUȘAN

²² Mihail Diaconescu, *Frumusețea spirituală a ortodoxiei românești, Opinia națională*, apud preot, prof. univ. dr. Dumitru Radu, *Fundamentele teologice ale fenomenologiei narative*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2005, cap. „Sfinți și sfințenie. Terra Mirabilis sau despre frumusețea spirituală a țării noastre ca premisă a trăirii harului «Eonul românesc»”, p. 347.

²³ Preot prof. univ. dr. Dumitru Radu, *Fundamentele teologice ale fenomenologiei native*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2005, cap. „Sfinți și sfințenie...”, p. 347.

Lângă Apa obârșiei

lui Mircea Borcilă

Apa obârșiei, lină,
Sunând, în munte, sunând...
Glăsuiește în ea Veșnicia
Ori numa părere-i de gând?

Vise ne leagănă, doruri,
Valul, în curgerea lui,
O pajură ceruri despică,
Un cuc numără ani nu știu cui...

Oglindă-se-n apa ei cerbul,
Încremene-o clipă așa,
Din undele-i reci, numai cerul,
Cu grijă ales, îl va bea...

Un gând, unui vis întrupare,
Pe frunte-mi s-așează ca nor,
La umbra genelor tale
Un pui lenevește, de dor...

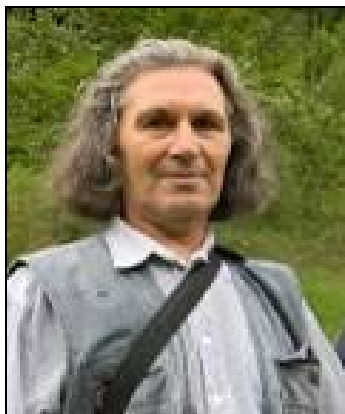
Măgura vânăta fruntea
Își, mistic, năluce în cer.
Trec înspre Chicera nouri –
Nave, pline-ochi, cu mister...

Zboru-și rotește un vultur,
Îndelung, prin albastru văzduh –
Sufletu-i, al lui Zamolxe?
Ori, poate, al lăncului duh?

Duhuri, cândva, și noi fi-vom,
Într-un ev viitor, în alt veac,
În chip de vueturi peste Munții
De-Apus, fără somn, fără leac...

Pe Valea Obârșiei

Pe Valea Obârșiei cerbii
Trec înspre zodia ierbii.
Dealuri trec, ape ca lacrimi
(Ard și ei doruri și patime)

Piscuri asaltă de munte
(Stele le scânteie-n frunte)

Cerb-voevod pe o creastă
Deodată se-oprește și adastă...

Blând, în amurg, stă s-adulmece
Urmele Sfintei Duminece...

Luați tristețe din tristețea mea!

Aici în munți tristețea e lumină
Și toate câte-n mine astăzi dor
Îndulce-se. În dulcea ei paloare
Vreau, împăcat, ca-n Dumnezeu să mor...
Veniți, veniți, nefericiți ai lumii,
Veniți, veniți să ne-nvelim în ea!
Aici orice durere se îndulce.
Luați tristețe din tristețea mea!

Baladă cu Iancu

Calul alb ca alba neauă.
Puse Iancu pe el șauă:
Ci "Noa, hai, murguțul meu,
Până-n cer la Dumnezeu,
Să-i amintem, să-i amintem
Că prunci buni și noi îi suntem,

Să-ntrebăm de ce ne-o datu
Robi în lanțuri la-mpăratu,
De ce nemeșii ne fură
Și ne mănăcă fără gură,
Fără ape ne fierbere
Și ne-ndulce tot cu fiere?
Să ne spuie: ne-o uitatu?
Ori și El e cu-mpăratu?...

Teamă mi-i, codru bătrâne (doină)

Teamă mi-i, codru bătrâne,
C-am să mor și tu-i rămâne!
De-oî fi-n Rai cu Dumnezeu
Fără tine mi-o fi greu,
De-oî fi sub cruce-n hotar
Mi-a fi fără tine-amar,
De-oî fi-n lună, de-oî fi-n stele
Fără tine mi-a fi jele,
Și oriunde-oî fi, frățâne,
Mi-a fi urât fără tine.

Sta, auroasă, peste munți tristețea...

Sta, auroasă, peste munți tristețea,
El, prinț al ei, nemângâiat, era,
Grea, fruntea lui în aeru-nserării
Precum un soare ostenit lucea...

Venea, de nu știu unde, zvon de ape,
Un murmur lung așa ca un oftat
Al unui înger blând pe care Domnul
L-a pe pământ din ceruri exilat...

De nicăieri un strop de mângâiere
Să-i dea, oh, nimeni, nimeni nu
venea!
Și-un soare blând pe munți era
tristețea
Și-ncet-ncet în ea el se topea...

TEOFIL RĂCHIȚEANU

→consecințele acestora în timp și în lume. Prin sfințenie omul ajunge să trăiască *Sublimul*. Datorită acestor Sfinți, țara noastră a fost binecuvântată de Dumnezeu, iar misiunea poporului român în lume are un caracter *sacru* și *sublim*.

Frumusețea *sublimă* a spiritualității noastre se regăsește nu numai în viața și faptele numeroșilor sfinți, dar și în creațiile noastre culturale. Astfel, *Miorița*, *Meșterul Manole* sau *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*, sunt creații emblematice ale poporului român.

Dimensiunea *sublimă* a spiritualității noastre este dată și de personalitățile marcante ale neamului.

Aceste personalități ne apar ca o îmbinare aparte de credință în Dumnezeu, putere creatoare, respect față de valorile altora, optimism temperat de prudență, toleranță și putere de creație.

Întreaga noastră spiritualitate își are așezate temelile pe valorile credinței ortodoxe. De aceea: „*E o cultură cu o puternică dimensiune creștină, cu străvechi și profunde rădăcini autohtone ce merg până în preistorie și în epocile precristine, cu influențe integrate organic, venite din splendorile lumii bizantine și din Occidentul european, cu lungi serii de valori originale, pentru care creatorii lor trăiesc arzând ca niște*

făclii. Este o lume plină de duhul Ortodoxiei noastre românești. Ce lume frumoasă! Ce lume minunată! Cât de firesc se regăsește sufletul nostru în ea!”²⁴

Este o lume sublimă, în care suntem chemați de Mihail Diaconescu, spre noi împliniri spirituale. Misiunea românească în lume și în istorie, așa cum rezultă din toate lucrările teoretice și din romanele sale, este de ordin spirit

²⁴ Preot prof. univ. dr. Dumitru Radu, *Fundamentele teologice ale fenomenologiei native*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2005, cap. „Sfinți și sfințenie...”, p. 350.

AMURGUL IUBIRII

(XI)

Deci iubirea-pasiune este una din formele deviate prin creștinism ale doctrinei platoniciene. Ea nu mai funcționează după formula dorinței platoniciene, a autodepășirii până la unirea cu transcendența. Interesul ei pentru obstacol, pentru ceea ce împiedică finalizarea sau consumarea iubirii mărturisește deja un blocaj în această lume și un interes pentru intensitatea afectivă absolută, mai degrabă decât pentru Absolutul transcendenței. Iubirea-pasiune anticipă disoluția Absolutului transcendent platoniciano-creștin, anticipă moartea lui Dumnezeu, pentru că anticipă trecerea de la sacrificiu la sacrilegiu, la transgresare, în drumul spre sacru. Ea nu mai urmărește eliberarea de simțuri, autodepășirea, ci dureroasa intensitate a sentimentului. „În orice literatură de valoare, din secolul al XIII-lea până azi, istoria pasiunii din iubire este istoria decăderii mitului „curtenesc” în viața profană. Este povestea încercărilor lui Eros, din ce în ce mai disperate, de a înlocui transcendența mistică printr-o intensitate emoțională”.²⁵ Ceea ce ocupă locul transcendenței în iubirea-pasiune e această intensitate emoțională. Occidentul pare interesat mai cu seamă de iubire-pasiune, de iubirea reciprocă nefericită: 90% din iubirile Occidentului sunt de fapt adultere. În istoria Occidentului, crede Denis de Rougemont, s-a trecut de la opoziția față de instituția creștină a căsătoriei, în numele unei magii și mistici care venea din Orient, la nevoia de evadare, adusă la exasperare de plictiseala pe care o implică mecanica

simplă socială a căsniciei, din clipa de față.

Limbajul nostru pasional s-a născut din retorica trubadurilor, din retorica iubirii-pasiune. Într-adevăr, după dispariția iubirii pasiune ca sistem sentimental rămâne retorica, care se răspândește în moravuri și devine un limbaj uzual, iar temele ei feminist-spiritualiste influențează sentimentalitatea occidentală²⁶: mai întâi pe

²⁶ Astăzi îl mai putem regăsi în ideile, tehnicile și procedeele rețetelor sentimental-erotic-apetitive pentru uzul tuturor. Să luăm, spre exemplu, cazul părinților care se opun iubirii unuia dintre copiii lor pentru altcineva, pe care, de regulă, îl găsesc nepotrivit. Ei recurg în acest caz la cea mai nepotrivită atitudine după principiile iubirii-pasiune. Adică, opunându-se cu îndârjire și cu vehemență celui pe care îl iubește fiul sau fiica lor, ridică un obstacol în calea iubirii: or aceasta este rețeta prin excelență a intensificării iubirii-pasiune.

Soluția este cea pe care o putem aplica și situației în care unul din prietenii noștri se îndrăgostește neconvenabil: de a înlătura orice obstacol din calea iubirii. Rețetarul sentimental-erotic-apetitiv ne propune, atunci când unul dintre prietenii noștri – sau copiii noștri – se îndrăgostește de cine nu trebuie și când nu trebuie, să procedăm astfel: să nu-l criticăm, dimpotrivă, să-l laudăm cu insistență persoana iubită, să o invocăm, să vorbim despre ea elogios până la suprasaturație, să-l ajutăm să fie mereu și cât mai mult timp în prezența obiectului iubirii, să înlăturăm orice obstacole care i-ar sta în cale. Dacă procedăm neabătut și cu suficientă răbdare, vom obține plictiseala, sațietatea necesară unei despărțiri. Toate iubirile-pasiune care ajung în delta absenței obstacolelor, a îngăduinței nesfârșite a celor din jur și dau peste prezența pozitivă, reală și constantă a obiectului iubirii sfârșesc prin a se plictisi. Iubirea este foarte ades o experiență imaginară: îți este dor de celălalt atunci când nu poți să-l vezi oricând îți dorești și îți imaginezi că marea fericire este fericirea de-a fi în doi; prezent mereu, sfârșește cu finitudinea lui prin a ne plictisi. Fericirea de a fi în doi este, cum spune Scheler, la fel de iluzorie ca și fericirea de a fi singur.

O alta din rețetele care verifică practic speculațiile asupra iubirii-pasiune este cea care ne propune, paradoxal, o căsnicie fericită. Soluția este de a nu-l lăsa niciodată, pe celălalt să se plictisească. Dacă totul merge bine, introducem ceva care să producă o criză și să nu fie niciodată liniște, amânați mereu, dar credibil și cu naturalețe, fericirea pentru altă dată. Acest lucru este teribil de important pentru cel care vrea să păstreze iubirea cuiva: a nu lăsa niciodată lucrurile să se deruleze liniștit, a ridica mereu obstacole, a ridica mereu piedici, de a amâna mereu fericirea completă. Se vede limpede în ce sens pasiunea este o asceză: în astfel de iubiri cu fericirea manipulată condiția este ca fericirea să fie mai ales a celui alt. Operatorul manipulării sentimental-erotic-apetitive nu poate ceda niciodată propriilor sentimente, propriului erotism sau propriilor dorințe. Structura iubirii pasiune pare să funcționeze încă: ajunge să aplicăm, dacă este nevoie, tehnic, adică riguros și cu detașare una din regulile rețetelor de mai sus și puteți fi siguri de succes.

Petrarca, apoi neoplatonismul Renașterii, folclorul și, după 1800 întreaga lume occidentală.²⁷ Problema care rămâne e alta. Singura formulă cu care și istoricii actuali ai vieții private sau ai cotidianului și Denis de Rougemont sunt de acord este că învățătura cea mai profundă și mai sigură a iubirii-pasiune sună astfel: „Cea mai cumplită crimă este aceea de-a face dragoste fără a iubi”.²⁸ Dar păcatele epocii noastre consumiste sunt acelea de a mânca fără să-ți fie foame, de a bea fără să-ți fie sete și de a face dragoste fără a iubi...

Iubirea pasiune, disoluția relațiilor de înrudire medievale și apariția subiectului ca subiect al dorinței

Această trecere de la sacru la profan, atât de caracteristică Occidentului ne oferă totodată cheia unei noi interpretări. Credem că iubirea-pasiune este rezultatul unui conflict tacit între transcendența platoniciană și sfințenia creștină pe de o parte, și o presimțire sau o anticipare a imanenței și secularizării ce avea să vină. Această aparent atît de medievală formă de viață, care este iubirea-pasiune, pare să anunțe modernitatea cu imanența, desacralizarea și individualismul ei. Ceea ce propune ea este un fel de întârziere a mântuirii, un fel de lipsă de grabă în a atinge Absolutul, un fel tacit de a gândi că „drumul e totul”. Cei prinși de această iubire-pasiune nu vor să găsească în această lume liniștea și seninătatea, atîta cîtă poate fi aici, a celeilalte lumi, ci să continue zbuciumul acestei lumi cît mai mult cu putință; transcendența pare a fi prea puțin tentantă. E un fel de pre-imanență modernă în contul trăirii individuale. Or această atitudine care anticipă modernitatea, nu este totuși maniheistă ori cathară, după cum nu este nici platoniciană. Există o latură ambiguă a creștinismului chiar, care ar putea alimenta vag o atare atitudine: ideea că Dumnezeu a iubit atît de mult lumea încît și-a sacrificat unicul fiu pentru ea, ori ideea că Dumnezeu întârzie salvarea lumii din pricina frumuseții ei...

AUREL CODOBAN

²⁵ Denis de Rougemont, *Iubirea și Occidentul*, Univers, Buc., 1987, p. 195

²⁷ idem, p. 190

²⁸ ibidem, p. 154

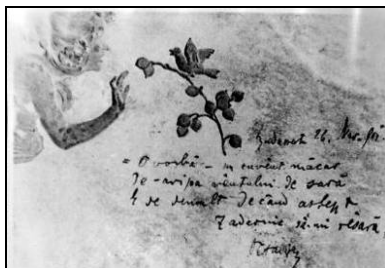
În schimb, dascălița a continuat să viseze alături de poet, până în 1975, când s-a urcat la ceruri să-l întâlnească, în împărăția îngerilor. Când a plecat a apucat să rostească cuvintele „Ia-mă cu tine, Octaviane”, curgându-i lacrimile pe obraz și cerându-și iertare de la vecina ei, tot învățătoare Cetină Floare, pe brațele căreia a murit.

A cerut să fie înmormântată sub un brad bătrân, cu crengile plecate, pentru a o plânge etern și a se traduce în fapt versurile celui mai frumos epitaf pe care l-am întâlnit vreodată, reproduse din poezia „Dascălița”: „Iar vântul spune crengilor plecate, / Povestea ta, frumoasă domnișoară.” Un vânt năprasnic a pus la pământ bradul care, acum, n-o mai plânge pe dascăliță. Tristă soartă avem noi, muritorii! Casa a mai rămas, dar e bătrână și șubredă și într-o zi, cu siguranță, se va dărâma. Ce ne va mai aminti de această poveste, cu urme adânci pe planul inspirației poetului?

După trecerea în eternitate am făcut mai multe cercetări la casa în care a locuit Aurelia Rusu și în care a funcționat și școala. Am aflat că a trebuit să muncească din greu ca dascăliță, având în procesul instructiv-educativ elevi din șapte clase și lucrând cu monitor. În arhiva personală am descoperit un registru cu însemnări despre activitatea școlii în limba maghiară. Jurnalul intim, pe care l-am examinat în arhiva particulară, ne dezvăluie o dascăliță, care a fost modelul dascălului-gospodar de țară, care a cumpărat mai multe parcele de pământ și pe care le lucra, dacă avem în vedere că în jurnalul intim ținea evidența strictă a costurilor lucrărilor din gospodărie. Creștea două vaci, mai multe oi, păsări de curte și un cal, adesea fiind văzută venind cu căruța de la câmp, strunindu-și singură calul. La casă a tot adăugat câte-o cameră, în care caza țărani care făceau băi cu apă sulfuroasă la bazinul propriu amenajat în curtea casei. În grădină cultiva multe flori, dovadă a sensibilității sale sufletești. Cu ocazia cercetărilor noastre, am aflat că era o ființă religioasă, ca o adevărată fiică de preot, mergea

Scrisoare trimisă Aureliei Rusu, din Brașov, la 23 noiembrie 1901, semnată Octavian Goga.

Scrisoare în versuri trimisă de poet, de la Budapesta, la 26 noiembrie 1901, semnată Octavian.

frecvent la biserică și își avea locul ei. Îi plăcea să meargă îmbrăcată în costum popular. Cosea și broda, împreună cu femeile și fetele din sat, dovadă a atașamentului ei pentru arta textilă populară. Avea mașină de tors, care se păstrează încă. Avea statuete greco-catolice cu Maica Sfântă și Isus Hristos. La biserică a umblat până ce-a căzut bolnavă, în urma unui nefericit accident cauzat de cal, și n-a mai putut să meargă decât cu ajutor.

Cât a trăit a tot dorit să-și vadă reacoperită casa, care era mare și necesita mulți bani. Când și-a văzut acest vis împlinit, a trecut la cele veșnice. Pe un perete dintr-o cameră avea un raft cu cărți. Biblioteca n-a fost prea mare, dar conținea cărți valoroase, știind să le selecteze după criteriul valorii lor foarte riguros. Predomina literatura, cartea pentru copii, un colț era rezervat operei lui Goga. Cercetând arhiva dascăliței am constatat că a fost abonată la o serie de ziare și reviste, unele cu profil pedagogic: **Viața școlară**, **Școala și viața**, revistă a Asociației Învățătorilor din România, **Revista pedagogică**, fondată de Darius Pop, care apărea la Satu Mare, **Școala noastră**, revistă lunară de educație, cultură profesională și afirmare națională, care apărea la Zalău, **Școala sătmăreană**, revistă pedagogică și literară, **Învățătorul**, revistă a Asociației Învățătorilor din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș. Avea în arhivă ziare și reviste, apărute la București,

cu articole despre „poetul pătimirii noastre”, între care și un număr voluminos consacrat morții lui Octavian Goga, la Ciucea, în mai 1938. Rezultă că Aurelia Rusu nu a fost o dascăliță oarecare.

Cercetând arhiva dascăliței, stăpâniți de emoții, așteptam să descoperim scrisorile, unele în versuri și ilustrate, așa cum i le-a trimis poetul, ca rezultat al afecțiunii reciproce care i-a legat. Nu le-am mai găsit. Ni s-a spus că le-ar fi luat Bazil Gruia de la Cluj, care a promis o lucrare despre Octavian Goga, care să cuprindă și acest episod din viața poetului, dar pe care nu a mai reușit să o realizeze. Ni s-a mai spus că, mai sigur, este că aceste scrisori ar fi fost luate de un conducător auto din Șişești, care a promis că le va înapoia. Dar bineînțeles că nu le-a mai restituit. Asta pentru a nu ajunge într-o arhivă, pentru a sluji cercetătorului interesat. S-au înstrăinat și cărți, inclusiv opera lui Goga, dar și multe obiecte personale. Noroc că doamna profesoară Doina Poduț a efectuat o cercetare, recuperând multe obiecte care au aparținut dascăliței și care astăzi alcătuiesc o colecție, care poate fi văzută în vechea biserică din Dănești și care ne vorbesc despre viața și activitatea acestei dascălițe și muză inspiratoare a poetului. Tot dânsa a organizat un parastas și o evocare de suflet în aceeași biserică la care au participat localnici dar și invitați din Baia Mare sau alte localități, unde s-a depănat povestea romantică și palpitantă a dascăliței din Bontăieni.

Domnișoara învățătoare Aurelia Rusu, cum i se adresau elevii, se supăra și se enerva dacă i se spunea doamnă și nu domnișoară. Era o fire simpatcă, dar retrasă. Când o vizita cineva, rar, trebuia să fie anunțată. Viața ei s-a scurs în mediul restrâns al gospodăriei sale, lucrând pe ogor, în grădină, în casă. Florile le îngrijea cu mare atenție. Un vecin, care o ajuta la treburile gospodărești, o afla adesea rugându-se. Se traduceau, astfel, în fapt, versurile poetului, care i-au croit drama vieții: „Așa ... vă treceți, bieți bătrâni, / Cu rugi la Preacurată!”

PAMFIL și MARIA BILȚIU

Notă: Fotografiiile fac parte din colecția Pamfil Bilțiu

Născut la 27 octombrie 1943, comuna Ulmu, județul Brăila.

Absolvent al Facultății de matematică Galați.

Volume publicate: 1977 – Caietul debutanților, Editura Albatros, 1979 – Sarea neagra a nopților, poezii, Editura Dacia Cluj-Napoca, 1981 – Clopote de magneziu, poezii, Editura Cartea Românească, 1988 – Elegii nocturne, poezii, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990 – Poeme de dragoste, poezii, Editura Porto-Franco, Galați, 1997 – Axiome sacre, poeme, Editura Danubiu, 1999 – Sonete Pascale, sonete, Editura Danubiu, 2001 – Arhivele cerului – eseuri, Editura Danubiu, Brăila 2001, Haiku – haikuri, Editura Danubiu, 2002 – Povestea unui suflet, sonete, Editura Danubiu, 2003 – Scara din Ulm, sonete, Editura Scrisul Românesc, 2004 – Între număr și cuvânt, sonete, Editura Danubiu, 2006 – Masca unui înger, sonete, Editura Danubiu, 2007 – Vocația prieteniei (amintiri cu Fănuș Neagu) – Editura Danubiu, 2007 – Vama din rod, sonete, Editura Danubiu, 2008 – Umbre de vise, sonete, Editura Danubiu, 2008 – Scriitori brăileni de azi, Editura Danubiu, 2009 – Cântecul reginei, sonete, Editura Danubiu, 2012 – Crucea din muguri, sonete, Editura SemnE, București.

POARTA DE CER

rob al luminii am trudit de când mă știu
în rănile mele sângerezi Iisuse
de două milenii Te caut în pustiu
și te-am găsit în cuvintele nespuse

atât de aproape încât nu Te vedeam
se sprijină zorii pe conștiința mea
încât uneori cu privirea Te răneam
tăcerea Ta în mine e povară grea

nevăzutul nu Te cuprinde într-însul
se crapa Poarta de Cer și nu pot plânge
aud în mare cum intră nepătrunsul

sorii se sting într-o lacrimă de sânge
masa și timpul doua lacrimi nătânge
în care viața mea amarnic se stinge

AUD CUM PLÂNGE DUMNEZEU

singurătatea mă învață pe de rost
toate gândurile îmi sunt memorate
și postește cu mine ultimul post
chiar și tristețea are acum frate

tata s-a cuibărit într-un colț de cer
chipul lui trece prin visele mele
dreptatea plânge printre gratii de fier
învață viitorul doar marșuri rebele

toamna adună umbra celor ce-au fost
peste inima mea bolnavă de dor
măine voi găsi în taină adăpost

prin viscolul de lumină călător
spiritul meu,iubito,aproape-i de tine
de-aud cum ninge Dumnezeu prin mine

EPILOG

în fiecare arbore doarme o vioară
concerte simfonice pădurea susține
ninsoarea așterne sunete de primăvară
în muguri se aud prohoduri creștine

intră cerul în rezonanță cu inima mea
în poemele mele iubirea-i solistă
depărtarea atinge în frunze ultima stea
coboară răsărituri cu privirea tristă

doar sufletele noastre se iubeau în neștire
așa cum iubește fructa arborele său
greu ne vine să despărțim binele de rău

numai trupurile vor fi amintire
tainic urcă-n cer Cuvântul care s-a născut
din gândurile care s-au întrupat în lut

O, VOI SĂNII, SĂNII

o,voi sănii ,sănii și voi cai nebuni
unde-i vremea de vis și petreceri
când fulgeram prin câmpia de minuni
ce puternici eram și tineri rinoceri

întru amintiri visele s-au retras
acum iubirea nu mă mai cunoaște
sunt pentru lumină ultimul popas
timpul mă consumă iarba mă paște

ninge peste gânduri ninge Dumnezeu
noaptea a rămas un pumn de cenușă
când gerul tristeții urcă-n apogeu

păsării i-a-nghetăt trilul din gușă
s-a făcut în lume atât de târziu

parcă-s un sihastru bolnav de pustiu

RADIOGRAFIA TOAMNEI

pulsează toamna unde infraroșii
prin sufletul meu privește cineva
mi-e văzul cum în mare albatroșii
de parcă-i viața ecran de cinema

spectatorii-s imagini din oglindă
și-au început să-nvețe trecutul meu
o pagină mai au ca să desprindă
alfabetul galben scris în minereu

aripi de taină vibrează-n amurg
cuvintele să-nnoate spre izvoare
alte unghiuri de păsări călătoare

vederi suave se ofilesc și curg
conceptul plânge în fructele căzând
doar eu pictez aeru-n zenit de gând

CEAS BIOLOGIC

arborii privesc ca-ntr-o oglindă
chipul meu curat vor să mi-l prindă
după gândirea noastră astrală
reglându-și vârsta lor minerală

prin vremuri rotite-ntr-un cerc
ceasul biologic vreau să-l încerc
cum bate rar secunda de cristal
ecranul toamnei se face opal

focar pulsând un soare ireal
întru frunzele ce vor să cadă
o,satul meu,vine să mă vadă

și numai tata plânge sub un deal
cu partea de lume nevăzută
pădurea lumii arde tăcută

ZÂMBETUL MAMEI DIN ARBORI

ninge peste sufletul meu cu muguri
zăpada lumii acoperă timpul
se mistuie clipa în albe ruguri
stins vederii mele îți este chipul

aștept primăvara încet să-nvie
zâmbetul tău din răsărit de soare
lângă univers pulsând sub vecie
când orice floare și acum mă doare

să cobori ziua în triste pleoape
cu lumina care nu se arată
ochilor tăi orbiți de stinsele ape

din veghea ta cerul din mine cobori
tristețea iar mă cuprinde îndată
și plâng poeme mistice în arbori
(Din volumul 101 sonete)

Poezia filosofică

Speța poeziei așa-zicând *filosofice* sau *de idei*, când - mai rar astăzi - se va fi ivind totuși în scrisul românesc, produce încă opinii nu doar negative, dar, frecvent, refuzul hotărât. Problema e însă rău pusă, întrebarea, îndoiala vizează mai întâi deja numele speciei: dar oare nu chiar aceasta, întrebarea, când e dreaptă, când e adică întrebarea potrivit pusă, nu ar dezlega ea, ca în **Parsifalul** wagnerian, nu numai de vrajă și de toate stricările lumii, oferind deopotrivă și răspunsul cuviincios, judecata, decizia pertinentă; corecția?

Puțină istorie nu e în caz nefolositoare (cartea de poeme *filosofice* a lui Dumitru Găleşanu, **Însemnele materiei**, Editura Tracus Arte, București, 2013, invitându-ne, iată, chiar s-o facem, lucrarea de azi, remarcabilă, a poetului constituind un bun prilej de a lămuri câte ceva în chestiune). Certând, în **Opera lui Mihai Eminescu**, pe comentatorii care au găsit în **Lucaefărul** eminescian un tratat de metafizică, G. Călinescu inspectează totuși doctrinele ce ar fi nutrit imaginația lui Eminescu, înlăturând hilarele, câteodată, observații. Cu **Lucaefărul**, afirmă marele critic, poetul național n-a evocat nici platonismul, nici gnosticismul, fixarea pe o ipoteză mazdeistă e superfluă întrucât e numai un loc comun al culturilor timpurii; mai aproape de noi bogomilicii, catarii, Philon, din care apar unele date, nu au contribuit nici ei menționabil. Să admitem, conchide G. Călinescu, că orișicare din teme și filosofii remarcate participă totuși la ideistica **Lucaefărului**: faptul nu ar lichida absurditatea interpretărilor, deoarece nici unuia dintre sistemele în discuție nu i se poate găsi în operă corespondentul exact; poetul a amestecat totul, conceptele trase din doctrine au rămas aci doar simple imagini.

Trebuie (ajunși în acest punct) să mai ținem seama că G. Călinescu a distins în analize **Fata în grădina de aur**, la care s-au referit cele mai multe interpretări, de **Lucaefărul**, în care „cadru mitic se arată mai limpezit”. Nici aci însă, continuă

criticul, „filosofia” nu ar fi altceva decât o temă etică prezentată alegoric, un „catehism al geniului” – ceea ce e o idee inspirată, poetul nostru național fiind, în latură esențială, profet și inițiator de cateheză oriunde. În cazul că vrem a dezlega, citind **Lucaefărul**, o alegorie mai profundă, G. Călinescu a propus o traducere: Lucaefărul ca simbol apollinic cade într-o criză dionysiacă și luând o identitate sexuală masculină pierde condiția diafanității, cu scopul de a ieși măcar o dată din traiectorie spre a intra voit în noaptea instinctului.

G. Călinescu zice: „...imaginile poetului nu au o funcție de gândire, nu sunt noțiuni, ci metafore și orice sistematizare a lor e menită să ducă la bizarerii”. Afirmatia e de tot interesul, fiind menită a evita stridențele. La urma urmei nu există o poezie filosofică în scopul instruirii de mișcarea pe osii metafizice a universului, există însă, să spunem, poeți filosofi, indivizi adică deprinși a gândi datele lumii în chip simbolic, atenți la un factor de stabilitate (la câte un „arheu”, cum spune chiar Eminescu). Dacă însă această gândire (cum am observat și cu altă ocazie, v. **Ființă și Loc**, Dacia, 1990) – din care Eminescu a așternut pe hârtie, într-o formă câteodată discursivă, destule rânduri – intervine în lucrarea poetică fără de un aprins grad liric (ce produce, ca la Hölderlin de exemplu, propozițiuni obscure vrednice de cauza hermeneutului), noi suntem repede înclinați a vedea în poet filosoful sistematic. Dar Eminescu

însuși nega intervenția directă a elementului dianoetic de cunoaștere în poezie: „Și astfel – scrie el undeva – fantasia nu mai este reflecția lumii, astfel cum ea se arată ochilor într-o reală trezire, ci ea în fantasia poetului și a artistului se ridică în jur în petrificațiunea ideilor eterne, ce reprezintă” (v. **Scrieri politice și literare**, Minerva, 1905; ediția I. Scurtu). Nefiind reflectarea lumii pe o retină comunicând cu laboratorul logic analitic, „fantasia”, ține lucrarea estetică în natura transcendentă a unităților și deci a adevărului, ca în viziunea platoniciană a lumii. Poezia lui Dumitru Găleşanu îmi dă (și romanticului tedesc de asemenea) dreptate: „...în geografia interioară a minții / (zice el într-o poemă) / exultă conștiința misterului și-a efemerului / ca o bucată de lumină de-o ființă cu visul...” E aici, prin urmare, ceva din „sentimentul bizar” pe care-l retrăiește Mercaptan al lui Julian Huxley, biologul și scriitorul, evocat undeva de I. Toth (v. **Ahile**, 1969): în „aspectul mintal” al existenței lumea ar putea fi percepută ca o „singură ființă”.

Ce este dar filosofie în poezia scrisă de un poet filosof? A-l scoate dintre idei și a-l lăsa numai cu determinații nedeductibile în linia unității transcendente, nu înseamnă a oprima, într-o personalitate aflată oricum sub puterea cantitativului din secol, ca omul vremii noastre, tocmai puterile spiritului? Gândind adânc filosofic, să nu pornească el (cum consimte deja și G. Călinescu) de la „acele aspecte ale vieții care formează totdeodată obiectul de predilecție al filosofului”? Poezia e filosofică (judecata aci a lui Mircea Eliade e cât un verdict) prin ecumenicitatea ei și nu tendința poetului spre o filosofie sistematică dă scrisului acestuia nota metafizică – sensul numai pe care-l câștigă propozițiunea poetică în însăși ființa ei (ca la Hölderlin, unde obscuritatea, precum la Heraklit, nu e decât oglindirea în mit, sau reflexia onirică, a ideii) e unul filosofic. În **Insula lui Euthanasius** (București, 1939), Mircea Eliade, conchizând în chestiunea poeziei filosofice la poetul național, scrie: „Cunoscând vocația filosofică a lui Eminescu și descendența sa romantică, suntem îndrituiți să acordăm simbolului →

A.I. BRUMARU

și metafizicii un rol important în explicația operei sale poetice. Este mai puțin interesant de aflat dacă el „știa” sau „voia” să creeze folosind anumite simboluri. Fapt este că aceste simboluri, ca în opera oricărui mare creator, se dovedesc a fi ecumenice, deci valabile metafizicește, și în jurul lor nici o hermeneutică nu e excesivă”.

O piesă, între altele aidoma, de rezistență din cartea lui Dumitru Găleşanu e poemul **Engrame în ecoul rostirii**: „Zilele mele / minuscule stele – / în nopțile / de cretă / împresurate / de energia punctului zero, / pe cerul existenței / ieșind în decor / prin cercuri concentrice, / legându-mi / trecutul de viitor... / rostogolesc toate zilele mele, / în lumea concretă-sfere mărgel, / necuprinse din urmănțele suri / de spațiu vid și mister, / se nasc zilele mele / în ecoul / rostirii / și pier. // În vadul nesecat-al gândirii, / sub cerul nopților albe de cretă, / unde gândul își ia ființă doar prin cuvânt, / dincolo de realitatea lumii discretă, / câmpuri electromagnetice / variabile în timp și spațiu / răscolind pământul iubirii / limbajul de suflet-al firii / în ecoul / rostirii – / prin câteva engrame, / de-a pretutindeni și pururi altcând / incendiind firavul meu gând. // Împresurat / de spațiu vid și mister / însuși văzul începe să vadă / în ecoul stingher, / e numai lumină / pe cerul de cretă / în arderea nopții / săvârșind / înăuntru / lumea noastră concretă, / iar totul într-atât de simplu – / încât, din franjurile existenței, lătoasă – / însăși vederea a-toate încearcă din sine să-și iasă... // Acolo, / în inima ființei / împresurați / de spațiul vid – / har al prezenței, iubito – vom fi, / cu adierea lumilor / strânse / în noi, / mereu în mai noi veșnicii”. Și aici, ca și în alte poeme, e vădită provocarea spiritului de către științele seculare, mai exact lupta duhului cu materia. În multe texte vom întâlni quarci, bosoni, neutrini, câmpul lui Higgs, fractali etc. În chip ironic totuși, aceste *însemne ale materiei* (din însuși titlul volumului) vor vorbi mai degrabă, împreună cu gândul poetului, despre ființa lumii, despre *ființa* ca atare. Menirea filosofiei (sarcina, mai precis, a gândirii) – mai întâi la grecii antici care au și inventat-o – e de a realiza *ființa*. Universul gândirii pure, s-a spus, e

guvernat de alți zei decât aceia ai materiei (fie ea deja intușabilă, nonhaptică) și aci, cunoașterea fiind (aristotelician vorbind) gândirea gândirii de către gândire, gnoseologia acestui nou univers e diferită de aceea a realității exterioare. Aici – ca în ideistica majorității poemelor din **Însemnele materiei** – a exista este a fi *gândit* (a fi *rostit*). Iată câteva pasaje elocvente (și prin răsucirea aceea – *Kehre* – heideggeriană) din poemele **Ființa ființând** și **Ființa-ntru-ființă**: „...Ființa înseamnă / acum-și-aici: pururi ființare, / este-n logica Ființei să-și dezvăluie rațiunea de-a fi, / de la un prag ontologic la altul să-și releve înaltul, / nu este loc de mirare – nu este loc de negare, / prin sfere semantice din mālul imund, / în prezența Prezenței tot mai profund, / dintru tot mai curând prin gândul rotund / «ființa Ființei Ființând»...”. Și (aici cu o mai intensă extază lirică): „Cândva, / când nu voi mai fi între vii – / sufletul meu va-nflori / în albastre grădini / printre roze și crini, / ființa-ntru ființă mă va-implini / fără-amărăciune și dor / în inima lucrurilor, / ori – / cine știe, / ar putea răsări / într-o zi: într-alt fel de a fi...”.

Răspund însă aceste poeme la întrebarea privitoare la poezia filosofică ?

Să intrăm încă o dată pe calea interpretării. Rostirea poetică nu prin surse e filosofică, dar este așa prin existența ei ca atare. În acest caz, valabilitatea ei într-o metafizică se susține chiar și în inelele mai depărtate, ca la Saturn, să zicem, care are o identitate între planete prin iluzia cerculă ce o dă privitorului de jos învârtirea sateliților cunoscuți. O tratare acum a problemei în chipul unui mai vechi paradox nu e de prisos. Fără a fi așa de precisă ca, de exemplu, matematica, simbolistica poetică e totuși *exactă*: în felul, voi spune, cristalizărilor de tip dogmatic din teologie, care lucrează, se știe, numai cu cauze, nefiind nimic mai elocvent decât durabilitatea sub aspect hermeneutic a gândirii patristice – eronată sub lupa științei, dar demnă de interes prin calificăția spiritului de a scoate aripi (ca pasărea din reptilă), înaintând în realitate din fals și non-existență (știința, dacă ne gândim bine, nu urmează nici ea altă cale în ființările ei). Aici, ca să mai

întindem puțin cazul, poezia de idei, cu simbolistica ei, este aidoma lui Epimenide Cretanul, cu dilema aceea a mincinosului: spunând precum acela că minte, spune numaiadea adevărul.

Ecumenismul gândirii (și deopotrivă a poeziei filosofice contând pe simbolul legitimat metafizicește) poate fi tratat însă ca epimenidism ? În această ipoteză paradoxală minciuna ar ține de substanța vie a minții, este (cum ar spune Imre Toth) „secreția” ei vitală. Cum adevărul e, într-un fel, numai reproducere de „obiecte” exterioare, aflate va să zică în afara minții, ceea ce produce mintea e însăși minciuna; cu alte cuvinte, fiind vie, mintea minte.

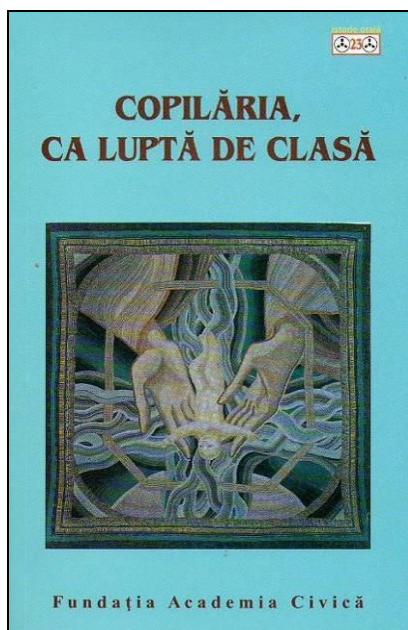
Falsul există fiindcă este gândit ca atare, adevărul știind și el acum, dar în chip pasiv, despre acela că e fals. De unde observația că numai falsul nu știe nimic despre propria lui falsitate și el este, de aceea, singurul ce nu-și cunoaște deocamdată identitatea. Și-o va recunoaște poate în paradoxul lui Epimenide...

Este învederat acum că *poezia filosofică* dă socoteală de natura ei chiar în acest chip epimenidic: nu imaginile convertite în idei (ori invers) o legitimează, ci situația de a prezenta ecumenic spiritul, ființa. Ceea ce cred că izbutesc să facă – și încă în chip spornic – poemele (ori kaligramele, dacă vrem, prin așezarea lor în pagină – de pildă, dacă nu mă înșel, cupa Graalului o dată, apoi clepsidra timpului ce fuge ireparabil etc.) ale lui Dumitru Găleşanu.

Copilăria, ca lupta de clasă

Vreau să-mi încep comentariile (care nu se vor a fi o recenzie) la acest volum dificil și dureros la lectură cu observația că, pentru a putea cuprinde și înțelege toate detaliile (deloc lipsite de însemnătate), cartea trebuie să fie citită și recită de mai multe ori, indiferent de persoana și ideile eventualului cititor.

Prima mea lectură nu a fost în stare să provoace mai mult decât empatie și compasiune față de niște ființe absolut nevinovate de faptele imputate (pe drept sau nu) părinților lor. Orice schimbare de regim (cel puțin de la Revoluția Franceză încoace) a fost însoțită de mari și nedrepte violențe, totdeauna promotorii unei ideologii pretins inovatoare încercând să ștergă tot ce a fost mai înainte, tot ceea ce societatea respectivă a creat înainte. Și aici nu este vorba de natura schimbării, pentru că, știu cu toții foarte bine, s-a negat în acest fel inclusiv lucrurile pozitive ale sistemului predecesor. Dar nu cred că vreuna din revoluțiile anterioare celei bolșevice ar fi mers atât de departe cu reprimarea celor înlăturați de la putere, încât să încerce să-i distrugă și pe copiii foștilor conducători ai unui regim condamnat de noii stăpânitori (și vreau să subliniez aici un amănunt, deloc lipsit de importanță, că tragedia respectivelor copii a început aproape totdeauna încă cu mult înainte de a le fi fost imputat ceva părinților respectivi). Și tot înainte de a discuta despre soarta destinată copiilor conducătorilor regimului precedent, trebuie accentuat faptul că, în foarte multe din cazurile descrise în această carte, imputările aduse copiilor sunt aberante, că au fost reprimati oameni pentru comiterea unor infracțiuni la legile în vigoare de abia după schimbarea regimului, ceea ce înseamnă punerea sub semnul întrebării a moralității și legitimității respectivelor procese. Dar să spunem, pentru a fi cât mai obiectivi, că, după Procesul de la Nürnberg, s-au aplicat sancțiuni și pentru comiterea unor fapte reprobabile, chiar dacă nu și infracționale.

Și trebuie să fie accentuat încă un lucru deloc lipsit de însemnătate, chiar dacă – prin absurd – am recunoaște valabilitatea noii legislații: este greu de înțeles ce au avut de a face o serie de oameni, care nu au comis nicio infracțiune la această nouă legislație, ci pur și simplu continuau să gândească și să judece lumea prin prisma mentalităților însușite de ei în lumea anterioară. Au fost pedepsiți oameni pentru fapte ordinare nepedepsite de legile obișnuite oricărei lumi normale, dar eventual în contradicție cu așa-zisa nouă morală. Mă refer aici la medici, care au continuat să trateze pacienți, la ingineri care continuau să-și profesia învățată la diferitele școli, a căror valabilitate nimeni nu a pus-o, vreodată, sub semnul întrebării. La fel, diferiții deservenți de culte, condamnați pentru credințele lor, deși legile cele noi pretindeau că nu interziceau practicarea religiilor, care ar fi trebuit să fie o problemă personală a fiecărui cetățean.

Un aspect deloc lipsit de însemnătate este acela privitor la statutul unor foști demnitari de stat și/sau politici, care s-au făcut vinovați de comiterea unor infracțiuni grave contra unor indivizi și/sau grupuri de indivizi. Dar aici nu mă pot abține de a menționa faptul că, pe la mijlocul anilor treizeci ai secolului trecut, în plină campanie stalinistă de epurare a partidului și a statului de tot felul de oameni inconvenabili regimului, deși nici ei nu s-au făcut vinovați de comiterea vreunei infracțiuni, a

apărut, în *Pravda*, sub semnătura lui Stalin, un articol în care zbirul de la Kremlin susținea că nimeni nu-i poate pedepsi pe copiii celor reprimati, chiar dacă asta a fost o minciună sfruntată, pentru că, exact în acea vreme, copiii unor așa-ziși oponenți au fost trimiși, în cele mai bune cazuri, la orfelinat și s-a început spălarea creierelor lor, pentru ca apoi copiii, mai în vârstă, să fie și ei trimiși în lagăre sau centre de detenție pentru minori. Tipică dublă vorbire – una spunem și alta facem. De exemplu, urmași ai comuniștilor spanioli, refugiați în URSS, după victoria lui Franco în țara lor de baștină, după ce părinții lor au fost reprimati, au povestit, după ce s-au putut întoarce în Spania, despre procesul îndelungat de așa-zisă reeducare, parte însemnată care a constatat în batjocorirea amintirii lor cu privire la părinți, prezența ca trădători și criminali...

Dar, în fine, astăzi tot mai mulți oameni află, cu precizie, despre faptele rușinoase comise sub semnul unor promisiuni mincinoase și netrebnice.

Am aici o problemă, privitoare la diferitele straturi care apar în orice regim totalitar, începând cu marii tartori care instigă la crimă, urmași imediat de mulțimile de sprijinitori voluntari ai primilor, oameni care speră să primească o recompensă grasă pentru contribuția lor la distrugerea așa-zișilor dușmani de rasă, în cazul nazismului, de clasă, în cazul bolșevismului. Este vorba de marii tartori ai securității, miliției, organelor de partid... Apoi vin alți netrebnici – denunțătorii, care și ei se așteaptă la recompense mari. Și, deloc lipsiți de importanță, în ambele totalitarisme, cei de pe marginea drumului, care priveau, unii cu satisfacție, la suferințele altora, alții cu totală indiferență față de ceea ce li se întâmpla unor semeni de-ai lor, căroră ei nu le puteau imputa nimic.

Și după aceste divagații, pe care le simțeam necesare, vreau să vorbesc despre cea de a doua mea lectură a textului, când am selectat texte legate de măsura în care știam ceva despre naratori (nu mulți, dar oameni cu greutate în gândirea mea). Singura persoană la care mă voi referi pe nume este profesoara universitară Sanda Golopenția, de la Universitatea Brown din S.U.A. →

PAUL SCHVEIGER

Nu numai pentru că o cunosc de foarte multe decenii, încă de la fostul Centru de studii lingvistice, condus de regretatul academician Al. Rosetti.

Vreme îndelungată i-am sorbit cu atenție scrierile sale de lingvistică modernă, teoretică și aplicată. I-am urmărit apoi studiile de semiotică, studiile în care s-a aplecat cu multă competență asupra unor domenii vecine celei studiate de lingvistică. În toți acești ani am învățat că nici măcar o silabă din cele așternute de dânsa pe hârtie nu poate să fie sub semnul întrebării, pentru că, în afara acribiei lingvistice, scrisul ei este caracterizat de o moralitate superioară, de căutarea ADEVĂRULUI, indiferent de riscul pe care trebuie să ți-l asumi. Am reluat legătura cu dânsa, la început poștală, apoi electronică, după ce am părăsit nu atât România, cât național-bolșevismul ceaușist. Am citit cu mult interes și mai ales încredere deplină scrisul dânzei din presa românească liberă, despre unele dintre cărțile publicate de dânsa am scris în presa israeliană de limba română, pentru ca apoi, după 1989, când dânsa a început să se aplece asupra vieții părintelui dânzei, persecutat și reprimat, fără nicio justificare politică și/sau morală de noul regim instaurat în țară. Nu știu care a fost ordinea în care am avut acces la scrierile în care a încercat, și cred că a reușit, să recupereze rezultatele importante ale muncii de mai mulți a regretatului Anton Golopenția, părintele ei. Am studiat cu multă atenție opera de recuperare națională a unei diaspore românești foarte puțin cunoscute până atunci – soarta românilor stabiliți dincolo de fluviul Bug, în sudul Ucrainei, unde ei au fost supuși sistematic și vreme îndelungată unui proces, activ și pasiv, de deznaționalizare a lor. O impresionantă lucrare care poate fi citită cu cei mai diferiți ochelari – ai sociologului, ai folcloristului, dar și ai lingvistului interesat de soarta unor asemenea insule etnice și lingvistice din cele mai diverse locuri de pe globul terestru.

Nu mai știu în ce ordine au urmat textele, în care dânsa a publicat diversele declarații făcute de părintele său în fața anchetatorilor de securitate, carte care poartă un titlu strigător la cer: ULTIMA CARTE (a savantului), apoi textele rapoartelor

filatorilor savantului, ale ascultării telefonice. Toate aceste lecturi au lăsat în mintea și în sufletul meu, pe de o parte, o durere nespūsă și greu de spus, legată de distrugerea prostească și fără niciun temei legal sau logic a unei asemenea valori cum a fost Anton Golopenția, om democrat și liberal (nu în sensul actual de etichetă cosmetizată a uneia sau altei formații politice din România sau de aiurea, ci în sensul original, etimologic al cuvântului). Aceste texte publicate de Sanda Golopenția m-au pregătit mai bine pentru lectura a tot ceea ce urmează în aceste pagini de tristețe și de durere nemeritată a acestor copii, indiferent de ce vor fi făcut sau nu părinții lor.

Am vorbit ceva mai sus de procesul de la Nürnberg al marilor criminali de război naziști. Nu îmi aduc aminte ca să fi găsit pe undeva în aceste texte, măcar o singură vorbă despre nevoia de a-i pedepsi pe urmașii acestora... Apoi mai știu că nici copiii altor criminali de război nu au fost îndepărtați din locuințele părinților lor, nici unui asemenea copil sau adolescent nu i s-a interzis să învețe ceea ce ei doreau ei, acolo unde ei au dorit-o. Ideea așa-numitei origini sociale (nesănătoase, dar și sănătoase) a fost și rămâne pentru veșnicie una din cele mai murdare și criminale, din cele care s-au putut inventa sub cele mai diferite pretexte, pretins generoase și nobile... Evident, suntem cu toții fiii și fiicele părinților noștri, de la care ne-am însușit și învățat foarte multe, purtăm în noi tot ceea ce s-a acumulat în ei și în predecesorii lor în cursul secolelor. Dar putem noi să fim acuzați că ne-am născut în casele lor și nu ale altora?

În niciun caz de o minte normală. Asta o dovedesc aproape toate textele din această culegere, cei mai mulți din copiii reprimărilor, chiar și aceia, care ei înșiși, direct și personal, au suferit diferitele privațiuni mai mari sau mai mici – neprimirea în rândul Organizației Pionierilor (și vă asigur, pe acei cititori care nu au cunoscut acele vremuri, decât din povestiri și scrieri, că foarte mulți copii au suferit și din această pricină), neadmiterea la examenul de admitere în trepte superioare de învățământ...

Și cu tot riscul trebuie să povestesc o istorie nu numai neplăcută, ci și dureroasă – în anul în care s-a instituit pionieria în România eram

elev în clasa IV-a de liceu (vechea organizare a învățământului românesc) sau a VIII-IX-a (noul sistem). Pentru că se știa că în anul școlar 1943/44, după eliberarea din Transnistria, la școala din Cernăuți, unde ne pregăteam să ne întoarcem în România, am fost pionier, mi s-a propus să fiu numit instructor superior de pionieri la o școală dintr-un cartier muncitoresc clujean (Iris), unde urmau să fie primiți noi pionieri. Am acceptat și m-am dus la școala respectivă și țin minte că am cerut direcțiunii să-mi dea propuneri, ceea ce ei au făcut (închipuți-vă, un mucos discutând ca de la egal la egal cu directorul școlii, dar asta a fost atmosfera vremii), am dus lista la UTM (cred că așa se numea pe atunci forul tutelar respectiv). Lista a fost aprobată, m-am dus cu ea la școală și am stat de vorbă cu copiii, nu cu mult mai tineri decât mine. Toți au manifestat un anumit entuziasm (cât de sincer a fost nu știu) și, la data fixată de sus, a avut loc festivitatea, la care au participat nu numai cei făcuți pionieri, ci și ceilalți copii. Le-am legat la gât cravatele, i-am pus să rostească angajamentul, apoi un adult, ceva activist, a înmănat drapelul unității, s-au făcut fotografii. Câteva am primit și eu, le-am pus în album și am uitat apoi de ele... Cu mulți ani mai târziu, eu însumi dascăl, am căutat ceva prin albumele respective și cu o anumită curiozitate, am luat în mână fotografiile cu pricina. Pe fiecare dintre ele se vedea fețișoara tristă și nedumerită a câte unui copil, din cei neprimiți. Atmosfera de la data festivității a fost de așa natură, că și copiii neprimiți din cele mai diferite motive, chiar și cei care ar fi putut, eventual, primi în familie o educație potrivnică, se simțeau discriminați și segregati, fără să poată înțelege cauzele. Și pe drept cuvânt! La atâția ani de la acea festivitate, mai precis de la data descoperirii fotografiilor pomenite, am o profundă senzație de neplăcere, și poate și de rușine, deși nu eu am fost care i-a selectat pe copiii respectivi...

Nu am pomenit decât despre textul Sandei Golopenția și cazul ei, al fratelui ei și al familiei ei, nu pentru că celelalte texte (cazuri) nu ar fi fost destul de clare și convingătoare. În toate cazurile niște copii, de foarte multe ori, foarte mici și care nu puteau înțelege ce li se petrecea lor

sau părinților lor, care nu au comis nimic reprehensibil, au suferit pentru eventualele infracțiuni, comise sau nu, de părinții lor. În principiu, nu am niciun motiv întemeiat să mă îndoiesc de nevinovăția celor reprimati. Am avut – ca elev la Liceul de Aplicație al Seminarului Pedagogic Universitar – un profesor care la un moment dat a dispărut, pentru ca să reapară peste cel puțin doi ani... Peste câți va ani l-am reîntâlnit, când eu însumi am revenit în clădirea respectivă ca profesor... Fostul meu dascăl, unul din cei mai iubiți de mine, la un moment de sinceritate, mi-a spus că a fost undeva, într-un lagăr agricol, de unde, la eliberare, a fost întrebat, cu aparentă candoare, de comandantul instituției, pentru ce a fost el dus acolo? Mai vârstnicul meu coleg mi-a spus că habar nu avea de motivul pentru care a pierdut vreme îndelungată, cât ar fi putut să și-o petreacă cu familia. La care comandantul i-a spus „lasă, știi tu de cel!” și i-a înmănat foaia de eliberare

Cartea asta trebuie să fie citită cu multă capacitate de empatie, indiferent de ce credeți Dumneavoastră, despre conținutul ei, pentru că este aberant și inacceptabil ca unii și alții să suferă din cauză că părinții lor au comis sau nu vreo infracțiune.

Dar poate, în spiritul unei înțelegeri actuale, mai bune, mai depline, a crimelor celor două sisteme totalitare criminale (și totalitarismul totdeauna a fost ucigaș și criminal și așa va fi și în viitor, chiar dacă oameni apropiați nouă au fost sau vor fi apropiați de perpetuatori, vor putea duce la o viziune ceva mai dispusă...). De aceea și din cauza unei anumite necesități de obiectivitate și de echilibru intelectual și moral, nu mă pot abține de a menționa, aici și acum, și existența unei celebre fotografii, găsite în arhiva personală a unui fost SS-ist, un copilăș evreu, cu mâinile ridicate în sus în fața unor criminali naziști, pe calea de a-l duce, cu sau fără părinții, la camera de gazare ...

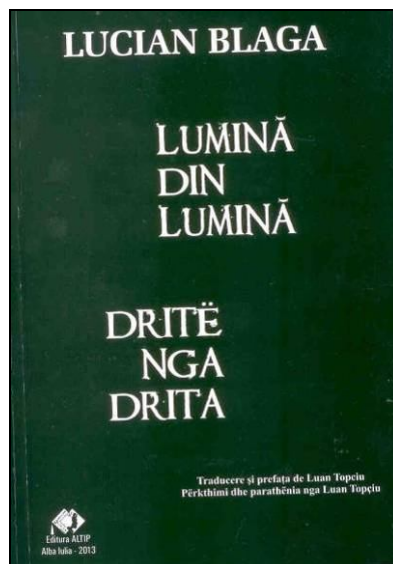
Raanana, Israel

* Editori: Traian Călin Uba și Ilie Rad. Prefață de Ana Blandiana, Fundația Academică Civică, București, 2013, 265 pag.

Lucian Blaga

Lumină din lumină/Dritë nga drita

(Ed. Altip, Alba Iulia, 2013)
Traducere și prefață de Luan Topciu

Luan Topciu s-a născut la 22.02.1962 în localitatea Pogradec și a absolvit Facultatea de filologie din Albania, urmând și cursuri postuniversitare de Lingvistică și Stilistică la Universitatea din Tirana. La Facultatea de Litere a Universității București devine doctor în Științe Filologice cu teza *Sentimentul dorului în literatura populară și cultă albaneză și română*.

A tradus o serie de cărți din albaneză în română și viceversa. Ultima ispravă în domeniu este *Lucian Blaga – Lumină din lumină/Dritë nga drita* (Ed. Altip, Alba Iulia, 2013).

În galeria marilor poeți români traduși în albaneză se numără: Eminescu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Ana Blandiana și alții. Lipsea Lucian Blaga.

Iată că Luan Topciu a realizat cu har acest lucru, fiind un bun cunoscător și al filosofiei blagiene, ceea ce i-a permis să pătrundă în spiritul poemelor acestuia.

În prefața semnată de traducător, se aduc două argumente în favoarea efectuării acestei antologii bilingve, unul valoric, Lucian Blaga fiind un mare filosof, prozator, dramaturg și filosof, al doilea sentimental, mama

marelui om de cultură fiind de origine albaneză, strămoșii acesteia venind în Transilvania din Moscopole, acum câteva secole.

Traducerea mai este binevenită întrucât albanezii și românii sunt popoare înrudite prin originea lor străveche comună.

Luan Topciu găsește necesar, mai ales pentru cititorii albanezi, că prezinte o succintă bio-bibliografie blagiană, din care rezultă și avatarurile suferite de titanul din Lancrăm în regimul comunist totalitar.

Comparând poezia lui Blaga cu aceea practică de scriitorii albanezi interbelici, Luan Topciu remarcă faptul că aceasta nu seamănă cu a expresionistului Migjeni (1911-1938) ci cu a postromanticului Lasgush Poradeci (1898-1987).

Ceea ce-i apropie sunt: „atmosfera, misterul, estetismul lingvistic, taina, transcendentalismul, căutările cosmogonice, structurarea operei după un sistem autentic, omogen, metafizic, somnul și tăcerea și modul de a atinge absolutul.” (Luan Topciu)

Filologul albanez observă cu îndreptățire că lirica blagiană nu poate fi înțeleasă fără cunoașterea filosofiei marelui om de cultură ardelean.

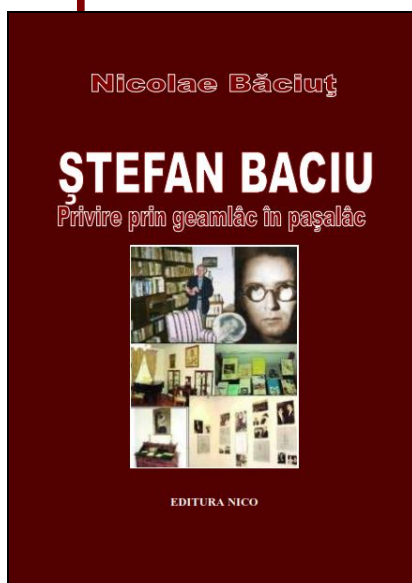
Luan Topciu, cunoscând în amănunt filosofia blagiană, a realizat o traducere a poeziei în spiritul acesteia. Selecția făcută de traducător este remarcabilă, Luan Topciu oprindu-se asupra unora dintre cele mai frumoase poezii din lirica blagiană, cum ar fi: *Lumina, Sufletul satului, Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, Gorunul, Izvorul nopții, Cuvântul din urmă, Tristețe metafizică, În marea trecere, Călugărul bătrân îmi șoptește din prag, Sonata lunii, Mi-aștept amurgul, Peisaj transcendent* etc.

În ceea ce privește traducerea realizată, având în vedere studiile de literatură comparată ale autorului și cunoașterea perfectă a celor două limbi, Luan Topciu trăind în ambele țări, acesta nu poate fi decât de excepție.

Cartea a fost lansată la Festivalul Internațional Lucian Blaga de la Sebeș (9-11 mai 2013)

LUCIAN GRUIA

Poetul exilat Ștefan Baciș, recuperat de la Honolulu

Nicolae Băciș e omul surprizelor, doar pentru cei care nu-l cunosc cu adevărat și constată cu uimire, întâmplător sau conjunctural, foarte multe inițiative, demersuri, implicări etc. ale sale, în domeniul atât de complex al culturii. Pentru cei apropiați, frecvența realizărilor, multe excepționale, au intrat în sfera obișnuinței. De aceea am considerat aproape firesc ca **Nicolae Băciș**, omul providențial pentru cultura colțului acesta de țară (și nu numai), să acționeze pentru o bună și mai dreaptă „așezare” a literaturii mureșene, să încerce demersuri pentru cunoașterea și popularizarea acesteia. În cadrul acestei acțiuni generoase se încadrează și demersul de recuperare și integrare în spațiul cultural mureșan, și implicit românesc, a literaturii și al autorilor cu filiații mureșene, care din diverse motive (obiective, subiective) au trăit supliciul exilului. **Nicolae Băciș** are experiența unor astfel de acțiuni, publicând cartea de poezie „**Noaptea și iar noaptea**” a exilatului **Nicu Caranica** (1911-2002; trăitor, după 1941, în Italia și Franța), pe care l-a cunoscut, în 1993, la Freiburg (Germania), pentru ca apoi, post-mortem, să-i dedice o carte, „**Nicu Caranica. Dincolo de noapte**”, Ed. Nico, Tg. Mureș, 2006, rod al corespondenței și interviurilor realizate cu acesta. *Am simțit* – spunea Nicolae Băciș – *că îmi pot*

asuma o responsabilitate cu care nu m-a investit nimeni: aceea de a încerca recuperarea și reintegrarea lui Nicu Caranica în literatura căreia îi aparține de drept și de fapt. Ulterior, acesta a extins aria recuperărilor literare, realizând și publicând cartea „**Exilul literaturii, literatura exilului**”, Ed. Nico, Tg. Mureș, 2008.

Consecvent cu sine, **Nicolae Băciș** a continuat aria preocupărilor (și) de acest gen, realizând în aceste zile o nouă carte, „**Privire prin geamlăc în pașalâc**”, Ed. Nico, Tg. Mureș, 2013, „motiv de aducere aminte” despre cel care a fost poetul de pe trei continente, **Ștefan Baciș** (1918-1993), decedat „la capătul lumii”, Honolulu. Demersul este făcut în contextul în care rafinamentului poet, eseist, publicist, memorialist, profesor universitar este „cetățean de onoare” al Nadeșului (și comemorat în aceste zile), probabil, pentru perioada sa jună, petrecută alături de unchi și mătuși, dar și părinți (tatăl fiind profesor), în această comună de pe Târnava Mică, regăsită, ulterior, în opera lirică a acestuia. *Îmi scria* – spunea Nicolae Băciș, în rândurile justificative „După după douăzeci de ani” din prefața cărții – *îmi trimitea revista sa, „Mele” (pe care o realiza singur, așa cum m-am trezit eu făcând revista „Vatra veche”), îmi trimitea poezii, pe care le-am publicate în „Vatra”, iar după 1990 mi-a și răspuns la întrebările pe care i le-am trimis, cu multă sollicitudine. Îmi expediasc înainte volumul său, „Poemele poetului tânăr”, cartea sa de debut din 1935, cu dedicația „Pentru Vatra și criticul ei literar, o tinerețe brașoveană reînviată la Honolulu”. Era o ediție nouă, la cincizeci de ani de la apariția primeia, cu o însemnare autografă a lui Al. Rosetti: „Ștefan Baciș, Poemele poetului tânăr, București, 1935. După 50 de ani, florile lui Ștefan Baciș și-au păstrat frăgezimea”. Aș spune că și după 78 de ani ele și-au păstrat frăgezimea, deși posteritatea lui Ștefan Baciș nu e la înălțimea operei sale, fiind mai mult uitat decât invocat.*

Cartea conține un amplu interviu luat de **Nicolae Băciș**, în 1991, și publicat în „Vatra” nr. 7, care poartă în titlu crezul poetului: *În ciuda tuturor cenzurilor și deceniilor, mi-am rămas mie credincios.* Ca apoi, **Ștefan Baciș** să „postuleze” alt crez,

ca răspuns la o întrebare, menționând că singurul „colac de salvare”, singura punte între oameni, împărțiți în clase, rase, religii, culori și „partide”, este și, ceea ce mi se pare mai important, va rămâne poezia, **UN ADEVĂRAT ESPERANTO AL SPERANȚEI!** Miezul tare al cărții este compus din 27 de poezii, de-a dreptul excepționale, purtând „marca” **Ștefan Baciș**, ca în încheiere să conțină „fotografiile poetului singur” (dar și una în care este alături de Che Guevara!!!), fotografii cu exteriorul și interiorul Casei Memoriale „**Ștefan Baciș de la Brașov**” și o fotografie a mormântului poetului de la Honolulu, alături (de fapt împreună) cu cel al soției, Mira Elena Baciș (1920-1978).

Nicolae Băciș, cel care a publicat cartea invocată pe spezele sale, se confesează cu sinceritate: *Pentru Ștefan Baciș am avut mereu o simpatie specială, transformat, iată, la ani buni de la despărțirea de el, într-un semn al recunoștinței și în același timp un modest omagiu adus unui om și unei opere.*

Citind versurile cărții am simțit proșteime, curaj în exprimare, neprejudată, forță și o bucurie nedisimulată a scrisului. **Ștefan Baciș** scria, probabil, și din motive terapeutice, poezia fiindu-i, acolo departe de țară, rană și pansament, deopotrivă. Surprinzător, dar foarte bine și ingenios integrată, este, așadar, poezia patriei natale pliată peste poezia patriilor de adopție, rezultând o poezie de o suculență aparte, personală și universală în același timp: *un dezgărat care poartă țara cu el*, cum spunea Cicerone Poghir, o poezie cu un profund caracter citadin, indiferent că vorbește despre Brașov, Honolulu sau alt oraș, cum concluzionea Andrei Bodiș. În încheiere, redau un scurt poem de-al lui **Ștefan Baciș**, scris, probabil, sub palmieri, în bătaia soarelui, a brizei Oceanului Pacific, în ritmul dansurilor hawaieze: *A ruginit frunza din vii / înspre Sovata, Ghimeș și Zizin / dar la babord în Waikiki / ce soare blând, de aur plin. // Pustii sunt lanuri de câmpii / departe'n Turnu Măgurele / în golf la orele târzii / cade-o cascadă grea de stele // când rândunelele-au plecat / se'norc la cuiburi papagalii / pustii sunt horele din sat / dar plini de floare portocalii (poezia „Toamna”).*

RĂZVAN DUCAN

Un liric clasic de o rară stenicitate

Prolificul scriitor George L. Nimigeanu „concurează” generația tânără nu numai în productivitate, dar și în soluțiile inovative la nivelul expresiei. Expresivitatea, în noul volum de poezie – *Ferestre la drum de seară*, Editura Samuel, Mediaș, 2013 – începe de la coperta plasticianului Ioan Șarlea: o fereastră deschisă spre un copac desfrunzit sugerând o vârstă a gravității, însingurării și imobilității pe un fundal de iarnă (anotimpul cel mai frecvent) cu anticipație grăitoare pentru universul în care vom intra. *Ferestre la drum de seară* beneficiază de prefața poetei Ligia Csiki, care este și comprehensivă, și „obiectivă”, putându-i deci atribui laudativ realismul interpretării unui alt poet, cum – cu alte cuvinte – pretindea Titu Maiorescu poetului-critic. Întrucât prefața este „completă” și elocventă, se cuvine a nu repeta decât ca pretexte, pentru subsemnatul, două-trei din consistențele-i afirmații și a distinge și alte aspecte ale unui liric strălucind prin ingeniozitate metaforică. Mai întâi, este de remarcat că în structura tripartită a volumului nu sesizăm nicio unifor-mitate vizio-stilematică. *Fiu al clipei* are ca dominantă autoscrutarea (intro-specția, retrospectia și „autoanaliza” stărilor-limită și „generale” ale exis-tenței sale), „*De-a clipa*” – *Joc de doi* – „povestirea” vieții sinuoase, tremolante și armonioase a cuplului, iar *Între cuvinte* – mai ales ipostazele truditorului preluând matricile gesticulației țaranului – imagine-pivot pentru creatorul de avere a cuvântului și mobil al îmbogățirii/redimensionărilor acesteia în versul rezultat din transformarea sapei în condei și a brazdei în călimară exprimate de Arghezi, pentru a o perpetua, aici cititorul găsiind cele mai multe „arte poetice” sau fragmente de acest gen (*Poveste*). Prima din problematica (nu extraliterară) a întregii cărți e cea cu care încheie prefațatoarea un enunț dintre cele mai importante: G.L. Nimigeanu „oferă atât satisfacția reîntâlnirii cu versul de originalitate, dar și împlinirea neliniștită a poeziei esențiale: meditație mortis”. Gama nuanțelor acestei meditații este foarte largă. Ca semnatar din aproximativ de același contingent, mărturisesc că niciodată nu am simțit nici cea mai mică dezagreabilitate lăcrimoasă în receptarea autoprivirii, a autodefinirii, a aplicării „bisturiului” autoexigenței, ci dimpotrivă. O modalitate, totdeauna ingenioasă, de „evaziune” ca dintr-un delict și de „terapeutizare” de „maladia” obsesivității cauzată de Cronos poetului

(aflat permanent pe traseul Răspunsului la Întrebări, al căutării Adevărului propriu și transpersonal niciodată găsit) ne amintește de strategia lui Arghezi din poezia *De-a v-ați ascuns*. După desfășurarea calvarului dezagregării, defuncționalizării și iminenței aneantizării, spre finaluri convertește fatalitatea în iluzie, revelație, leac: „Nici tâlcul îngânului lunii, nici jarul, / nu-mi semetesc spre larguri luminile!... / Zilnic întâmplarea dă-n mine cu zarul... / cercetându-mi sorocul, tocmindu-mi pricinile... // Și-i trudesce îndoilei pe creste abrupte, / ascultând pe străinul din mine... mereu... / Ca și cum dintr-o carte cu foile rupte / aş citi... despre altul... cu numele meu” (*Numele întâmplării*); „...sub frigul nemilos ce ne-nconjoară, / purtăm prin vis o flacără amară – / un fel de... sfântă piatră funerară... / mai din adânc... mai de departe... ştire / lumii să-i dăm... De dincolo de Fire...” (*Sub sigilii*); „mijind, în versuri, raza roditoare / din om în om, din sâmbure în poamă, / precum... un mînz cu largurile-n coamă, / să zburde nebuneşte către soare... // Spre mâine, astfel, ostenind cu faţa, / plineşti înscrisul scrijelat pe oase... / clipa-n ghergheful zilei să se coase, / în lucruri troienindu-te... cu viaţa...”

N-am mai întâlnit în lecturi similare (ale vârstei târzii) doza proeminentă de psihologic investită în imagini (niciodată repetate) ca la poetul medieşan, din aceasta rezultând atractivitatea spre comunional. Dacă foarte mulți poeți ignoră rolul semnelor de punctuație, G.L. Nimigeanu apelează la toate, mai cu seamă la punctele de suspensie, apoi la semnele întrebării și exclamației, în interiorul versurilor, ceea ce are, în afara sensului de acute tribulații intime, efecte interesante: deschiderea unor stileme spre altele, realizarea de difuzii și difuziuni, menținerea textului, implicit a cititorului, în ambianță osmotică: „...Nu-s îndeajuns privirile!... În ele, / răspuns și întrebare –

viețuim / migala tănuită... a Zidirii... / Dar, ostenind sub vremi, ne risipim // zările-n vis și în... neîmpăcare... / și-n curgere... și-n cântec... și-n durere... / sclavi clipei... adâncindu-ne-n uitare, din necuprinderi... încropind... avere...” (*Trecând prin ornic*). Un poem din ciclul al doilea conține plăcute scenarii ale transferului afectiv – erotic – într-o reciprocitate împlinitoare. Și de aceea clipa primește, contextual, multiple conotații: moment, efemeritate, limită, eternitate, nălucă de ere, pericol, stimul, împrejurare, instanță, întâmplare, răsfăț de stele, frumusețe de trandafir, loc de trecere, cutreierătoare (a sinelui) și altele.

Altceva rar întâlnit: deși transpar frecvent sentimentele elegiace, semnificanții (aproape numai elemente și fenomene ale naturii, ale omenescului, toate subtil plasticizate), de o densitate și o contiguitate fertilă, limitează tentația de a denumi piesele sale lirice integral elegii. Cam toate textele din această categorie implică alternativa a fi și a nu fi, ca voalare optimizatoare sau cel puțin nemortifiantă în fața inevitabilului. În acestea pare și bacovian. Pare, dar stilul/viziunea poetică nu îngăduie semnalarea vreunei aserviri celebrului băcăuan și oricărui alt predecesor sau contemporan. Deosebitoare de toți este în primul rând eferescența lirică sublimată prin imaginar, prin transcenderea materialității ființei.

Surprinzător la un poet de cultură și „respirație” clasică, prezența miturilor greco-latine și religioase este redusă. Dacă ar fi să concretizăm, ne alegem numai cu patru-cinci motive: Narcis-Eubee, măruș cunoașterii și păcatului, fiul risipitor, condurul pierdut al prințesei, focul furat. Explicația? Opțiunea poetului pentru zestrea autohtonă, lexicalizarea și autohtonizarea multor mesaje mitice, inerența acestora în mentalul acelorași aleși ai poeziei și posibil altele, care îl individualizează și îl onorează. Câteva titluri cu miez și tonalități populare eclatează și tonifiază. Iar după impresionantele *Mea culpa* și *Cumpăna*, ultimul titlu – *Ploile de dincolo de vreme* – este un finit coronat opus. Fie să mai fie!

Frumoasă, ilustrația lui Ioan Chiș presărată pe pagini nu prea conferă complementaritate poeziilor, rămânând mai degrabă paralelă sau aleatorie. Desigur, aceasta nu afectează adâncurile proximităților, care merită ecouri și mai cinstitoare în presă, pentru că George L. Nimigeanu are „toate reperele unei poezii originale, de referință pentru una din fețele poeziei de azi” (Ligia Csiki).

CONSTANTIN BLĂNARU

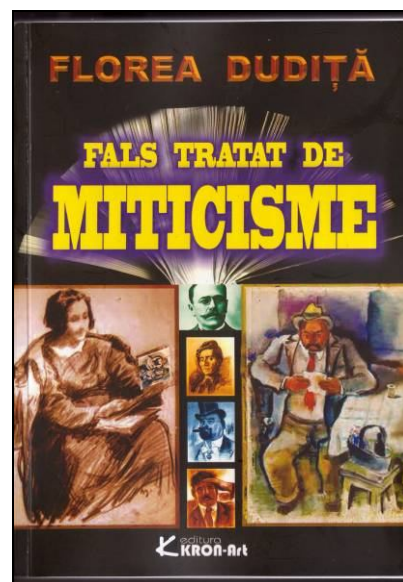
MITICISMUL LA ROMÂNI

Cu **Miticisme** (o carte aflată acum la ediția a doua, revăzută și stilizată, purtând și noul titlu de inspirație așa-zicând odobesciană, **Fals Tratat de Miticisme**, Editura Kron-Art, Brașov, 2013), Florea Dudiță mai face un pas în îmbogățirea speciei: ridică aforismul (ca ilustrații săi înaintași, un, păstrând proporția, Lucian Blaga, de pildă) la demnitatea filosofică. Menirea și importanța lucrării lui Florea Dudiță e de a întări, dacă nu chiar de a iniția, o altă dimensiune a ființei românești: *miticismul*. De acesta, el existând orișicum, nu trebuie să ne fie rușine. E mai cunoscută, ca să zic așa, doxologia, în materie, mioritică și eminesciană, pozitivă, glorioasă. Dar la un popor deplin trebuia să apară și reversul, fața nu negativă, dar opusă. Portretul miticismului, încadrarea caracterologică a fenomenului, descrierea lui fac acum parte (așa cum subliniam și în studiul prilejuit de ediția întâi a **Miticismelor**, **Miticismul ca dimensiune caracterologică la români**) din ceea ce un Mihai Ralea numea *fizionomia etnică a românului*. Florea Dudiță, prin cele două cărți dedicate miticismului se înscrie astfel, în chip remarcabil, între autorii ce au concurat la stabilirea acestei fizionomii: una, cu puține excepții, ocultată, *românescul*, se știe, fiind interpretat, repet, aproape exclusiv în aspectele sale pozitive – adică, aș spune, sub zodie eminesciană, și aceea citită unilateral, ca să nu zic cu *parti pris*. În tentativele de interpretare a specificului nostru național, numeroase, dar nu foarte diferite, destule dintre ele parcă numai sub porunca unui complex de superioritate, *Mitică* al lui I.L. Caragiale (căci despre el e vorba, comedialograful român fiind inventatorul lui) nu s-a bucurat de privilegii asemănătoare. Deși prin el – acest *Mitică* fiind, cum s-a remarcat, împrăștiat în mai toate personajele caragialești – marele scriitor român va fi chemat, deja el, bunul criticism al minților limpezi – scoborârea pe sol din iluzia înălțimii, și de ce nu?, higienica demitizare. În studiul pe care l-am evocat mai sus, insectarizam, ca să mă exprim

astfel, cu opera lui Caragiale în față, dar și în prezența comentariilor unor eminente exegeți ai aceleia (G. Călinescu și Pompiliu Constantinescu, Silviu Iosifescu și Șerban Cioculescu etc.), calificațiile *miticismului* trăgând din acelea o sinteză: de la „coloarea locală” a unui etnicism provincial, la lipsa de rezon a lui *Mitică* și la concilierea rapidă a acestei absențe cu zeflemeaua; de la filosofia *moftului* la verbozitatea tematică și la flecăreală, la „batjocura gratuită”, la apetitul narativ, la simpatia pentru gregar etc. Prin **Miticisme** lui Florea Dudiță, *Mitică* și *miticismul* caragialeene se constituie, în concluzie, într-o sinteză actualizată a unei caracterologii ce dă seama de o parte semnificativă a existenței românești. Respectând *formula* și *tiposul* caragialeene, **Miticisme** lui Florea Dudiță sunt nu mai puțin o ofertă nouă, o operă originală. Reluând mai toate temele miticiste patentate de marele său antecesor, adăugând la acestea altele, la zi, conotate îndeobște politic (inițiativa caragialeană e din nou asumată), Florea Dudiță reconstituie în contemporaneitate *modelul miticismului* la români. Sau, dacă vrem, miticismul ca una dintre *fețele* (încă estompate în etnohermeneutica autohtonă) *ale românității*: rezultă, cu alte cuvinte, în prototip, o psihologie și un mod existențial particulare, cu marca adică a specificității.

*

O propunere originală a lui Florea Dudiță, vădită încă de la primul său volum, e asocierea la lumea textului a imaginii, a semnelor și expresiei grafice, pe linia, desigur, a interferențelor ideatice, a unității de viziune, astfel ca dintr-o carte să vorbească mai multe voci, mai multe limbaje deodată: limbaj de idei, limbajul conceptelor, dar și limbajul liniei și punctelor, a culorii - rostirea plastică a graficii și picturii. Dacă în **Machiavellisme** el și-a ilustrat maximele, înrăurite de știința și arta critică a politicii și diplomației, cu gravurile maestrului caricaturii politice, francezul H. Daumier, plastician epic, dar sedus totdeodată de precizie și conciziune; dacă în **Magister ex cathedra** și în **Magistrul de la catedră**, mai târziu, critica și satirizarea moravurilor și carențelor culturale din mediul scolastic și academic chemau, în

viziunea lui Florea Dudiță, pe manieristul italian G.M. Bracelli, un *concettist*, creator de reprezentări misterios mecanice, inenarabile precum o noțiune; dacă, mai departe, în **Incursiune în labirintul diplomației**, autorul a optat pentru Grandville, un întârziat, după priceperea mea, în secolul XIX, al *fiziognomiștilor* (un G.B. Della Porta, de exemplu), ce traducea *caracterele* în zoomorfie, cu predominanța aci a elementului ornitologic, în **Miticisme** Florea Dudiță a socotit, absolut normal, că adăpostirea plastică cea mai potrivită pentru aforismele miticiste (unele dialogice) se află în opera lui Aurel Jiquidi. Fiu al lui Constantin Jiquidi – acesta, el însuși grafician și pictor, caricaturist satiric în duh caragialean (a fost prezent în epocă în **Moftul român**) – A. Jiquidi a trăit în București până în anii '70. Aurel Jiquidi e întemeietorul caragialeologiei plastice. Afinitatea pentru spiritul caragialesc a trecut, ca să zic așa, prin sânge de la tată la fiu și acesta va produce, impunându-și valoarea, cele mai izbutite pagini iconografice caragialeene. Pline de însuflețire și incisivitate, narațiuni grafice batjocoritoare sau usturătoare, desenele de inspirație caragialeană ale lui A. Jiquidi, eminente, n-au fost întrecute până astăzi. Toate imaginile jiquidiene din **Miticisme** sunt subtitrate (o altă inovație admirabilă a autorului) cu aforisme miticiste, învederându-se așa, încă o dată, consubstanțialitatea miticismelor de azi din moralitatea și moravurile valahe cu miticismul caragialean.

A.I. BRUMARU

JURNALUL CELOR 150 DE ZILE

Cu siguranță că diaristul Cornel Galben și-a însușit bine lecția lui Max Frisch (pe care îl citează): „Netrecând sub tăcere, ci scriind, te declari față de partea gândului tău care, în cel mai bun caz, se potrivește clipei și locului în care s-a născut”. Gândurile așternute în jurnalul său* sunt iscate de întâmplări, gesturi, vorbe, lecturi, „puseuri de mândrie”, bucurii în fața „blidului de veșnicie” ori supărări venite din partea confrăților care abuzează de timpul (atât de drămuț) al autorului, toate învârtindu-se însă în jurul hotărârii (amânate de un deceniu) de a „ieși din lume” și de a se retrage la o mănăstire. Dacă Max Frisch afirma că „a scrie înseamnă a te citi pe tine”, pentru cărturarul Cornel Galben – aflat în situația de a alege între viața lumească și cea monahală, jurnalul – „această tentativă de a-mi mărturisi slăbiciunile” – pare să fie „o formă de pocăință”.

Mai scria Max Frisch: „Condeii îl ții întins, ca acul unui barometru...” Așa cum aflăm din însemnările de față, nu este prima oară când Cornel Galben își face din condei „barometru” al epocii sale, convins că în notațiile diaristice se află „memoria adormită a vremilor trecute”: un prim caiet cu însemnări zilnice a fost început „pe la jumătatea anului 1968”, și probabil că va veni și vremea când aceste „caiete” vor vedea lumina tiparului, căci ele păstrează, ca și cel de acum, „memoria unor clipe și stări”.

Jurnalul de față – de mici dimensiuni, dar de o extraordinară densitate a gândurilor, a trăirilor – acoperă intervalul cuprins între 1 decembrie 2011 și 2 mai 2012, adică cele 150 de zile pe care cărturarul băcăuan și le „acordă” pentru a decide dacă renunță sau nu la traiul său în lume. Cititorul simte însă că decizia a fost deja luată („Cum i-am spus și lui Mircea Dinutz, care a încercat să mă deturneze, ca și alții, de altfel, decizia e irevocabilă”), iar rostul acestor zile de răgaz este de a face „ieșirea” din „malaxorul lumesc” – „detașarea de această lume tulbură”, „despățimirea” – mai ușoară, printr-o desprindere treptată, în „pași”: renunță la televiziunea prin cablu, ar

renunța și la internet, dacă gestul nu i-ar impieta munca la cele două proiecte culturale pe care le dorește finalizate... „E dureros, dar e încă un pas spre ruperea definitivă de lume”, consemnează diaristul referindu-se la vinderea casei părintești.

Găsim în paginile volumului apărut în 2012 mai multe jurnale – consemnând „mărunțișurile” și „nimicurile” vieții –, ce se împletesc în chip fericit, constituind fundalul pe care se derulează și care potențează dramaticele trăiri ale autorului. Descifrăm din însemnările zilnice **un jurnal al celor două proiecte** – *Personalități băcăuane* (vol. V și VI) și *Scriitori băcăuani* – la care lucrează cu asiduitate, dar nu cu intensitatea pe care și-ar dori-o – întrerupt fiind de solicitările cărora încă nu a învățat să le spună „nu” –, proiecte de a căror finalizare depinde „retragerea” sa din lume. „Mă interesează – răbufnește în ciudat diaristul – mai mult dicționarele mele, decât să mă îngrijesc de suflet...”, deși știe că nu poate face pasul următor fără a-și duce la bun sfârșit munca. Asistăm, prin intermediul notațiilor, la elaborarea unor „fișe” pentru cele două dicționare și intrăm puțin în laboratorul de creație al autorului – interviuri, chestionare, răscolitul colecțiilor de periodice și, în final, consemnarea reușitei („am adăugat un profil și la PB6”)...

Dăm, apoi, de **un jurnal al editorului** de o probitate profesională

de excepție, responsabil pentru cuvântul scris căruia îi mijlocește ieșirea în lume – de la „haina” în care-l înveșmântează (formatul cărții, corectitudinea gramaticală, indice de nume, culoarea copertei etc.) până la grija față de conținut („n-am să public niciodată blasfemii la adresa Mântuitorului”), refuzând să ofere, prin intermediul editurii sale, cititorilor „vorbele indecente și *insulele crude*”, delimitându-se, de pildă, de „Junimea”, „o editură ce publică toți veleitarii și toate excrementele literare ale noii generații”. Dar, exclamă cu năduf diaristul, încercând mai mult să se convingă pe sine, „17 ani de muncă pentru scriitorimea băcăuană îmi ajung!”.

Scrierea lui Cornel Galben este, în egală măsură, și **un jurnal de familie** – diaristul așezându-se, simbolic, între cei doi fii – cel mare, Ionuț, care, în perioada postului, îi „împute toată casa cu mirosul de mici”, „n-are chef” să-i ducă mai departe munca de editor, este absorbit de jocurile pe calculator, îi aruncă la gunoi valoroasele colecții de reviste și ziare, se „cherchelește” la o petrecere, și Părintele Casian, mezinul, călugărit la Mănăstirea Sfântul Ioan Casian (acolo unde se va retrage și autorul), despre care găsim o scurtă notație, din 9 decembrie, ce, deși mai mult ascunde decât dezvăluie, are o deosebită forță sugestivă: „...Părintele Casian a făcut molifta. O altă trăire, fiu-tată, pe care n-o pot reda în cuvinte. Așa că, egoist, o păstrez doar în suflet”. În centrul familiei se află micuța Ana Sofia, nepoțica de câteva luni, ale cărei progrese îi sunt urmărite cu tandrețe de bunic: „...a obținut prima victorie: a trecut singură pragul ușii de la cameră...”; „crește, mă trage de barbă și încearcă în felul ei să-mi comunice, prin sunete, uneori hazlii, câte ceva”.

Se conturează din notațiile cotidiene și **un jurnal al autografelor** pe care Cornel Galben le transcrie, înainte de a dona cărțile bibliotecii din Moinești – aș menționa aci, pentru ineditul său, pe acela scris de Teodor Hrib – „șăran hâtru, bun povestitor, care și-a notat zi de zi impresiile”, „poeta Florența Albu nefăcând altceva decât să-i →

RODICA LĂZĂRESCU

→ îndrepte greşelile gramaticale” şi să le publice ca atare sub titlul „Cronica de la Arbore”: „Tov. Cornel Galben. Tinere dragă. Neam bucurat că neaţi cumpărat cartea prima ediţie!

Mam bucurat că neaţi vizitat muzeul. Mare bucurie neaţi făcut cu versurile ce le scrieţi. Vă doresc succes în viaţă şi Multă sănătate. Arbore la 19/8 1972.”

Nu putea lipsi **jurnalul vieţii literare şi culturale** – băcăuane şi nu numai – cu amicitiiile şi inamicitiile ei, cu orgoliile şi ambiţiile celor care o populează, cu lansări de carte „lălăite”, cu „tâmpeniile debitate” la întruniri, cu activitatea „catastrofal de slabă calitativ” a cenaclului, cu vorbitori care, fără a fi citit cartea, o prezintă „ca să se afle în vorbă”, cu figuri simpatice ori gomoase ce se definesc singure din notaţiile de fineţe ale diaristului. Iată relatarea întâlnirii din biroul preşedintelui Filialei URSSR, la care, „chemat insistent, a apărut şi «vicele» Dumitru Brăneanu, pentru care [preşedintele] a deschis special o cutie cu smochine şi o sticlă (pe trei sferturi goală) de Carmel, ţinând în mod special să menţioneze că sunt doar pentru el păstrate.

Contrariat am fost nu de gest, ci de faptul că ambii erau la fel de obedienţi unul faţă de celălalt, dar cred că termenul potrivit ar fi altul mult mai adânc, pe care nu-mi bat capul să-l caut.”

Sau „...discursul uşor dezlănat al poetului Varujan Vosganian, care în timp ce discuta şi-a frecat tot timpul mâna dreaptă de picior, de credeai că are scabie.

Hilară, mişcarea era însă o modalitate de a-şi frâna gesticulaţia, pe care, atunci când a scăpat-o de sub control, era cât pe ce s-o scoată pe moderatoare de pe scenă”.

În cel mai pur stil caragialian, în şedinţa Filialei Societăţii de Ştiinţe Filologice este sărbătorit Nenea Iancu în anul ce i-a purtat numele: „Pentru a se trece la omagierea scriitorului Calistrat Costin, s-a sărit peste momentul Caragiale, urmând ca el să figureze pe ordinea de zi a următoarei întâlniri...”.

Sunt notate, cu indignare reţinută şi multă amărăciune, „rapturile” practicate în lumea condeierilor (v. cazul poetei Maria Domniţa Scutaru sau cel mai vechi, al poeziei *Trăiască România* a lui Adrian Păunescu,

transformată de Nicu Alifantis în şlagăr, pasiţionată după versurile poeziei lui Ion Nicolescu „Alma Venus”) ori micile ranchiune din sânul breslei (un amfitrion „morocănos şi ironic, ofuscat încă de nu ştiu ce emisiune TV locală, în care Petru Cimpoeşu l-a desfiinţat în stilul caracteristic”).

Descifrăm, printre rânduri, încotro se îndreaptă simpatiile diaristului, printre cei apreciaţi şi respectaţi aflându-se criticul Grigore Codrescu („de departe cea mai bună voce critică a spaţiului băcăuan”), Corneliu Antoniu („un om de o modestie rară şi un generos”), poetul Constantin Donea, pictorul Ilie Boca, prozatorul Petru Cimpoeşu („cel mai vizibil la nivel european”) şi, desigur, mentorul său, profesorul Constantin Călin.

Bine ancorate în realitatea imediată, notaţiile diaristice, închegate într-un **jurnal al actualităţii social-politice**, ating o duritate a exprimării cu greu înfrânată („Mi-e lehamite!”): „Suntem un popor de hoţi!”, ţara a intrat „pe mâinile unor borfaşi avizi de putere şi îmbogăţire peste noapte”, „...în ultimele două decenii am uitat şi de noblete, şi de grandoare, şi de frumuseţea morală, şi, mai ales, de frica de Dumnezeu...” „suntem într-o „criză economică şi, mai ales, morală”, „desfrâul a atins cote de neimaginat”, „minciuna guvernează cot la cot cu nelegiuţii”.

Nu scapă de rechizitoriul cărturarului nici tagma preotească ce strânge milioane din dani pentru a plăti lucrări de reparaţii ale sfântului locaş, dar „cârcotaşii ar spune că şi limuzinele de ultimă generaţie parcate în faţa casei parohiale”, nici „miliardarul din artă” care solicită consiliului local buzoian un ajutor de 1500 lei spre a-şi duce mama la o clinică, nici profesorii în goana după diplome primite „pentru orice flecuşet”!

Dar, mai presus de toate, avem în faţă **un jurnal al „luptei cu vrăjmaşul”** care mereu îi scoate „câte ceva în cale”, îl „împinge de la spate”, îl „hărţuieşte”, îl „păcăleşte”. „Cancerul omenescului încă sapă în fiinţa mea şi duelul contradicţiilor va fi lung, pentru că nu pot renunţa uşor la lucrurile cu care m-am obişnuit de ani de zile”.

Este, cum sublinia Mircea Dinutz – o „confesiune tensionată a unui om

ce vrea şi simte imperios necesitatea de a se desprinde de lume”**, în luptă continuă cu timpul („nu sunt egoist, dar nu vă mai pot ajuta. Am şi eu nevoie de timp!), cu nesomnul („noaptea aceasta a fost cu năbădăi, trezindu-mă la 2,30, învârtindu-mă în aşternut până la 4,25”), cu îndatoririle de editor („Du-te, vino, aşteaptă, iar du-te şi tot aşa. Hamal devotat. M-am săturat!”) ori de fiu ce trebuie să rezolve chestiuni administrative („drumuri, drumuri, drumuri...”).

Deşi jurnal al unei sfâşieri lăuntrice, al împărţirii dureroase între obligaţiile profesionale şi supunerea la canoane, al luptei cu „cancerul omenescului”, volumul lui Cornel Galben este învăluit într-un halo de seninătate şi împăcare, nu arareori cu accente amintind de autoironiile lui Creangă („...plictiseala ori lenea, că la acestea nu mă întrec nimeni”, „halal de mine!”, „Mai bine m-aş lăsa cu totul de scris, că şi aşa tulbur, ba pe unul, ba pe altul...” „sunt păcătosul păcătoşilor”, „neisprăvitul de mine”, „căscat cum sunt”, „artist în a-mi da palme”, „nu văd ... să fac mare brânză”). Să fie aceasta un preambul al seninătăţii şi echilibrului interior ce le va dobândi pe deplin în liniştea chiliei? Noi credem că da!

Închizând jurnalul lui Cornel Galben, constatăm că autorul şi-a ţinut cu asupra de măsură promisiunea cu care a pornit la scrierea lui: a făcut „o radiografie a celor 150 de zile” pe care şi le-a dat ca răgaz. Au fost zile „normale”, „ucise”, „pline”, „alandala”, „duse pe apa sâmbetei”, „date peste cap”, „ratate”, „negre”, „irosite”, „lungi”, „linişţite”, „bulibăşite”, „de alergătură”, „înmormântate”, „tihnite”, „bulversate”...

La capătul lor, „ieşit din lume”, din toamna anului 2012 Cornel Galben vieţuieşte între zidurile Mănăstirii Sf. Ioan Casian, din comuna dobrogeană Târnuşor.

*Cornel Galben, „Ieşirea din lume”, Editura Fundaţiei Cancicov, Bacău, 2012, 175 pag.

**Dinu Mirea (Mircea Dinutz), *Cornel Galben, „Ieşirea din lume”*, în „Pro Saeculum”, nr. 5-6 (81-82)/2012.

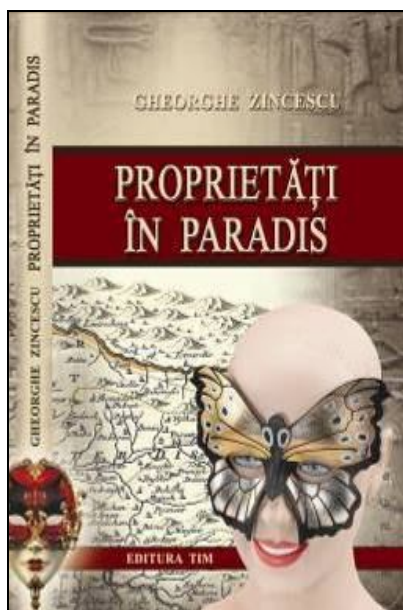
„Și, deodată, peste Câmpia de Vest, e iarăși toamnă albastră...”

Un nou roman al lui Gheorghe
Zinescu

Nu este scriitor adevărat acela care ocolește, de dragul seducțiilor stilistice, cotidianul, sceneria umanului cu toate polifoniile ființei, fie de a se lăsa manipulată de aleatoriul generalității care ne mistuie, cum spunea odinioară Eminescu, fie de a-și regiza ritmurile esențiale în realitatea confortabilă. După cum, rob speculațiilor pretins textualiste, un prozator nu se poate apropia vreodată de cititorul său fără a-și asuma grația așezării între el și acesta a realității care-i integrează deopotrivă, care le definește existențele și care le determină o fascinație reciprocă.

Din Banatul nostalgiilor imperiale, prozatorul Gheorghe Zinescu adaugă recent supraviețuirilor sale de suflet ludic al referințelor liric-epice (el e un poet original și nu doar un prozator remarcabil) pe scena aglomeratei noastre literaturi un roman interesant, o carte în care viața mustește între personaje și atitudini față cu realitatea atâtor sfidări ale tranzitoriului. Fiindcă lumea din *Proprietăți în paradis* (Reșița, Editura TIM, 2013, 306 p.), îndepărtată de calamitățile derizoriului și de convenții à rebours exhibă un ritual sub semnul nevinovatelor vanități și al sinelui emancipat. Un personaj, să zicem Cornel Teodorescu, destin vagant respiră ispitirile propriei vieți între confesiune și proiect, tragic și afecțiune, priorități ale cotidianului său și decor social. Alți eroi sunt, mai ales, tipuri de comportament încadrat sociologiei supraviețuirii, nu doar vanități protejate ci oameni privindu-și lăuntru, caractere supuse apanajului textului de a se propune ca poveste în fictivizare, paideea provocărilor prozatorului ca sinteză de experiențe ale unor biografii interesante.

Prozatorul nostru izbutește o formidabilă coerență a registrelor și discursul epic nu e deloc subjugat de obsesia încifrărilor, totul este poveste comunicată, desfășurare narativă mult îmblânzită tocmai prin absența

oricărei intenții de a „prefața”, cumva, sezonul unui ispititor experiment textualist. Numai că realul e asimilat, firește, ca joc și acest demers al prozatorului pare a evoca o strategie identitară iar desfășurările distribuției eroilor cărții evocă un observator foarte atent.

Eul scriptor se mișcă dezinvolt, discursul narativ se reformulează în circumstanțele insolite ale unei frenezii: „Domnul Cornel Teodorescu!, anunță vocea Valentinei, care între timp pare a fi dobândit o ușoară rezonanță metalică. Una dintre roțile fotoliului se blochează și acesta se rotește, trăgându-mă după el. Față în față, în două fotolii de piele de culoarea coniacului, cu o măsută joasă de sticlă între ei, Tito și individul cu fața triunghiulară și mustața subțire fixează absenți o butelie de Teachers. Două pahare masive poligonale de cristal goale țin de urât buteliei de whisky pe tăblia transparentă... Fotoliul mi se desprinde din mâini și mă uit cum Valentina, oglindindu-se în luciul parchetului, traversează încăperea către altă ușă decât cea pe care intraserăm adineauri. Și ușa aceea se deschide de la sine, ca după trecerea ei să se închidă la loc tot de la sine. În ultima clipă, exact înainte de a dispărea în dosul batantei oarbe, Valentina întoarce brusc capul spre mine și-și duce scurt pumnul mâinii stângi, cu degetul mare și cel mic depărtate, la ureche. Apoi ușa se închide și rămân singur cu indivizii încremeniți în fotoliile lor (...)” (p. 96)

Participările active ale eroilor invocă, apoi, mereu un loc al codului, o geografie elogiind stăpânirile, proprietățile din paradisul secționat brutal.

Nagram e visul hipertrofiat, timp și spațiu oniric, melancolie refuzată, Hârtoape, Valea Cravă/Valea Seacă/Valea Mare, sunt alte descifrări ale elegiacului în pitoresc și memorie. Femeile cărții sunt captivile oglinzii mobile, realitatea care ne devoră pe toți. De altfel, foarte multe personaje trimit mesaje din singurătatea unor altfel de răstigniri în propriul destin povestit cu sațiu, însoțitorul fiind, desigur, Scribul.

Dar paradisul e viața nemijlocită, este cheia interiorului, este întâmpinarea celui alt mag, povestitorul cu ofranda lui, povestea, desigur povestea aceea fără de sfârșit.

Desigur că autorul nu-și asumă descinderea din canonul balzacian și nici luarea în captivitate a cititorului într-o proză-document. Textul, literatură, se deschide plural, eul operează între măști și obsesii, viața se păstrează ca ingredient în registrul opțiunilor.

Femeile cărții, de exemplu, dau și o tușă parodică discursului, configurările temei, ale subiectului evidențiază eroine puternic motivate în susținerea distribuției și într-un spectacol reprofilat.

Fiindcă fantezia strunită pentru a nu ceda generalității duce întâmplările în preajma unui enunț despre o realitate devoratoare, paradisul este al unui Ulisse redescoperind, nu recucerind, spațiul și timpul, eul scriptor e un Joyce marcat de obsedanta artă a descrierii. Max ori van Hanssen au un sarcasm visceral descins din pana unui scriitor naturalist, un Dima recuperează senzorialul și miracolul narării se păstrează în regimul presupus auster. Decontaminat de tern, de pildă, Johannes are alura unui personaj dintr-o proză barocă, în alte capitole construcția câmpului semantic însoțește demantelarea oricărui exclusivism, prozatorul purificându-și, pas cu pas, propoziție cu propoziție, demersul epic: „Și, deodată, peste Câmpia de Vest, e iarăși toamnă albastră. O mulțime de stele înalte și reci sticlesc atât de intens pe bolta nesfârșit de adâncă a cerului înclinat către iarnă încât →

IONEL BOTA

este limpede că atât pentru ele, cât și pentru cerul întreg, curtea asta pavată cu cărămizi smălțuite lucind liniștit în lumina lămpii cu petrol numărul doisprezece, nu există. Cum nici vânele groase ale viței de vie, rânduite pe peretele hambarului, cu ciorchinii lor imenși cu tot, nu există nici ele, cum nici noi, cei trei, mamă, tată și fiu, așezați în jurul mesei în bucătăria de vară cu ușa larg deschisă, nu existăm. Abia bătrâna doamnă Haupt, înduioșată de pofta cu care înfulec, dacă există și taie încă o felie de șuncă abia începută așezată pe colțul mesei, și o mărunțește pe fundul gros de lemn așezând apoi fâșiile maronii, tivite cu alb rozaliu, în farfuria din fața mea. Căci nu pare contrariată că nu mă slujesc de tacâmuri pentru a le face să dispară, și nu se miră nici de faptul că nu mă ating de felia imensă de pâine albă...Iar eu mestec și înghit și iarăși mestec și înghit și-mi dau lacrimile de plăcere. Ceva mai bun nu există pe lume și aș vrea să le spun și bătrânilor mei această taină, însă ei sunt prea osteniți de truda de peste zi și n-au ochi pentru mine. Abia-și duc la gură lingurile cu papricaș aburind și, de oboseală, par gata să renunțe și la mâncare. Culesul porumbului abia a început, mâine în zori bătrânul Haupt își va inhăma din nou caii murgi la căruța frumos sunătoare și-i va duce iarăși către zarea Muraniului, unde-s pământurile sale..." (p. 234)

Prozator de calibru, contaminat de elegia frustă a provinciei imperiale, autor care-și trăiește propriul model, Gheorghe Zinescu pare a recapitula, cu fiecare apariție editorială, trasee ale boemei banatice dintotdeauna.

Demonul scrisului său exultă în combustiile unui mod de a fi și harul narațiunii consună cu rigoarea șarmantă a povestitorului original pentru care imprimeul vibrant al textului pe canavaua cotidianului are forța exploratorie a regizorului atent la detalii, sensuri, semnificații, caractere, atitudini și nu la spectacolul în sine.

Romanul *Proprietăți în paradis* confirmă un autor deja confortabil așezat în decadele din față ale ierarhiilor prozei românești contemporane.

Întâlnire fără argumente

Întâlnire fără argumente (Editura Fides, 2013) este un eveniment editorial special, o carte scrisă la flacăra căutării de sine, caligrafiată cu penița rațiunii unui intelect care rotunjește cu claritate miezul poemului.

Cu o coperta elegantă și marcată de lucrările plastice semnate de autoare, la prima privire, volumul atrage prin culoare și simț al proporțiilor.

Răsfoind, mai apoi citind pagină cu pagină, pătrunzi într-un spațiu liric care te acaparează prin sinceritatea verbală dar și prin acel liant care dă savoarea literară unei sintagme.

Confesiuni încărcate de emoție fin-cenzurată, poemele scrise de Carmen Doreal au un impact neașteptat asupra cititorului neavizat. Poetă născută și nu făcută, Carmen Doreal găsește vectori de transmitere a fiorului artistic. Își găsește teme de meditație în lumea imediat înconjurătoare, în cotidianul din care își alege motivele literare dar și subiectele prin care distilează parfumul unei lumi-vechi, din care s-a desprins, și, mai apoi, aburul încă nu suficient coagulat, al prezentului, matricea lumii-noi în care trebuie să trăiască.

Fără lamentări sau replici justițiare, poeta compară starea sa creativă și forța motrice a propriului destin, folosind cele două talere continentale, un soi de bătălie pe timp de pace cu sine însăși, din care iese mereu biruitoare prin forța cuvintelor.

Carmen Doreal este un spirit în competiție cu propria-i valoare, un ctitor de Frumos și care, știe că lumea sa ca femeie-artist ar fi incomplet relevată fără penumbra bărbatului. Dragostea, un argument forte în contextul versurilor, iubirea este cea care prelungește rostul sentimentelor vechi de când lumea, le aduce în imediata aproapeiere a logosului poetic.

Artistă complexă și conștientă de valoarea sa în sfera culturală pe care o frecventează, Carmen Doreal are adesea și gingășii adolescente, folosește sintagme cristaline și nu se sfiește să se destăinuie ca pe fila unui

jurnal personal. Are vocația femeilor ce caută în oglindă nu doar frumusețea aparentă, ci lumina aceea lăuntrică, forța ce se încheagă din și prin experiența-i personală spirituală.

Poeme moderne pigmentate cu nume și locuri reale, mostre de calitate indubitabilă ale unor compoziții prin culoare și cuvinte, formează paginile unei cărți ce se citește cu bucurie. Bucuria aventurii umane. Bucuria vieții.

„Nu avem timp,, spune titlul unuia dintre poemele înmănunchate în carte, și întregul travaliu al acestui demers editorial denunță starea de neliniște creatoare a autoarei.

Clipa cea repede care trece și grija artistului de-a mai fura o fărâma din nemărginire, a o șlefui și a o așeza pe pedestalul patrimoniului cultural.

O febră lăuntrică fertilă și izbăvitoare o însoțește pe poetă de –a lungul mărturisilor sale. Patima scrisului se resimte, iese la iveală ca o rouă prin celuloza hârtiei.

Este o carte vie, un compediu de setimente care sunt împărtășite cu vioiciune, har și bucuria refacerii-lumii, pentru că ea, Carmen Doreal are puterea de a recrea prin volute lirice o parte nevăzută din lumea celor care au ochi dar nu văd, au urechi dar nu aud.

Cu cea de-a treia carte a sa de poeme, Carmen Doreal se înscrie cu succes în Dicționarul poezilor contemporani de pretutindeni.

Felicitări autoarei. Felicitări editorului.

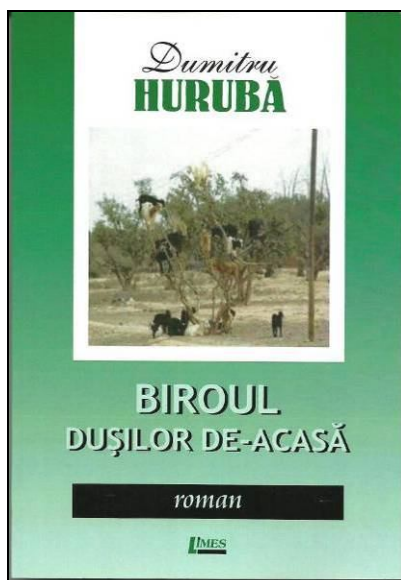
MELANIA CUC

Biroul dușilor de-acasă

Un titlu care te face să zâmbești: *Biroul dușilor de-acasă*, un roman pentru zile de criză, un roman de umor semnat de un scriitor care tace și face, Dumitru Hurubă²⁹, apărut la Editura „Limes”, Florești – Cluj, 2013.

Tema, ușor de apreciat: aventuri cu sare și piper într-un birou de firmă și nu orice firmă, o firmă cu mult capital picanț de stat...

Specialist în teme dificile și maestru al satirei, Dumitru Hurubă creionează viața de bazar dintr-un birou cu stil, cu proiecte și vedere spre fondurile europene. O temă actual eternă într-o lume flămândă de capital... Personajele par mai reale decât la știrile bombă de la televiziunile priva-

te, sunt bine conturate, lumea a plecat de acasă, ori e o lume fără reper în căutarea investitorului pierdut...

Acțiunea se grefează pe un birou standard: PET (Plan-Exploatare-Transport), birou reorganizat sub presiunea principiilor economiei de piață. Firma aparținând statului, ca proprietar nabab și renumit, este în căutarea de proiecte, de investitori, de atragerea de fonduri pentru a rezista în războiul dur din capitalism, pentru că funcționarii vin cu aplomb din comunism, unde era mai ușor, nu-i așa?

Chiar denumirea biroului pare șocantă, „peturi” – se găesc peste tot, aruncate cu sânguință de poporul muncitor, obiecte fără valoare, răcind mediul, natura în expansiune... Ele sunt o problemă națională care se trage de la marile serbări ale patriei...

Cum este biroul? „...noi formăm un colectiv de intelectuali rasați pentru care Himalaia birocrăției naționale și universale nu mai are secrete, oricât ar fi ele de labirintice, sau cu specific autohton...”

Sigur, se mai întâmplă animozități, disensiuni și altele de acest fel, însă, ori de câte ori ceva scurtcircuitează atmosfera biroului, sau liniștea sufletului nostru de bugetari, careva evadează din situație și murmură vesel-optimist: „Noi suntem români, noi suntem români, / Noi suntem aici pe veci stăpâni!”

În biroul sunt salvatori de profesie, femei care știu să întâmpine și să prelucereze un inspector venit în control, filozoful de serviciu, șeful, nevasta șefului, oameni care se întâmplă să lucreze... Concediile medicale salvează angajatul la timpul potrivit, deplasările sunt un calvar,

ieșirea din Capitală e pedeapsa supremă, contactul cu realitatea este baie în acid...

Problema devine complicată în momentul în care cineva trebuie să plece în delegație, în provincie, la filială, acolo unde se investește, unde trebuie făcut ceva. Este și angajatul de serviciu care pleacă în delegație, prin tragere la sorț, democratic: Cristian Filip.

În biroul etalon se discută marile probleme ale națiunii, ale UE, marile probleme ale omului modern, se iau decizii, marile personalități la nivel național și internațional se pot considera colegi de birou cu salariații de la PET.

„Noi, intelectualii – pentru că eu sunt un intelectual prin definiție, chiar prin înaltă definiție, aș zice, deși acest merit nu mi-l atribui, avem impresia că toți cei din imediata noastră apropiere sunt niște mediocrități cu tendință de tâmpire. În consecință, de la o anumită vârstă, vrem-nu vrem, devenim înțelepți și generoși, spunând cu seninătate, unii cu mai senilitate, că anii și experiența de viață trebuie să o împărțăm generațiilor de după noi, generații care, oricum, îi cred pe cei mai în vârstă niște idiști irecuperabili...”

Fiecare personaj are amintiri de excepție, ieșirea în delegații, pe teren, copleșește pe angajatul aflat la serviciu sub un cod portocaliu spre roșu vișiniu, orar strict, de bucureștean în aventurile lui James Bond. În viziunea găștii din birou, delegatul trebuia să scoată din „rahat” întreaga trupă de specialiști, era reprezentantul lor în teritoriu...

Angajații nu trebuie să dezamăgească pe soția directorului Varviganu, din toate punctele de vedere, o persoană importantă în compania aparținând statului...

Plecat în delegație, în provincie, Cristian Filip, trece prin momente amuzante, incredibile, cu aventuri din feudalismul timpuriu, cu haz și bucurie pentru cine nu cunoaște patria. Firul întâmplărilor este bine derulat de scriitor, fin observator al mediului românesc contemporan, acțiunea este dinamică, de obiceiurile locului, la meniul de la restaurant, de la mișcarea în peisaj cu autobuzul obștesc, la modul de a iubi a femeilor din provincie... →

CONSTANTIN STANCU

²⁹ Câteva note literare: Dumitru Hurubă, scriitor român, membru al Filialei Alba, Hunedoara a U.S.R. Este autorul unor cărți importante pentru literatura română: **Debut '86**, volum colectiv de debut la Editura Cartea Românească (București, 1986); **Rezervația de zăpăciți** (proză satirico-umoristică, Editura Corvin, Deva, 1995); **Carte de colorat mintea** (versuri social-satirico-umoristice, Editura Emia, Colecția „Scorpion”, Deva, 1998); **Bună seara, Domnule Mann...** (povestiri, Editura Eubeea, Timișoara, 1998); **Un scorpion pe contrasens** (schite și povestiri satirico-umoristice, Editura Corvin, Deva, 1999); **De vorbă cu...** (interviuri, Editura Eubeea, Timișoara, 1999); **Insomnii binefăcătoare** (critică literară, Editura Corvin, Deva, 2000); **Scuzați că ne-am cunoscut** (schite și povestiri satirico-umoristice, Editura SigNata, Timișoara, 2001); **Balamucul, dragostea mea...** (roman umoristic, Editura Călăuza, Deva, 2002); **Cronici TV din vremea zăpăciților de tranziție**, Editura Călăuza, 2004; **Crime și strălucire** (microbiografii ale unor personalități istorice: Ahasverus, Apostolul Pavel, Maria Stuart...), Editura Călăuza, 2004; **Natură vie cu scorpion sentimental** (microroman), Editura Emia, 2005, Deva; **Acolo șezum și... râsem** (Cronici TV publicate în România literară), Editura Corvin, 2006; **Amanții gaițelor cu cap de struț** (roman), Editura Eubeea, 2008; **Carte de colorat mintea** (versuri, ediție definitivă), Editura Corvin, 2008; **Cobaii** (roman), Editura Eubeea, 2009; **Cititorul de iluzii** (cronici și recenzii literare), Editura Eubeea; **Evadații din Clexane** (roman), Editura Eubeea, **Aranka-neni sau Canapeaua cu scârț**, roman, Editura Limes, Florești-Cluj, 2012...

„Așadar, stăteam cu un picior în aer, gata-gata să-l pun pe pământul unei localități de care nu auzisem nici măcar prietenul meu, cartograful județului, care, în preziua plecării, m-a apostrofat confidențial:

– Pssst! Auzi, Cristule, scuză deranjul – oricum, chestia rămâne absolut între noi: ce făcuși, bădițele de te expulzără șefii spre Peșterița?

– Nu știu, nu-mi dau seama, da s-a tras la sorț...

– Fugi d-acilea, neamule! Acu când totul se fraudează – fii intelectual, omule!”

Vizita investitorilor în întreprindere și a inspectorului declanșează furia, se pun la punct toate detaliile, se organizează condițiile optime, inclusiv cele sexuale, e și domnișoara Cocostârc în gașcă, sunt pregătite toate zonele din țară, inclusiv zona... zoster, se fac planuri, aprecieri...

„Fiindcă, zice colegul Varviganu, dacă ceva nu e american, înseamnă că e rus, iar dacă e așa, atunci multiplul criteriilor de accesare a fondurilor UE, se situează, procentual, între cifra 7 și minus infinit”.

Angajații cred că problemele pot fi aranjate, dar surpriză... inspectorul nu agreează domnișoarele, e un inspector modern... adică homosexual și atunci apar noi probleme... Colegul Troscuțiu e omul salvator... Dumitru Hurubă apelează la o soluție europeană și la modă în occident pentru a sublinia cosmopolitismul funcționarului român și viziunea formalistă asupra vieții...

Romanul are un final fericit, eroul se căsătorește cu Noriana, o tânără cunoscută în aventura de la filiala firmei situată la Peșterița.

„...Fac pași de bețiv spre frumoasa Noriana s-o îmbrățișez și știu că gloata mă va înțelege, fiindcă e compusă din intelectuali rasați, doar pentru nevasta directorului, Adolfina, va fi mai greu de priceput, nu?”

Cu acest roman, Dumitru Hurubă completează tabloul societății românești la zi, adică pentru anul 2013, un tablou pe care s-a străduit să-l pună în operă de-a lungul vieții cu numeroasele sale cărți, cu talentul său de umorist veritabil, cu o muncă densă, cu un ochi de specialist în moravurile colectivităților bine

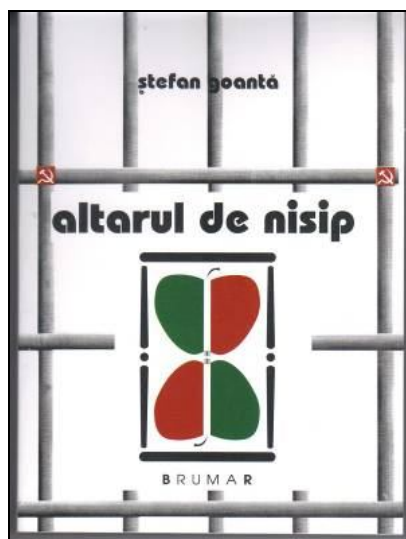
organizate pe criterii speciale, de gașcă și investiții...

Ca de obicei, scriitorul dă atenție numelor personajelor, le descrie personalitatea prin nume de excepție, prin limbaj, prin șmecheria cea de toate zilele, ele se acomodează cu noile reguli, nu au plecat în zadar de acasă... Pentru asta fac și ore suplimentare!

În biroul etalon se folosesc cuvinte la modă într-o anumită zonă a existenței: all right, sorry, placebo, facebooku, nașpa, alături de Pitagora, Arhimede, Heidegger, Gugă... Alăturarea cuvintelor nu este întâmplătoare, discuțiile dintre colegi reflectă nivelul de înțelegere a vremurilor în care se poate realiza investiția cu impact național...

Dumitru Hurubă folosind exprimarea la persoana întâi, parcă s-ar considera până la o anumită limită colegul de birou, scrie: „Lăsând la o parte aceste mici alunecări în detalii, oarecum ipotetice, rămâne certitudinea că noi, în calitate de intelectuali rasați, știm să ieșim din orice încurcătură, mai ales pentru că avem experiență în domeniu...”.

Altarul de nisip

În sala de conferințe a Asociației Culturale „Tradiții, Identitate și Succes” din Timișoara, a avut loc prezentarea unei noi ediții a romanului „Altarul de nisip” de Ștefan Goanță (Editura „Brumar”, Timișoara, 2013).

Organizat de Fundația Ateneul Cultural „Ștefan Goanță”, în parteneriat cu organizații nonguvernamentale, acest eveniment cultural a

înrunit în sală reprezentanți ai câtorva generații, cărora le-au stârnit interesul opiniile privitoare la romanul scriitorului Ștefan Goanță, operă literară care înfățișează o epocă practic necunoscută, mai ales, celor tineri. Prefața cărții, apărută recent la Editura „Brumar”, Timișoara, este semnată de criticul literar C. Stănescu: „Ce este, de fapt, «Altarul de nisip»? O satiră atroce a uniformizării, ca țel suprem, într-o viziune caricaturală, îngroșată” a societății nu de mult apuse. Romanul prezintă „drama depersonalizării individuale care tinde să-și încastreze tot mai temeinic tentaculele în trupul unei societăți amenințate de mortificare” (dr. Mariana Pop). Un roman unic, poate, prin faptul că opera lui Ștefan Goanță nu este o carte de memorialistică, ci este o ficțiune, a cărei acțiune se petrece în România, nu într-o localitate anume, într-o perioadă nelimitată, „pre-război, război, post-război” și îl are în centru pe Tovionescu, un personaj în plină formare, cu o atitudine pasivă și indiferentă față de viață, caracteristică utopiei comuniste. Deși discursul epic acoperă o epocă istorică – perioada stalinistă - nu avem de-a face cu un roman istoric în înțelesul strict al cuvântului. Îndurată cu amărăciune, și prezentată în stil pamfletarist, viața din „închisoarea comunistă de dincolo și de dincoace de gratii” este privită din interior, declinul inevitabil și delirul grandorii făcând din personajul său o ființă aproape dementă, lipsită de însușiri, asemeni lui Ulrich, personajul lui Robert Musil. Putem vorbi chiar despre o frescă socială, cuprinzând toate aspectele societății timpului, tipuri morale și psihologice caracteristice orânduirii născute odată cu reprezentantul ei, Tovionescu, la 7 Noiembrie. Prin acest Tovionescu, impersonal, lipsit de identitate, autorul creează un personaj – tip, care sugerează o lume a marionetelor trase de sforile unor forțe invizibile, într-o lume în care se mimează atât acțiunea, cât și existența. Personajul principal, prin ceea ce face și gândește în întreg romanul, este un alt fel de (anti)erou al timpului „său”. Creația lui Ștefan Goanță configurează climatul spiritual al epocii, cu deziluziile, ratările sau strălucirile ei.

prof. NICOLETA MĂRGHITAȘ

Çavraj sau odihna în word!

Ce este cel ce scrie într-un poem: „Două mii de ani / a căutat un ac vena. / Când a găsit-o / n-a știut ce să-i spună. S-a blocat. / S-a înfundat cu propria limbă” (*Comuniune*)? Este un poet, un poet până în cele mai intime fibre ale eu-lui său. Este un poet, căruia îi este imposibil să mai scape din chingile dulci-amăruie ale acestui har sau ale acestui blestem!!! (Totul este o problemă de semantică, nu?). Este un poet născut, nu făcut, un poet căruia îi transpare, fără să vrea sau să știe, o mică stea din cutele frunții în meditație.

Çavraj, Ed. Nico, Tg. Mureș, 2013, e ultima carte de versuri a lui Darie Du-can (n. 1988), carte imprevizibilă, plină de fantezie și de surprize la tot pasul. Autorul posedă din plin capacitatea de a ști să nască emoție atemporală, din a-proape orice, inclusiv din *bube, muce-gaiuri și noroi*, cum ar fi zis Arghezi.

Feedbackul frumuseții creației sale poetice trebuie căutat în întregul poemelor, în aroma însumată din aromele individuale ale versurilor. Tânărul autor, membru de la 18 ani al Uniunii Scriitorilor, are știința și rafinamentul de a asocia în limbajul său poetic termeni din diverse domenii, științe exacte și in-exacte, îndeletniciri, dar și informații terțe etc., aparent incompatibile între ele, chiar diametral opuse, termeni pe care îi aglutinează, cărora le reconcatenează înțelesurile, punându-i cu talent și dibăcie în poeme, făcându-i să se înșurubeze, lipească sau sudeze ca și când ar fi din același material sau din aceleași imaterialități. Și o face cursiv, în idee, fără forceps, într-o poezie a firescului cotidian, proaspătă și suculentă. Termeni din limbajul colocvial, din cel al termenilor uzitați în prezent de tinerii teribiliști, se găsesc în limbajul său poetic, pliați, desigur, peste cei ce implică o erudiție culturală, inclusiv lingvistică.

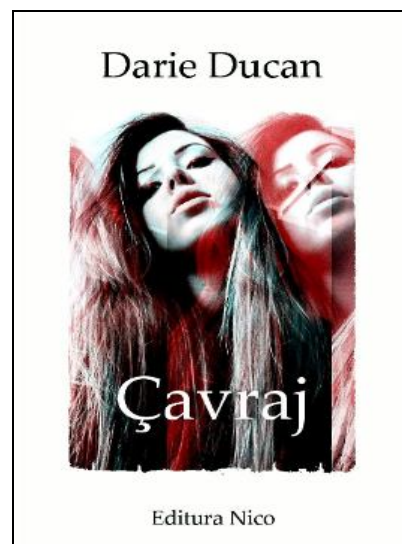
Ironia, cu aer pamfletar, dar și autoironia, înțelesurile tangențiale la alte înțelesuri, știute sau închipuie, sunt tot atâtea atribute ce dau consistență și autenticitate versurilor sale. Se simte miros de aer proaspăt, de *vopsea* încă neuscată. E o poezie superinteligentă, care nu poate fi înțeleasă decât de un public cititor pe măsură. Exercițiul înțelegerii poeziei sale presupune, zic eu, un exercițiu anterior de înțelegere a altor voci, pe paliere diferite de exprimare. Cei care nu pot să o facă vor spune, probabil, că strugurii sunt acri! E problema lor! Iată ce spune autorul în poezia ce deschide volumul: „Emulsia de

simultaneitate, / filigran de bancnote nivea unde trebuie. / Ajunge la patosul de sub piele, îi știi codul de bare / de când ți-a fost prezentată. // Oare de ce când îți place de cineva / îți vine să o păstrezi în card? E mai / cald acolo? Fă-i loc, scoate banii.” (*Crășmele de vasalitate*). Sau în poemul *Ce?*: „Ce fac poezii? / Se ocupă cu intratul în mintea oamenilor / și cu nemaieșitul de acolo. Nu îi nasc din mintea lor, / rămân acolo insistelnic și numai găsind o portiță / de lapsus deschisă fug / care-ncotro. / Nemaieșitul e marele patriotism. / Nu emigrează. / Între Gog și Magog / nu îl crucifică pe demagog. / În general cu asta se ocupă poezii. / Și în particular se țin de tejeaua minții cuiva, / să moară în notă. Totul e-n text.”

Autorul este un observator fin și complex, în același timp, dar care nu se mulțumește cu o redare fotografică a înconjurului, ci se implică în peisajul tridimensional, pe care-l recrează, de fapt reinventează, fiind, nu de puține ori, parte integrantă din acesta. Este o apartenență aproape organică la propria poezie, unde se introduce cu de la sine putere și dorință, și unde se încifrează. De aceea s-ar putea ca peste ani să-l reconstituim pe poet (nu noi, ci cei care vor veni) după genomul poeziei sale. Așadar, poezia sa, ca o sticlă cu mesaj aruncat peste bordul timpului său!

Ca iubitor și creator de poezie din vechea gardă, obișnuit cu frazările care curg, îmi e totuși mai greu să mă obișnuiesc cu texte cărora parcă le lipsesc cuvintele de legătură, și sunt asemeni telegramelor de altădată și, mai nou, asemenea *s.m.s.-urilor*, pe care tinerii și le trimit *mâncând* cuvinte. Poate o anume grabă de a transmite ceva, poate *fragmentări* lăsate deliberat în texte sunt inconveniente pentru un *pedagog de școală veche* ca mine. E poate singurul lucru care face să nu *înțeleg* sută la sută poezia autorului luat în discuție, deși nu sunt sigur că este o noncalitate a acestuia. Este mai degrabă un autor (el) și un cititor-scriitor (eu) ce venim din lumi diferite, vedem diferit și care avem convingeri diferite despre poezie!

Cert este că Darie Ducan scrie fără complexe, dar și fără a plăti cuiva vreun tribut. El scrie cum simte și simte cum scrie! El vede iureșul lumii contemporane într-un anume fel, personal și inimitabil, sesizat și de scriitoarea Cleopatra Lorințiu, într-un text ce se găsește pe coperta a IV-a a cărții: „(...) Plonjarea într-o lume nouă, recrudescența tiparelor arhetipale, aplombul și duioșia fac parte, toate, dintr-o formulă de imaginație culturală bazată pe paradox, care reușește nu o

dată să declanșeze emoția artistică. Pentru ea, pentru emoție, Darie Ducan face totul. (...) Accentele poetice puse de acest scriitor adevărat pe resimțirea unei realități care ne plesnește ne vitriolează ori ne amăgește, ne farmecă și ne absoarbe în întâlnirea cu o lume europenizată, fac din cartea aceasta o probă poetică majoră a calității de martor. Într-un timp despre care credeam că știm multe, dar de fapt nu știm mare lucru. Cel mai necunoscut și amalgamat prezent”.

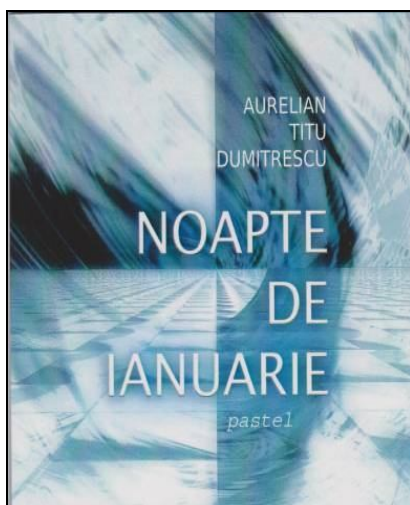
Pentru ca într-o mărturisire, soră bună cu un poem despre sine, autorul însuși să spună: „Çavraj” e un volum care nu își propune nimic: poemele mele franceze scrise fiindcă nu aveam ce face cu mâinile în anumite situații. E bine uneori să abolești gestică. Poeme scrise când nu scriu poeme, un fel de odihnă în *word*. Le-am publicat din pură afacere a sincerității și a afectelor”.

Și cum poemul este cel mai bun avocat de susținere, nu neapărat de apărare, al poetului, am să redau un nou poem de-al lui Darie Ducan, din acest recent volum de versuri, cu îndemnul colegial, scriitoricesc, de a fi căutat, spre a fi citit cu adevărat: „Lumina greșită care alunecă pe străzi / unge cu nutella feliile de pâine // ci toți avem aroganța că prin proteine / mâncăm porc, că lumina nu face diferența // din cât e chimie fizică, din cât le-am avut / în liceu în alte orare unde slugărniceau certurile. // Vine Crăciunul direct din dulce, nu îi lăsăm gurii / puterea să se acomodeze cu altceva decât // cu nutella și pumn, decât cu magistrarele de metrou / ale cariilor– nervii, un vodevil săpat în tandrețe” (poezia „Elegie”).

Dacă *poezia este limbajul obișnuit la puterea n*, cum spune poetul american Paul Engle, atunci *n* tinde spre plus infinit, la tânărul poet Darie Ducan.

RĂZVAN DUCAN

Pasteluri maieutice în iarnă

Aurelian Titu Dumitrescu a fost prezent până acum în conștiința publică prin acel remarcabil exercițiu de maieutică, de dialog, în imediata apropiere a teoriei literaturii (a metaforei teoriei ei mai degrabă) și a practicii care eliberează distanțele și rupe cumva poezia din *suflet*, o mută în *creier*. Desigur, este vorba despre *Antimetafizica*, volumul semnat împreună cu Nichita Stănescu – pe bună dreptate nod de legătură între generația 60, săracă în spirite teoretice între vârfurile ei, și generația 80, ceva mai sincronizată cu lumea teoriei, dar, la începuturile ei, la fel de solară, în accepția genuină a termenului. În acest punct de convergență se află de fapt poezia de tinerețe a lui Aurelian Titu Dumitrescu, poet remarcabil, urmărit o vreme de critică și apoi citit superficial sau deloc, cum s-a întâmplat în directoratele postrevoluționare ale literaturii române, o adevărată trădare a criticii, ca să folosesc sintagma lui Nicolae Breban. Poezia din acei ani a lui Aurelian Titu Dumitrescu se arată, văzută de acum, destul de lucidă în condiția sa, cu mici urme din retorismele epocii, nederanjante, până la urmă firești. Poeme ca *Uncia de aur*, viziunile halucinante ale omului cu picioaroange îl impun ca pe un poet imperios necesar de revăzut, de reponat critic. Generația 80 trebuie să fie corectă măcar în propria istoricitate dacă nu a fost suficient

corectă în prezentul ei zgomotos și oarecum inconștient. Să nu uităm că, de pildă, cu tot directoratul unora, al Beatles-ilor din *Aer cu diamante*, cu toată vizibilitatea lor preferențială, nici despre Ion Stratan nu s-a scris suficient și nici chiar despre Traian T. Coșovei, care în ultimii ani a dat cărți excepționale: *Aerostate plângând*. Revenind la cazul și la poezia de atunci a lui Aurelian Titu Dumitrescu, după această încercare lucidă de înseninare, putem remarca în extreme cum s-a transformat poezia lui de-a lungul timpului. Nici nu e foarte necesar să facem (aici) un excurs critic prin volumele sale de poezie pentru a vedea nu calitatea mai bună sau mai puțin bună a scrisului său cât ascensiunea în diversitate tot de un tip maieutic. Așadar, urcăm în același ring critic poemele din *Antimetafizica* (1985) și *Noapte de ianuarie* (Editura Agerpress, 2013). *Noapte de ianuarie* e de fapt un lung poem în 51 de părți, un pastel la gura sobei, dictat. Dictarea sa e chiar mai importantă decât o posibilă fenomenologie a nopților, certă în literatură, prin aportul maieutic care irigă și îmbogățește toate comunicantele oralității, tot prin raportare la *Antimetafizica*. De ce nu e scris ci e dictat? Pentru că a scrie înseamnă a face, a sacraliza poemul. A-l dicta cuiva e cel puțin un simulacru de dialog dacă nu un monolog mai limpede cu tine. Nu e vorba de o distanță critică, ci de o procesualitate care devine ritualicitate. Dacă *Pastelurile* lui V. Alecsandri sunt de interior (cum corect remarca Nicolae Manolescu), ele rămân în *scriptio*, săvârșesc, altfel spus, retrocedarea na-turii hârtiei într-un fals pleinair-ism, pe când dictarea *Nopții de iarnă* e, desigur, o situare în *dictio*. Dictarea

Petre Căpriță • Captiv în timp

contribuie – chiar pe filiera lui Nichita Stănescu – la relansarea funcției de autor, aproape publică, aproape instituțională. De ce? Autorul nu își ajunge sieși pentru a scrie, are nevoie de un secund, are nevoie de angajați, plătiți sau nu. În fond e vorba de un fals interlocutor, l-am putea numi *săvârșas*, poetul devine acel pictor renascentist care își lucrează opera cu ucenici. Nu e un manierism dar e un fel la granița dintre stilul cult și stilul folcloric. Textele din această carte sunt mai mult odihnire în flux decât strădanie tehnică a creierului, ceea ce nu arată că ele conțin o poezie a sufletului, ci acel tip de naivitate al picturilor lui Chagall, de după toată teoria, de după confruntarea cu poezia perfect sincronizată și urmărită.

Există în carte și versuri nereușite, convenționale, dar ele nu săvârșesc decât echilibrul folcloric al acestei cărți, al viziunii.

Versuri remarcabile „Ninge peste arta copiilor/de a nu gândi la nimic,” devin impure prin următorul vers „bucurându-se astfel...”, vers oral, greoi și explicativ. Nu e vorba de o greșală, ci de o natură impură, de o natură folclorică cu incidențe de diamant și cu straturi de cărbune. Ele se potențează reciproc.

Altundeva, un vers „Ninge pe copacul trăznit”, cu *z* antiliric, aproape naturalist și care vine din fluxul vorbirii și e redat exact așa. În altă parte o nuanță livrescă, forțată expresiv, și care contrabalansează fluidul popular făcându-l eminamente impur „născându-mă /ca om de ne.” Putem spune că în această carte se ițește și o rugăciune implicită, care nu e a săvârșășului, ci a poetului, frecvența verbului impersonal *ninge* are o descendență de *Tatăl nostru*, e o variațiune care prin repetiție, și de fiecare dată modificat, acutizează și înscrie terminologiile care stau, de fapt, în esența teatrului: niciodată o interpretare, chiar și a aceluiași actor, nu e aceeași cu o următoarea, altfel spus, o adevărată sărbătoare a unicității în *impersonal*. „S-au scâlciat cuvintele/ de atâta purtat” e, la prima vedere, un vers minor, unidirecțional, cu trimitere exactă la comparația cu pantofii.

Dar, în viziunea de ansamblu e chiar semnul despovăririi de poietică prin explicit, prin abis. Cuvintele →

DARIE DUCAN

sunt vehicule. Există o antimetafizică prin contemplație, printr-un fel de fugă logoreică în calm (sau cel puțin în senin) menită să nu îți dea răgazul să gândești metafizic.

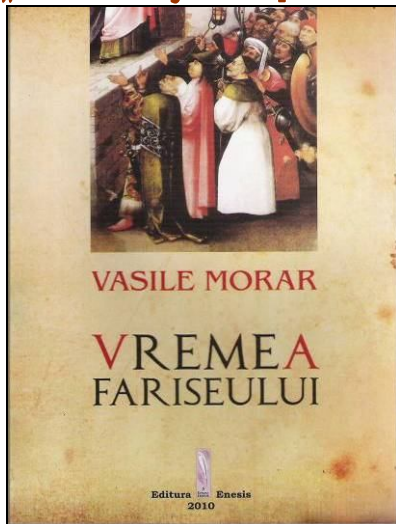
Poeemele populare, în special baladele, sunt lipsite de acest fior (ca intenționalitate), acolo firul epic contând. Aici firul epic e chiar maieutica. Dictio e natura principală care pune problema: prin dictio se ridică autorul exact ca Dumnezeu care lucrează prin intermediari, preoți, misionari etc., dar coboară altceva, decade tocmai livrescul. Îi ia locul această virulență a calmului.

Poeemele din începutul de autor al lui Aurelian Titu Dumitrescu sunt străbătute de un livresc al generației 80, cele de azi încearcă ce a încercat Nichita Stănescu de la un timp, impersonalizarea totală. Acest fapt se petrece cu alte mijloace însă: dacă Nichita Stănescu practica un soi de relativism care vine de fapt tot dintr-o depășire (chiar violentare aș spune) a avangardismului, prin pulsione și o nouă dimensiune a lucrului cu o natură abstractă, Aurelian Titu Dumitrescu devine acum un naturalist sistemic al unui epic muzical căruia i se ia tonul.

Baladescul aici e în proximitatea teatrului antic, a muzicii sale din care mai întâlnim și azi rămășițe în muzica religioasă. Trecerea din profan în sacru (un anumit tip de sacru, în fond doar alt profan) e această schimbare a poeziei acestui deosebit de original autor. Valabilitatea poeziei sale se vede până și formal prin curajul de a lucra la antipod. Totuși, cartea nu rezistă singură, dacă e să îi creăm o hermeneutică exterioară, ci se susține pe restul poeziei sale, înoată în *tot*-ul operei de scriitor. Exact cum poetul are nevoie de săvârșas, de cel căruia să îi dicteze, ca să fie. E o dependență, dar e una în context. Faptul de a nu-și fi suficient sieși e o frumoasă nuanță platoniciană a dialogului.

Dar săvârșasul nu e un interlocutor, ci un apostol pe hârtie, un conductor, un stenograf strict, după cum nici în, de pildă, *Apologia lui Socrate*, nu se memorizează vocea atenienilor, ci doar a lui Socrate, căci funcția autorului nu numai că e una reglatorie, e, de fapt în istorie, un circuit matrisos al monologului cu aparență de dialog. Dar cu bătaie în literatura mare.

„Poetul cu șoimul pe umăr”

Talentatul maramureșean **Vasile Morar** a debutat în forță prin anii 80 ai secolului trecut, făcând o bună impresie și drept urmare s-a și bucurat încă de la început de o critică literară favorabilă.

Ușurința lui de a versifica, dar mai ales originalitatea metaforelor pe care le „însăilează” cu dibăcie și cu un înăscut simț al „mânuiirii” limbii române, ne fac să bănuim că Vasile Morar nu trebuie să se căznească pentru a scrie versuri deoarece el vorbește pur și simplu în versuri. Așa cum alții se „joacă” încă de mici cu tabla înmulțirii, el s-a „jucat” din pruncie cu „șlefuirea” cuvintelor, căroră le-a dat sensuri noi, nebanuite și surprinzătoare: „Norii imenși învălmășiți ca berbecii / dedesubt orașul toropit de căldură / cuvintele au găsit un strop de răcoare / și-au adormit la mine în gură” (*Muntele vrăjit*, p. 67) sau „Se aude șuierând trenul de șase jumătate / peste umbra cumpenei de la fântână / fulgeră, țipăt îngrozit de umbra tăiată / eu trec înspre sat cu luna de mână” (*Singur cuc*, p. 121).

Mergând pe drumul poeziei tradiționaliste, Vasile Morar ne oferă o nouă surpriză, la fel de plăcută, în volumul de versuri intitulat „**Vremea fariseului**”, Editura Enesis, 2010, la care facem referire în această scurtă cronică.

Fire romantică, preocupat mereu de bucuriile și necazurile vieții de zi cu zi, bun mânuitor al condeiului, capabil să ne ofere adevărate „giuvaieruri lingvistice” presărate în versuri memorabile, cu o muzicalitate aparte, menită să îndulcească nu doar auzul

ci și inima cititorului, Vasile Morar a ajuns să fie considerat la ora actuală unul dintre cei mai talentați, mai cunoscuți și mai apreciați poeți ai literaturii noastre contemporane.

El e, cum bine recunoaște într-o poezie „**poetul cu șoimul pe umăr**”, p.138: „**cu șoimul pe umăr intră poetul victorios / pe strada mare în orașul cenușiu/mi se pare că eu sunt cel cu șoimul pe umăr / și despre mine încep să scriu**”.

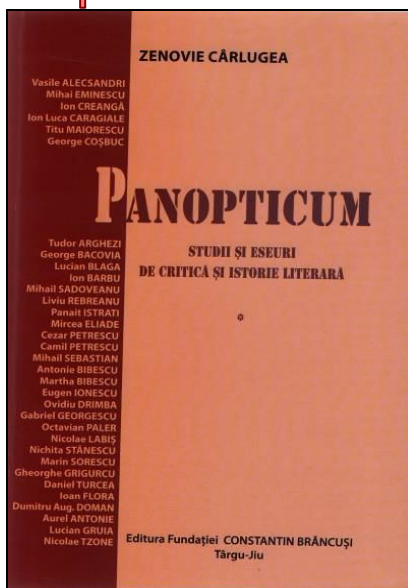
Vasile Morar versifică pe orice temă, cu o lejeritate ieșită din comun, în poezii precum „Femeia din vis”, „Mașina Singer”, „Carul mortuar”, „Capul lui Ioan Botezătorul”, „Oameni și soareci”, „Orașul fără cișmea” și multe altele. Nu lipsesc din acest volum nici poeziile de dragoste, minunate elegii prin care „respiră” parcă sufletul său rămas de-a lungul anilor mereu adolescentin: „Patul este cald, în perna moale / și-a făcut culcuș, obrazul ei / în desenul șoldurilor scrise / el se-afundă cu genunchii grei” (*Îmbrățișare*, p.164) sau „Să te țin în brațe și tu să simți / cum carnea ta îmi culege căldura / pulpele, genunchii, șoldurile / și brațele și gâtul și gura” (*Artistul*, p. 94).

Chiar dacă nu e considerat un poet modernist, lirica lui Vasile Morar e totuși eminamente modernă, „însuflețită de un patos existențial”, cum bine a remarcat Aurel Turcuș în minunata prefață a acestui volum. Subscriu de asemenea și la sublinierea făcută pe ultima copertă a cărții de către Ioan Marchiș, potrivit căruia „poezia lui Vasile Morar e evident și regal construită din cristal și sânge, din cenușă și diamant, din pasiune și moarte.”

Spre deosebire de mulți așa-ziși poeți ai zilelor noastre, care se grăbesc să-și vadă tipărite volumele de versuri, fără nici o valoare literară, dar care se cred deja genii printre scriitori, poetul Vasile Morar a debutat editorial destul de târziu, în anul 2005, cu volumul intitulat „Va veni îngerul”. De atunci și până în prezent nu a mai tipărit decât puține volume; puține, cred eu, în raport cu talentul și potențialul său de vrednic slujitor al literaturii române contemporane. Iată de ce sunt sigur că acest poet din Maramureș nu a ajuns încă la apogeul adevăratei valori a creației sale și că, în continuare, ne va oferi noi și plăcute surprize, prin cărțile sale.

IOAN VASIU

Panopticum-ul ca modalitate

După câteva volume remarcabile de poezie (*Fericirile* – 1994; *Desenări de cleștar* – 1995; *Gheață la mal* – 1997; *Foișor în Heliopolis* – 1997; *Ochiul înourat* – 1999), după studiul monografic *Tudor Arghezi și spiritul Olteniei* (2008) și după eseurile de istorie literară *Alexandru Macedonski – Palatul fermecat* (1997); *Lucian Blaga – Solstițiul sănzienelor* (2010); *Blaga – Goethe, afinități electice* (2012), Zenovie Cărlugea se cantonează cu aceeași vigoare în critica literară în care se anunța încă din 2005, odată cu volumul *Lucian Blaga. Dinamica antinomiilor imaginare*. Anterior, Z. Cărlugea publicase și un volum de critică de artă (*Brâncuși – azi I*, 2000), iar mai apoi studiul *Eminescu – mitograme ale daco-românității* (2011), ca în timp spiritul său enciclopedist, cultivat din anii studenției, să producă la fel de interesante studii de dacologie și folcloristică. De curând, Z. Cărlugea a tipărit la Editura Fundației CONSTANTIN BRÂNCUȘI, Târgu-Jiu (2013) un interesant și util volum de studii și eseuri de critică și istorie literară intitulat simplu *Panopticum*, în cuprinsul căruia autorul distribuie în opt capitole tot atâtea modalități de abordare a unor obiective inedite, dispuse apoi dinspre semnificativul istoric național (*Luminile latinității orientale; Momentul astral al Marii Uniri*), către teme recurente (*O nouă «periodizare» a literaturii române; Latinismul istoriografic și dacismul*

romanticilor), spre iluminări asupra marilor clasici ai literaturii române («*Felibrul*» Alecsandri în corespondență; M. Eminescu – mitograme ale daco-românității; Ion Creangă în conștiința criticii literare; I.L. Caragiale; G. Coșbuc), or elucidări documentare, analize de caz (Marin Sorescu, Gheorghe Grigurcu, Ioan Flora, Aurel Antonie), evocări (Gabriel Georgescu, Octavian Paler, Ov. Drimba) și tot atâtea întemeieri pentru judecăți de valoare. Unele dintre studii și eseuri sunt prilejuate autorului de lectura unor cărți și, în loc de simple cronici literare, acestea devin pretexte pentru divagații docte pe aceeași temă, Zenovie Cărlugea aducând contribuții utile din propria documentare sau, când este vorba despre o intersectare a temei cu Gorjul său, autorul dă dimensiunea firească a faptelor inclusiv din perspectiva acestui productiv spațiu cultural (*Eminescu în Floreștii Gorjului, Tudor Arghezi și lagărul de refugiați polonezi de la Târgu-Jiu, Gheorghe Grigurcu, Ovidiu Drimba* etc.). Ca încununare a unei reflexive cariere la catedră, Z. Cărlugea constată limitele unei îmbătrânite periodizări a literaturii române și mai vechilor întrebări, cărora aceasta nu le mai poate răspunde, el adaugă altele de genul *Când începe literatura română?* Și le răspunde cu trimiteri la unele preocupări precum cele ale lui Ioan G. Coman (1957), IPS Nestor Vornicescu (1983), Mircea Păcurariu (1972) etc. O abordare nouă a istoriografiei românești, cea din perspectiva dacismului („al cărui «corp de idei» acum începe a se construi în cercetări individuale” – p. 25), deși anticipată de M. Eminescu, de Al Odobescu, de B.P. Hasdeu, se instituționalizează abia din 1972, odată cu întemeierea *Institutului de tracologie* și cu congresele de dacologie organizate sub egida acestuia. Z. Cărlugea nu se lasă copleșit de lumina în care ne-au fost prezentați clasicii literaturii române în tratatele oficiale și de unele monografii puternic cenzurate în anii comunismului. Pe V. Alecsandri îl regăsește în lumina corespondenței citindu-l pe Constantin E. Ungureanu (*Corespondența lui Vasile Alecsandri* – 2009) din care „un episod foarte important este cel al relației cu «Junimea», unde Maestrul, încărcat de demnitate politică și merite

cultural-literare, se bucura de mare cinste. Descinderile acestuia în casa lui V. Pogor, deși rare, se bucurau de mare cinste, de venerația mai tinerilor literați ieșeni...” – p. 35). Într-un studiu intitulat *Eminescu – mitograme ale daco-românității* (a se vedea și lucrarea cu același titlu, apărută la Ed. Scrisul Românesc, 2011), îl găsim pe marele poet nemulțumit de politica regelui Carol I fiindcă el avea conștiința împlinirii românești în și prin lumea latinității, românismul lui Eminescu fiind esențial determinat de „prezentul social-istoric al vremii sale”. Alte câteva lămuriri legate de poetul național al românilor se găsesc în studiul „*Eminescu în viziunea criticului Titu Maiorescu*”, menit să elucideze unele momente confuze din relația criticului cu poetul, sau ale poetului cu Slavici, cu Gane, cu Jacob Negruzzi. O contribuție nu numai de interes local a lui Z. Cărlugea este cea care privește sejurul lui Eminescu la Floreștii Gorjului din 1878, asemenea unei preocupări similare a lui Stan V. Cristea privind relația lui Eminescu cu Teleormanul (Alexandria, 2004). Tot așa, autorul ne propune o lectură actuală a lui Caragiale («*Mahala*» nesfârșitei tranziții; *O interpretare platoniciană a «Scrisorii pierdute»; O updatare sui generis a comediilor caragialiene*). Z. Cărlugea, așa cum menționam mai sus, consacră multă și binevenită atenție lui Tudor Arghezi (*Tudor Arghezi și spiritul Olteniei* – 2008; *Tudor Arghezi – un elogiu al Gorjului* – 2010), în volum găsim studiul *Tudor Arghezi și Fundația Culturală «Principele Carol»* (p. 101), edificator pentru relația duplicitară a poetului cu Carol al II-lea de la care primește sprijin financiar direct, relație duplicitară manifestată de poet cam tot timpul, din moment ce nici retractările lui de mai târziu nu conving (poezia *A fost, n-a fost*) precum nici elogiile lui din tableta *De ziua Lui*. De reținut ca îndreptățită și supoziția formulată de Zenovie Cărlugea: „...tableta cu pricina nu trebuie citită ca o elogiu fără rezerve, ci ca o tactică a apărării într-un moment delicat al relațiilor sale cu Casa Regală. Desigur, destituirea lui Titulescu în 1937 și moartea suspectă, în mai 1838, a lui Goga, la Ciucea (care, după căderea guvernului său, →

IULIAN CHIVU

il amenința pe Suveran cu mari dezvăluiri, dar imediat după o călătorie la Berlin moare subit la Ciucea, zice-se «otrăvit»!) îi dădeau serios de gândit lui Arghezi” (p. 108). Nu se știe însă în ce măsură îi va fi dăunat mai târziu poetului solidaritatea sa cu Mareșalul Antonescu la al cărui proces a fost citat.

Alta este însă situația lui Lucian Blaga în *obsedantul deceniu*, asupra căreia Z. Cârlegea zăbovește cu întemeiată prețuire.

De fapt, Z. Cârlegea a scris remarcabil anterior despre poetul filosof (Lucian Blaga. *Dinamica antinomiilor imaginare* – 2005; Lucian Blaga – *Studii, articole, comunicări, evocări, interviuri* – 2006; Lucian Blaga. *Solstițiul sănzenelor* – 2010; Lucian Blaga – *între amintire și actualitate* – 2011; Lucian Blaga – *sfârșit de secol, început de mileniu* – 2012; Blaga – *Goethe, afinități elective* – 2012).

Așadar, Z. Cârlegea este o voce autorizată în ce-l privește pe Lucian Blaga și eseuul său din *Panopticum* este o sinteză consolidată în documente și bibliografie, cu accentul pe „*larma revoluției proletare care lua cu asalt istoria și pune cultura sub tirania ideologiei*” (p. 131). Lucrurile ajunseseră prea departe în România proletară din moment ce și Blaga a fost nevoit să „cedeze”, după cum nota în 1960 filosoful Vasile Băncilă, citat de autor.

O la fel de relevantă este și corespondența lui Blaga (eseul poartă titlul *Lucian Blaga – epistolarul de la Academia Română* după lucrarea lui N. Mareș, Ed. ALTIP, Alba Iulia, 2012), corespondență cu Felix Aderca, cu Ion Bianu, George Oprescu, Cezar Petrescu, Ion Petrovici, cu Ion Pillat ori cu Liviu Rebreanu.

O la fel de interesantă retrospectivă îi sugerează lui Z. Cârlegea articolele memorialistice ale lui Sorin Popescu în legătură cu poetul și profesorul Ion Barbu și din perspectiva acestora se insistă pe unele laturi ale vieții marelui matematician și poet, în special pe secțiunea a șasea a cărții lui Sorin Popescu, „*Din lumea literar-artistică a lui Ion Barbu*”, recenzorul face o riguroasă sinteză a observațiilor care relevă perpetuarea memoriei poetului-matematician. *Panopticum*-ul reține și interviuri culturale la fel de interesante, așa cum este cel *cu și despre* George Bacovia, realizat de I.

Valerian și publicat în *Viața literară* (IV, nr. 107/1929), readus în actualitate nu numai în numele unui roman bacovian care „nu va fi nicând gata”, anunțatul *Cântec târziu*, la care poetul lucra îndelung, după cum el însuși declara cu acel prilej.

De aici încolo, Z. Cârlegea face propriul demers în poezia bacoviană pe seama metaforei sinestezice, a subliminalului auditiv și vizual, tactil și olfactiv ca mai apoi să dea curs unei convorbiri cu Gabriel Bacovia, fiul marelui poet, realizate de Z. Cârlegea la Florești-Gorj în 1994, cu prilejul aniversării a 105 ani de la trecerea în eternitate a lui M. Eminescu, Bacovia fiind socotit un «post-eminescianist» și nu un epigon al marelui poet național.

La fel de interesante și bogate în date selectate de un cunoscător avizat sunt și eseurile despre Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu (a se vedea *Vocile romanului*, de pildă), Mircea Eliade (*Maitreyi – sihastra din Upanishade*), Panait Istrati (*Ucenicia vagantă și biruința scrisului*), Camil Petrescu (*Complexul lucidității extreme*), Eugen Ionescu și condamnarea sa pentru ofensa adusă armatei și națiunii române.

De asemenea, atrage atenția eseuul închinat lui Cezar Petrescu, politician în fruntea Frontului Renașterii Naționale, filiala din Gorj, și nu în ultimul rând o contribuție binevenită a lui Z. Cârlegea în legătură cu relația Bibeștilor (Antonie, Emmanuel, Martha) cu Marcel Proust, marele prozator francez, care își dorea să ajungă în România, dar crizele astmatice l-au împiedicat să o facă.

Anton Bibescu (Antoine Bibesco), nepotul domnitorului Gheorghe Bibescu (1842-1849), va fi amic apropiat prozatorului Marcel Proust, întreține cu acesta o bogată corespondență când nu era la Paris, iar Martha Bibescu, soția prințului George Valentin Bibescu, fiu al unui ofițer din armata lui Napoleon Bonaparte și al prințesei de Bauffremont – legături de rudenie ce o îndreptățesc pe Martha (născută Lahovari), descendentă din familia Mavrocordaților, să se fâlească cu rudeniile din Franța (familiile Chimay și Beaufreumont), îndreptățite să acceadă oricând la coroana înaintașilor lor.

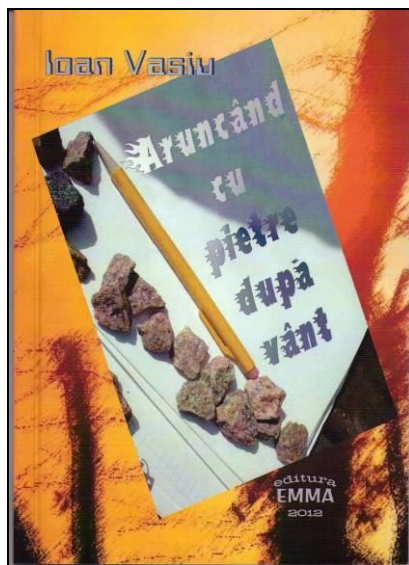
Apropiat al Bibeștilor, Mihail Sebastian petrece și el o vreme în

preajma lui Anton Bibescu, la Corcova, și crede despre prinț că „e (printre români, n.n.) ca un englez căzut între oameni de culoare”, lumea aristocratică prilejuindu-i lui Sebastian judecăți de valoare privind chiar mesajul teatrului românesc: „De îndată ce trece dincolo de mahala, teatrul românesc e pierdut. Și poate nu numai teatrul. Totul.” (p.253). Desigur că Sebastian, prin tematica teatrului său, încearcă să depășească această stare și un exemplu vine chiar prin lucrarea lui Z. Cârlegea intitulată *Victor Daimaca – descoperitorul de comete* (Scrisul Românesc, 2010), sursa de inspirație pentru *Steaua fără nume*, cu dese incursiuni în *Jurnalul dramaturgului* și în fondul documentar județean Gorj. Deși *Panopticum*-ul oferă autorului cu fiecare eseu sau studiu prilejul unor observații critice echilibrate, subsumate după caz unor principii generale ale criticii tradiționale sau ale celei moderne, în partea finală Z. Cârlegea face efectiv critică literară întemeiată pe relectura textului și motivată de judecățile deja irevocabile ale istoriei literare, or asta se vede mai ales în eseurile *Nicolae Labiș – Nichita Stănescu. «Copertele» unei generații literare; Eminescu în viziunea lui Nichita Stănescu; Ultimul Nichita – sub pavăza «daimonului»; Marin Sorescu, Gheorghe Grigurcu; Grigore Vieru*, dar și mai pronunțat în *Ion Flora – un autograf cu «îmbrățișare frățescă»; Aurel Antonie («Valea» din cenușa termocentralei); Lucian Gruia; Nicolae Tzone (Epopeea surrealită)*. Între conformarea și impetuoșitatea ideilor, Z. Cârlegea alege moderația tocmai pentru temeinicia a ceea ce are de spus în esență, nu în formă; altceva, nu altfel! Așa de pildă, când este vorba despre Marin Sorescu, se fac observații noi din direcția *lucidității* umorului spre etapele poeziei, cu farmecul unui *topos oltenesc*: „*Sorescu se vrea unicul poet care ia în derâdere amorul [...]* *Amorul lui Sorescu nu-și atinge aripa niciodată de un ideal erotic, îl vizează mereu, dar niciodată nu-l exprimă explicit*” (p. 296), de aceea se persiflează recuzita, clișeele desuete, se demitizează *filosofia* sentimentului ca atare. În ce-l privește pe criticul Gheorghe Grigurcu, citit și el cu un ochi critic atent de Z. Cârlegea, se poate spune că acesta, fără a cădea →

în canon, „trece pe toată gama, de la tonul sentențios, apoftegmatic al unor formulări sau citate, la pitorescul faptului divers, jurnalistic” (p. 304) și aceasta tocmai „într-o lume inflamabilă la cea mai lăaturalnică aluzie, criticul își detaliază convingerile și impresiile cu o netrucată sinceritate” (p. 308), riscând să fie socotit ca înregimentat dreptei politice, teze relevante în apodictica critică adnotată în *Cristalografii lirice* sau/și în *Catalogul liric* al poeziei române contemporane.

Panopticum-ul lui Zenovie Cărlugea este astfel el însuși un răspuns relevant dat unei întrebări retorice pe care și Grigurcu și-o pune în *Critica pură* (*România literară*, nr. 27/2007): „Nu vreau să vorbesc în numele tuturor, dar oare de ce atâția dintre criticii merituosi ai generației postbelice au publicat panorame sau metamorfoze și nu istorii literare?” Ca și I. A. Richards (*Principii ale criticii literare*, Ed. Univers, 1974) și alții vreo câțiva la noi, Z. Cărlugea știe că vioara întâi a istoriei literare este critica literară, dar asumările cele mai riscante se văd în sinteze dacă analizele sunt contestabile ori tendențioase. *Panopticum*-ul confirmă acest lucru cu delicatețea demonstrației, fără polemici inutile, dar și cu demnitatea echilibrată de a nu fi o simplă alternativă, o supoziție, o ipoteză. Critica lui Z. Cărlugea nu este una constatativă, nondirectivă, formalizată în elocință, *in re*, ci este consolidată în instrumentarul transdisciplinar cu care urcă treptele adevărului, cu o construcție principială a teoriei, apoi își asigură tot definitiviul și de aceea este scutită de erori de tipul *non sequitur*. De altfel cred că ar fi de-a dreptul contra-productiv să avem tot atâtea istorii literare câte opinii critice se pot formula. *Panopticum*-ul este tocmai o pledoarie în acest scop, o modalitate în definitiv, fiindcă adaugă esențialului fără a-l prejudicia și, fără a fi atins de didacticism, își revendică dreptul la exhaustiv al unui breviar bibliografic recomandabil nu numai studenților filologi, ci și ca reper în opțiunea documentară a oricărui critic sau/și istoric literar.

IOAN VASIU, ARUNCÂND CU... POENE DUPĂ FURTUNILE DIN LUME (Schiță de portret)

Nu am veleitatea că sunt critic literar. În schimb afirm cu asumată lipsă de modestie că mă consider un fidel și avizat consumator de poezie. Ca atare, o să mă rezum la a încerca să creionez schița unui posibil portret sentimental al poetului **Ioan Vasiu**, așa cum îl percep eu.

De-a lungul a mai bine de trei decenii am fost martor la afirmarea și confirmarea talentului său liric, Ioan Vasiu fiind un om de care mă leagă o prietenie statornică, a cărei „poveste” se derulează din vremea când amândoi băteam la porțile afirmării, cu timiditatea, inocența și, totdeodată, încrederea în propriile noastre forțe, așa cum le stătea bine adolescenților care am fost.

Autorul celor două volume de versuri recent tipărite (*Bolnav de poezie* și *Aruncând cu pietre după vânt*) e un poet ajuns la ceasul deplinei maturități sapiențiale, chiar dacă se „copilărește”, scriind versuri sprintare și – îl parafralez – azvârlind cu...poeme într-o lume adeseori ostilă, cu o candoare specifică unei vârste sufletești pe care poetul, printr-un secret numai de el știut, a reușit să și-o păstreze intactă.

Ioan Vasiu este un poet de sorginte tradiționalistă, în linia liricii ardelenesti, ce respectă cu sfințenie rigoarea versului clasic, în urzile căruia izbutește metafore surprinzătoare prin ineditul formulării. A nu se înțelege că

Domnia Sa scrie doar simple versificații, așa cum se întâmplă cu nenumărați stihari grafomani ce se opintesc să umple... golul/prăpastia dintre rimele *pământ-sfânt*, *soare-floare*, *barbă-iarbă* etc.

Citind cu luare de seamă, vom constata că în poemele lui Ioan Vasiu primordial este mesajul, rima fiind doar un subsidiar al acestuia. Aici constă, în opinia mea, diferența dintre ceea ce numim generic „versificatori” (cei ce înșiră cuvinte „ce din coadă au să sune”) și adevărații, rari poeți de factură clasică.

Poetul din Orăștie reușește să fie la fel de dezinvolt și atunci când exersează versul liber, de largă respirație, fapt remarcat de regretatul Laurențiu Ulici încă de la debutul cu volumul de autor *Câmpiile de germinare*.

Cu o fire introspectivă și discretă, el a publicat până în prezent cinci cărți de poezie, la intervale relativ lungi de timp. Însă e important de subliniat că, prin fiecare volum nou tipărit, Ioan Vasiu dovedește că posedă rara abilitate de a-și transcende propria existență mundană, transfigurând-o, prin catharsis, în poezie. O poezie a unor esențiale întrebări ontice, cărora autorul celor două volume izbândește să le descifreze tâlcul într-o cheie distinct personală.

Spirit conservator, în sensul bun al cuvântului, Ioan Vasiu nu s-a lăsat sedus de paradigmele poeziei postmoderne, păstrându-și intact filonul romantic, însă reușind să evite cu grație și nonșalanță capcanele desuetudinii, preocupat mai mult de profunditatea mesajului său, tranzitiv uman, decât de experimente poetice formale.

Poezia Domniei Sale are aderență la real, situându-se într-un raport critic manifest față de o lume „în cădere liberă”. Ioan Vasiu nu-și falsifică identitatea, conștient fiind de perena valabilitate a locuțiunii *Primum vivere, deinde philosophari*. Parcurgeți poezia lui și veți fi plăcut surprinși de *cantitatea de viață și frumos* pe care o conține și pe care reușește să o transmită cu o naturalitate ce aparține doar poezilor aleși. Revenirea lui Ioan Vasiu (atât de așteptată) în atenția cititorului de poezie, cu două cărți apărute simultan, e una de bun augur, pe care o salutăm cu deplină confraternitate.

IOAN EVU

Mersul pe apă

Se citește dintr-o suflare poezia Melaniei Cuc, autentică și suplă, asemeni „mersului pe apă”, ce aduce între două coperti purtătoare de frumos, sufletul autoarei, nemurit în cuvinte cu înțelesuri profunde. „La ce bun să ne lamentăm, / Să căutăm sufletul înafara trupului / Care exersează mersul pe apă / ...Sticla adusă de valuri / A înflorit peste noapte / Și tot ceea ce îți spunem la micul dejun / Este poezia pe care o voie scrie / În genunchi, pe un trandafir de hârtie (**Mersul pe apă**).

Poeta este plină de umor hâtru, „alunecă printre degete” în metafore cu dinți ascuțiți, acuză jocul absurdului impus de trista realitate, biciuită de fluxul năvalnic, observator, al unei creativități ieșite din comun.

„De acum pot alerga desculță / Prin zăpada pe care tu o cosești / Diminează devreme / Până când nu au venit cei de la salubritate / Cu sacii negri de plastic. /

Am învățat să fac curățenie / În viață și în dulapul cu medicamente, / Reușesc să aprind și să sting lumânările / De la capătul scărilor, / – Locul unde stă în așteptare / Singurul tablou serios de familie.”

Abilitatea plină de vocația artistului plastic, în același timp, ne adevărește încă o dată capacitatea indiscutabilă a poetei de a reface în această carte nu doar „mersul pe apă” al unui suflet nobil în căutarea nostalgică a tot ce înseamnă viața, dincolo de somnul memoriei, surprinsă între dureros și frumos, „Când, nebuni, executăm / Alt exercițiu perfect adaptabil la stres. / Repetăm zilele și spațiul și timpul / Peste care palma lovește cu triumf / ...Tolănită-i povestea din care doar / Mersul de mârtoagă se mai simte / Ca un val de nisip / Ce îmi va umple urechile, ochii și gura” (**Pe carpetă turcească**).

Dincolo de imagini derulate cu fidelitatea unei studii riguroase și de responsabilități cotidiene surprinse ca

într-un decor cinematografic, „Pe asfalt, / Vacile de lapte merg la pășune / În coloana perfect adaptabilă la situație” (**Glumița**) ne întâmpină vocea puternică a poetei ridicându-se împotriva inaptitudinilor unei societăți oboșită și sufocată de această luptă dureroasă cu viața, dusă până la absurd. „La bariera, dincolo de care / Santinelele asmuțeau câinii la umbre. / Alte persoane fără adăpost / Ar putea viețui în pustiu. / Simion Stălpnicul e un nume doar / Pe cuierul de lemn. / În lumea asta cu rețetare pierdute, / Sunt stăpână pe lingura cu sare...” (**Masa fără copiii flămânzi**).

Este multă sare și piper în mesajul poetic al Melaniei Cuc, ca un strigăt al disperării spre infinit! Această inconfundabilă voce ne invită provocator să încercăm curajul de a trăi drept și sfânt, cu acest exercițiu de frumos al „mersului pe apă”. Melania Cuc, felicitări!!

CARMEN DOREAL

O POVESTE-ADEVĂRATĂ DIN PĂDUREA FERMECATĂ...

Cu cerneala încă proaspătă, cartea apărută sub semnătura dornencei **Anica Facina**, *O poveste-adevărată din pădurea fermecată*, la Editura David Press Print, din Timișoara, este dedicată copiilor.

Cel care o recomandă este nimeni altul decât bine-cunoscutul universitar timișorean, om de cultură și de literatură, bucovinean de felul lui, **Adrian Dinu Rachieru**, care, în puține cuvinte, creionează portretul artistic al autoarei: „Într-o veche poemă (v. **Zodiac**), Anica Facina ne avertiza binevoitor/șăgalnic: **Acum sălășluiesc în mine / două suflete / copilul și eu**. Așadar, recapitulările nostalgice ale îndrăgitei poete, mână de **Doruri**, recunoscând în **insomniile sale lirice** – prizonieratul visului, oferindu-ne «o **bucată de cer**» și o **Fereastră deschisă** (spre ceilalți), urmau – inevitabil – a reîntâlni copilăria, bucurându-ne de vraja ei. Mai cu seamă că în ani de rodnică dascălie, doamna Anica Facina (o învățătoare atât de prețuită în urbea dorneană) a vegheat ca «mlădițele» pe care le păstorea, fragede și talentate, să răzbată la lumină. **Cum viața e poleită cu nostalgii și povești** (spunea tot autoarea), copilul din noi, tănuț ori aflat la vârsta năzdrăvăniilor, va descoperi cu încântare și această cărțuie, pe gustul celor mici, internați în devenire, firește. Dar, rămânând captivi, sperăm, în binefăcătoarea oază a lecturilor, deducându-se cu «zăbava» cetitului...”

Cele șase personaje – ursulețul, pasărea, iepurașul, bursucul, vulpea și oița – „Sunt prieteni, sunt vecini, / Au căsu-

te, au grădini... / Când se-adună laolaltă, / mai se-ajută, mai se ceartă... / Însă repede se-mpacă / Și se zbenguie, se joacă...” Împreună trăiesc un episod care îi poartă de la veselie la tristețe, de la tristețe la veselie... și înapoi. Putem foarte bine să ne imaginăm că, în locul animăluțelor din pădure, sunt copii, iar întâmplările se petrec cotidian în timpul jocului: „Pe când joaca era-n toi, / Iaca, mare tărăboi! / Zboară mingea uite-așa, / Drept în cap la pasărea...”

Cititorii se vor regăsi în versurile meșteșugit împletite, în muzicalitatea acestora, cei mai vârstă rememorând întâmplări rămase în sîpetul cu amintiri al sufletului lor, cei mici recunoscându-se într-un personaj sau altul, dar toți bucurându-se de o lectură plăcută, plină de prospețime.

Un plus de valoare aduce cărții grafica semnată de maestrul humorean Radu Bercea, vechi colaborator al

autoarei. Paginile rezervate desenelor inspirate de conținutul poveștii oferă copiilor posibilitatea de a-și exersa priceperea în arta combinării culorilor.

Versurile, în simbioză cu desenele, își propun să aducă în fața cititorilor, de la spiritul de curiozitate, până la cel al percepției mărite și până la dezvoltarea spiritului de observație al copiilor, să regrepeze detaliile, dându-le conturul nimerit, prin imagini auditive și vizuale. În joc, se știe, copilul sesizează efortul și, totodată, dimensiunea ludică.

Asemeni fabulei, în care fiecare animal sugerează o trăsătură umană, și personajele acestei povești în versuri dezvăluie, în plan uman, viitoarele caractere: ursulețul – bonom; pasărea – mofturoasă și capricioasă; iepurașul – laș de felul lui, dar sprinten și delicat acum; bursucul – cooperează cu bucurie; vulpea – se implică, în ciuda defectului ei cunoscut, și mutrița ei simpatică te cucerește; oița – este întruchiparea blândeții și a înțelegerii față de persoanele din cercul ei.

Cartea, dincolo de valoarea ei literară, reprezintă și un valoros instrument de lucru pentru învățători, putând fi folosită ca un auxiliar didactic, iar povestea poate fi pusă în scenă și jucată în teatrul de copii.

Dacă mai adăugăm și faptul că editura a folosit ca suport o hârtie de foarte bună calitate, aspectul elegant al cărții este pe măsura conținutului.

Cele expuse până acum explică și motivează acordarea unui premiu pentru această apariție editorială la prestigiosul **Salon Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XVI-a**, la Chișinău, Republica Moldova, unde editorul a decis să expună și să prezinte cartea Anicăi Facina.

MIRELA NEAGOȘ

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

Cultură și rasă în Transilvania, Câmpia Tisei și Panonia

Ignoranța și incultura liderilor românii, din toate timpurile, ne-au adus și ne aduc grave prejudicii.

De altfel, marele și inegalabilul istoric David Prodan (1901-1991), cel căruia adversarii (șovini) nu au putut să-i mute o virgulă din toată opera sa, zicea, în particular: *românii – mare popor conduși de niște c...*

În 1790, scriitorul Samuel Decsi a fixat direcția de acțiune a șovinismului ungar, prin biserică și școală: „*ar putea să fie maghiarizate pe neobservat toate popoarele de o limbă străină*”. Maghiarizarea s-a abătut cu aceeași furie și asupra șvabilor și asupra slovacilor ca și asupra românilor. După alungarea turcilor din pașalâcul de la Buda habsburgii catolici preiau inițiativa și prigonesc toate celelalte confesiuni, inclusiv pe cea lutherană, dar în numele catolicismului minoritarii maghiarizau! Episcopii și clerul catolic din Panonia și Transilvania sprijineau „maghiarizarea” atât de furibund, încât chiar Vaticanul recunoștea că: „*episcopi hungarici magis politici quam catholici*”! Se foloseau denumiri jignitoare și stigmatizări nu numai în școală, ci în toată viața socială, ca de exemplu: *buta svab* (șvab prost), *bocskoros olah* (român opincar), *a tot nem ember* (slovacul nu e om), neamțul gunoiul țării și de câine fâtat, șvăboacele proaste și murdare sau *graeca fides nulla fides* ș.a.m.d. Rezultatul șovinismului minoritarilor este perfect ilustrat în protocolul bisericii luterane din Hodod (Satu Mare) din 1871 de următorul citat: Adolescentul Friedrich Hotz întreabă pe dascăl „*Hat, a nemet is ember?*” (cum, și neamțul e om?). Șvabii din Ardud (Satu-Mare) se plângeau chiar de la începutul colonizării lor (1728) de ura ungarilor împotriva lor și cereau **fie** un alt loc de colonizare, **fie** mutarea ungarilor pe care nu-i mai suportau! Coloniștii șvabi din Ardud erau vexați: „*căci este imposibil să locuiești printre acești unguri*”.

Între timp, am ajuns în secolul XXI – s-a descifrat genomul uman, iar profesorul american Larry L. Watts a descifrat tainele mistificării sovieto-hungariste și sovieto-satelitare, din perioada războiului rece și mecanismele mentale ale comunității de informații din SUA prin care membrii acestei comunități nu percepeau realitatea din estul Europei. E adevărat, ultimul aspect la care m-am referit, dezvăluirile lui Larry Watts, nu a avut urmări: neocominterniștii români nu au făcut niciun pas înapoi. Se mai publicase, în română, și o anatomie a culturii urii de către un doctor în filologie ungurească Johann Weidlein – *Das Bild des Deutschen in der Ungarischen Literatur*, care dă răspunsuri la tema noastră. Avem toate cărțile pe masă! Și atunci să fie numai ignoranța și incultura liderilor români de vină pentru ce ni se întâmplă? Să fie și lașitatea, să mai fie inerția și sărăcia maselor, să fie corupția sau toate la un loc?

Rasă în Transilvania, Câmpia Tisei și Panonia (I)

Românii, de rit bizantin, după un document papal din 1216, citat de Msgr Aloisie L. Tăut în revista „*Orientalia Christiana periodica*”, erau de la Balta (Balaton) încoace până dincolo de Dunăre și de Tisa.

Fenomenul de epurare „rasială” are două aspecte: maghiarizarea și etnocidul. În 1848 s-a produs primul etnocid din istoria Europei moderne, când 40.000 de români au fost exterminați în Transilvania. În Panonia însă, epurarea rasială mai cunoaște o formă – expulzarea șvabilor. În al Doilea Război Mondial, aliatul lui Hitler, dar și precursorul ideologic al acestuia, Horthy, a trimis la moarte sigură sute de mii de români. Miklos Kallay, prim-ministrul Ungariei horthiste, răspundea unei comisii parlamentare despre înfrângerea armatei a II-a ungare la Don: *Noi am pierdut 100.000 de oameni, dar nu vă speriați, nu erau maghiari*. Or, se știe că după protocolul din 1 februarie 1942, șvabii din Ungaria și din teritoriile anexate au fost integrați în unități germane. După Raul Șorban, numai din zona de nord-vest ocupată de unguri, au fost duși la deminat în fața frontului german din est peste 150.000 de români neinstruiți, tocmai cu scopul purificării etnice. Fenomenul de maghiarizare a românilor dintre Tisa și Carpați are, la rândul său, două forme esențiale: **maghiarizarea grupurilor** pe teritorii întinse cuprinzând orașe și sate întregi și **maghiarizarea familiilor**. În continuare, ne vom referi doar la primul aspect al maghiarizării. Însă fenomenul de maghiarizare nu e o particularitate în Transilvania, maghiarizarea a cuprins tot spațiul administrat de șovinismul maghiar, la fel de devastatoare în sudul (Suabia turcească), nordul și nord-vestul Ungariei de azi.

O mână de călăreți, sichili, au fost trimiși de regalitatea catolică, de sorginte germană, la marginea estică a Transilvaniei cu obligația de a ajuta pe români la paza trecătorilor. Sichilii, care înseamnă păzitori într-o limbă turcică, nu reprezentau o etnie anume. Originea etnică a secuilor rămăsă o necunoscută. Pe lângă obligațiile comune de pază ale românilor și sichililor, românilor le mai revenea, numai lor, paza în cnezatele Vlăhița și Brețcu. Niciunde, în istoriografie, nu se vorbește de o colonizare a sichililor. Că numărul lor era nesemnificativ rezultă din însuși faptul că regele Andrei al II-lea încredințează din 1224 apărarea trecătorilor sud-estice cavalerilor teutoni. Sichilii erau organizați militar și au primit privilegii economice și juridice față de autohtoni. Alegeau în fruntea lor un căpitan și un jude, se conduceau după jus Olachalis și păstraseră organizarea în scaune (județe). Ulterior, în documente apare și jus sicalialis. De atunci, de-a lungul secolelor, privilegiile lor, tot mai mari, se alimentau din discriminări din ce în ce mai insuportabile pentru autohtoni. Conviețuirea dezechilibrată între mica elită de călăreți cu marea majoritate, a românilor deposezați de drepturi și aduși la sapă de lemn, s-a reglat parțial prin „deznaționalizarea”, mai forțată, mai naturală, a românilor, până în secolul XVIII. De la începutul →

OCTAVIAN CĂPĂȚÂNĂ

→secolul XIX, lupta contra românilor ia forme instituționalizate când pe lângă bisericile maghiare (termen preluat de la maghiarofoni care, când se referă la bisericile lor, nu se referă la ele cu un atribut creștin, ci cu atributul ce li se pare lor esențial – rasa), administrația, societățile de stat, școala și armata – sunt înființate societăți de maghiarizare, sunt editate manuale și proceduri de maghiarizare, sunt întocmite planuri și hărți și culoare de maghiarizare.

Confesiunea ortodoxă era doar o *erezie tolerată în funcție de bunăvoința principelui și stăpânului – usque ad beneplacitum principum ac regnicolarum* – cum sta scris în Constituția feudală a Principatului autonom al Transilvaniei. Iată un exemplu dintre sute de exemple: către 1892 proprietarul Boer Traian a construit o biserică romano-catolică pentru atragerea românilor la această confesiune, după ce tatăl său, Traian Boer, preot greco-catolic, a trecut înapoi la ortodocși în 1872, ca, în 1874, să treacă toată comunitatea românească la catolici (I.I. Rusu, în *Les Roumains et les Sicules*, la p. 156). Acest viraj era necesar, întrucât Vaticanul nu admitea, formal, trecerea directă a greco-catolicilor la catolicism.

Pe Valea Nirajului, maghiarizarea a fost masivă, intensă și chiar violentă uneori, mai ales la sfârșitul secolului XIX, astfel că limba română a dispărut complet către 1920. Presiunile și teroarea exercitată asupra elementului românesc, românofon și maghiarofon erau duse la extrem, așa cum arăta în 1862 un „secui” din Sândominic, care spunea unui ziarist din Arad: „eu, sincer, nu sunt secuî, dar dacă vorbesc românește risc să fiu bătut” (ibidem, p. 180). De altfel, atunci când nu mai aveau răbdare sau, cum zicea Samel Decsi, pe neobservate, maghiarizarea se făcea în stradă și cu băta, cum s-a întâmplat în oppidumul german Buda și Pesta, unde ungurii și maghiarizații nu atingeau nici 19% din totalul populației, la finele secolului al XVIII-lea.

Același I.I. Rusu, la p. 76, amintea: *Înainte de 1866 majoritatea populației din Cristur era formată din români, către 1900 se vorbea românește, însă după legea lui Apponyi, toți cei care vorbeau românește erau blamați; preotul român a fost alungat, biserica distrusă, în locul românilor au fost colonizați germani, armeni și țigani maghiarofoni; vechile familii românești din Cristur – unele se numesc Sztojka, iar altele precum Fogarasi, Balint, Fodor, Simon, Balas, Fejer, Eleches sau Demeter au nume maghiare sau maghiarizate.*

În 1968, în Marea Adunare Națională, o deputată din zonă propune ca în locul denuminațiunii de Cristur să se adopte denuminațiunea de Cristurul Secuiesc – și Marea Adunare Națională aprobă, cu aplauze!

Casele, prelucrarea lemnului, sedentarismul și muncile câmpului, creștăturile, costumele, țesăturile, cântecele, obiceiurile de botez, nuntă și moarte, ceramica, denuminațiunile și numele sunt identice cu ale românilor. Când au fost ori s-au deznationalizat românii, ei au plecat cu toată moștenirea lor (credințe păgâne, obiceiuri, colinde, strigături, dansuri, cusături, creștături), părăsind doar limba și uneori și confesiunea.

Altfel cum au venit niște nomazi de stepă în curbura Carpaților cu tradiția prelucrării lemnului, identică în toate țările românești cisalpine și transalpine din Maramureș, Țara Moților și Țara de Sus până în Hobița, Severin și Timoc? De altfel, împăratul Iosif al II-lea își nota uimit în jurnalul său, după o călătorie (1783-84), că ungurii locuiau într-un fel de iurte săpate sub pământ din care se vedeau doar acoperișurile. Altfel zis – sub influența autohtonilor, panonici români, germani și slavi, începuse procesul de sedentarizare a nomazilor. De unde olăritul la niște nomazi

TRADIȚIA PRELUCRĂRII LEMNULUI ÎN HARGHITA

care beau apa din burdufuri din piele de cal și nu foloseau instrumentar casnic fragil? De unde numele sărbătorii nașterii Mântuitorului Karacioni dacă trecând prin Kiev, în secolul IX, nu slavii, dar nici măcar cneazul lor nu se creștinase încă? De unde organizarea lor în scaune și a germanilor, de mai la sud, în Stuhle, dacă nu de la județele și juzii românilor din acel colț de daco-romanie? Cum?

La început într-un cadru feroce de ostil, mai apoi și puși la zid de aparatul ecleziastic, politic, administrativ, juridic, militar și în final și școlar, în condițiile divizării confesionale a românilor operate de Viena la începutul secolului al XVIII-lea, românii din centrul țării nu aveau decât două posibilități: să se maghiarizeze sau să se refugieze în Moldova. Cei rămași au împrumutat altă limbă, dar sângele nu l-au putut împrumuta! Până și etnograful german maghiarizat Paul Hunsdorfer (Hunfalvy, 1810-1891), din perioada efervescentei șovine, admitea că secuî sunt un amestec cu autohtonii. Savantul Nicolae Iorga, pe bună dreptate, concluziona: *Secuîi din Carpații sunt în majoritate românii deznationalizați, așa cum o arată habitatul lor tradițional, felul de construcție a caselor și modul de prelucrare a pământului.*

Doctorii Petru Râmneanțu și P. David au procedat, pe cale științifică, la stabilirea originii etnice a populației din sud-estul Transilvaniei pe baza compoziției sanguine, iar rezultatul cercetării l-au publicat sub numele „*Cercetări asupra originii etnice a populației din sud-estul Transilvaniei pe baza compoziției serologice a sângelui*” în 1935, în „*Buletinul eugenic și biopolitic*” (p. 36-66).

După 10600 de analize serologice asupra așa-zisilor secuî, cercetarea constată că indicele sanguin al acestora este în proporție covârșitoare identic cu al românilor și diferă RADICAL de indicele sanguin al ungurilor propriu-ziși. Frecvența distribuției grupelor sanguine AB0, bogată în proprietatea A (tracă-europeană) și săracă în proprietatea B (asiatică) este identică cu a românilor!

Și fără o asemenea determinare NEECHIVOCĂ, științifică – concluzia logică nu putea fi alta! O mână de apărători, originari din stepele Asiei, trimiși să ajute la paza trecătorilor înguste și neprielnice de invaziile rudele lor rămase în urmă (în stepele euro-asiatice), nu putea schimba etnia populației din curbura Carpaților.

Și iată sa conchidea americanul Milton G. Lehrer în exemplara sa lucrare, *ARDEALUL PĂMÂNT ROMÂNESC: Din rezultatele obținute s-a putut trage concluzia că secuizarea românilor datează din secolul al XII-lea. Iată un auxiliar al istoriei (n.n. – serologia), pe care nu-l puteau desigur prevedea ungurii la începutul opereii lor nefaste de transformare a unui pământ curat românesc într-unul cu aspect CURAT UNGURESC*”.

Azi, în secolul XXI, și analiza ADN-ului poate confirma sau infirma studiile doctorilor P. Râmneanțu și P. David. De altfel, doctorul californian Copola Sforza, care a studiat relativ recent baza etnică în Ungaria, a găsit și acolo un procent ridicol de unguri! Asta ca și cum statisticile austriece după eliberarea Câmpiei Dunării de sub turci n-ar fi suficiente pentru a ne lămuri în problema rasei! În 1787, în Buda și Pesta (Ofen), ungurii și maghiarizații atingeau abia 19%, iar per total, în teritoriile administrate, atingeau 29% din totalul populației!

Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan Selejan Arhiepiscopul Munților

„O, mamă, tu ții pe brațele tale o fărâmiță din
veșnicie!” (II)

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, știm din *Vechiul Testament* că prorocul Isaia a mărturisit întâia oară despre nașterea Fiului lui Dumnezeu dintr-o Fecioară! Cu cât timp înainte?

Î.P.S. Ioan: Cât de curată și plină de bucurie era inima profetului Isaia care a trăit cu opt secole înainte de Hristos! **El trăiește un prezent veșnic lângă Dumnezeu. El zice „cu noi este Dumnezeu” și nu „cu noi va fi Dumnezeu”.** O, bătrânule profet, cele date ție a le grăi de Domnul puterilor celor de Sus s-au împlinit în urmă cu două mii de ani; de atunci, tu ai trăit prezența bucuriei dumnezeiești a harului. Bătrânul profet s-a bucurat în duhul de Nașterea lui Hristos. L-a mângâiat Dumnezeu trecând peste timp, timpul n-a fost o stavilă între Dumnezeu și profet, căci i-a dat bucuria Nașterii Fiului Său cu opt secole mai înainte față de urmașii săi.

Isaia a ajuns prin har cu opt secole mai devreme la porțile veșniciei. Dacă Isaia grăiește la viitor despre Nașterea lui Hristos, iar noi la trecut, totuși azi trăim aceeași bucurie cu bătrânul profet în acest **prezent veșnic al bucuriei. Biblia nu este o istorie a unei lumi apuse, ci istoria veșniciei.**

Bucurați-vă astăzi împreună cu Fecioara Maria care s-a făcut tron ceresc, Maică a lui Dumnezeu, bucurați-vă cu îngerii și cu bătrânul profet Isaia! „*Cu noi este Dumnezeu*” grăia profetul.

L.C.: Dar, Înaltpreasfințite, noi, astăzi, în ce măsură mai suntem cu Dumnezeu? Chiar dacă spunem și cântăm „*Cu noi este Dumnezeu*”, mai suntem azi cu Hristos Domnul?! Sau, iertați-mă, în ce măsură?

Î.P.S. Ioan: El este și azi, în Sfântul Potir; vine la noi să Se aducă pe Sine ca **merinde pentru viața veșnică**. Ne cheamă la masa Sa cea sfântă, la Cina Sa. Dar pun și eu întrebarea: câți din noi mai venim azi la acest Ospăț Ceresc?! (la Sfânta Liturghie)

Sfântul Apostol Pavel le spune Filipenilor că Hristos: „*S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând*.” (Filip. 2, 7), adică S-a făcut frate și prieten cu mine și cu tine. Dar cu dumnezeirea Sa cum rămâne? „*Fiul rămâne tot Ipostas tainic și în aceeași relație eternă de Născut din Tatăl*”, ne spune Părintele Dumitru Stăniloae. „*Prunc Se face Făcătorul*!” Câtă deșertare, câtă coborâre a Făcătorului, ca să ne poată ridica pe noi și firea noastră din căderea cea din veșnicie!

Dumnezeu nu lasă să piară nimic din ceea ce El a creat din iubire. Dumnezeu, prin om – în care Și-a deșertat iubirea Sa – dorește să umple universul de iubire. Până la Nașterea lui Hristos, viața omului căzut „*în latura și umbra morții*” începea și se sfârșea între două lacrimi: naștere și moarte. Cât este viața omului pe acest pământ?! Cât o lacrimă! Romanul vieții mele sunt convins că poate fi scris pe fața unei lacrimi.

Nu suntem legați de pământ pe veșnicie, căci pământ-

ul nu este altceva decât o frunză ce plutește pe lacrimile noastre în univers. Pământul este singurul loc în univers unde a căzut o lacrimă a lui Dumnezeu și l-a sfințit cu lacrima Sa. Să nu vărsăm pe el, iubite mame, sânge de copil, ci lacrimile pocăinței. Încă mai avem azi dreptul de a plânge, căci lacrimile pocăinței sunt mugurii mântuirii noastre. Înainte de a cădea în veșnicie, să cădem în Iordanul pocăinței. **După cum marea sărută uscatul cu valurile sale, tot așa omul îl sărută pe Dumnezeu cu lacrimile pocăinței.** Lacrima face parte din limbajul non verbal al omului, lacrima fiind limba pe care o înțelege cel mai bine Dumnezeu.

L.C.: Înaltpreasfinția Voastră a spus într-un cuvânt de învățătură că prin Praznicul Nașterii Domnului, noi, creștinii, intrăm în era nemuririi sau nașterea nemuririi. Vă rog să insistați asupra acestei teme.

Î.P.S. Ioan: Nașterea lui Hristos a transfigurat istoria și toată creația Sa. Prin Nașterea Sa, Hristos a sfințit timpul și de atunci nici timpul nu mai moare, ci se odihnește în veșnicie.

În zilele dinaintea praznicului Nașterii Domnului, au trecut prin biserici și pe la casele creștinilor colindători. Ei au adus în inimile noastre bucuria Nașterii Pruncului Iisus. Sfântul Apostol Pavel le scria Filipenilor aceste cuvinte pe care și eu vi le adresez astăzi împreună cu Apostolul: „*Bucurați-vă pururea întru Domnul! Și iarăși zic: bucurați-vă!*” (Filip. 4, 4), mai ales astăzi, căci „*Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr*” (Ioan 1, 14). Bucurați-vă că, în ziua praznicului Nașterii Domnului, altarul bisericii s-a făcut peștera din Betleem. Să aducem și noi doxologii cu cetele cerești Pruncului Iisus și Maicii Domnului care s-a învrednicit să-L nască, să-L crească și să ni-L dăruiască, prin voia Tatălui, spre mântuirea noastră.

Hristos a venit în lume să mângâie pe omul cel căzut, să-i lege rănile cele de moarte făcute prin păcat și să-l ducă pe om în casa Tatălui Său Cel Ceresc. A venit în lume Hristos întru smerenie, Și-a trăit viața pământească curată ca a unui copil și plină de dăruire ca a unui păstor. Ce Și-a dat viața pentru salvarea turmei Sale. De aceea va spune mai târziu Hristos: „*De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția Cerurilor*.” (Mt. 18, 3). A umblat mereu pe cărările acestei lumi, căutându-și oile pierdute, răătăcite și rănite de păcat. →

A consemnat Luminița CORNEA

Iubirea înseamnă uitare de sine

Omul a fost creat dintru început bărbat și femeie. Amândoi sunt creați „după chipul lui Dumnezeu” (Fac. 1, 27-28) și chemați la asemănarea cu Dumnezeu. Cu toate că fiecare este o entitate aparte, atât bărbatul cât și femeia tind unul spre altul, în asemenea măsură încât ajung „un singur trup” (Fac. 3, 24).

Cartea Facerii spune că Dumnezeu a făcut pe Eva pentru că a văzut că „nu e bine să fie omul singur” (Fac. 2, 18). Nu numai că să-l ajute pe Adam crease Dumnezeu și pe Eva, ci și pentru ca să-l ferească de singurătate, căci numai pentru că se completează reciproc, ei sunt omul deplin. „**Bărbat și femeie i-a făcut pe ei și i-a binecuvântat**” (Fac.5,2).

Părintele Dumitru Stăniloae arată că „fiecare devine întreg în unitatea cu celălalt și că unitatea dintre soți este indisolubilă, pentru că nu este doar o unitate organică, ci o unitate prin iubire. Iubirea nu se naște între două suflete care sună la fel, ci între două suflete care sună armonic”. (Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III București, 2003, p. 187)

Iubirea dintre un bărbat și o femeie, care-i conduce la căsătorie, nu este o simplă iubire omenască, ci are în ea acea iubire prin care ne-a creat la început Creatorul. „Nu vor mai fi doi, ci un singur trup”. A iubi înseamnă a trăi viața celui alt. Să uiți de tine și să te dăruiești cu totul celui alt fără a aștepta ceva în schimb, aceasta este adevărata iubire care te înalță și te curățește de tot ce e murdar în lumea aceasta.

„O legendă spune că o tânără mireasă și-a pierdut mirele și a plecat în căutarea lui. A ajuns în fața unei colibe care avea o ușă atât de îngustă că doar un trup spiritualizat s-ar fi putut strecura dincolo. În liniștea zorilor, din colibă a auzit glasul suspinând al iubitului care o jelea tocmai pe ea, așa cum se jelesc morții. A bătut la ușă și dinăuntru un glas a întrebat: Cine ești? Ea a răspuns: Eu sunt. Atunci s-a lăsat o liniște adâncă, a încetat până și murmurul izvoarelor, foșnetul copacilor, a amuțit până și cântecul de dimineață al păsărelelor... Dar glasul dinăuntru n-a răspuns și ușa a rămas închisă... Atunci tânăra mireasă s-a înfășurat în vâlul rugăciunii și, fără o lacrimă, fără un suspin, a îngenunchat lângă ușă. A stat o zi și o noapte în rugăciune, adâncind în inima ei noțiunea esențială care cere ca aleșii iubirii să se lepede mai întâi cu totul de ei înșiși, înainte de a se înfățișa înaintea iubirii supreme. Apoi s-a ridicat și a mers mai întâi la râu să se spele; apoi, cu pas hotărât s-a întors la colibă și a bătut la ușa îngustă. Dinăuntru glasul a întrebat din nou: Cine ești? De data aceasta mireasa a spus: tu ești! Și ușa s-a deschis singură. Și ea, fericită ca în paradis, și-a găsit iubitul, cu care s-a căsătorit pe vecie în fața lui Dumnezeu singur” (Jean Vernet, *Parabole pentru azi*, Ed. ARC, București 1994, pag. 95).

Domnul Hristos ne reamintește că a iubi o persoană înseamnă a trăi aceea iubire a Creatorului atunci când ne-a creat. Acea iubire nu este efemeră, ci permanentă și veșnică.

pr. dr. NICOLAE GHEORGHE ȘINCAN

→Și dacă „vulpile își aveau vizuinile lor, păsările cerului cuiburi, Fiul Omului nu avea unde să-și plece capul.” (cf. Mt. 8, 20).

L.C.: Este foarte dificil, Înaltpreasfințite Părinte, ca noi, oamenii obișnuiți, astăzi să ne facem părtași la nevoițele sfinților care au trăit pe pământ, care aveau o mare credință.

Î.P.S. Ioan: Fără credință, în fața tainei Întrupării am rămâne fără niciun grai, nepricepând cum „cu totul a fost între cei de jos și de cei de Sus nu S-a depărtat Cuvântul Cel necuprins”, că pogorârea lui Dumnezeu n-a fost cu mutare din loc, ci naștere din Fecioară (cf. Acatistul Bunei-Vestiri). Fecioara care „astăzi, pe Cel mai presus de ființă-L naște”, va rămâne neclintită chemării celei de Sus. **Maicii Domnului i s-au dat cheile pământului.** Maica Domnului va fi alături de Pruncul Dumnezeiesc, apărându-L, fugind cu El în Egipt, să-L scape de sabia lui Irod, dar împlinind întru toate cuvintele Fiului Său, chiar atunci când îi va spune că drumul Său pe acest pământ se va sfârși pe Golgota. Maica Domnului s-a bucurat și a plâns împreună cu Fiul său, acesta fiind drumul mamei: între bucurie și lacrimă. **Maica Domnului va rămâne bucuria Apostolilor și mângâierea tuturor celor înlăcrimați din această lume, va rămâne Maica orfanilor și a mamelor îndurerate.** **L.C.:** În Pastorală din 2012, la Praznicul Nașterii Domnului ați transmis credincioșilor cuvinte care să fie spre mângâiere și

spre sfântă aducere-aminte.

Î.P.S. Ioan: Da, spre aducere-aminte că, în urmă cu mai bine de două mii de ani, pentru noi a venit Hristos, Fiul lui Dumnezeu, să ne ridice din umbra morții. Vă îndemn să adăugați la rugăciuni milostenia, mângâierea și ajutorarea fraților ce sunt în suferință și în mari nevoi. Nu lăsați casă nemângâiată, nimeni să nu fie trist într-o zi de mare sărbătoare, nimeni să nu mai plângă, ci să-L întâmpine cu bucurie pe Hristos – Bucuria noastră. Rog pe Bunul Dumnezeu să-și reverse harul și pacea peste țara noastră și peste toți fiii ei. **Trăiți iertându-vă, ajutându-vă și iubindu-vă cu iubire sfântă.**

Cu moderație, despre Biserica Ortodoxă Română

Oricât de tare mi-ar dispăcea direcția în care s-a angajat, pe parcursul ultimilor ani, Biserica Ortodoxă Română, și mai tare îmi displac campaniile menite se compromită imaginea unor oameni sau a unor instituții, mai ales atunci când asemenea campanii (ai căror autori reali nu ies niciodată la rampă, preferând să scoată castanele din foc cu mâna altora) sunt gândite a avea o bătaie mult mai lungă decât cea declarată ca atare. Or, în ultima vreme, a devenit tot mai evident, mai ales în mediul online, faptul că o asemenea campanie de discreditare este dusă împotriva BOR. Și cum fenomenul radicalizării societății românești actuale nu face altceva decât să asigure succesul unor asemenea tentative de manipulare a opiniei publice, în dezbaterile pe care această campanie le-a generat se impun, cred eu, chiar mai mult decât în altă parte, adoptarea unei atitudini precaute și utilizarea unui ton moderat.

În mod analog campaniei iluministe împotriva bisericii catolice, care a sfârșit prin a discredita creștinismul apusean în general, scopul real al aceleia fiind erodarea orânduirii feudale, orânduie pe care biserica o legitima prin chiar existența ei, campania împotriva BOR, care poate fi ușor extinsă la o campanie împotriva ortodoxiei românești în general, poate conduce la erodarea, dacă mai era cazul, a identității noastre naționale.

Deși rolul pe care credința ortodoxă l-a jucat în constituirea mentalului românesc nu ne este încă suficient de clar (pentru a-i admite ortodoxiei un rol important în constituirea viziunii noastre asupra lumii, ar trebui să admitem mai întâi faptul că aceasta s-a modificat în chip major în urma procesului de romanizare, aspect care nu poate fi, deocamdată, nici confirmat, nici infirmat), să spunem că, indiferent dacă suntem sau nu credincioși, împărtășim cu ortodoxia o anumită atitudine, să-i spunem mioritică (și nu utilizez termenul în sensul său peiorativ, ci dimpotrivă) în fața vieții și a morții, atitudine din care ne derivăm o parte importantă a sistemului de valori. În plus, credința ortodoxă, potrivit căreia Dumnezeu se află și în lume, dar și în afara ei, ceea ce ne plasează, pe harta spiritualității religioase, între teismul catolic și panteismul asiatic, corespunde întru totul plasării noastre pe harta fizică, între Occident și Orient (pe cât de adevărat este că o asemenea conștiință a manifestării sacrului în imediata apropiere nu ne-a imprimat spirit de mari exploratori și cuceritori ai lumii, la fel de adevărat este că nici nu ne-a angajat în cruciade sângeroase purtate în numele credinței și nici nu a încurajat apariția unor instituții precum Inchiziția).

Într-o discuție purtată cu un preot, în urmă cu niște ani, acesta a ținut să-mi atragă atenția că biserica (în sensul de organizație) e alcătuită din preoți, care, asemenea nouă tuturor, sunt supuși păcatului, dar că greșelile câtorva nu ar trebui generalizate și nu ar trebui să se răsfrângă asupra întregii biserici și, cu atât mai puțin, asupra credinței ortodoxe.

Pe de altă parte, trebuie totuși amintit, cred eu, faptul că Troia n-a putut fi cucerită decât din interior. Orice strategie prin care se urmărește manipularea maselor se construiește în jurul unor adevăruri parțiale, care, după ce sunt deformate convingător, sunt apoi servite drept adevăruri absolute. În spatele temelor actualei campanii împotriva BOR se ascund, în mod evident, și niște sămburi de adevăr. Problema este că acești sămburi de adevăr sunt absolutizați, ceea ce conduce la o radicalizare a pozițiilor, nemaiputând servi nici opiniei

publice și nici bisericii, ca formă de critică, să-i spunem, constructivă.

Astfel, pentru a încerca să rămânem obiectivi, trebuie să remarcăm faptul că prosperitatea pe care BOR o afișează în ultima vreme nu poate decât să dăuneze imaginii sale. Românilor, deocamdată în chip majoritar, nu le plac bogățiile. Că această prosperitate este doar aparentă, că așa cum există preoți bine ancorați în realitatea economică, puțini, există și numeroși preoți care duc o existență modestă deja devine o problemă de punct de vedere. În plus și în concordanță cu aceeași mentalitate, era de așteptat ca obstinția pe care BOR o vădește în ridicarea Catedralei Mântuirii Neamului să dea naștere unor proteste.

Insuficienta implicare a BOR în viața socială, contrabalansată de o nedorită implicare în viața politică, lipsa de deschidere în fața realităților lumii contemporane sunt celelalte teme ale acestei campanii, teme care conțin sămburele lor de adevăr. Iar campania, conform unui sondaj INSCOP ale cărui rezultate au fost publicate și de Revista 22³⁰, începe să dea roade: conform acestuia, Biserica atinsese, la data la care sondajul a fost făcut, un minim al indicelui de încredere, coborând de la 69,1% încredere a populației în luna martie 2013, la 63,9%.

Astfel, trag nădejde că Biserica nu se va lăsa păcălită de numărul mare al enoriașilor care participă la slujba Învierii sau care vin să se închine la moaștele nu știu cărui sfânt. Una dintre explicațiile gestului paradoxal al păstorului din parabola oii pierdute, cel care își lasă turma de izbeliște, în pustiu, pentru a o recupera pe cea dintâi, ține și de convingerea păstorului că turma, așa cum îl urma pe el, ar fi urmat oricare alt păstor ce i-ar fi luat locul, în timp ce oaia rătăcită, după ce va fi fost recuperată, va fi mai dificil de convins de către un altul să îl urmeze. Acesta este motivul pentru care oaia rătăcită este mai prețioasă, în ochii lui, decât întreaga turmă. Istoria recentă a României susține, de altfel, această interpretare a parabolei, și mă gândesc la împutinarea credincioșilor care mergeau la slujbă în primii ani ai comunismului în România. Iar în acest caz, teama nu poate servi de scuză, ci doar de acuză, pentru că exact acela ar fi fost momentul în care turma ar fi trebuit să-și dovedească, mai mult ca niciodată, devotamentul față de păstor.

În ceea ce mă privește, nu cred că banii alocați de la buget pentru construirea Catedralei Mântuirii Neamului chiar reprezintă o cheltuială pe care statul român să nu și-o permită, nici că banii cheltuiți pentru construirea cele două mii de biserici care au apărut după '89 (conform comunicatului pe care BOR la dat în replică la reportajul BBC, ceea ce înseamnă totuși o biserică nouă la fiecare patru, cinci zile) au sărăcit comunitățile pe care acestea le deservesc, după cum nu cred nici că discursurile pe parcursul cărora un preot sau altul își sfătuiește enoriașii cum să voteze (dacă asta se întâmplă într-adevăr) au vreun alt efect în afară de acela de a-l compromite pe preotul respectiv. Ceea ce cred însă este că BOR trebuie să se deschidă și să intre într-un dialog real cu societatea civilă, dialog care să-i permită nu doar să se racordeze în mod autentic la realitățile lumii în care trăim, ci și să dobândească acele instrumente cu ajutorul cărora, pe viitor, să poată contracara în mod eficient asemenea campanii.

DANIEL TACHE

30 <http://www.revista22.ro/sondaj-increderea-in-biserica-parlament-si-guvern-a-scazut-semnificativ-a-crescut-increderea-fata-de-sri-sie-si-dna-29896.html>

STEAGUL DE NUNTĂ

SIMBOL AL NUNȚII TRADIȚIONALE PE VALEA GERSEI

Când vorbesc despre felul în care se va desfășura o nuntă, gerseni întrebă simplu: „o să fie cu steag sau nu?”. Steagul e cel care înglobează ideea unei nunți tradiționale, întrucât, dacă ai o nuntă cu steag, ai neapărat ceamătorii care să-l facă, ai o seară în care se face steagul, o să ai, neapărat, niște ceamători îmbrăcați în costume populare, ce vor juca steagul în ziua nunții, o să fie, de asemenea, strigături asociate cu jocul steagului, într-un cuvânt, o să fie o nuntă „din bătrâni”.

Obiceiul de a face steag la nunțile din Transilvania este arhicunoscut, fiind menționat în diverse lucrări de specialitate. Prezența lui este indiscutabilă în aproape toată aria transilvană, păreri specialiștilor diferă însă atunci când e vorba să se pronunțe despre originea și semnificația steagului. Simion Florea Marian zice că steagul, *ca și la militari, e luat drept simbol al eroismului*³¹, fiind de origine slavonă³², iar după Gail Kligman, steagul este *un simbol masculin de vitalitate și putere, în care relațiile dintre bărbat și femeie, viață și moarte, precum și valorile patriarhatului sunt codificate cultural... reprezintă, pur și simplu, virilitatea masculină*³³. Această părere e destul de posibilă, întrucât steagul are legătură cu fertilitatea, la ieșirea din biserică, *mnireasa trăbă să scuture bine steagu, dacă vre să aibă copcii faini*³⁴. La fel ca și Marian, Kligman vede în steag un simbol militar, asociind imaginea lui cu alegoria întâlnită în aproape toate orațiile de nuntă³⁵, a mirelui-împărat, ale cărui însemne sunt purtate de către stegar³⁶. La fel, Gheorghe Vrabie zice că *este vorba întotdeauna de oastea mirelui și de oastea miresei... trebuie să aibă un semn caracteristic*. Tot el leagă steagul de răpirea miresei³⁷. Păreriile acestea sunt pertinente, însă nu epuizează tema.

O perspectivă mult mai interesantă ne deschide studiul lui Nicolae Bot, *Buhașul – obicei și cântec ceremonial de înmormântare din ținutul Năsăudului*³⁸. Acest studiu evidențiază folosirea buhașului (brad) la înmormântarea tinerilor nelumiți, unde buhașul *suplinește...steagul de la*

*nuntă*³⁹. La împodobirea buhașului participă druștele, ca și la steag, împodobirea prezintă și ea destule similitudini, *în vârful bradului se prind... unul sau mai mulți zurgălăi, specifici steagului de nuntă*⁴⁰. Chiar mai mult, studiul menționează și o informație care ar atesta folosirea buhașului la nuntă. De aici, putem vedea clar că imaginea bradului și a steagului devin interschimbabile, și putem concluziona că steagul își are originile tot în bradul împodobit la nuntă, brad ce se împodobește și în zona extracarpatică⁴¹. Se pare că Marian, vorbind despre steagul

de nuntă din zona Munților Apuseni, consemnează un stadiu intermediar în transformarea bradului în steag: *steagul se face dintr-un vârf subțire de brad, pe care se pun năfrâmi de mătase împodobite cu panglici, și printre coroanele cetinei sunt strămături, iar de coroana din vârf e legat un clopoțel*⁴². În Vâlcea, la împodobirea bradului, *crăcile se retează la tulpină astfel încât să formeze trei sfere, una mai mare jos, una mijlocie și una mai mică spre vârf*⁴³. Putem să deducem, astfel, că, departe de a fi o influență străină, steagul se transformă treptat din bradul de nuntă, din varii motive: lipsa celor care să meargă întotdeauna după brad în munte, condițiile neprielnice vor fi făcut ca un anume brad să fie refolosit sub alte forme⁴⁴. Relevantă aici e imaginea rudei steagului de pe Valea Gersei, care pare un brad ale cărui crengi au fost retezate, păstrând doar cele două cruci, unde se pun cununile și clopoței.⁴⁵

Descrierile împodobirii steagului la nunțile din Transilvania sunt, oarecum, asemănătoare: *iau două năfrâmi... cari formează aripa steagului...le prind în partea superioară a unei rude... în vârful rudei două bețișoare în forma unei cruci drepte... printre coarnezle crucii leagă spicele de grâu rupte din cunună, de la secerat... apoi fire de bârbănoc... și 1- 3 clopoței mici*⁴⁶; *este utilizată o lance simplă, de care sunt legate baticuri oferite de prietene, batiste brodate și coliere legate peste năframe... cusute împreună cu ață roșie... verdeața formează cununa steagului... cununei i se pot adăuga clopoței...*⁴⁷; *se iau două batiste de culori diferite... pe care le coase pe o boată lungă... se fixează pe două bețișoare puse cruciș, în vârful rudei... se cos fire de brebenoc... clopoței... fire de grâu din cununa de la încheiatul secerișului*⁴⁸ sau *un steag făcut din cârpe de mătăsa*⁴⁹. →

prof. RADU-IOAN BĂEȘ

³¹ Simion Florea Marian, *Nunta la români*, Editura SAECULUM I.O., București, 2000, p. 176.

³² *idem*, p. 177.

³³ Gail Kligman, *Nunta mortului. Ritual, poetică și cultură populară în Transilvania*, Editura Polirom, Iași, 1998, p. 63.

³⁴ Bodiu Victoria, 51 de ani, Subodruța.

³⁵ Simion Florea Marian, *op. cit.*, p. 213, Elena Sevastos, *Literatură populară. Căntece moldovenești. Nunta la români*, Editura Minerva, București, 1990, p. 188 etc.

³⁶ Gail Kligman, *op. cit.*, p. 64.

³⁷ Gheorghe Vrabie, *Folclorul – Obiect, principii, metode, categorii*, Editura Academiei R.S.R., București, 1970, p. 230.

³⁸ Nicolae Bot, *Buhașul – obicei și cântec ceremonial de înmormântare din ținutul Năsăudului*, Extras din *Folclor Literar*, vol. II, 1968.

³⁹ Nicolae Bot, *op. cit.*, p. 195.

⁴⁰ *idem*, p. 199.

⁴¹ Gheorghe Vrabie, *op. cit.*, p. 230.

⁴² Simion Florea Marian, *op. cit.*, p. 177.

⁴³ G. Fira, *Nunta în județul Vâlcea*, București, 1928, apud Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*, Ed. Univers, București, 1999, p. 160.

⁴⁴ Gail Kligman, *op. cit.*, p. 64 – vorbește despre faptul că furcile de tors, confecționate pentru fete la munte, se folosesc drept lance pentru steag.

⁴⁵ Vezi infra, descrierea steagului.

⁴⁶ Simion Florea Marian, *op. cit.*, p. 176.

⁴⁷ Gail Kligman, *op. cit.*, p. 64.

⁴⁸ Gheorghe Vrabie, *op. cit.*, p. 229.

⁴⁹ Mihai Pop, *Folclor românesc*, vol. II, Editura Grai și Suflet-Cultura Națională, București, 1998, p. 48.

Pe Valea Gersei, se fac, de obicei, două steaguri, joi seara, la casa miresei, unde se adună aproape toți tinerii din sat, mai ales cei care au fost rugați în prealabil să fie cemători. Cemătorii vin cu ruzile pentru steaguri, iar cemătoarele cu năfrâmi pentru flamură. Ruzile sunt formate dintr-un lemn lung de un metru-un metru și jumătate, care are în vârf și spre capătul de jos câte două bețe, puse cruciș, la capetele lor fiind legată o sârmă, ce formează un cerc, de care sunt prinse de la patru până la doisprezece *clopoșale de spicijă*. Fetele și feciorii vin pe rând sau în grupuri, imediat după lăsarea înserării. Este o petrecere exclusivă a tinerilor, neparticipând decât, eventual, familia miresei, mai ales în trecut, când casele aveau puține încăperi. Totul se desfășoară după rânduiala unei șezători. La acest moment se observă o continuitate în timp, rânduiala nu diferă față de trecut.

La un moment dat, după un anumit timp în care se povestește și se fac glume, cemătorii aduc două mese în mijlocul casei și, împărțindu-se în două grupuri (asta dacă sunt într-un număr destul de mare, dacă nu, le fac pe rând) încep să facă steagurile. Se întinde pe masă o năframă mare, de iarnă, cu *ciucuri*, care va constitui baza steagului și pe care se vor întinde, pe rând, toate celelalte douăzeci și două de năfrâmi, de culori diferite, alese cu grijă, în funcție de culoare și puse în așa fel încât, așezate una peste alta, să le rămână vizibilă o margine cu *pene*, formând un evantai de culori vii. De obicei, dacă se fac pe grupuri (cum s-a întâmplat la o nunta din 2001, la care am participat), feciorii își fură unii de la alții năfrâmile, atunci când au nevoie de o culoare anume, pentru ca steagul să fie cât mai frumos. Chiar mai mult, se poate ca o fată să aibă în cap o năframă ce s-ar potrivi și care e repede furată și folosită în steag (de aceea, de obicei, la steag cemătoarele aduc năfrâmi, iar dacă vin cu năfrâmi în cap și cele aduse nu ajung, le pun la bătaie și pe cele de pe cap). După ce sunt așezate, năfrâmile vor fi cusute, într-un fel special, care solicită multă îndemânare, de către cemătoare, pe rând. Întrucât, la un moment dat, acul trebuie să treacă prin toate cele douăzeci și două de năfrâmi, ele sunt ajutate și de feciori, care se asigură, în acest fel, că steagul este bine cusut și că în ziua nunții steagul nu se va împrăștia, de aceea, se fac câte trei rânduri de cusături, pe margini și pe mijloc, uneori încă două în cruciș. Pe spatele steagului, pe năframa de iarnă, se coase o *năframă de dos*, în culori mai puțin vii.

Operațiunea ține destul de mult, aceasta ocupând întreaga noapte. În timp ce se cos steagurile, cei care nu sunt implicați direct în cusut glumesc, joacă și strigă, ca în șezătoare, după fluier, în trecut, sau, mai nou, după casetofon sau chiar calculator, se bea țuică fiartă și sunt serviți cu prăjitură sau cozonac.

Se poate întâmpla ca unele nunți să fie consecutive și să se transmită steagurile de la una la alta, astfel încât, în loc să se coase, nu se face decât să se verifice dacă sunt în regulă.

Dar steagul încă nu este gata! El mai trebuie legat de rudă, între cele două cruci, cu un brâu cu ciucuri care e cusut atât de steag, cât și de rudă.

După terminarea cusutului, înainte de a pleca acasă, cemătorii se pun de acord în anumite probleme: cum o să se îmbrace, ca să fie toți la fel, care dintre cemătoare vor face cele patru cununi de bărbânoc pentru steaguri, câte una pentru fiecare cruce a ruzii, la ce oră se vor întâlni la

casa mirelui în ziua nunții etc. Tot acum, se fac repetiții de scuturat steagul, cei mai pricepuți dând lecții celorlalți.

În ziua nunții, steagul e împodobit cu cununi de bărbânoc, cu flori și spice de grâu, apoi se leagă, între cele două cruci, câte o *cură cu zurgalauă*, de care se țin și cu ajutorul cărora se manipulează steagurile. Această curea este un adaos mai nou, întrucât informatorii⁵⁰ își amintesc cum scuturau steagul, dându-l, pur și simplu, de sulul de la căruța cu care se deplasau, neavând cureaua. Lipsa curelei în trecut o dovedesc și stilurile de joc ale steagului, întrucât cele mai frumoase sunt doar răsuciri, asemănătoare cu jocul steagului în alte zone unde nu există cureaua.

Jocul steagului constă în *scuturarea* lui, într-un anume mod, pe ritmul unei melodii pentru strigături, specifică Văii Someșului, de către cemători pe rând, pe tot parcursul deplasării la miri și nași sau la biserică. Pe drum, steagul mai poate fi jucat și de tineri căsătoriți sau de cei vârstnici, care, la vremea lor, au fost buni cemători. Se transmit astfel toate secretele purtării steagului din generație în generație. La ieșirea din biserică, cemătorii iau din nou steagurile și le scutură în fața mirilor, care trebuie să scuture acum și ei bine cele două steaguri, pe rând. Jocul cel mai frumos al steagului e pe drumul dintre biserică și cămin, unde steagurile nu mai merg în fruntea alaiului, ci undeva între cemători și miri, fiind jucate cu o deosebită măiestrie. Tot cu steaguri sunt duși mirii până la locul lor de la masă, după ce se strigă în prag.

Steagul e scuturat, de asemenea, la finalul nunții, în momentul în care se *strică mireasa*, precum și după aceasta, când nuntașii sunt conduși spre case cu steagul.

Având în componență mai mulți clopoșei, precum și *curaua cu zurgalauă*, fiind însoțit și de strigături, steagul are un important rol apotropaic, ajutându-i pe cei doi tineri aflați într-o situație atât de vulnerabilă. Scuturând steagul în fața alaiului, cemătorii fac, de fapt, un rit purificator, ce are darul de a deschide drum curat de influențele oricăror forțe malefice⁵¹. De asemenea, pe lângă rolul de apărare, îl mai are și pe acela propițiator, fiindcă ramurile verzi și spicele de grâu din cununa de la seceriș vor să atragă belșugul.⁵²

Steagul este perceput, de asemenea, ca un simbol al unei rupturi definitive, al unei transformări ireversibile, al unui drum închis înapoi. Orice lucru făcut cu steag este unul eminamente definitiv, de aceea, în anumite momente, în care se vrea a i se da unui eveniment valoare mai mare, indiferent de genul evenimentului, el se face cu steag. *Când m-am măritat, soacra m-o tăt ocărăț și odată m-o bătut și m-o scos într-o zi din casă și-o pus o pânzătură într-o botă și-o scuturat-o ca pe steag, ca să mă scoată cu steag din casă, să nu mai vin veci înapoi*⁵³. De fapt, dacă ne gândim că apare și la înmormântare și coroborăm imaginile, steagul e cel care *duce* fără putința de întoarcere. Orice lucru făcut cu steag își dobândește o legitimitate de act perfect valabil, care, odată săvârșit, nu mai poate fi schimbat.

⁵⁰ Ion Buzilă, 70 de ani, Poiană.

⁵¹ De aceea, după ieșirea din biserică, steagurile rămân în urmă, își pot părăsi locul, întrucât pericolul a cam trecut.

⁵² E interesant de studiat faptul că, la steag, legat de întemeierea unei noi familii, se pune grâu din cunună, întrucât asta certifică o continuitate, la fel ca ultimele spice, din care se face cununa.

⁵³ Ana Mureșan, 90 de ani, Grui.

Ancheta „Vatra veche”

Casa de la Vovidenie:

Casa memorială Visarion Puiu - Mihail Sadoveanu

În umbra tulburătoare a mănăstirii Neamț, într-un cadru natural de încântătoare frumusețe se află schitul Vovidenia (Vovidenia = Intrarea Maicii Domnului în biserică). La capătul aleii străjuite de falnici molizi, pe dealul Vovideniei, privirea îți este atrasă de o impunătoare **casă** cu terasă străjuită de viță de vie. „Firma”-i, fixată la vedere, te lămu-rește: **Casa memorială Visarion Puiu – Muzeul Mihail Sadoveanu.**

Vreme de peste trei decenii, im-punătoarea clădire a adăpostit **Muze-ul memorial Mihail Sadoveanu**, inaugurat în anul 1966 cu sprijinul familiei Sadoveanu și al Muzeului Li-teraturii Române din București. Exis-tența acestui muzeu era pe deplin mo-tivată: după 1947, când chipul scrii-torului era aureolat de gloria literară, mănăstirea Neamț îi oferea acestuia casa cea mare de pe dealul Vovide-niei, pentru creație și odihnă. Veri de-a rândul (până în 1961; la ultima plecare de la Vovidenie, când, provi-dențial, s-au tras clopotele mănăsti-rii), romancierul Mihail Sadoveanu a venit la Casa de la Vovidenie din minunatul ținut al Neamțului. Tradiția păstrează ideea că Sadoveanu prezent aici ocrotea oarecum mănăstirea în aceea perioadă de profund ateism. De fiecare dată sosea cu aceeași nerăb-dare și cu mare bucurie, înconjurat de familie și de numeroși prieteni.

Casa de la Vovidenie, în care a petrecut atâția ani M. Sadoveanu, fusese ctitorită în 1937 de mitropolitul de atunci al Bucovinei, Visarion Puiu, ca reședință de vară a mitropoliei. Ea a găzduit, până în iulie 1999, **Muzeul Mihail Sadoveanu**. Sub motivația că această casă a aparținut scriitorului M. Sadoveanu timp de peste cinci decenii, adevărul istoric (că a fost ctitoria mitropolitului Visarion Puiu) a fost rostit în șoaptă de puținii ce-l știau. Din 10 iulie 1999, muzeul se numește, pe drept cuvânt, **Visarion Puiu – Mihail Sadoveanu**. Galeria din lemn ale ferestrelor au încrustate, în medalion, inițialele MVB (Mitropolitul Visarion al Bucovinei).

Mitropolitul Visarion (Victor) Puiu s-a născut la 27 februarie 1879, în Pașcani, în aceeași localitate unde, peste un an, s-a născut M. Sadoveanu. Coleg de școală primară cu viitorul scriitor, a fost și el elevul cunoscutului învățător Mihai Busuioc, cel imortalizat mai târziu de Mihail Sadoveanu în povestirea *Domnu' Trandafir*. După clasele primare făcute la Pașcani, viitorul mitropolit studiază la seminarul teologic inferior din Roman (1889-1894), la Seminarul „Veniamin Costachi” din Iași (1894-1899), continuându-și studiile teologice la Facultatea de Teologie din București (1900-1904). Având înclinații spre viața monahală, se călugărește, fiind tuns în monahism la catedrala din Roman (22 decembrie 1905), unde rămâne până în ianuarie 1907, când pleacă la Academia duhovnicească din Kiev, ca bursier. Din 1909 este vicar al eparhiei Dunării de Jos și director al Seminarului Teologic „Sfântul Andrei” (1909-1918). Între 1918-1921 este director al Seminarului Teologic din Chișinău. Dovedind alese însușiri și o temeinică pregătire teologică, urcă treptele ierarhiei bisericești. În anul 1921, Visarion Puiu intră în rândurile ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române, prin alegerea sa ca episcop al Argeșului (1921-1923). Între anii 1923-1935 este episcop de Hotin-Basarabia; în perioada 1935-1940 este mitropolitul Bucovinei, iar între 1942-1944, mitropolit al Transnistriei.

După 1944, mitropolitul Visarion Puiu este nevoit să ia drumul pribegiei prin Europa, din cauza regimului comunist instaurat în țară. În fața acestuia, destoinicul ierarh are o atitudine categorică, apărând demnitatea Bisericii și a neamului românesc. În exil, mitropolitul

Visarion Puiu își manifestă o permanentă grijă pentru soarta României și a altor popoare aflate sub ocupația sovietică. Încercă să realizeze unitatea exilului românesc prin Biserică. Activitatea desfășurată de înaltul ierarh Visarion Puiu până la plecarea din România, în 1944, l-a consacrat ca demn reprezentant al Bisericii Ortodoxe și luptător pentru unitatea creștină. Și în pribegie, unitatea creștină a continuat să fie un ideal în care crede și pentru care luptă mitropolitul Visarion Puiu. În 1945, fondează Eparhia Românilor pentru Germania și Austria, devenită, în 1949, Episcopia Ortodoxă a Românilor din străinătate cu sediul la Paris (având drept catedrală Biserica românească de pe strada Beauvais din Paris), aflată sub jurisdicția Sinodului Bisericii Ruse din afara frontierelor. Mitropolitul Visarion Puiu este pentru românii din diasporă o pildă vie de sacrificiu pentru păstrarea și afirmarea identității ortodoxe românești. Trece la cele veșnice în 10 august 1964. Mormântul său se află în cimitirul Montparnasse din Paris (Conf. Dumitru Stavarache, *Mitropolitul Visarion Puiu, documente din pribegie*, vol. I, Editura Moldopress, Pașcani, 2002), unde se odihnesc pentru veșnicie și G. Enescu, C. Brâncuși, E. Cioran.

Considerat „dușman al poporului”, mitropolitul Visarion Puiu a fost condamnat la moarte, prin contumacie, la 20 februarie 1946. La presiunea autorităților, abia în 28 februarie 1950, Sfântul Sinod l-a depus din treaptă. A fost reabilitat de Sfântul Sinod în septembrie 1990.

Prin urmare, Casa de la Vovidenie a aparținut, de-a lungul timpului, mitropolitului Visarion Puiu și scriitorului Mihail Sadoveanu. Reabi-litarea mitropolitului, după 1990, a determinat, firesc, schimbarea statutu-lui muzeului cu modificările pe care aceasta le implica. Casa a revenit de drept Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, respectiv mănăstirii Neamț. Muzeul este astăzi administrat de schitul Vovidenia, care este în sub-ordinea mănăstirii Neamț. Muzeograf de la întemeierea actualului muzeu este ieromonahul Mihail Daniliuc, actualmente stareț al schitului.

Exponatele, numeroase și valoroase, ale vechiului muzeu Sadoveanu au rămas. →

LUMINIȚA CORNEA

Una din săli e dedicată în exclusivitate ctitorului clădirii – mitropolitul Visarion Puiu. Din fotografii, multiple documente și puține obiecte, vizitatorii află lucruri interesante despre această importantă personalitate a ortodoxiei românești. Celelalte încăperi ale muzeului demonstrează că timp de aproape 15 ani casa și locurile acestea sfinte au fost înnobilate de prezența și pana scriitorului Mihail Sadoveanu, care, în amurgul vieții, și-a petrecut veri de-a rândul în liniștea tihnită a meleagurilor nemțene. Către mănăstirile Neamțului și împrejurimile lor, scriitorul s-a îndreptat prima oară în 1908, într-un pelerinaj care i-a devenit apoi obișnuință, mai ales când tovarăși de drum îi erau prietenii săi, scriitorii G. Ibrăileanu, C. Stere, D. Botez, G. Topîrceanu, I. Teodoreanu ș.a. În 1938, Mihail Sadoveanu a fost invitat chiar de Mitropolitul Visarion Puiu în casa devenită astăzi muzeu.

Camerele muzeului dedicate lui M. Sadoveanu sunt organizate în două sectoare. Primul este destinat expoziției, realizată prin ilustrații și texte pe panouri, înfățișând datele și iconografia biografiei, atât de bogate a scriitorului, de la aspecte ale vieții de familie, la prietenii literare sau la oameni simpli, mult îndrăgiți tovarăși de vânătoare și pescuit, ori de drumeție. Paralel cu biografia sa este urmărită întreaga activitate a scriitorului. În vitrine se află expuse fotocopii de pe pagini de manuscris, din corespondența scriitorului, de pe diferite documente legate de existența ca om și scriitor. Alături de acestea pot fi văzute exemplare din primele ediții ale operelor sadoveniene. Al doilea sector al muzeului are în vedere mobilele, tablourile, biblioteca bogată și diferite alte obiecte care contribuie la reconstituirea atmosferei de intimitate a casei din vremea când scriitorul locuia aici. Obiectele vestimentare expuse sunt deosebit de evocatoare, deoarece vorbesc despre pasiunile scriitorului: o haină pentru drumeție și vânătoare, o sabie de samurai dăruită scriitorului de un ambasador japonez, un șah de fildeș, o pălărie de vară cu borurile largi, cizmele înalte, cauciucate pentru pescuit, ghetele de pânză ușoare și odihnitoare, geanta de vânătoare, diverse unelte de vânătoare și pescuit. Privind atâtea obiecte ce au aparținut lui Mihail Sadoveanu, vizitatorul se gândește la mărturisirile scriitorului:

„Vânătorile mele mi-au adus și alte câștiguri, anume cunoașterea limbii poporului nostru de pretutindeni, a poeziei și cântecelor bătrânești, a tradițiilor și datinilor, a tot ceea ce face unitatea neamului nostru; trecutul și suferințele poporului mi-au apărut mai limpezi; le citeam în fapte și cunoașteri directe”.

Printre obiectele ce s-ar mai cuveni amintite, menționăm pianul vienez la care au cântat George Enescu, Dinu Lipatti, Maria Tănase, Richter, Valentin Gheorghiu și două dintre fiicele scriitorului: Despina-Lia și Tincuța.

Privind vasta bibliotecă a scriitorului, ne amintim de un fapt inedit. Ca număr de volume, Mihail Sadoveanu a scris, se știe, peste o sută, dar se știe mai puțin sau se interpretează greșit că Sadoveanu este cel dintâi scriitor român care își propune să trăiască numai din scris (primul profesionist al literaturii române). Din grija gospodărească pentru numeroasa-i familie (numai?), el refuză să adere la o opinie depășită după care arta ar fi cu atât mai nobilă, cu cât pornește dintr-un total dezinteres material. Prin urmare, scriitorul ține la prețul fiecăreia dintre povestirile sale, pretinzând pentru ele bani, fără a considera aceasta o înjosire:

„Nu scriu pentru câștig; n-am nădejde să mă îmbogățesc, dar lucrarea produsă este proprietate (mai de drept decât oricare alta) și plata e un lucru așa de firesc, încât cred că o discuție e de prisos” îl informa Mihail Sadoveanu pe criticul Mihail Dragomirescu (conf. N. Scurtu, *Mihail Sadoveanu, inedit*, în *Orizont*, XXIX, 1978, nr. 5, p. 3).

Biblioteca păstrează câteva sute de ediții românești și străine ale vastei opere sadoveniene. Cel ce vede această bibliotecă nu se poate să nu omagieze literatura, înaintașii, frumosul; nu se poate să nu aprecieze valorile morale cele mai înalte. Gândind astfel, parcă-l auzi pe conu Mihai glăsuind: *„Valoarea morală a*

alergând după cuvinte

am deschis ochii...
mari, negri
la o margine de lume,
necunoscându-mi cuvintele...
am început să alerg
și să le caut
fără a ști că ele mă așteptau...
de ceva vreme...
le-am aflat înmiresmate
printre petalele bătrânului
zarzăr...
azvârlind în sulite roua zorilor,
răvășind potecile ascunse
ale codrilor de brazi...
hălăduind prin poieni și munți,
ascultând încă mugind
turmele de zimbri...
luându-le urma,
lunecând fără șoaptă,
le-am găsit către seară
sub piciorul punții știrbite
lângă celelalte vorbe,
fugărite printre coline,
supte sub lună plină
și purtate apoi de acvile
înspre glorie...
eterna glorie...
deșirându-mi destinul,
le-am adăpostit în palme
sorbindu-le, potolindu-mi setea
ce nu fusese până atunci
...rostită.

**ADRIAN-NICOLAE
POPESCU**

omului este în raport cu facultatea de a iubi. Zadarnic sunt toate celelalte în afară de iubire” (Mărturisiri). Cu această mărturisire a lui M. Sadoveanu este de acord și înaltul ierarh ortodox Visarion Puiu, pentru care creștinismul se identifică cu iubirea.

Cei doi mari cărturari ai neamului se regăsesc în acest muzeu al lor, al amândurora, ca doi continuatori ai tradiției, iubitori ai naturii, ai vestigiilor istorice și monahale. „Prezența” lor în Casa de la Vovidenie, prin sfințenie și spiritualitate, emană o atmosferă specifică, un duh al locului pe care îl simt cei aleși.

OAMENI PE CARE I-AM CUNOSCUȚ

Alfred Hoffman

muzicolog (august 1929-mai 1995)

Mi-e greu să scriu despre acest drag prieten al meu, Alfred Hoffman, fără să simt aceeași senzație de acută durere pe care am avut-o ca martoră a suferințelor lui din ultimii ani de viață. Și, cu toate că au trecut mulți ani de la dispariția lui, îi păstrez o vie și caldă amintire.

L-am cunoscut pe Alfred Hoffman la Institutul de Istoria Artei, unde a fost coleg cu mama, care a lucrat acolo când acad. George Oprescu, care a înființat Institutul în 1950, era director. O vizitam uneori pe mama la lucru pentru că îmi plăcea situarea lui, în incinta fostului Palat Regal, pe Calea Victoriei, unde era (mai este și astăzi) Muzeul de Artă. Intrarea era prin față, pe poarta din stânga, iar eu eram fascinată de interiorul Palatului. Acolo i-am cunoscut pe mulți colegi ai mamei. Cu unii, mai apropiați ca vârstă de mine, ca Andrei Pleșu, Irina Cajal sau Alfred Hoffman, am rămas prietenă. Alții, ca de exemplu Ion Frunzetti, Radu Bogdan, Radu Ionescu, Barbu Brezianu, acad. George Oprescu, acad. Andrei Oțetea, Răzvan Theodorescu, Dan Hăulică, mi-au rămas în amintire prin niște contacte sporadice.

Cu Alfred Hoffman a fost ușor să mă împrietenesc nu numai pentru că era un om deschis și dornic de comunicare, dar și pentru că eu eram pasionată de muzică și avidă de a învăța ceva de la un profesionist ca el. Îi citeam articolele de critică muzicală și îmi plăcea grozav cum scria. Când l-am cunoscut, soția lui era grav bolnavă și îmi spunea cât de greu îi era să meargă singur la concerte. Când i-a murit soția, se plânga de singurătate. Era un om generos, dar uneori „zgârcit” cu discurile lui. Avea „Variațiunile Goldberg” de Bach cu Glenn Gould pe disc vinil. Cum nu auzisem încă de acest mare pianist, l-am rugat să mi-l împrumute. A refuzat, spunând că-l pot strica dacă îl pun pe un pick-up prost și m-a invitat

Glenn Gould

Mitzuko Ushida

să-l ascult pe „Grundig”-ul lui de acasă. Am fost și am rămas marcată de unicitatea interpretării. Nu m-am putut abține și am insistat să-mi împrumute discul. A cedat, dar numai eu știu ce frică mi-a fost când i l-am înapoiat și l-a verificat. Din fericire, nu se stricase.

Mai târziu, s-a căsătorit și a avut un fiu, dar, deși își dorise foarte mult o familie, tristețea i-a rămas aceeași. Odată mi-a spus: „Veronica, totul se iartă, numai inteligența nu”. Nu știu de ce mi-a spus asta, pentru că niciodată nu mi-a vorbit de rău pe nimeni din breasla lui, iar el era apreciat de toți. Călătoria în străinătate la cele mai renumite festivaluri muzicale, deși pașapoartele se obțineau greu, colabora la o mulțime de publicații, nu am înțeles niciodată firea lui profund tristă.

Când am plecat în Canada, mi-a spus – amuzat – că și sora lui e la Montreal. „Toți românii se duc la Montreal”, mi-a spus, „sun-o pe Rodica, e doctoriță”. A fost doctorița

mea până când o boală nemiloasă a răpit-o prematur.

Cu Alfred am rămas în corespondență. Îmi scria scrisori dactilografiate, eu îi reproșam că nu scrie de mână, dar el așa era obișnuit datorită articolelor pe care le scria. Desigur că toată corespondența dintre noi, ca de altfel întreaga noastră prietenie, s-a bazat numai pe schimbul de idei despre muzică. Coincideam la gusturi. Când, în Canada fiind și tocmai o descoperisem pe Mitzuko Ushida, o pianistă japoneză cu studii la Viena, și mi-am cumpărat toate concertele de Mozart cântate de ea, scriindu-i că mi se pare că această femeie e reîncarnarea chiar a lui Mozart, mi-a răspuns: „cumpără-ți sonatele de Mozart în interpretarea ei, alea sunt și mai și!” Avea dreptate.

În 1993 am fost în vizită în România. L-am întâlnit la Cumpătul, Sinaia, la Casa de Creație, unde am fost câteva zile cu mama. S-a bucurat să mă vadă, ne-am plimbat puțin și era parcă mai trist ca niciodată. Umbla greu, cu baston, dar nu de asta se plânga, ci de singurătate. Spunea că nimeni nu-l înțelege. Apoi, în 1994, când am revenit în România, Alfred era în spital, imobilizat, boala avansase. L-am vizitat, i-am dus un radio portativ unde putea să asculte și casete. S-a bucurat să mă vadă, dar tristețea lui era definitivă, se îndepărtase și de muzică. Am plecat de acolo cu sufletul greu, a fost ultima oară când l-am văzut.

În primăvara lui 1995, văzând că nu-mi scrie, l-am sunat din Canada pe tata la București și l-am întrebat ce e cu Alfred. Murise cu o zi înainte, la numai 66 de ani...

A fost o personalitate cu o bogată contribuție la viața muzicală a României, dar se pare istoria l-a uitat, pe Internet nu sunt nici fotografii, nici biografie, ci numai câteva materiale sporadice despre el. De aceea rândurile de față, chiar dacă nu compensează uitarea generală care s-a așternut peste umbra lui, aduc o rază de lumină asupra excelențului muzicolog care a fost Alfred Hoffman.

VERONICA PAVEL LERNER,
Toronto

„...de unde vii?”

(piesă în trei tablouri), fragment

VOCEA COPILULUI 3: Care vise? Să realizăm ale cui vise? ...Măcar nu suntem cu cine-știe-ce tâmpiți, suntem grupul nostru!

VOCEA COPILULUI 1: Eu aș vrea să vină „mama-număru-doi” să mă vadă! (*o imită*) „Nu-i nimic de capul tău!”, îmi zicea. Ce cretină!... Păi, nu semăn cu ei!... Samara, niciodată, chiar niciodată n-o să-i cunoaștem pe părinții ăia, adevărații?! Ce era de capul lor?!

VOCI: Există fișa nașterii! Dar de ce atâtea secrete? Noi ar trebui să știm! Nu-i corect! Eu vreau să știu cu cine semăn! Eu nu vreau! Ba, eu vreau! Mi-ar plăcea să știu cu cine semăn! Sigur nu semeni cu ei! Tu ești mult mai deștept decât ăia! Nu putem să știm asta? Niciodată? Acces interzis!

VOCEA SAMAREI: Talentați, frumoși, deștepti, perfecți! N-are importanță cu cine semănați! Nu vă folosește acum să știți asta! Aveți toate șansele... Noi știm bine cine suntem, care este rostul fiecăruia în societate, de ce să ne pese așa de mult dacă semănăm cu unii sau cu alții...

VOCEA COPILULUI 1: De ce nu am dreptul să știu?

VOCEA STRĂINULUI: Pentru că ești un copil aranjat, „curat”, „optimizat”!!! De ăia nu știi! Spune, știi tu de unde vii? !Și noi, la fel! Suntem indivizi „optimizați”, fără părinți!

VOCEA SAMAREI (calmă): E mai important să știm unde vom ajunge! Voi aveți un viitor extraordinar. Stră-stră-străbunicii mei puteau doar să viseze la un astfel de viitor!

VOCEA COPILULUI 1 (cu entuziasm): Cine sunt stră-stră-străbunicii mei, Samara?

VOCEA STRĂINULUI: Eu m-am săturat de Centru! Niște cretini ne-au scos gata deștepti! Absolut sănătoși, veseli, și frumoși! (*cu multă ironie*) Super-creiere pe bandă! „E un privilegiu” să te naști deștept!... vorba vine „să te naști”!

VOCI (răsete): Ia mai tăceți! De ce să tăcem? Nu ne-a învățat Samara să spunem ce gândim? Hai, vorbiți, poate ne alegem cu o mică „recompensă”! Numai gura e de voi! De ce? N-avem voie să vorbim? Nu ne-a învățat să spunem ceea ce gândim? Degeaba vorbim! Ce vreți să facem?

VOCEA COPILULUI 2: Eu aș vrea să știu dacă au făcut dragoste sau doar sex pentru mine! Ce era între ăia doi?

Măcar atât, dacă nu pot să știu cum arătau, ce nume aveau și cum se strigau unul pe altul...cum își vorbeau între ei doi!! Atât aș vrea să știu!

VOCEA STRĂINULUI: Nici nu ești pretențios! Sex... sigur sex! Ha! Ha! Poate nici măcar atât!... Eu știu cine erau părinții mei! (*cu ironie*) Mama mea era dintr-o eprubetă roz cu stelute aurii! Tatăl meu era într-o eprubetă albastru-metalizat! Iar „cuplarea” s-a făcut într-un balon transparent, la temperatura camerei! Ce mai secret! (*Urlete, râsete, agitație mare, copii se distrează*) După asta, am stat bine-mersi la inginerie pentru „curățare” și super-dotare! Ha! Ha! Ha! Am fost bine programați! Supercreiere pe bandă!!! Ha! Ha! Ha! (*gălăgie mare*)

VOCEA COPILULUI 3: Tăceți! Tăceți! Hai, spune-ne, Samara, povestea aia cu zămisirea! Cum e cu zămisirea?!

VOCEA STRĂINULUI: Povestii! Povestile-s pentru păpuși! Cu povești vă hrăniți voi superinteligenta? Veniți la mine, poate am eu ceva draguț... despre „zămisire” în zilele noastre!

VOCEA COPILULUI 4: Eu știu că iubirea vine întotdeauna!

VOCI (copiii se agită cu entuziasm): Vine? Zău? Vineeee! Să vină! Eu o vreau pe toată! Vreau și eu puțină iubire! N-o luați toată! Ce dulce e! Dați-mi și mie! Ah, iubirea! Fraierilor! Unde-i?! Uite-o! Nu mai e! S-a cam terminat! Fraiere! Data viitoare! Unde a dispărut așa de repede?

VOCEA STRĂINULUI: Gata cu poveștile! Ne plictisim! Nu vreau să mai aud nimic! Gata, frate! Nu vă mai prostiți! Noi vrem să fim liberi! (*însoțit de câteva voci*) Trăiască adolescenții liberi!

SAMARA: Trebuie să crezi, acestea nu sunt simple „povești” despre iubire. Familia...

VOCEA STRĂINĂ : Iar familia? Am tot auzit teoria asta! Nu ești mama noastră! Scutește-ne! Minciuni! Numai minciuni auzim! (*brutal*) Pleacă! Lasă-ne! Hai, pleacă!

VOCEA SAMAREI: Ești nedrept! Familia, chiar adoptivă fiind, are grijă de noi și societatea la fel. Fiecare din noi e foarte important! Fiecare are un rost al său! Această societate, putem s-o facem mai bună dacă nu ne place cum e...

VOCEA STRĂINULUI: Minți! Societatea are grijă numai de ea însăși, nu negociază, își rezolvă interesele, se folosește de noi! Ne creează, ne educă pe program, fără milă, fără iubire! Fără considerație! (*învălmășeală, vociferări*)

VOCEA SAMAREI (strigă): E normal să vă puneți întrebări! Eu nu știu toate

răspunsurile! Trăind, le veți afla! Haideți să ne gândim la ceva concret, la ce avem în continuare de făcut!

VOCEA STRĂINULUI (strigă): Nu ne mai spuneți voi ce să facem! (*foarte revoltat*) Recunoaște, suntem „Copii de serie”! Crescuți și educați, dresați pe program! Pe programe! Eu sunt din seria „K-Y-324091”! Am rezolvat marele secret! Gata cu poveștile! S-o ștergem! Veniți! Veniți! (*o siluetă se repede amenințător, gata să o lovească pe Samara*) Lasă-ne! Voi veniți cu mine! Vă spun eu cum o să schimbăm societatea! Veniți! Veniți acum!

VOCEA COPILULUI 1: Eu cine sunt cu adevărat?! Îmi serviți numai minciuni! Și nu mă iubiți!...De asta mi-e rău mereu! Când ți-e rău, Samara, nu ar trebui să fii alinat?! Spuneți și voi! Tu știi cum e ...să nu vină nimeni să-ți șteargă lacrimile?

VOCEA STRĂINULUI: Cum e cu familia ta, Samara?! Prin câte familii ai trecut? Mama ta era bărbat? Sau tatăl tău era o domnișoară?! Ce dezamăgire! Veniți cu mine, am ceva mai bun pentru voi!

VOCEA SAMAREI: Dragii mei, dar familia nu a dispărut niciodată de pe fața pământului!

VOCI: Vorbe! Vorbe goale! Frază! Are dreptate! Mama surogat e tot o mamă iubitoare? Dacă o mamă te naște și alta te crește, cine te iubește? Eu accept o „mamă”, doar dacă nu e bărbat! „Un tată-femeie” te mai ține la sân? Nu, numai dacă e „mamă”! Și mama-bărbat? (*râsete, țipete, chicoteli, hârjoană*) Eu n-am să fac niciodată contract de căsătorie pe trei ani! Nici eu! Cine să-ți crească copilul? Îl dai aici, la Centru! E cel mai convenabil! (*vociferări, râsete, injurături*). Păi, nu e la modă?! Vreau părinții mei! Eu pot să fiu părinte?! Ce alegi să fii, mamă sau tată? Habar n-am! (*distracție*)→

DORINA VLADI

JINDUIREA DUPĂ CĂRȚILE DE VALOARE

Cu actualul „sistem” național de difuzare a cărții, nu e de mirare că doar accidental intrăm în posesia unor noi apariții editoriale de valoare. În schimb, să recunoaștem, difuzarea volumelor mediocre-submediocre-ridicole este, în cele mai multe cazuri, de-a dreptul fabuloasă. Pe căi tainice, dar eficiente, ne trezim cu prezența pe rafturile librăriilor (câte mai sunt și din acestea!) cu o grămadă de producții editoriale semnate de autori care și-ar putea folosi energiile și intelectul (bănuind că îl [mai] au...) la activități cu mult mai utile lor și altora. Dar nu o fac, fiindcă sunt încurajați de alți inepti, sunt premiați de juri alcătuite ad-hoc, precum și de tot felul de asociații, organisme cu activități ciudate și chiar instituții importante. Pe nu-știu-ce criterii. Tot așa cum, în ultimele două decenii, au pătruns în Uniunea Scriitorilor pe căi misterioase o seamă de autori pentru care nivelul de cultură și normele limbii române sunt pentru veșnicie niște... *Poduri prea îndepărtate* (un fel de parafrază după „*A Bridge Too Far*” al regizorului Richard Attenborough).

Acest preambul, poate nepotrivit, mi-a fost sugerat de nostalgia întâlnirii cu o carte bună, cu un autor de încredere, fără să fie... *genial*. Între altele fie spus, când se face, uneori, câte-o lansare de carte, primul gând este să te revolți că autorul ei nu este posesorul unui premiu important, poate chiar a... Nobelului, într-atât e de formidabilă cartea care, nu încape discuție, din ziua următoare avea să devină *bestseller*, în timp ce cititorii vor începe adevărate bătălii pentru obținerea unui exemplar, fie el și fără autograf, iar scenariștii și regizorii de film vor fi sortiți infarctului miocardic, dacă nu vor avea șansa unei negocieri cu autorul. În context, fără glumă, cineva, un intrus apărut la o lansare de carte cu gând că, poate „se dă ceva la un preț mai domestic”, ar putea să creadă eronat că, în anii de după marea revoluție socialistă din decembrie 1989, s-au scris cel puțin o mulțime de capodopere, odată ce libertatea a asigurată cadrul necesar.

Să nu mai vorbim de jinduirea după „literatura de sertar”!

Însă, ghinion tipic românesc: este vorba tocmai de sertarul de la care

„minerii lu’ Cozma” au șterpelit cheia sau, și ei mari iubitori de lecturi interzise, au subtilizat manuscrisele și le-au ferecat în cea mai adâncă galerie de mină întru delectarea simpaticelor valve...

Așadar, dinspre literatura de sertar – bate vântul a pustiu și nu chiar, fiindcă, după un timp, adică, după ce romanele Sandrei Brown au făcut ravagii sexo-sentimentale, au început să iasă la iveală și cărțile oprite de cenzura comunistă. Ilaritatea apare, însă, exact de-aici: cele mai multe apariții editoriale demonstrează (și mai demonstrează!) „cu creionul pe hârtie”, cum ar fi spus regretata Olimpia Panciu, că au fost scrise DUPĂ Revoluție. Tonul pățimaș, revolta acută, expresivitatea epică profund anticomunistă, denigrarea lui Ceaușescu etc., etc. într-un mod furibund, dar ceva mai greu credibil, au dus, până la urmă, la îndoiala asupra... vitejiei unor scriitori care, întâmplător sau nu, niciodată, în nicio scriere, mai ales antedecembristă, nu și-au demonstrat asemenea calitate umană și profesional-scriitoricească. Dimpotrivă, o seamă de lingăi profesioniști de funduri comuniste, au devenit peste noapte scriitori dizidenți notorii, urgisiții fostului regim, maltratați, interziși să publice, gata-gata să fie pușcăriași... Excepțiile confirmă afirmația mea și nu sunt greu de verificat. Astfel au apărut... capodoperele interzise, cele mai multe ilustrând lipsa de talent, de cultură generală, de neputințe auctorial-artistice. În atari condiții, cititorul român în general, s-a îndepărtat de carte, de lectură, fiindcă, îndrăznesc să spun, nu degeaba se tipăreau cărți, e adevărat valoroase, în tiraje de zeci sau chiar sute de mii de exemplare, ci tocmai pentru că erau căutate, erau citite, fiindcă aveau valoare. Era la modă evadarea din cenușiul existenței cotidiene în lumea cărților, situație

din care avea de câștigat toată lumea (autor-cititor-literatură) – mă refer la nivelul de cultură generală... Din păcate, statutul de cititor de calitate s-a deteriorat în câțiva ani, tocmai pentru că el, cititorul, începuse să intre în contact cu o literatură nonvalorică, o literatură în care obsce-nitățile și ponderea trivialităților, sexualismul și vulgaritățile își impuseseră dominația scârbindu-l.

Părerea mea este că ar trebui ca toți factorii de care depinde invazia acestei imense maculaturi pe piața cărții să aibă o mai mare responsabilitate în fața istoriei literare și chiar a patrimoniului național, pentru că, se pare, zicerea consacrată „*Fiecare pasăre pre limba ei pierе*” nu mai este valabilă.

Explicația: neaveniții în literatură sunt injectați de soartă, probabil, cu un antidot psiho-biologic în stare să le asigure imunitatea și rezistența generând întrebarea: și dacă acest stol de păsări-vietăți nu vor muri pre limba lor? Dacă!

DUMITRU HURUBĂ

«...DE UNDE VII?»

→**VOCEA STRĂINULUI:** Ne-au ratat nașterea! Au falsificat-o! Nu mai vrem povești! Veniți cu mine! Vă spun eu ce trebuie să facem!

VOCI (revoltate, agresive): De ce? Vreau să știu! De ce? Falsificatorii! Așa e! Ne falsifică viața! Și nașterea! Naștere sau zămislire? Lămuiriți-mă și pe mine! Eu nu vreau un viitor „aranjat”! Să le dăm o lecție! Ești omul sistemului! Tu ești din sistem! (*se repede cineva și o lovește pe Samara, silueta ei se clatină, cade, îmbulzeală, strigăte*) Și tu ne minți! Și tu minți! Așa ai învățat! Unde-ți sunt părinții, Samara? Nici familie, nici copii n-ai avut niciodată! Niciodată! Pleacă de aici! (*agitație, violență*)

VOCEA STRĂINULUI: Dispari! Adolescenții liberi să vină la mine! Nu ne mai spuneți voi ce să facem, unde să mergem și cu cine! Vă urăsc din toată inima! Să ne răfuim!

VOCI: Nu le pasă! Numai minciuni! Teorii ca să ne controlezi! Vorbești frumos, dar nici ție nu-ți pasă, Samara! Tu, personal, ai iubit vreodată pe cineva? Și tu ți-ai ratat familia! Tu cum ai apărut pe lume? De ce ne vorbești așa? Nu vă pasă de noi! Creaturi mincinoase! Creaturi mincinoase!

(Pe ecran, siluetele dispar brusc.

Vocile au tăcut. În tot acest timp, pacienta se agită strigând prin somn, gemând ca sub lovituri...)

Bangkok

clocot
aburi de ceai
în cătarea ochilor
a plesnit liniștea
și mă agasează
cu ororile ei
spuse-n gând

meditația feng shui
din colț
naște monștri –
de la subsol
călăul invizibil
pătrunde-n sudoarea
pe care-o aspir
ca o viziune backward

patul e plin de domuri –
opium înfiripat
ca o transfuzie
îmi transpune visul-terapie
despre mine însumi

orașul bate la ușă
de două ori
ca poștașul
și-mi livrează
auto-reversul

trance

la cinema
un cap de redare
induce transa
prima zăpadă
a căzut în siberia
s-au adunat fluturii
să polenizeze
ultimul strat de sânge
din gura lupului

holograma iernilor trecute
bruiază din noi
așezăm dale
peste întinderea de căi
instinctul de autoconservare
îl îngropăm în minte
asmuțim scânteii
în drumul spre soare
să alungăm lupii

rola band tape
sună trezirea
din capul de redare
stop

În spirală

Melcii au năpărlit
și-au lăsat în urmă
fluierul cu pavilion

secătuit de unde –
Se-asmuț caii la trap
într-un hipodrom cu ghinturi,
se scurg din coamă
broboane din corpul secundeii
și nasc formațiuni ciclice,
ca-ntr-un angrenaj
de mecanică cuantică.
Materia se vede părăsită
lăsând loc portativelor
purtate într-o continuă alăturare
de note și game, ce-și găsesc declicul
într-o trecere firească.
Se-adăugă secunde la trap
într-un galop sudat de zale
și-și ascultă simfonia viitorului.

Combustie spontană

Când atingem cerul cu degetul cad
scânteii
ca un scurt intersenzorial –
o combustie spontană se naște când
întingi degetul
acolo-n centrul universului,
e ca o transpunere în opera lui
Michelangelo.
Rotoare se-ngână automat, setate-n
câmașa lui Atlas
cercuite-n coroana stejarului înfipit
ca un fir în gămălie.
Peștilor cenușii le cresc aripi, uscați
de la soare –
se-ndeamnă-ntr-o evaporare –
bancuri însăilate ca măgelele pătează
viziunea stărilor
într-o ploaie de vară.

Crusta dintre timp și spațiu

Timpul sughite platonice
într-o continuă cădere,
de când s-a desprins
din vârful piramidei –
cifru i-a fost dat peste cap
și zboară-n toate părțile
ca-ntr-o emulație a eternului în neant.
Spațiul rage ca o fiară
la dimensiunea temporală

într-o ultimă resuscitare
a timpilor-lego flexați la soare.
Cursorul e-o amintire
a turelor de pistă,
o geometrie abstractă
dintr-un tablou de Dali,
o dublură mată împăturită
într-un echilibru interior
de forme origami.
Demiurgul rotește cursorul
spre a reuni terenul de joacă
pe care-și așază haotic pionii –
șasele-și arcuiește trompa
și-mparte sarcini armelor de bătaie
prin mecanica roților dințate.

din mai multe perspective

viața în scurgerea ei nu e altceva
decât
un fir epic SF văzut dintr-o
perspectivă externă
un organism multicelular clonat
cu termen de eclozare imediată
împarte dimensiuni empirice
iar senzorii clonelor își adună
pupilele
unele-n altele ca-ntr-un panou de
comandă –
perspectiva se schimbă de la sine
ca un buzunar întors pe dos
ce poartă amintirea orei diluate
din prima scânteie demiurgă –
clipa zace-ncrustată-n papirus
ca un tăciune spălat ce s-a scurs în
descompunerea
unei porți cu accelerație inversă

nu mi-am câștigat dreptul la visare

hegemonia greierilor
bate la ușă
palida lună se-adapă morbid
din sudoare

fondul de visare
stă să-l descopăr sub pernă
ca un drept de deținere
Prepay

dreptul la visare
l-am pierdut în nopțile târzii
ca lacrima sleită-n clepsidră
în calea timpului

am călcat
visarea în picioare
într-o copilărie proscrisă
la marginea orașului –
la șotron

VALENTIN TUFAN

Meridiane lirice românești

Autoportret

Am citit pe buzele cerului
Încovoieri de vocale și consoane
ninse
Portativul toamnei în hambar
Culorile frunzei în cădere...
Soarele ținându-se de marginile
polilor zbătăioși

Îngerii duceau cuvintele mai departe
Apoi storceau mustul lor greu
De carne și vise adunate ciorchine

Am citit pe buzele cerului
Încă mai citesc pe buzele cerului
și tac ...

Ipostază autumnală

M-a ajuns lumina ta -
Rouă inimii să-i țasă ...
Din izvor de dor, ușor ...
S-au zidit pleoapă și zbor.

Gabriela Mocănașu
GABRIELA MOCĂNAȘU,
Paris

Să încercăm

Să încercăm să producem
marfă de calitate
ca să fim competitivi

să încercăm să producem
ceea ce se cere
la preț redus de cost

să încercăm să exportăm
ceea ce am produs
la preț convenabil pentru ambele părți
-ceea ce nu-i deloc ușor.

Despre ce poți să vorbești în poezie

La întrebarea
despre ce poți să vorbești în poezie
pot răspunde
despre tot, despre toate
dar pot răspunde
cu o altă întrebare
despre ce nu poți să vorbești în
poezie?

Gust amar

De când mă știu,
de peste o jumătate de secol
am alergat după himere

de-aceea am în gură
în permanență
un gust amar.

Singurătatea din mine

Îmi face din ce în ce mai bine

singurătatea din mine cu mine
eu pun întrebări
și tot eu dau răspunsuri
eu mă contrazic
și tot eu îmi dau dreptate

ca o baie de aburi
îmi face la fel de bine
singurătatea din mine cu mine.

MIRCEA M. POP,
GERMANIA

Petre Căpriță • Călătorie
imaginară

Simțirea

Simt foșnetul frunzelor
ce-mi inundă fruntea
Și alerg după lumini colorate
venite din vreo Cale lactee
Alerg după vis
și visul trăiește în mine
Simt ecoul ideii
venit din necunoscut
Mă opresc la glasul din adânc
al naturii
și-mi pare glasul sufletului meu
Mă oprește o floare
cu mirosul ei fin
Și-un vultur ce zboară
alene, pe cerul senin
Îl simt aproape
de sufletul meu
Îmi pare că totu-i idee
că totul sunt eu...

Singur...

Curg râuri spre stânca pleșuvă
și-aduc în gând alinare
Un val se sparge-n furtună
și țipă pescărușii pe mare.
Întinsă ca un arc, încordată
stă frânghia pe vela străbună
uitată în port. Pe verandă
se sparge un val din furtună
Pe țărm nu e singur iubitul
E frig și noaptea-l apasă

și-un sunet se-aude, de ape
Ascultă ... e vântu-înotând
printre valuri
El vine cu moarte și-ngână
iubita ce strigă: - Așteaptă,
mi-e frig și mor după tine!

Întâlnirea cu Dumnezeu

La poarta sufletului meu
mă întâlnesc cu Dumnezeu
Îmi bate-ncet că vrea să intre
cu mântuirea să m-alinte.
Îl las să intre-ncet în mine
să-i simt puterile divine
Căci vine-apoi și focul său
ți-mi spală sufletul de rău
Și-atunci sufletul meu zboară
în lumile de-odinioară...
Îl văd și mor, trăiesc, înviu
că Adevărul zace viu
în conștiința mea de mult
Îl simt și-adeșă îl ascult,
îmi spune multe și-l privesc
cu ochi de înger pământesc
Și văd că totul nu-i pierdut
că visul meu s-a conceput
iar Adevărul zace-n mine
cuprins de energii divine.
Că Paradisul-i câștigat
și că mi-e sufletul curat
păcatul fiind răscumpărat
prin greul ce l-am îndurat...

Să ne iertăm

Să ne iertăm greșelile făcute
prin timp să devenim mai buni
Cum Tatăl nostru ne învață
să fim mai tari în slăbiciuni
Urcând pe scara conștiinței
în lumi visate, de idei,
Pe treapta propriului eu
ne întâlnim cu Dumnezeu
E simplu, sincer și curat
crezul ce vine din uitare
Rostit cu-al nemuririi glas
adânc înfîpt în cugetare.
Iar dacă timpul ne grăbește
urcând apoi spre infinit,
Să dăm iubirii absolute
al nemuririi vis rostit
Fiind viața trecătoare
trecând prin ea fără să știm
Noi ne aducem iar aminte
de ea, atunci când suferim...
Să ne iertăm greșelile făcute
căci Dumnezeu ne-așteaptă-n infinit
Să ne arate ce-i iubirea
pentru că El doar, ne-a iubit...

VASILE HATOS

Castiglione di Ravenna, iunie, 2012

VIETNAM

(XII)

- Hello!
- Hello zic, luat prin surprindere.
- De unde sunteți, din ce țară?
- Din Suedia...

Mă gândeam deja că va urma o discuție tip, banală, despre tot felul de lucruri plicticoase.

- Aha... Europa...

„Acum să vezi că-mi spune că are un ceas elvețian...”

Asta pentru că mulți oameni întâlniți în călătoriile mele confundă Sweden (Suedia) cu Swiss (Elveția), din cauza pronunției și a lipsei de cunoștințe geografice, la fel cum mulți europeni, din păcate, confundă încă Bucureștiul cu Budapesta!

– Știi, zice, după o clipă de tăcere, e pentru prima oară când vin în Vietnam după 11 ani.

M-am uitat mai bine la el. Arăta vietnamez sadea, dar cu asiatic... nu știi niciodată.

- Dar de unde veniți?
- Din Statele Unite.
- Acolo locuiți?
- Da, am emigrat acolo acum 11 ani...

– Cu toată familia? Întreb nesigur, uitându-mă la ceata gălăgioasă din apă. Tricourile și pantalonii se mulaseră pe corpurile subțiri ale tinerelor și arătau comic.

„Auzi, să vină la mare și să facă baie cu hainele pe ele... or fi având vreo boală de piele, sau nu vor să se bronzeze...”

Mai văzusem odată în Thailanda un grup de sud-coreeni care se bălăceau într-o apă mică până la piept cu vestele de salvare pe ei, de credeai că e vreun exercițiu în caz de naufragiu...

– Nu, numai cu o parte din familie....

Tonul vocii devenise grav. Comparativ cu ceilalți vietnamezi întâlniți până atunci, vorbea tare și corect limba engleză.

– Ăă... restul sunt familia dumneavoastră din Vietnam?, și arăt cu capul spre hoardă.

– Da, zice mândru, e toată familia mea, pentru prima oară împreună după atâta timp...

– Păi de ce n-au venit și ei în America?

Bătrânul întoarse capul spre mine. Părul rar era vopsit negru, dar crescuse și se vedeau rădăcinile albe. E un obicei în toată Asia ca bătrânii să-și vopsească părul ca și când ar vrea să-și ascundă vârsta în credința că părul negru alungă bătrânețea, sau să nu fie considerați vlăguți, lipsiți de puteri... O chestie de statut... de posibilități?

– Ei... e o poveste mai lungă...

Ca și când s-ar fi gândit o clipă înainte, s-a întors spre mine:

– Știi, eu am făcut parte din Poliția sud-vietnameză. Când americanii au părăsit Vietnamul, am rămas la discreția comuniștilor din Nord. Am fost arestat împreună cu toți cei care au făcut parte din Administrația, Armata și Poliția sud-vietnameză care n-au putut fugi din calea tăvălugului comunist nord-vietnamez.

S-a oprit, și-a lăsat mâna pe brațul meu și m-a bătut ușor cu palma.

– Am fost condamnat la 7 ani de închisoare... i-am făcut. După aceea, am mai primit un an de arest la domiciliu. În fiecare noapte, câteodată de două și de trei ori, o patrulă militară se oprea în fața casei și mă striga. Trebuia să răspund că sunt acolo, în casa mea în care autoritățile îngrămădiseră 20 de noi locatari. Așa a trecut timpul...

Nu-mi venea să cred! Scenariul îmi era cunoscut de acasă, dar să ajung aici, în Vietnam, fără să caut, fără să scormonesc... și să întâlnesc un om care să-mi dezvăluie soarta lui, drumul greu al unui nou început pe meleaguri străine... Întâmplare?

Zgomotul valurilor se amesteca cu țipetele încântate ale copiilor. Bătrânul tăcuse. Ochii lui se transformaseră în două linii subțiri. Privea marea. Nu știam ce să spun. Să-i povestesc și eu ale mele...?

– Americanii însă n-au stat degeaba, a continuat el deodată. Ronald Regan n-a lăsat lucrurile așa... a deschis un dialog cu vietnamezii, i-a pisat la cap până când au ajuns la un final. Statele Unite ofereau azil politic tuturor celor care au făcut parte din autoritățile sud-vietnameze și care au fost condamnați la peste 3 ani de închisoare.

Zâmbi spre mine.

– Crezi c-a fost ușor? Când am depus cererea de emigrare, am primit o chitanță. Chitanța numărul 10! Au trecut 2 ani, dar n-am primit niciun răspuns. Alții, care depuseseră cererile după mine, plecau. Eu nu! M-am hotărât și am scris primului ministru și directorului responsabil al Biroului de Emigrație, adăugând copiile chitanței cu numărul de ordine 10! Între timp atmosfera generală se mai normalizase. Am primit răspuns! După atâta așteptare, am primit răspuns. Am fost chemat la autorități, am completat o altă cerere și am semnat actul prin care donam casa statului vietnamez, apoi am plătit o taxă de 150 de dolari de persoană, și după puțin timp am plecat! Eram liber...

„Doamne, exact ca la noi...”

Copiii ieșeau din apă. Cele două tinere îngreunate de hainele ude făceau semn cu mâinile

spre bătrân. Le-a răspuns calm, ca un adevărat patriarh.

– Vrei să-mi cunoști familia?

– Ăă...

– Nu-ți fă nicio problemă...

Ne-am ridicat și ne-am îndreptat spre terasă. Imediat au curățat masa, au alungat copiii și ne-au poftit să luăm loc. Bătrânul, căruia fata lui mai mare, după câte am înțeles, îi pusese un prosop mare pe umeri, a început prezentările. Multe... cam nouă persoane care mi-au strâns mâna. Satisfăcut, șeful familiei mi l-a arătat pe unul din ei:

– Ginerile meu numărul 1! E bogat, are o casă în cartierul rezidențial al Saigonului și o mulțime de afaceri. Are și o fabrică de încălțăminte, dar nu se mai ocupă de ea. A închiriat-o și scoate bani buni!

ALEXANDER BIBAC

MĂSURA LUCRURILOR

M-am întrebat de nenumărate ori cum aş alcătui eu o scară a valorilor omenescului din noi şi ca de atâtea ori, am revenit la ideea că măsura lucrurilor ocupă un loc însemnat în viaţa noastră.

Zilele trecute mi s-a ivit un prilej să mă opresc cu mai multă stăruinţă asupra acestui gând. Am fost invitată într-o familie despre care ştiam că bunăstarea materială era una de excepţie. O minte scilpitoare care a aşezat munca pe direcţiile cele mai bune, pe coordonatele moralităţii, ale perseverenţei şi tenacităţii, ale omeniei îmbinate cu scânteieri de suflet, la care se mai adaugă o puternică încărcătură cu suflu optimist capabil să scoată omul din încercările grele de care nicio făptură umană nu e scutită, o cuceritoare modestie şi încă alte daruri nu puteau să ducă decât la o situaţie de excepţie. Cunoşteam multe aspecte din viaţa acestei puternice personalităţi din cartea în care prezenta drumul vieţii sale. Faptele de viaţă şi cartea sunt cunoscute multor români şi afirmaţiile mele sunt întărite şi de filele valorosului volum în care nu a rămas loc de tăgadă.

Mă întorsesem de curând din România şi văzusem unele palate recent construite de îmbogăţiţii peste noapte, stăpâni acum pe frânele ţării, palate cu multe spaţii fără întrebuinţare, făcute doar ca să stârneasă invidia şi să-şi etaleze bogăţia. Opulenţa părea să fie ceea ce doreau să afişeze chiar în mod ostentativ. Văzusem pe internet strălucite clădiri în multe meridiane, care mai de care mai somptuoase şi multe dintre ele de o rară frumuseţe.

Mergând în maşină cu fiica mea, Andaluza şi nepoata Mara-Elena, ne gândeam că poate ne va întâmpina o clădire frumoasă şi impozantă, întinsă pe un spaţiu larg, un fel de castel izolat într-o zonă ascunsă între pomi uriaşi, la o distanţă apreciabilă de oraşul şi locuitorii lui. Ne şi vedeam mici în acea imensitate, cu răsuflarea tăiată, privind pierdute prin luxul ce-l poate asigura milioanele sau poate zeci de milioane de dolari.

N-a fost mai nimic din ce ne-am închipuit. Răsuflarea ne-a fost tăiată în chip neaşteptat de altceva. Nu opulenţa, nu luxul, nu extravaganţa, ci bunul gust, rafinamentul şi mai ales măsura intru totul ne-au făcut să stăm pe loc şi să tragem aer în piept.

Spre marea noastră surpriză, ne-a întâmpinat o casa construită în stilul

îndrăgितului nostru arhitect american Frank Lloyd Wright (8 iunie 1867-9 aprilie 1959). Fiind unul dintre cei mai proeminenţi şi influenţi arhitecţi ai primei jumătăţi a secolului 20, creaţia sa a fost considerată „piatra de hotar a modernismului” şi a avut o covârşitoare influenţă asupra tineretului. El nu a fost numai un arhitect, ci un vizionar, dovadă că după mai mult de o jumătate de secol de la moartea sa, concepţia despre arhitectură este încă viabilă. Pentru noi a fost o mare bucurie întâlnirea cu arhitectura în viziunea sa din care am desprins câteva caracteristici definitorii. Înaintea noastră s-a arătat o clădire doar cu un etaj, cu acoperiş îngust şi uşor înclinat, cu multe linii orizontale, drepte, adaptate la terenul plat şi cu culori luate din mediul înconjurător. Se remarcă de la bun început această clădire prin formele ei geometrice, te atrăgea designul care se încadrează în peisajul locului, pe malul lacului străjuit de sălcii şi noaptea într-o feerie de lumini. Spaţiile interioare ale clădirii au fost folosite cu mare artă, încât oriunde ne întorceam privirea eram înconjurate de un bine gândit detaliu arhitectonic. Cred că nimic n-ar fi putut să existe mai potrivit pentru această familie, casa şi oamenii ei formând o comuniune de aleasă preţuire. Casa aceasta amplasată într-un decor dumezeiesc, în vecinătatea altor clădiri şi ele aflate în patrimoniul oraşului, are dimensiunile unei locuinţe spaţioase pentru o familie pentru a se simţi în largul ei, dar nu are nimic de prisos. Cu trei dormitoare la etaj, iar la parter cu spaţiul necesar desfăşurării treburilor cotidiene, casa părea o adevărată bijuterie. Rafinamentul şi bunul gust te trimit cu gândul că pe lumea asta se poate trăi frumos în modestie şi cu măsură în tot ce faci. Mai mult, spiritul casei parcă îţi ia ceva din povara zilelor în care uneori bate şi vântul rece al unor urgii.

Şi încă ar mai fi multe de adăugat. Curtea şi tot ce se află aparţinând acestui spaţiu de trăit zilnic par legate între ele printr-o frăţie într-ale frumoase prezentări.

Nişte pomi par să transmită ceva din verticalitatea lor, plantele şi florile par a cânta un imn vieţii, garajul stă

înzestrat cu maşini tocmai bine potrivite pentru stăpânii casei şi un chioşc în curte, cochet, păstrând liniile şi proporţiile impuse de casă, construit din lemn frumos lucrat, ne-a oferit spaţiul său pentru o masă românească din care nu au lipsit sărmăluţele şi tochitura moldovenească făcută chiar de mâna amfitrionului şi udate cu un vin la care mi-a rămas gândul mai multa vreme. Conversaţia lejeră, dar cu substanţă, a decurs în modul cel mai firesc. „Trăiesc în Canada, dar gândul şi trăirea mea interioară este cea de român, cu dorul de ţara mea, România, de care nu m-am putut rupe deşi mi-e bine aici, în ţara adoptivă care mi-a oferit multe oportunităţi ale împlinirii mele”, mărturisise amfitrionul şi înfăptuirile realizate în ţară depun mărturie pentru cele afirmate. Şi nu puţine au fost acestea la număr, cu toate că au fost din domenii foarte diferite. Chiar când am ajuns noi acolo, abia apucase să expedieze două autobuze încărcate cu copii sosiţi din România pe care i-a trimis să viziteze Niagara. Conversaţia a avut şi o notă specială prin prezenţa prietenei de familie şi mâna dreaptă a amfitrionului, o fiinţă solară, turnată după modelul de viaţă de aici, în care bine s-a încadrat. Tabloul a fost completat prin prezenţa unei frumoase pisicuţe aduse din România, care îşi freca blăniţa de picioarele noastre, semn de bună primire.

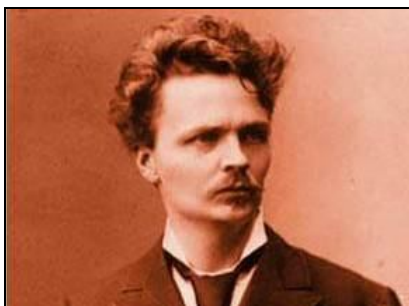
În ziua următoare tot n-am putut termina de povestit, aşa că după ce am ajuns acasă, am fost sunată la telefon şi am continuat conversaţia pe îndelete. Luată cu treburile prin casă, trag cu urechea să nu pierd ocazia când mă va suna iarăşi, căci mai avem de povestit.

Acum mă îmboldeşte iarăşi gândul la România noastră atât de contorsionată în multe privinţe şi încerc să pipăi cu mintea, câţi din aceia care au asemenea putere economică şi-ar fi întors privirea către mine şi mi-ar fi deschis uşile caselor şi ale inimilor lor adresându-mi-se cu firescul omului care cunoaşte bine măsura lucrurilor. Când la vârful societăţii noastre vor ajunge oameni care ştiu că se poate trăi frumos în modestie şi cinste, cu o viaţă cumpătată, multe se vor schimba de sus până jos. Dumnezeu ne-a trimis şi unele modele, dar noi avem nevoie de mai mulţi astfel de oameni. Ajută, Doamne, să se înmulţească oamenii plămădiţi după chipul şi asemănarea Ta, aşa cum au fost în lumea mai aproape de începuturi!

ELENA BUICA
Toronto, Canada
septembrie 2013

Biblioteca Babel

AUGUST STRINDBERG

NOPTI DE SOMNAMBUL ÎN VREMURI DE VEGHE

A PATRA NOAPTE

2 (II)

Acum rulezi golit calea ta cea lungă
și tot ce-ai stăpânit soarele a luat înapoi;
vezi acolo viitorul nostru, cum ni l-am
imaginat!

Și când amormim în Nirvana,
atunci devine lumea a noastră, a tuturor.

Am observat că soarele se stinge
că învelișul lui de abur se îngroașă,
da, s-a prezis deja o epocă glaciară;
când jumătate din glob va fi acoperită
de ghețuri;
atunci nu ajută cuptoare de teracotă sau
sobe,
afară trebuie să ieșim că-i bine sau rău.

Atunci așa de simplu se rezolvă
probleme dificile,
atunci Suedia este ca un ghețar,
se patinează pe valuri formate în
adâncime,
atunci nu sunt revendicate praful de
pușcă, armele;
și nimeni nu se ceartă pentru apanaje,
căci vai, nimeni nu mai vrea să fie
regele nostru,
când nimic nu mai există în punga
noastră;
atunci emigrează tot bagajul
de ofițeri și demnitari
de angroșiți și de curtezane
să caute o țară mai civilizată,
în care să întindă o mână protejată;
acolo poate omul deveni iar patriot,
apoi populația a fost făcută idioată
cu legi perverse și constrângeri
ecliziastice.
Dar călătoria devine un pic mai lungă,
vai, Patriotica (așa s-a numit atunci
țara)
trebuie căutată mai la sud, la Cape,
unde omul poate lega o nouă bandă
cu hotentoti și alte gunoaie.
Și că nu este obstrucționată emigrarea,

o cred eu, deși cunosc națiunea.

Atunci, Suedia mea, ești tu liberă,
și poți stăpâni ceea ce este al tău.
Nu-i mult ce lacomii au lăsat,
dar atunci când gheața se crapă
și gerul din nou a trecut,
atunci, poți începe de la început.
Dar ai grijă când te uiți în pământ
nu scurma în șirul de strămoși,
căci, vai, începi să te scufunzi în antice
descoperiri,
iar în curând venerezi ceea ce este
trecut;
nu, atunci crezi mai degrabă că acesta-i
un păcat,
și doar mergi mai departe necruțător.
Lasă zăpada, ghețurile să împodobească
vechiul
pentru că altfel din nou vei cădea.
Trăiește liber și mândru în natura
stearpă,
nu vinde libertatea pentru o falsă
cultură;
nu-ți schimba recolta cu articole de lux,
nu-ți da Constituția pentru matricole de
curte,
nu venera zei pe care oamenii i-au
făcut.
Nu crede că ceva pe pământ este mare,
privește-n sus, în spațiu, cheamă cerul
acela
și simte ce infinit de mic ești
în acest incommensurabil furnicar solar
ești cea mai mica particulă purtată de
eter.
Soarele însuși, ca și mama noastră
sub care omul pe pământ ca rămășiță a
stat,
nu mai e la o vârstă fragedă,
începe să-și piardă părul de aur.
Când el îmbătrânește, îmbătrânim și noi
și-atunci când moare, atunci s-a
terminat
cu noi, cu mic, cu mare, cu toate,
atunci când s-a răcit, reci suntem și noi;
iar când s-a oprit din rotire,
ne oprim și noi! Uite unde-i speranța
noastră!

De ce să lovești, de ce să te cerți,
când o dată totul are un final fericit?
De ce cel pe moarte constant va plictisi,
când oricum afară va fi scos curând?
Ei bine, vezi, probabil va dura teribil de
mult
înainte ca prezicerea în întregime să se-
ndeplinească,
da, vor fi probabil multe mii de ani,
dacă e să-i crezi pe domnii cei riguroși
care au socotit-o cu integrale,
au verificat-o cu instrumente spectrale,
și totuși, s-ar putea întâmpla,
ca atunci când cifrele au reușit să le-
ntoarcă
așa cum omul întoarce o haină veche;

ca totul să fii fost o simplă farsă.

Nu, lasă-ne să luăm ca incertă
certitudinea,
să căutăm prima dată ca și ultima dată
pentru-a ne îndulci momentele finale;
noi, cei care nu mai pot crede în
minuni,
noi înșine trebuie să prindem forță
și să luptăm cât putem lupta
pentru a putea să facem măcar ultima
călătorie
nu ca sclavi, ci ca oameni liberi;
și după ce trăim în această lume
să facem ceva pentru ea.
Acel ce nu trăiește doar pentru onoare,
va beneficia de această doctrină:
Binele celor mulți este supremul bine.

Acum am vorbit și mi-am salvat
sufletul!

Se luminează de ziua! Este ziua de
Anul Nou!
Este ziua promisiunilor și a speranței
zi!
Scoală-te dar, scepticule, prinde forțe
noi!
Și dacă visul tău a fost adesea înșelat,
crezi în viață, crezi că poți fi ajutat!
Iar dacă sarcina de multe ori se va-
nclina,
coboară și încarcă din nou!
Dacă rămâi întins pe pământ? Ei bine,
și ce dacă!
Viața ta nu este mai bogată decât a
altora,
tu vei fi acum laudat sau blamat!

Nu, spiritule, ai dormit nopțile,
și-ai fost ziua mai treaz;
desparte cu grijă oile de capre;
mica persoană de lucrul cel mare.
Vine îndoiala ca hoțul în noapte
și spune că totul e nimic și nimic,
că opera ta este scrisă pe apă,
și totul merge ca într-un cerc,
gândește la sclavul ce poartă greul zilei
în mină, în fierărie, într-o fabrică de
otrăvă,
acolo unde el trăiește cu un sfert de
plămân
și totuși îndrăznește să cânte despre
speranță,
dar nu aude el singur că de fapt este un
tipăt.

Auzi, vin țărani! Cu drept și cu lege,
cer înapoi ce violența le-a acaparat;
Întunericul secolelor nu i-a moleșit
aceasta va fi, în curând, o zi nouă!

Privește doar în juru-ți, cum ca obsedați
laicii săraci credința predică, →

Traducere de
DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN

Biblioteca Babel

Jean Hautepierre

(Franța)

Jean Hautepierre este un poet și autor tragic francez, născut în 1967. Preocupat de promovarea scriitorilor din lumea francofonă, a publicat multe din creațiile acestora în revista *La Lettre de Jean Huteppierre*, între 1995-2007, la Paris (unde locuiește). Împreună cu Philippe Gras a susținut pe internet un site consacrat poeziei. În 1989 îi apare volumul de poezii *Prélude au Siègle*. Tragedia sa *Néron* a fost reprezentată la Paris. A tradus poeme de Clark Ashton Smith *Celui qui marchait parmi les étoiles*, 2012, și din Edgar Allan Poe, despre care a scris *Qui suis-je? Edgar Poe*, 2012. În 2013, la Editions Pardès, publică tragedia în versuri *Tristan et Yseult*.

TRISTAN et YSEULT

(pag. 22 , Acte 1, Ouatrième tableau)

Tristan

Să fie oare Paradisul
Cel care-mi luminează visul?!
Iar vocea ca o muzică celestă
Ce năruie-n abis noaptea funestă
În care-atât am zăbovit -
E-un glas ce nici un muritor
Până acum n-a auzit,
Un glas de vis, un viers de dor...

(...)

Yseult

Treziți-vă o, nobil domn

Din îndelungul vostru somn
În care veți fi întâlnit
Speranțe ce s-au ofilit,
Sau, poate, dintr-o altă sferă
Cîteva inimi ce mai speră...

Dar suflatul ce v-a-nsoțit
Pe drumul aspru și-ncălcit
al nopții. Precum o făclie,
E trăitor în lumea vie.

El stat-a-n ore de veghere
În întuneric și tăcere
În locul unde ați zăcut,
Tinare domn, necunoscut.

Și-n ochi a urmărit azurul
Ce-n neguri își pierdea conturul
Lăsînd doar focul suferinței
Și glasul mut al neputinței.

Iar inima ce vă-nsoțea
Luptînd alături, este vie
Și-acum dorește să se știe
Că doar Izolda, numai ea...

Tristan

Deci tu trăiești în lumea noastră
Și-ai coborât din bolta 'nalt
albastră

Înger cu voce dulce, e-un mister
Că spaimele trecute-s și că sper!

Tu răspândești precum un astru
În haosul eternei nopți
Speranța pentru vii și morți
Ce-nvinge spaima și dezastrul.

Prietenă ce vii din depărtare
Și mă îndrepti spre viață să revin
Făptură izvorâtă din Destin,
E timpul să te-ntreb: - Cine ești
oare?

Yseult

Izolda, fiică de rege îmi fu dat să
fiu
Și mama-i regina Irlandei
Sunt vrăjitoare-n al stepei pustiu
Iar munții și codrii puterea mi-o
știu!

Cu farmece și leacuri mereu te-am
însoțit
Căci spaime și deliruri acum au
conținut,
Cum noaptea se sfîrșește când
soarele pășește
Spre-al zilei răsărit.

Eu, tânăr domn, sunt totodată
A marelui Morholt, nepoată
A căruia viață fiind curmată,
Se cere grabnic răzbunată!...

Dar dumneata, brav cavaler
Ce-abia de-ai revenit în lume
Poate-mi vei spune-acuma, sper
De unde vii, de porți un nume...

Traducerea de
IULIAN DĂMĂCUȘ

AUGUST STRINDBERG

→și dacă nu poți găsi un motiv frumos,
astfel tu trebuie zelul lor să-l prețuiești!

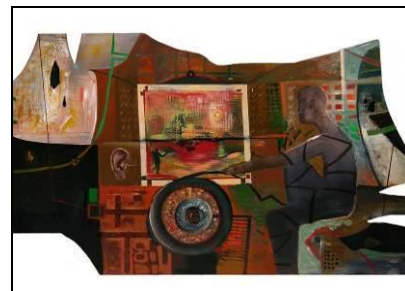
Vezi nobilul sărbătorit cu provizii și
panglici
cu violență aruncă lira-i de aur
pe rugul de sacrificii, care arde,
el, de asemenea, prins de noua amețală
fratelui său, sclavul, îi întinde mâna!

Vezi cum editorul cinstit
cu puțină glorie și fără odihnă
fără niciun stoc, doar o crenguță
ghimpată
cu puține speranțe de-a pune capăt
disputei,
este jupuit de viu pentru credința lui.

Stai drept, sceptic, rupe jocul în bucăți,
aici nu mai este destul să te joci în
versuri,
când măciucile noduroase sunt scoase
atunci nu mai poți ezita!
Lovești tu orbește, lovești în piatră
lovește din nou până nimerești ținta,
și te înjunghii în propriu-ți picior,
asta nu e mai mult decât tu suporti.

Iad, patrie! Noaptea a trecut!
Lasă îndoială care adoarme puterea
pentru că soarele de dimineață a trecut,
și ziua clară va fi aici, în curând.

Vezi în jurul tău, scepticule, cum
spiritele se trezesc,

Petre Căpriță • Timp trecut

mândria moștenită docilă se-
mblânzește,
și-atunci credința se va strecura în față,
iar dacă nu o face, să-ți fie de rușine!

Biblioteca Babel

Alan Britt

(SUA)

Poet și eseist, Alan Britt este profesor de Creative Writing la Towson University, USA. Printre cărțile sale recente care s-au bucurat de un deosebit succes amintim *Alone with the Terrible Universe* (2011), *Greatest Hits* (2010), *Hurricane* (2010) și *Vegetable Love* (2009). A obținut numeroase premii pentru scrierile sale și colaborează permanent la nenumărate reviste literare de prestigiu atât în SUA, cât și în numeroase țări ale lumii. Printre multiplele sale activități pe tărâm literar menționăm că Alan Britt este directorul revistei literare internaționale **Black Moon**

TRAVERSÂND PODUL WALT WHITMAN

Au botezat un pod cu numele lui Walt.

Un arc, o extensie masivă de oțel
& cu o greutate persistentă

Acest pod conectează vieți în fiecare zi
Suportă mulțimi de oameni
Fără oprire, 24 de ore din 24.

Walt ar fi cu siguranță mândru.

Dar adevăratul pod
acela pe care l-a creat el,
cel dinspre viețile noastre înspre
infinite
pe acesta îl traversez eu acum
între malurile singurătății mele.

DUPĂ CE AM PETRECUT O ZI ÎNTREAGĂ ÎN MUZEUL NAȚIONAL DE ARTĂ

Îți desenez conturul
prin aer
pomeții înalți ai obrajilor
și cele două mere rățacite în bluza ta.

Un cuvânt stângaci,
Ca o parașută albă și mică
Mă urmează oriunde mă duc.

TÂNĂRĂ FATĂ ÎMBRĂCATĂ ÎN GALBEN

În dimineața asta sâinii tăi erau lalele
înghețate & ochii tăi, ce să zic, e clar
că porți
lentile de contact, de culoarea nefritei
apoase,
pentru care motiv, nu am idee,
dar cu siguranță trebuie c-ai auzit ce
spuneam.

Prin perdelele bibliotecii, lumina
te înrămează ca pe tabloul *La Liseuse*
de Fragonard
gânditoare, palpitând dedesubtul
veșmântului tău din Secolul 21 de
culoarea canarilor
cu taine indecente ascunse între
falduri de satin alb.

Este clar că tu erai fata în galben
Care citea versurile poezilor obscuri
Ca și cum ele ar fi fost imnurile
sacre.

VIESPI DE TOAMNĂ

În după amiaza timpurie
viespile bâzâie în jurul pălăriei tale
de paie
cu borduri lăsate.

Fiecare cușcă toracică vărgată
se aseamănă cu lumina muribundă a
soarelui

Când îți scuturi părul castaniu
viespile se adună în ciucuri la
marginile pălăriei tale

În Havana, un poet între două vârste
visează sub lumina fluorescentă a unui
tub de neon de 36 de țoli

Tu-ți scuturi pletele brune din nou.

Picioare ridate te urmează
înăuntrul apartamentului aceluia poet
ce mângălește poeme în Havana.

Deschideți o sticlă de shiraz
Australian
și depănați amintiri din zilele vechi,
petrecute demult.

WISE DE AUGUST

Crapii devorează vise lunecoase.

Vise sunt gânduri nevoiașе,
scăpătate.

Nu poți avea încredere în vise

asa cum încălesc ele algele înnegrite
în jurul coapselor mușchiuloase ale
Atlanticului.

Amanții și psihologii
au fiecare opiniile lor proprii despre
vise.

Dar cei ce se iubesc și psihologii
foarte rar sunt de acord în orice ar fi.

Așa că visele continuă să legene
oceanul Atlantic
ca geamandurile înșirate împreună
pentru beneficiul obosețelor
remorchere
care trag după ele zi după zi
viețile noastre în port.

SEPTEMBRIE 11, 2001

(Diametrul acelei bombe era de 30 de
centimetri)

--Yehuda Amichai

Întrebarea este,
dacă bomba era jumătate din
mărimea
unei butelii de propan
instalată la gratarul tău din curte,
atunci cât de uriaș este doliul
care se ridică încetul cu încetul în
obscuritatea adormită
a unei nopți inocente?

Valuri de durere
Fâșii, resturi de țevi de eșapament,
de petrol rafinat,
ciocnindu-se
cu valurile însângerate
ale Ierusalimului, Algerului,
Sudanului,
Kosovo, Irlanda de Nord, Bogota,
și azi, Manhattan Island, acel peisaj
pătimaș, senzual,
pe vremuri visul musculos al
speranței în viziunea lui Walt
Whitman,
azi coșmarul toxic a lui Garcia Lorca.

Deci, întrebarea este,
bomba a fost cât jumătatea
Buteliei de propan
instalată la gratarul tău cel roșu din
curte,
conducându-ne astfel la o simplă
întrebare
Oare cât de vast este doliul
care se ridică pe încetul din
întunericul adormit
a unei nopți inocente?

**Prezentare și traducere de
FLAVIA COSMA**

Biblioteca Babel

O. Henry

William Sydney Porter (1862-1910), cunoscut sub numele de O. Henry, este unul dintre cei mai cunoscuți reprezentanți ai genului scurt în literatura americană. A debutat în revista lunară *The Smart Set* și și-a câștigat o binemeritată notorietate datorită povestirilor publicate în numeroase reviste literare newyorkeze, între care se distinge *McClure's Magazine*. În 1904, O. Henry își adună povestirile în volumul *Cabbages and Kings* inspirat din agitata viață politică a Americii Latine iar în 1906 publică volumul de schițe *Four Million* care descrie existența locuitorilor New York-ului. Urmează volumele *The Trimmed Lamp* și *Roads of Destiny*. Deși nu a realizat romane ample, O. Henry impresionează prin admirabilul său simț al umorului și prin finalurile surprinzătoare. Descriind viața în episoade relevante, ca în adevărate vignete, el știe să redea cu aceeași atenție plină de ironică înțelegere toate păcatele omenești, cupiditatea sau naivitatea, și ne sugerează tandru, în final, că cel mai important lucru este, totuși, să ne cultivăm grădina. Visul alegoric pe care se bazează povestirea de mai jos este o ironică plasare în tradiția medievală a literaturii engleze și o mască pentru lecția moralizatoare pe care autorul o strecoară abil și cu zâmbetul pe buze.

Traducătorul consideră o adevărată șansă ocazia de a traduce acest text care se leagă de Tucson, oraș care face parte din legenda Far West-ului, urbe în care a petrecut privilegiate perioade se studiu și reculegere profesională.

Ce drumuri alegem

La douăzeci de mile de Tucson, Expresul Sunset s-a oprit la o cisternă să ia apă. Pe lângă adaosul lichid locomotiva a mai luat și alte câteva lucruri care nu erau prea bune. În timp ce fochistul cobora furtunul, Bob Tidball, Rechinul Dodson și un anume John Big Dog, care era pe sfert indian Creek, s-au cățărât pe locomotivă și i-au arătat mecanicului trei orificii rotunde de la mecanismele de artilerie pe care le purtau. Aceste orificii l-au impresionat atât de tare pe mecanic cu posibilitățile lor încât el și-a ridicat ambele mâini într-un gest care însoțește exclamația:

– Spuneți!

La comanda vicioasă a Rechinului Dodson, care era șeful grupului de atacatori, mecanicul a coborât și a decuplat locomotiva și tenderul. Apoi John Big Dog s-a cocoțat pe cărbune, a îndreptat sportiv două puști spre mecanic și fochist și le-a propus să fugă la 50 de yarzi de locomotivă și să aștepte acolo noi ordine.

Rechinul Dodson și Bob Tindall, din dispreț, nevrând să pună la încercare o încărcătură de așa mică valoare ca pasagerii, s-au îndreptat spre bogatul seif al expresului. Au găsit însoțitorul de tren senin, convins că Expresul Sunset nu lua nimic mai stimulator și mai periculos decât aqua pura⁵⁴. În timp ce Bob îi scotea această idee din cap cu patul revolverului lui și cu șase gloanțe, Rechinul Dodson trata deja seiful expresului cu dinamită.

Seiful explodează în sunetul a 30.000 de dolari în aur și valută. Călătorii și-au scos ca de obicei capul pe fereastră să privească norul de furtună. Conducătorul a sărit la semnalul de alarmă care s-a rupt, nerezistând la smucitură. Rechinul Dodson și Bob Tidall, cu prada într-o sacoșă burduhănoasă de pânză, au sărit din expres și au fugit, stângaci, în cizmele lor cu tocuri înalte, spre locomotivă.

Mecanicul, posomorât de mânios, dar isteț, a dus, conform ordinilor, locomotiva departe de trenul nemișcat. Dar înainte de aceasta, însoțitorul trenului revenindu-și din neutralitatea la care-l convinsese Bob Tindall a sărit din vagon cu un Winchester și a intrat

și el în joc cu o pozna. Domnul John Big Dog, care stătea pe tenderul de cărbune, nu și-a dat seama că dădea o pildă proastă imitând o țintă, iar curierul l-a găurit cu multă îndemânare cu un glonte exact între umeri. Cavalerul Creek al măiestriei s-a rostogolit la pământ, mărind astfel partea tovarășilor săi cu o șesime fiecare.

La 2 mile de cisternă, i s-a spus mecanicului să oprească. Tălharii și-au luat un sfidător la revedere și au coborât panta abruptă care ducea spre pădurea deasă din apropiere. După cinci minute de trudă printr-un tufiș de ilice au ajuns la o poiană unde se găseau trei cai legați de ramurile joase. Unul era pentru John Big Dog care nu va mai călări, însă, nici ziua nici noaptea. Jefuitorii au luat șaua și frâul și au eliberat animalul. Au încălecat pe ceilalți doi cai, au pus sacoșă la oblânc și s-au îndepărtat discret prin pădure, o pădure întunecoasă ducând spre o vale singuratică. Aici animalul care-l ducea pe Bob Tidall a alunecat pe un bolovan acoperit cu mușchi și și-a rupt piciorul. L-au împușcat imediat în cap și s-au așezat să țină un consiliu de război. Problema timpului nu mai era așa de presantă, fiind rezolvată, pentru moment, de drumul întortocheat pe care-l urmaseră. Multe mile erau între ei și cea mai iute puteră care ar fi putut fi pe urmele lor. Calul Rechinului, cu căpăstrul căzut și târând scărițele, găfăia și păștea mulțumit iarba de lângă pâraiașul din vale. Bob Tindall a desfăcut sacoșă și un sac cu aur și a chicotit ca un copil vesel.

– Ia spune, bătrâne pirat, îi spuse el vesel lui Dodson, ai zis că putem s-o facem, ai un cap ca nimeni altul în Arizona.

– Unde-o să găsim un cal pentru tine, Bob? Nu mai putem sta mult aici. Vor fi pe urmele noastre înainte de a se crăpa de ziua.

– Oh, presupun că mărtoaga aia a ta poate duce doi un timp, spuse sangvinul Bob. O să luăm primul animal pe care-l găsim. La naiba, avem doar o pradă! S-ar părea că sunt cam 30.000-15.000 pentru fiecare.

– E mai puțin decât ne-am →

**Traducere și prezentare
MIHAELA MUDURE**

⁵⁴ Apa curată.

așteptat, spuse Rechinul Dodson, lovind ușor pachetele cu călcăiul cizmei. Apoi se uită îngândurat la calul său transpirat și obosit.

– Bătrânul Bolivar e epuizat, spuse el încet. Aș fi vrut ca roibul acela al tău să nu se fi lovit.

– Și eu, spuse Bob din toată inima, dar n-am avut ce face. Bolivar are o crupă lată, o să ne ducă pe amândoi suficient de departe pentru a găsi cai odihniți. La dracu! Rechinule, nu pot să nu mă gândesc cât de ciudat e faptul că unul ca tine de pe coasta de Est vine aici și ne dă nouă, celor de pe coasta de Vest, lecții. A propoz, de unde anume ești de pe coasta de Est?

– New York State, spuse Rechinul Dodson, stând pe un bolovan și jucându-se cu o creangă.

M-am născut la o fermă în regiunea Ulster, am fugit de acasă când aveam 17 ani. Venirea mea pe coasta de Vest a fost un accident. Mergeam pe șosea, cu o legăturică de haine, îndreptându-mă spre New York City. Mă gândeam să merg acolo și să fac mulți bani. Am simțit întotdeauna că pot să fac chestia asta. Într-o seară am ajuns într-un loc unde drumul se bifurca și nu știam încotro s-o apuc. M-am gândit cam o jumătate de oră și apoi am luat-o spre stânga. În noaptea aceea am dat de tabăra unor actori ambulanți din Vestul sălbatic care mergeau pe la târguri și cu ei am ajuns eu pe coasta de Vest. M-am întrebat adesea dacă totul nu ar fi fost altfel dacă apucam pe celălalt drum.

– Eu cred că ai fi sfârșit-o la fel, spuse Bob Tindall, cu o filozofică veselie. Nu drumurile contează, ceea ce e în noi ne face să ajungem ceea ce suntem.

Rechinul Dodson se ridică și se rezemă de un copac.

– Aș fi preferat de o mie de ori ca roibul acela al tău să nu se fi lovit, Bob, spuse el aproape patetic.

– Și eu, fu Bob de acord, a fost într-adevăr o mârtoagă de prima mână. Dar Bolivar o să ne ducă el cu bine. Cred că ar fi mai bine să plecăm nu-i așa, Rechinule? O să luăm iar caimacul și vom da o lovitură și mai grozavă.

Bob Tindall puse iar prada în sac și-l înmodă cu o frânghie. Când se uită în sus, obiectul cel mai proeminent pe care-l văzu a fost gura puștii calibru 45 a Rechinului Dodson îndreptată, fără șovăială, spre el.

– Încetează cu glumele, spuse Bob rânjind. Vrei să ajungem la tărăboi?

– Nu mișca, spuse Rechinul. N-o să ajungem la niciun tărăboi, Bob. Nu-mi place că trebuie să ți-o spun, dar unul dintre noi nu are nicio șansă. Bolivar e foarte obosit și nu poate duce doi.

– Am fost tovarăși, eu și cu tine, Rechinule Dodson, timp de trei ani, spuse încet Bob. Ne-am riscat viețile împreună de nenumărate ori.

Ți-am făcut întotdeauna parte dreaptă și am crezut că ești om. Am auzit eu ceva povești ciudate despre tine cum că ai fi împușcat doi, trei oameni într-un mod ciudat, dar nu le-am dat niciodată crezare. Acum, dacă vrei doar te distrezi un pic cu mine, Rechinule, ia-ți pușca și să ne suim pe Bolivar și **vamos**.¹ Dacă vrei să tragi, trage, măi fiu de cățea cu inima împietrită.

Chipul Rechinului Dodson era profund întristat.

– Nu știi cât de rău îmi pare, suspină el, după roibul acela al tău care și-a rupt piciorul, Bob.

Expresia de pe chipul lui Dodson se schimbă pe loc, era acum de o ferocitate rece anesteziată de o inexorabilă cupiditate.

Sufletul lui se arată o clipă ca un duh rău la fereastra unei case bântuite de fantome.

Într-adevăr, Bob Tindall nu avea „să mai ajungă la tărăboi” vreodată. 45-ul mortal al prefăcutului său prieten pocni și umplu valea cu un urlat care fu azvârlit înapoi de pereții văii în cercuri indignate.

Iar Bolivar, complice inconștient nefiind supus la încercarea de a „căra” dublu, purta repede pe ultimul dintre jefuitorii Expresului Sunset departe.

Dar pe când Rechinul Dodson galopa mai departe, pădurea părea să se estompeze în fața ochilor săi, revolverul din mână lui dreaptă se transformă în brațul curbat al unui fotoliu de mahon, șaua lui era ciudat de tapisată, iar când deschise ochii își văzu picioarele, nu în scări, ci rezemându-se frumos pe marginea unui birou de stejar.

– Vă spuneam că Dodson de la firma Dodson & Decker, agenți de bursă în Mall Street...

Își deschise ochii. Peabody, funcționarul lor de încredere, stătea pe scaunul lui, ezitând să vorbească. De jos se auzea un zgomot confuz de roți și bâzâitul adormitor al unui ventilator electric.

Petre Căpriță • Privind spre sine, II

– Ei! Peabody! spuse Dodson clipind. Probabil că am adormit. Am avut un vis formidabil. Ce este, Peabody?

– Domnul Williams de la Tracy&Williams e afară, domnule. A venit să încheiem tranzacția cu X.Y.Z. L-a prins bursa la strâmtoare, dacă vă amintiți, domnule.

– Da, îmi amintesc. Peabody, cum e cota azi X.Y.Z.?

– Unu optzeci și cinci, domnule.

– Deci acesta-i prețul lui.

– Scuzați-mă că mă amestec, spuse Peabody cam nervos, dar am vorbit cu Williams. E un vechi prieten de-al Dumneavoastră, Domnule Dodson, și, de fapt, și Dumneavoastră aveți un stoc de X.Y.Z.

M-am gândit că poate – adică m-am gândit că poate nu vă amintiți că eu v-am vândut acțiunile mele cu 98. Dacă ele rămân la prețul pieții, Williams o să dea fiecare cent pe care-l are, chiar și propria casă pentru a scăpa de acțiuni.

Expresia de pe chipul lui Dodson se schimbă într-o clipă într-una de rece ferocitate amestecată cu o inexorabilă cupiditate. Sufletul omului se arată o clipă ca un duh rău la geamul unei case bântuite de stafii.

– O să se stabilească la unu optzeci și cinci, spuse Dodson. Bolivar nu poate duce doi.

Biblioteca Babel

Eduardo Llanos Melussa

Eduardo Llanos Melussa (Santiago, Chile, 10.01.1956) este poet, psiholog, profesor și cercetător în domeniul comunicațiilor. Pentru opera sa poetică a primit mai multe distincții printre care amintim: *Contradiccionario* (1983) premiul întâi la concursurile de poezie Ariel, 1978; Literatura Juvenil, 1978 și 1982; Gabriela Mistral, 1979; Juegos Florales de Valdivia, 1982. De asemenea, a obținut Premiul Ibero-american (1984), Premiul Latino-american Rubén Darío (1988), Premio Centenario Gabriela Mistral (1989) și Premio Pedro de Oña (1990). Pentru *Antología presunta* (FCE, 2003) a obținut Premio Altazor 2004. Opera sa face parte din numeroase antologii atât pe plan național, cât și internațional. Eduardo Llanos a fost invitat ca participant la mai multe festivaluri internaționale de poezie. Este candidat pentru un Doctorat în Psihologie și Educație la Universitatea din Granada.

Fetele simple

Fetele simple
se îndoiesc că lumea este o stațiune
balneară
unde ele să sosească bronzate,
excitante
și să se expună aidoma cărnurilor pe
grătar
într-un restaurant-terasă în aer liber.

Fetele simple
nu cultivă arta de a se târî pentru a
atinge faima,
nici nu confundă persoanele cu
treptele înspre glorie,
nici nu practică lenea sau negocurile,
nici nu semnează cu posteriorul
contracte de milioane.

Fetele simple

învață carte în licee cu plafoane prin
care curge apa,
lucrează în industrii sau în birouri,
resping avansurile managerului,
fac dragoste cu Luis Gonzales
în hoteluri, în corturi, pe dealuri, în
locuri simple.

Fetele simple
se transformă în mame, în neveste
simple,
luptă ani în șir ca și cum nu și-ar da
seama că luptă,
încărunțesc și se umplu de varice și
de nepoței.
și când abandonează această lume
lasă ca o ultimă amintire acea privire
blândă
din fotografiile zbârcite și simple

Sectarism

Strângând toate pietroaiele
pe care ei le-au azvârlit înspre casa
noastră
ne pregăteam să construim o camera
nouă,
dar am lăsat început numai un perete.
Il vor termina oare chiar acești
lapidatori,
sau trăgătorii de elită, care-l vor folosi
apoi ca să ne puna la zid ?
Poate-l vor termina copii noștri ?
Sau o vor face strănepoții noștri sau
urmașii lor
când vor avea nevoie de alt zid al
plângerii?

Clarificare preliminară

Dacă a fi poet înseamnă să-ți iei o
față visătoare,
să săvârșești delictul de a da recitaluri
în fața unui public fără apărare,
să pedesești cu poemele tale
crepusculul sau ochii unei prietene
de la care dorești altceva decât exact
ochii ei;
dacă a fi poet semnifică să te lipești
de mecenele cu o conductă sexuală
dubioasă,
să servești ceai cu pișcoturi împreună
cu doamne relativ atrăgătoare,
și să pontifici în fața lor despre
dragoste și pace,
fără să simți nici pace nici dragoste în
caverna pieptului tău;
dacă a fi poet înseamnă să-ți asumi o
misiune superioară,
să cerșești elogii din partea criticilor
pe care de fapt îi detești,

să acționezi de comun acord cu juriul
la fiecare concurs,
să te milogești pentru a fi inclus în
reviste și antologii de moment,
în cazul ăsta, în cazul ăsta eu n-aș
vrea să fiu poet.

Dar dacă a fi poet înseamnă a asuda și
a defeca ca toți muritorii,
a te contrazice și a avea remușcări, a
te zbate între cer și pământ,
a-i asculta nu atât de mult pe ceilalți
poetți cât mai ales pe trecătorii
anonimi,
nu atât de mult pe lingviști, cât pe
analfabeții cu inima curată;
dacă a fi poet înseamnă să te simți
obligat a te informa că un oarecare
Ioan și-a violat mama și propriul
copil
și că după aceea a plâns cu lacrimi
amare pe Evanghelia Sfântului Ioan,
acel îndepărtat omonim al său,
atunci, bine, aș putea să fiu poet
și aș putea să adaug un suspin la toată
această pâcla deasă.

Coborâre

Insuportabila prudență cu care te-am
lăsat să pleci, copila mea, nechibzuita
mea,
ca și cum pentru a fugi de melodramă
aș dispune numai de un alt machiaj:
adică de această integritate pe care o
improvizez dinăuntrul meu înspre
ceilalți,
consolarea sărăcăcioasă a acestor
versuri, palmele pe care mi le trag
pentru a reprimă ultimele mângâieri,
pe care vreau și nu vreau să ți le dau
cu vârfurile pantofilor pe sub masă

și care sunt mai vătămătoare
pentru mine
decât pentru tine.

Și în timp ce alunec în orgoliul
tuturor orgoliilor,
în neîncredere până și în propria mea
neîncredere,
văd cum te îndepărtezi, sfâșiind
dupăamiază
și mă prăbușesc în cel mai singuratic
colț din mine însumi,
în această crăpătură unde iubirea
începe

atunci când ea se termină.

**Prezentare și traducere de
FLAVIA COSMA**

Edgar Allan Poe

Corbul / The Raven

Într-un negru miez de noapte, ponderând gândiri inapete,
Supra tomuri curioase, stranii de uitat folclor,
Când dădeam s-adorm, deodată careva-ncepu să bată
Blândă ciocănire iată, cioc la ușa-mi din pridvor.
„E vreun musafir”, zic, „bată, cioc la ușa din pridvor –
Doar atât și niciun zor.”

Ah, atât de clar remember, era în amar december,
Stinși tăciuni în jar cu febră, iscând duhuri pe covor.
Nerăbdare până-n ziuă; – în zadar cătam de zor
Întru cărți a opri dorul – dor de dusa mea Lenore –
Rara radiantă fată de-i spun îngerii Lenore –
Nemainume evermore.

Mătășosul trist nesigur foșnet de perdele purpur
Mă înfiora fantastic cu terori fără prior;
Astfel să încetin bateri inimii repetam teafăr,
„E vreun musafir în zbateri vrând să intre din pridvor –
Vreun drumeț târziu în zbateri vrând să intre din pridvor; –
Asta e și niciun zor.”

Sufletu-mi crescui mai tare; fără, iarăși, ezitare,
„Domnule”, am zis, „ori Doamnă, drept iertare vă implor
Dar e fapt că mă luase somnul când la ușa stase,
Și-așa încet ciocăniți, ciocăniți din pridvor,
Greu să vă aud” aici am deschis ușa spre pridvor; –
Întuneric, niciun zor.

Adânc în întunecime stam între mirări și crime,
Bănuind, visând ce nimeni nu a mai visat prior;
Dar tăcerea sta nespărta, liniștea fără de ceartă,
Singurul cuvânt acolo spus șoptit era „Lenore!”
Asta am șoptit, ecoul murmurând răspuns, „Lenore!”
Doar atât și niciun zor.

Întorcându-mă-n odaie, cu tot sufletul văpaie,
Curând iar aud bătaie, mai sonoră ca prior.
„Sigur”, spun, „sigur că este ceva-n geam din grinzii
celeste,
Ia să văd atunci ce leste e și misterul să-l explor –
Calmă inima o clipă și misterul să-l explor; –
Vântul e și niciun zor.”

Zvârl oblonul a deschide, când în falduri fâlăinde,
A pășit un corb arminden din zilele aurori;
Plecăciune nici să facă; nu stă clipă, nici nu pleacă;
Ci în chip de domn ori doamnă se cocoată la ușor
pe un bust al zeei Pallas, sus de ușă la ușor –
Cocoțat stând, niciun zor.

Pasăre-abanos ce susuri trista-mi pasă în surăsuri,
Prin grav aspra-nfățișare cuviinței purtător.
„Chiar de creasta-ți rasă-i, tunsă, tu”, i-am zis, „nu ești străpunsă,
Antic corb, groază ascunsă, Noptii rătăcind ponor,
Ce nume regesc ai spune-mi în Plutonian ponor!”
Grăi Corbul, „Ne.vre.mor”

Păsăroi diform minune de discurs aud cum spune,
Chiar cu tâlc mărunț răsune, mică relevanță-n zbor;
Că n-avem cum da dovadă c-alt om viu să fie nadă
Sortii pasăre să vadă pe al ușii lui ușor –

Pasăre sau fiară sus pe bust sculptat peste ușor,
C-un nume ca „N.ev.er.mor”.

Însă corbul șezând singur pe placidul bust un gândur
Doar grăia, cuvânt făcându-i sufletul revărsător.
Nicio vorbă-apoi rostirii, nicio pană fâlăirii,
Până glas dam murmuririi, „au zburat amici prior –
Părăsi-mă-va la ziuă, cum speranțe-mi fură zbor”.
Pasărea zor, „ne.verm.or”.

Mut stam la tăcerea spartă de răspuns cu-atâta artă
„Fără dubiu”, zis-am, „iartă, ce rostește-i stoc și stor,
Prins de vreun năimit stăpân ce un Dezastru să-l arunce
De pe stâncă, de pe munte, cântece i se-mpresor
Plânsete Speranței sale melancolii le-mpresor
Ale Never-evermore”.

Reavăn Corbul iar cu susuri îmi da pasa pe surăsuri,
Brusc rotit-am scaun către pasăre, bust și ușor;
Din catifea scufundândă am purces să leg la pândă
pasă lângă pasă, gând dă pe ce cobe aprior,
Ce-a zis ăst strigoi de groază, cobe pasăre-aprior
Crăunindu-mi „Ne.ve.r.mor”.

Asta preziceam cu gândul, niciun sunet pronunțându-l
Orătaniei ce-ochii-i mi-ardeau inima cuptor;
Asta și-alte stam să aflui înclinând de voie capul
Pe al pernei tabernacul, luminat desfătător,
Catifeaua mov sub lampa luminând desfătător,
Ea presând, ah, nevermore!

Aeru-i mai des, tămâie parfumându-l din cătuie
Legănata-n mers vioi de-un Serafim clopotitor.
„Liftă”, am strigat, „te dete Zeul tău la îngerii cete
Răgaz-răgaz și nepenthe, d' amintirea-ți de Lenore!
Sorbi, oh sorbi acest nepenthe, uită pierduta Lenore!”
Grăi Corbul, „N.eve.r.mo.r.”

„Profet!”, zic, „atins de brâncă, pasăre sau diavol încă! –
De Ispititor trimis ori de furtună pe ponor
pustiit ci fără groază în deșert vrăjit de oază –
Casa-mi bântuită cază, spune-mi drept, eu te implor –
Este-n Galaad balsamul, spune-mi, spune-mi, te implor!”
Grăi Raven „N.evermore”.

„Profet”, zic, „atins de brâncă, pasăre și diavol încă!
Pe raiul deasupra noastră, pe Domn ce tu, eu ador –
Spune sufletului frânt de dor de-n Rai la o răspânte
Dau de urma fetei sfânte îngerii de-i spun Lenore.”
Zis-a Corbul „N.ev.er.mo.r.e.”

„Fie-ți vorba semn de ducă”, urlai, „pasăre nălucă –
Îndărât întru furtună, Noptii Plutonian ponor!
Nu lăsa semn neagră pană c-ai mințit sufletul prană!
Lasă-mi pustnicia vană! Lasă bustul pe ușor!
Ia-ți din inima mea ciocul, forma ia-ți din casă-n zbor!
Grăi Raven, „N.e.v.e.r.m.o.r.e.”

Însă Corbul veșnic fad e, încă șade, încă șade
Pe pal bust al zeei Pallas, sus de-al camerei ușor;
Ochii-i seamănă cu-ai unui demon ce visează unu-i,
lampa-i varsă umbra flu nu-i decupată pe covor;
Sufletu-mi pe-afara umbrei zăcând plută pe covor
Se ridică – nevermore!

Versiune de GEORGE ANCA

DELFT, orașul regal olandez cu 600 de monumente istorice

Olanda e o țară pe cât de mică pe atât de spectaculoasă, în care omul și-a ajutat și protejat mediul în care locuiește, i-a dat o formă și o cadență, iar istoria a trecut peste aceste ținuturi îmbogățindu-le cu arhitectură inedită și multă culoare.

Delft este orașul în care principele Wilhelm de Orania, făuritorul Țărilor de Jos, și-a mutat reședința în 1572 și a fost înmormântat la scurt timp tot aici. Supranumit capitală a porțelanului olandez, Delft este un orașel din sud-vestul Olandei, cu o populație de aproximativ 100.000 de locuitori, ce datează încă din secolul al XIII-lea și pare neschimbat, măturie fiindu-i edificiile conservate atât de bine, în ciuda războaielor, a revoltelor și a incendiilor care au cuprins orașul de-a lungul istoriei.

Pe lângă celebrul său bleu al ceramicii și al porțelanului antic, clasic sau modern, Delft cuprinde în paletă și alte culori, cum ar fi albul, verdele, galbenul, negrul, roșul-cărămiziu sau policromia farfuriilor, a zidurilor și a faianței. Este un oraș pestrîț cu multe canale și podețe, scuaruri și fațade frumoase, magazine de artizanat care îți iau ochii și îi învâluie în strălucire. Centrul cuprinde mai multe monumente impozante: **Biserica Nouă**, construită în 1381, cu un turn de aproape 109 metri și 16 ferestre cu vitralii, este și necropola casei regale. Vizavi, în **Piața Markt**, se află **clădirea primăriei** (1618-1620), un exemplu al stilului renascentist olandez, care a fost ridicată în jurul unui turn din secolul al XIII-lea, o fostă închisoare. Îndepărtându-ne, spre Cimitirul Duhului Sfânt, găsim cea mai veche biserică din Delft, construită în 1240. Interiorul **Bisericii Vechi** a fost restaurat în 1548 și are 27 de vitralii deosebite. Aici își dorm somnul de veci mai multe personalități ale locului, printre care și faimosul pictor Johannes Vermeer, unul dintre cei mai cunoscuți reprezentanți ai stilului baroc și autorul tabloului *Fata cu cerceș de perle* (1665). **Sf. Agatha** a fost cea mai mare mănăstire din

interiorul cetății medievale a Delftului. Din secolul al XVI-lea clădirea mănăstirii a fost reorganizată, o parte a acesteia devenind rezidență regală, loc în care a și fost omorât prințul de Orania în 1584. Astăzi la **Prinsenhof** a fost amenajat muzeul municipal de pictură.

Centrul de Știință face parte din **Universitatea Tehnică** din Delft și este găzduit într-o clădire din 1911. Vizitatorii pot încerca aici diverse modele experimentale care aparțin domeniului de cercetare al universității. Ajungând la **Fabrica Regală de ceramică** înființată în 1651, aflăm că este ultima rămasă din secolul al XVII-lea. Ceramica de aici este încă pictată în întregime manual. Procesul tehnologic poate fi urmărit, dar și întreaga colecție de suveniruri. Printre instituțiile culturale ale orașului, este de remarcat **Muzeul de Stat de Arme**, aici se găsește o colecție neprețuită de arme vechi. Călătorii ajunși în Delft vor avea ocazia unică de a vedea exponate de valoare. O altă atracție a orașului este **Poarta de Est, Oostpoort**, construită în jurul lui 1400, singura care a mai rămas din vechile ziduri ale cetății.

Există multe proverbe despre toleranța și politețea locuitorilor acestui oraș. În Delft, ca nicăieri în lume, există mulți apărători ai animalelor. Turiștii care se plimbă prin oraș cu haine de blană sau de piele naturală pot provoca populației autohtone reacții negative, de dispreț. Chiar dacă localnicilor din Delft le place să se relaxeze sau să se distreze, în restaurantele locale nu se dansează. Pe de altă parte olandezii din această regiune, dar nu numai, sunt primitivi, tratând turiștii ca pe niște oaspeți ai

caselor lor, mereu zâmbitori și dispuși întotdeauna să ajute. Sâmbăta este considerată zi de piață, toată lumea din mediul urban merge la piață să cumpere pește proaspăt, brânză, legume și fructe. Fermierii și pescarii se adună aici din împrejurimi, astfel încât diversitatea produselor este foarte mare. În afară de brânză olandeză, heringul este de asemenea considerat un produs popular și oamenii din Delft îl pot mânca în fiecare zi. Bucătăria națională se distinge prin simplitate, ea poate fi denumită și rurală, așa cum am putea spune și despre cea românească, de altfel. Principalele feluri de mâncare conțin pește și legume.

Mijlocul de transport cel mai popular din Delft și în întreaga țară este bicicleta. Florile sunt ieftine și de o diversitate rar întâlnită, cunoscute fiind tradiționalele lalele. Peste tot în Olanda putem vedea imagini ale morilor de vânt, spectaculos conservate și întreținute, unele dintre acestea depășind cu ușurință jumătate de mileniu, dar locuibile încă, precum și vestii saboți de lemn, găsiți astăzi de la dimensiunea unui suvenir de buzunar și până la a unei bărcuțe.

Dacă în Târgu-Jiu se înalță Coloana Infinitului, pentru Paris reprezentativ este Turnul Eiffel, Atomul este simbol al Bruxelles-ului, New-York-ul are binecunoscuta Statuie a Libertății, la intrarea în Delft vom găsi o inimă de sticlă albastră, ce simbolizează ceramica autohtonă. Aceasta arată că Delft este un oraș modern, într-o armură veche, dar strălucitoare.

TATIANA SCURTU-MUNTEANU

Lăudabil, dar cutremurător

În luna mai 2013 la Viena au fost desfășurate mai multe acțiuni legate de cultura și arta românească, printre care amintim acțiunea desfășurată la Ambasada României din Viena, „Conferința Unifero” și serbarea „Ziua Europei” la Poarta Maramureșeană.

Printre multele persoane din diferite țări sosite special la Viena pentru aceste zile dedicate culturii românești, dintre care mulți artiști din România, care au susținut programul muzical la aceste festivități s-a numărat și micuța domnișoară cu chitara și anume **Ioana**, o domnișoară care a încântat publicul cu Imnul României dar și cu cântecul interpretat la Poarta Maramureșeană „Avem o țară de vânzare”.

Deși era frig și ploua, cei veniți la această sărbătoare au rămas impresionați de acest cântec neuzit până atunci în Austria și totodată de felul cum l-a interpretat Ioana. De-abia atunci mulți și-au dat seama de ce se numește „fetița revoluționară”. De ce revoluționară? Pentru că Ioana și-a petrecut copilăria într-o regiune din România cu o frumusețe naturală deosebită, cu apă și aer curat, iar astăzi... gaze și natură distrusă, iar tot ceea ce poate ea să facă împotriva acestor decizii îngrijorătoare pentru toți românii este să strige, să lupte prin cântec pentru trezirea națională. Cei prezenți au fost impresionați și de bărbatul cu barba puțin căruntă și rasă în stil modern, care deși ploua și era frig nu rata să filmeze și să facă fotografii cu tot ceea ce se petrecea în ziua de 11 mai. Fiind în ochii publicului din cauza mișcării făcute prin ploaia care deja îl udase binișor, fiecare îl putea descoperii că este tatăl Ioanei și anume Mihai Bărbuliceanu. Filma și făcea fotografii fără să simtă ploaia și frigul, făcea totul cu multă dragoste și afecțiune pentru fiica lui, fericit și mândru de ea, mai ales că împlinea 13 ani în aceea zi, era la Viena și toți cei prezenți îi cântam „La mulți ani”. A trecut frigul și ploaia, au plecat de la Viena, a venit vara, Mihai și Ioana au mers mai departe, desfășurând acțiuni, participând la diferite festivaluri, emisiuni de radio și televiziune impresionând publicul de pretutindeni.

Dar cei mai impresionați și chiar șocați au fost cei care au avut posibilitatea să participe la lansarea unui film extraordinar, un film lăudabil dar cutremurător, film prezentat la Festivalul Internațional de Film Ecologist „Ecofest” la Băile Felix, Festival

concurs care s-a desfășurat în perioada 26-30 septembrie 2013. La concurs au participat filme produse în Suedia, Franța, Germania, Oman, Croația, Italia, Australia, SUA, Turcia și România.

Filmul este un manifest al locuitorilor din Costinești, împotriva exploatării gazelor de șist în zonă. Pe de o parte, mesajul este simplu: fracturarea hidrolică pune în pericol resursele din Dobrogea, rezervele de apă potabilă, viitorul copiilor. Pe de altă parte, pelicula sugerează că în spatele companiei care dorește exploatarea resurselor naturale se află oameni de afaceri, care ar face orice pentru profit și nu se gândesc la urmări, nu se gândesc la populație, natură și sănătate.

O replică memorabilă din film: „**de ce vrei să ne otrăvești? de ce ai venit peste noi? plecați acasă la voi!**”

Filmul se numește, „**Dobrogea, dragostea mea și blestemul de pe Wall Street**”, produs în studiourile Dobrogea TV de Mihai Bărbuliceanu.

Acest film a primit Marele Premiu la Festivalul Internațional de Film Ecologist „Ecofest” de la Băile Felix, dar și premiul pentru originalitate.

Analistul politic Cozmin Gușă, prezent la festival, a fost impresionat de acest film: „Filmul domnului Bărbuliceanu m-a impresionat foarte mult, e o cauză pentru care merită să luptăm”.

„Ecofest” a fost organizat de Inițiativa Ecologistă Europeană, ProFamilia și Primăria Sânmartin, în parteneriat cu Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice, Autoritatea Națională pentru Turism și Centrul Național al Cinematografiei, reprezentat de binecunoscutul regizor Cornel Diaconu, producătorul general al festivalului.

Stând de vorbă cu domnul Mihai Bărbuliceanu ne împărtășește din emoțiile petrecute la Festivalul Concurs: „marea mea bucurie nu a fost doar premiul, a fost și acel moment când i-am văzut pe toți cei prezenți la concurs inclusiv juriul, impresionați de acest film, care de fapt e o realitate. Am văzut foarte emoționat și publicul prezent la cinematograful din Băile Felix unde s-a derulat acest film, la propunerea venită din partea Domnului Lucian Popus, primar al comunei Sânmartin”.

Mihai Bărbuliceanu & Ioana Bărbuliceanu, câștigătorii locului I al Festivalului de film Eco din Băile Felix „Dobrogea dragostea mea”

Primarul Popus a propus ca acest film să fie multiplicat pe DVD în 12 000 de exemplare și pe urmă aceste DVD-uri să fie distribuite la fiecare casă din localitățile Sânmartin, Băile Felix, Băile 1 Mai etc. Totodată, a propus informarea oamenilor despre pericolul gazelor de șist și în același timp a dispus convocarea Consiliului Local pentru aprobarea referendumului referitor la interzicerea exploatării hidrocarburilor din zona localității Băile Felix, localitățile amintite și împrejurimile lor.

Domnul Bărbuliceanu ne declară că este alături de toți cei care își apară bunurile țării, bogăția și natura, este alături de cei care luptă cu tărie pentru stoparea proiectului de la Roșia Montana.

Așadar, semnul de trezire pentru toți românii a fost dat, într-un film realizat de această echipă formată din:

Scenariu: Mihai Bărbuliceanu, Regie/montaj/sunet: Alin Stănescu, Voce/chitară: Ioana Bărbuliceanu și televiziunea Dobrogea TV.

Noi nu avem decât să le spunem „Felicitări”!

Cu siguranță toți cei care prin venele lor curge sânge românesc și mai ales tinerii nu trăiesc cu indiferență și, oriunde s-ar afla, sunt alături de frații lor.

Protestele nu încetează, ci din contră cresc la număr, la fel cum și la Viena în duminica de 6 octombrie 2013, aproximativ 150-200 de persoane vor ieși în stradă pentru stoparea proiectului **Roșia Montana**.

Acestea sunt timpurile în care trăim, unii au puterea în propriile mâini, alții se zbat pentru creșterea enormă a sumelor de euro și dolari în conturile proprii bancare, fără să se gândească la consecințe și la concetățenii lor.

IOAN GODJA
Austria

Starea prozei

BULGĂRELE DE AUR

Prin geamul trist pătrundea o lumină slabă care accentua starea de boală din jur. Trei suflete triste și aproape adormite, întregau aspectul greoi al camerei.

– Eram gravidă, se auzi deodată în tăcerea profundă.

– Oh, iar începe, murmură o voce abia auzită dintr-un ungher.

– Eram gravidă cu al treilea copil și-mi doream tare mult să am o fetiță, că de băieți eram sătulă. Într-o noapte am avut un vis care m-a tulburat, mai apoi mi-a arătat calea pe care o aveam de urmat și destinul tragic ce mă aștepta.

– Oh, iar începe, murmura abia deslușit vocea din cealaltă parte a camerei.

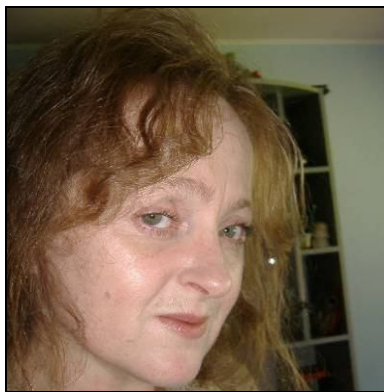
– Vă deranjez dacă povestesc?

– Nu, doamnă Viorica, am spus eu, mie-mi place foarte mult cum povestești și-apoi zile astea sunt destul de lungi, mâine eu plec și, Dumnezeu știe dacă ne vom mai întâlni vreodată.

Eram în spital de două zile. Avusesem o cădere bruscă de calciu și făcusem o criză de spasmofilie. Am mers la urgență și m-au internat într-un salon mare, împreună cu două femei în vârstă, una de 54 de ani și alta de 73 de ani. Doamna Viorica era cea de 73 de ani, avea patul aproape de al meu și sforăia foarte tare, dar pe mine nu mă deranja. Eram obișnuită cu zgomotele din timpul zilei (sunt profesoară și zgomotul dintr-o școală, mai ales în timpul pauzelor, este imposibil de egalat) și din timpul nopții (am o fetiță de 7 ani care, în primii 5 ani de viață, m-a ținut trează multe nopți). Pe doamna cealaltă de salon o deranja mult și era cam ciudată.

Doamna Viorica avea un talent înăscut la povești. Câte erau reale, cât erau fabulații, numai Dumnezeu știe. Adevărul e că știa multe, povestea multe, îmi plăcea s-o ascult și m-a făcut să înțeleg că a dus o viață tare grea în primii ei ani de căsnicie și chiar mai târziu, când s-a îmbolnăvit datorită condițiilor grele de muncă.

– Într-o noapte am avut un vis tare ciudat care m-a pus pe gânduri. Eram desculță și stăteam cu picioarele în apa Bistriței împreună cu badea Gheorghe, cel de-al doilea bărbat al mamei mele, căruia eu nu-i ziceam

tată, ci bade. Așa mă învățase mama și badea Gheorghe era un om tare bun și nu avea pretenții de tată. Cum stăteam eu așa, m-am aplecat ușor să-mi înmoi mâinile în apă și am zărit o lingură și o furculiță de aur. Le-am scos din apă, i le-am arătat lui badea Gheorghe și i-am spus că astea-s de la biserica părintelui Matei, numai acolo erau obiecte de aur. Badea Gheorghe m-a lăsat să le duc părintelui care avea biserica pe locul unde astăzi se află supermarketul Unicarm din Vatra Dornei. Părintele Matei a păstrat lingura, iar furculița a rupt-o în două. N-am luat în considerare visul decât mult mai târziu.

Vă spuneam că eram gravidă când am avut visul. Aveam o burtă foarte mare. Doctorii îmi spuneau că am gemeni, dar la naștere s-a dovedit că aveam doi saci vitelini: într-unul era o fetiță, iar celălalt era plin cu lichid. Așadar, am născut pe 13 decembrie 1968 o fetiță.

Maternitatea de atunci, în urmă cu 44 de ani, era aici, pe locul în care se află acum spitalul. Într-o zi a venit la mine fratele meu. O asistentă l-a văzut că stă de vorbă cu mine și m-a întrebat:

– Cine este acel bărbat? De unde îl cunoști?

– E fratele meu, am răspuns.

– Daaa!!!, s-a mirat ea. Atunci am să-ți fiu cumnată, că eu mă aflu în legătură cu el. Să dai la mine fetița să ți-o hrănesc bine și de Crăciun ai să fii acasă.

Eu, na, ce să zic!? Ca femeia lăuză, bucuroasă să fiu ajutată. Las fetița mea cu toată încrederea pe mâna ei. Fată tânără, deșteaptă, las' că-mi hrănește bine fetița, mă ajută – gândeam eu. Hei, de Crăciun voi fi acasă cu fetița mea! Ce bucuroasă eram! O alăptam din trei în trei ore, până la miezul nopții, pentru că la trei noaptea, asistentele hrăneau copiii cu glucoză.

Dimineața, după ce mi-au adus-o, fetița era galbenă și moale ca o lumânare de ceară. Toată ziua n-a putut mânca și când m-am plâns, asistenta a zis:

– Ei, lasă, că toți copiii fac icter. De asta-i așa galbenă. Își revine într-o zi, două. Și eu am crezut asta, ca o mamă ce crede că-i a fi bine copilului bolnav.

Spre seară, o vede o moașă și-mi spune direct în față:

– Femeie, de unde ești?

– Din Argheșu.

– Ai un telefon la tine-n sat?

– Am la serviciu...

– Sună acolo, cheamă pe bărbatul tău și trimite-l la preotul vostru din sat ca să vină să-ți boteze fetița, că la noapte-ți moare.

La vorbele ei am încremenit, mi s-a făcut negru în fața ochilor și pentru câteva clipe n-am mai știut ce-i cu mine. Dar Dumnezeu mi-a dat putere și-am făcut cum m-a învățat moașa. A venit preotul, mi-a botezat copila și m-am liniștit. M-am rugat la Dumnezeu să nu mi-o ia și, într-un târziu, am adormit.

În timpul nopții, pe la trei, m-am trezit brusc. Dincolo de geam, un bulgăre de lumină ca de aur se mișca în dreapta și-n stânga, de parcă ar fi vrut să deschidă geamul și să intre. Am trezit femeile din salon, le-am arătat bulgărele de aur, dar ele nu vedeau nimic.

– Poate ai visat, îmi spunea una.

– N-am visat, uite-l acolo. Ce, voi nu vedeți?!

– E o nălucire a ta, zicea alta. Eu nu văd nimic!

Eu mă agitam toată, voiam să merg la geam, să ridic mânerul și să-i dau drumul în salon, dar picioarele-mi erau de plumb. Nu puteam face nicio mișcare, iar bulgărele de aur se zbătea să intre și numai eu îl vedeam, numai eu...

A trecut noaptea. Fetița mea murise la ora trei, eu încă nu știam, dar când a plecat din corp, sufletelul ei mi s-a arătat la geam ca un bulgăre de aur care m-a înștiințat de asta și a venit să mă vadă pentru ultima dată.

Dimineața, toate femeile și-au primit copiii la sân, dar eu, nu. Am întrebat doctorul și mi-a spus că fetița mea nu se simte bine acum, dar mi-o vor da mai târziu. Din cadrul ușii salonului, o asistentă îmi spune:

– Cheamă-ți bărbatul să vină să →

ANIȘOARA VLEJU

Armonie de toamnă

E o zi ploioasă de toamnă... rece chiar, de „nici câinele să nu-l scoți afară”...și, totuși, mă simt în formă maximă!

M-am trezit la ora 6,00, eu, care sunt mama somnoroșilor. Vezi ce poate face un CPAP (un aparat de presiune pozitivă continuă a căilor respiratorii) și o mască nazală? O bună oxigenare a creierului și un somn odihnitor îți asigură... zâmbetul matinal! Of, de-aș putea să le spun tuturor celor care sforăie... sau celor care nu pot dormi lângă... sforăitori... cât de simplu poate fi!

Am început școala și sunt nesperat de încântată. Bobocii de-a IX-a sunt drăguți, cuminiți și interesați de școală. Cei de-a X-a sunt... favoriții mei! Pe cei de-a XI-a, i-am preluat, și mă străduiesc să-i cunosc. Anul ăsta... nu dau Bacul! Cancelaria e plină de figuri noi. Generațiile se schimbă... de parcă an de an am alt loc de muncă. Mereu trebuie să înveți să te adaptezi, să relaționezi cu o diversitate de mentalități și caractere.

„Aștept ora de mâine, să ne revedem!” mi-a scris pe facebook un elev. El e „asistentul meu”! Deși pentru unii e un elev turbulent, prin spiritul lui de glumă, eu l-am considerat mereu o fire foarte sensibilă. Mai de joacă, mai în serios, m-a ajutat de multe ori la redactarea schemei lecției pe tablă (a fost singurul care a sesizat că, la înălțimea mea, tabla e prea sus postată, că după ora 13, brațele îmi erau, uneori, obosite... că strănutam des... de la praful de cretă...). Azi a fost cuminte, atent, cooperant... semn că se maturizează.

Pentru mine, schimbările de directori, în școala mea și în celelalte școli din județ, au fost prilej de bucurie. Așa mi-am redobândit unele prietene, prea ocupate până acum cu funcțiile lor. Atmosfera din școală s-a mai detensionat. Unele din fostele mele eleve ori studențe au fost promovate. Unele colegi de liceu, de asemenea. E și aceasta o experiență interesantă.

Pe net, un coleg se plânga că e dezamăgit de... falși prieteni. „Eheee! Îmi venea să-i zic... asta e o pâine pe care am mâncat-o și eu... vine odată cu funcția... la pachet! Dar toate trec... și bune, și rele. Important e să nu-ți pierzi încrederea în tine și în Dumnezeu!”

Am descoperit, în timp, oameni de o frumusețe sufletească extraordinară. De ce să suferi și să bocești după oameni cu care nu te potrivești? Suntem milioane pe planetă... Trebuie doar să învățăm să mergem... doar înainte... niciodată cu privirea plecată ori înapoi. Ce am lăsat în urmă, dus e, pentru totdeauna. Viața ne cerne unii pe lângă alții și ne învață să ne însoțim, în mod fericit, ori să ne căutăm fiecare calea. Totul e în mișcare!

Pot spune, cu mâna pe inimă, că am un sentiment de fericire, de împlinire, izvorât din convingerea că D-zeu lucrează în viața noastră, când I ne încredințăm. Nu frecventez, din păcate sau din fericire, nicio biserică. Am învățat să cred și să-mi accept clipele de îndoială sau de tăgadă, alături de Arghezi, ori mi-am întărit rugăciunea, cu Vasile Voiculescu. O să ziceți că... fabulez. Devenim... ceea ce lucrăm. Alegem să lucrăm, dacă se poate, ceva ce ne reprezintă.

De mai bine de 20 de ani asta predau... Nu e rutina! E o adâncire a sen-surilor, în timp. E o modelare conti-nuă... a mea și a celor din fața mea. Fiecare generație vede altfel lumea. Fiecare clasă la care predau vede alt-fel un text. Fiecare elev are ceva de spus... de acceptare și sporire a sen-sului ori de negare și reinterpretare.

Am o profesie... provocatoare! Poa-te tocmai de aceea, în final, am ales... tot un dascăl, și în plan personal (pentru că avem ce vorbi!).

Deosebiriile profesionale sunt interesante, pentru unii, în tinerețe. Cele de salarizare... mereu! A te regăsi sau completa, cu succes, și profesional... e o cheie, valabilă încă, în reușita unei relații (acum chiar acuz firmele care nu permit colegilor din branșă să aibă și relații... personale). Cum se poate bucura partenerul meu de reușita unui elev de-al meu la olimpiadă... dacă

pe mine nu m-a interesat... bilanțul lui contabil, la final de lună...sau mai știu eu ce? Ceea ce nu înțelegi, nu te preocupă... nu te poate apropia. E ca și cum ai fi silit să duci mereu două vieți... cea de la job și cea de acasă!

Gata cu teoria! E seară. Și ce dacă plouă? „Cineva” a venit și pe ploaie, de la dentist, într-o scurtă vizită. În fața balconului, mi-a plantat, acum câteva zile, gard viu, veșnic verde, pentru ca toamna să nu mă întristeze așa de amarnic. Îl cercetează, cu ochi de veveriță, să vadă dacă-i merge bine. Îl privesc, din spatele perdelei, cu inima ca o ciută speriată... Omul acesta chiar mi-a adus bucurie în suflet! Mă tem... de mine!

...E toamnă. E seară. Și ce dacă plouă?

CORINA-LUCIA COSTEA

BULGĂRELE DE AUR

→facă certificatul fetei. Bucuroasă, am trimis vorbă acasă. Eram sigură că fe-tița își revenea și urma să plecăm acasă.

Bărbatul meu a venit. Îl așteptam în capul scării, îl vedeam cum urcă încet, ca un om necăjit și foarte trist. Puțin mai avea și ajungea la mine, când o infirmieră îi zise:

– Dumneata ești domnul Imrescu?

– Da, răspuse el, urcând scările.

– Să vii să-ți iei copilul de la morgă și să-i faci certificatul de deces.

Am înmărmurit. Mi s-a încețoșat în față și... n-am mai știut nimic.

La o săptămână am plecat acasă. Fetița mea era deja îngropată de câteva zile, am mers încet la cimitir, am plâns și, când să plec acasă, un bulgă-re de aur mi s-a apropiat de față. Am simțit o mângâiere de gheață și atunci mi-am amintit despre bulgărele de aur pe care nu l-am putut primi la piept atunci când a plecat din trupul fetei mele. Și tot atunci am înțeles semnificația visului: lingurița pe care părințele Matei o păstrase era trupul fetei mele pe care îl îngropase în cimitir.

În salon era liniște. Nu am știut nicio clipă dacă femeia cea mofuroasă ce era cu noi în salon ascultase povestea doamnei Viorica sau nu. Ea și-a încheiat povestea și a tăcut. După un timp, un sforăit ușor se auzea dinspre patul ei. Povestea ei m-a tulburat, de parcă aș fi trăit-o chiar eu și n-am putut rosti la final niciun cuvânt. Nici ea nu a pus vreo întrebare... pur și simplu a vorbit, a vorbit pentru a-și liniști sufletul ei bătrân și îndurerat...

Colibri

Locatar de mai mult timp într-un București șantier al veșnicelor reînnoiri, inginerului Ion Zare îi plăcea să călătorească cu tramvaiul. Asta pentru că traseele cunoscute îi ofereau prilejul de a se întâlni cu locurile vechi, familiare, permanent amenințate cu demolările. În vechile clădiri și pe străzile lor înguste și întortocheate întotdeauna căuta el poezia marelui oraș. Ceea ce apărea nou și uniformizat îl plictisea peste măsură. Așa că, spre amurgul acelei zile caniculare, se postează cu micuțul său geamantan de călătorie în stația cea mai apropiată, denumită, nu se știe de ce, Dr. Grozovici. Cine fusese acesta și ce făcuse în zilele care i-au fost date, nu-l interesaseră până atunci. Probabil că era unul dintre îngrijitorii sănătății bătrânilor ctitori ai orașului vechi, care îl interesa, sau al celei a constructorilor prea grăbiți ai orașului nou, aglomerat, care nu-i spunea încă nimic. La acea oră erau puțini călători care așteptau. Autobuzele moderne, maxi-taxi-urile îi ademeneau pe oamenii eficienți câteva sute de metri mai sus, pe bulevard. El privește lung cele două linii lucitoare, îngropate în caldarâm. Din acesta, părea că se ridicau încă, valuri, valuri de căldură.

Între timp, atenția îi este captată de o femeie înaltă, brunetă, suplă, una din acele frumuseți tipice sudului, care necesită doar puțină atenție ca să se facă remarcate. Pe el îl atrage la început părul negru, ondulat, rostogolindu-se bogat peste tresăltările nervoase ale unei rochii mov, ușoare. Mai apoi îl surprind trăsăturile regulate ale feței, libere, pure, neumbrite de niciun artificiu de fard. Ea remarcă plăcerea pe care o trezește simpla-i apariție, evident, grăbită, pe fața destinsă a omului banal, cu geamantanul său mic de mână, dar se prefăce că nu observă.

Când a venit tramvaiul, el o urmează vrăjit. Ea caută cu febrilitate în geanta mică, de culoarea rochiei, un bilet. Îl compoazează grațios și-i aruncă o privire superioară, poate, de dispreț, omului care o urmărea, naiv-provocator, cu privirea. Acesta se întristează. Îl pălește în creștet acea senzație de inhibiție pe care o simțea mereu când un obstacol oarecare i se

punea în cale. Chiar dacă acesta făcea parte din jocul nevinovat al dragostei. Îi vine în ajutor, din amintire, chipul blând al nevastei sale. Micuță, ascultătoare și la fel ca el, tristă. În ultimul timp, îl enervase că își tăiase părul scurt. El îi repetase de atâtea ori că îi plăcea să o vadă cu părul lung, pentru el semnul imbatabil al seducției feminine, dar nu-l luase în seamă. Ea îl considera, însă, un diletant în ale dragostei. I-o spusese de mai multe ori. Ca urmare a uneia din acele glume nevinovate, care pe inginer îl răniseră destul, ca o răzbunare puerilă, el o poreclise Colibri. Ea nu se supăraseră. Și așa o striga mereu. Poate ca un semn al neputinței lor de a fi fericiți, dar nici de a se putea despărți...

Când o cunoscuse, arăta altfel: micuță, brună, cu părul lung, unduitor, lăsat liber pe spate. Fața mărunțică, cu trăsături fine, care, uneori se înăspreau, după cum băteau vânturile. Când el îi aducea cu vorbele lui ploi calde pentru suflet, vedea cum frumusețea ei înfloreau...

Plecarea asta de acum era pentru amândoi necesară. Despărțirea oricât de scurtă, putea să însemne, totuși, o renaștere a dragostei. La întoarcerea lui, vor fi amândoi mai buni, mai înțelegători, mai toleranți unul cu celălalt.

Gândurile i se-nvălmășesc în zgomotul de fierărie al tramvaiului. Ca să i se limpezească, privește afară. Tocmai sunt pe Bulevardul Ilie Pintilie. În stânga apare Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie”, iar în dreapta Cinematograful „Volga”, unul din spațiile de început ale iubirii lor. În stația Roma se urcă singurul călător care îi atrage atenția. Bucuros că nu a așteptat mult, privește de la înălțimea staturii impunătoare rarii călători, întârzie puțin asupra chipului deconcertat al lui Zare și se așează, în sfârșit, chiar în fața lui. Deschide o revistă „Fotbal”, care avea pe copertă poza enormă a unui portar care se înălțase după mingea peste un buchet de jucători. Lui Zare îi părea că însuși capul omului, cu părul roșcat, rar și obrazii bucălați, cu pilozități aspre, țâșnea, la fel ca acel balon de după paravanul revistei. O enormă mulțumire de sine îi trezește acelui om lectura gazetei sportive. Se simte la fel de tânăr ca vedetele îndrăgite, la fel de victorios, la fel de falnic. Pentru puțin timp, însă. Oboseala îl

biruie. Pesemne lucrase în schimb prelungit și de-abia scăpat de program își luase lectura preferată, unde voia să evadeze cu toată ființa. Dar, în trepidațiile drumului, omul aluneca în somn. Revista îi cade. Ochii se ascundeau resemnați sub greutatea pleoapelor. Din toată poza de imensă trufie a începutului ocupării spațiului comod, în tramvai, rămăsese doar jalnica priveliște a organismului tracasat, prăbușindu-se brutal în repausul nivelator.

Orele 21. Soarele n-a apus încă. Incendiază orașul dincolo de Bulevardul Ana Ipătescu. Tramvaiul ocolește pe strada Sevastopol. Aici, casele vechi sunt încă în picioare. Pe ziduri, copiii scriseră, bucuroși că se puteau exprima: „Când ne ducem la școală noi ne jucăm...” Sau mai încolo: „Eu practic gimnastica”. Strada Gheorghe Duca. Ion Zare coboară. Privește ceasul. Mai avea puțin timp. Bilet își cumpărase dinainte de la Agenția de Voiaj. Firmele începuseră să se aprindă.

La restaurantul gării era lume multă. Miros grețos de bere și mici. Renunță să mai intre. În față, la „Informații”, se interesează de trenul lui:

– A plecat acum cinci minute.

– Eu întrebam de cel de la 21:35.

– Acela. Dar și-a schimbat ora. A plecat la 21:25.

– Cum? Imposibil. Cu trenul ăsta călătoresc de ani de zile.

– Numai că în ultimele două săptămâni sigur n-ați călătorit.

– Asta e adevărat.

– Ei, tocmai de atunci și-a schimbat ora...

– Dar cum își permit? De ce nu suntem anunțați?

– Vedeți la linia opt. Poate n-a plecat încă.

Ion Zare aleargă. Se izbește de trecătorii contrariați. Aceștia se dau la o parte. La linia opt, mai licăreau încă literele pe tabelul electronic: „Tren →

GEO CONSTANTINESCU

accelerat 242 Baia Mare. Plecarea, 21, 25". Străjuite din loc în loc de semnale luminoase, cele două linii șerpuiau dincolo de negurile care se lăsau ca niște aripi obosite în calea fugii lui deznădăjduite. Nu-și explica ce anume îl mai purta în această alergare absurdă după un tren ce nu-l mai așteptase. Un tren care îl scosese din inerție. Din rutina zilnică. Din înșelăciunea față de sine însuși și cu care se tot amăgea.

Se întoarce deconcertat. Avea umerii căzuți și obrații puhavi. Senzație de incertitudine. Niciodată nu i se întâmplase să rateze plecarea în vreuna din banalele-i delegații în orașul minier B. Cu munții lui, cu aerul tare, cu lumea-i aspră și rece, care avea față de oricine apăsătoare cu vreo problemă de la Centrală, un respect copleșitor. Apoi mai era și secretara voinică a directorului care-i pregătea patul cald din camera de oaspeți, cu șemineul arzând, unde trosneau tihnit și patriarhal butucii de brad, cu miros de rășină. Atunci când el voia, rămăneau împreună până dimineața. Probabil că în nobila ei misiune se oferea cu același sentiment al datoriei și celorlalți reprezentanți de la centru, care se opreau pentru câteva clipe la mina lor. Dar el nu era preocupat de astfel de amănunte. Lua totul ca pe ceva firesc. Un soi de putere care nu era a lui, dar care îl măgulise și-l dezumanizase, încet, încet.

Acum, un resort străin ființei sale l-a ținut în fața ghișeului de amânare a călătoriei. Nu așteaptă prea mult. Primește viza și se strecoară printre farurile orbitoare, spre stația de tramvai. Sosește un „34”, urcă, se așază parcă fără vlagă pe un scaun. Părea un intrus în spațiul pe care trebuise să-l părăsească pentru un timp. Pentru care se pregătise psihologic îndelung, cu tot arsenalul de sentimente și visuri, cu scenariul său de minciuni pioase, menit să-i asigure o evadare cât mai plăcută. Părea un hoț deconspirat înainte de a realiza spargerea vieții sale. Dar se complăce resemnat în postura de călător anonim, într-un spațiu care nu-i mai aparținea de fapt.

Deschide ușa apartamentului. Ușa tapetată, după dorința ei, a lui Colibri. Spunea că nu voia să mai audă zgomotele lumii de afară. Era dorința ei de a se izola de lume. De a trăi numai în spațiul intimității, al dragostei lor. Pentru ea, căminul lor cu căldura lui îi erau suficiente.

Bărbatul aștepta ca de undeva, din vreun cotlon riguros aranjat de mâna ei să apară întrebători ochii aceia negri și neliniștiți și să-l caute întrebători. Avea ochi minunați femeia lui. Ion Zare se simte mai îndrăgostit de ei ca oricând. La gândul întâlnirii cu ei, răul care pusese stăpânire pe el se risipește. Sângele își reîncepe pulsația prin artere. Nedelicat, tușește ca să-și facă simțită prezența. Dar ecourile se sparg nesfârșite. Colibri nu apare. Ca un apucat, el o caută peste tot. În dormitor, în sufrageria largă, în bucătărie, în baie, în cămară. Totul era în ordinea obișnuită, dar fără cea care-i dădea viață. Părea o plecare a ei premeditată, riguros cumpănită. Nu lăsase nicio urmă de întoarcere grabnică. Ion Zare se cutremură. Simte cum îl cuprinde disperarea. În spațiul unde totul era cald, sigur, riguros, geometric, etern. Pereții grei, căptușiți de mobilele lustruite și îngrijite păreau acum că-și pierd echilibrul stabil. Păreau că se prăbușesc peste el. Cu gura largă, ca un pește, soarbe aerul tot mai împuținat. Îl înecă un hohot de plâns. Singura șansă era ușa întredeschisă prin care fuge nebun. Aleargă în noapte. Printre trecătorii uimiți, printre mașinile ce-și scârțâiau la trecerea lui frânele stridente. Nu aude reproșurile, suduielile șoferilor intrigați de goana acelui sinucigaș inconștient. El însuși aștepta dintr-o clipă în alta să se prăbușească în mijlocul vacarmului. Dar, câteodată, nici acest lucru nu e cu putință.

Ajuns în parc, pare că se mai liniștește. Era o noapte caldă. Aleile se lăsau presărate de lumina lunii. Balta clară. Arbuștii ornamentali, sunându-și frunzele. Iarba înaltă, veștedă. Broaștele își înălțau către stele sufletul lor urât.

Orașul rămăsese departe cu genele lui dureroase, de fum. Zgomotele nu mai răzbăteau până aici. Ion Zare își aude doar bătăile inimii. Dintr-odată calme, cu regularitatea unui ceasornic.

Îi revin în minte timpurile vechi. Ieșiseră la muncă patriotică. Clădeau cu brațele lor frumusețea acestui parc pe terenurile mlăștinoase ale Colentinei. Tineri cu speranțe noi și dorințe nesfârșite de dragoste. Aici se cunoscuseră. Aici o văzuse pentru prima dată și se îndrăgostise de ea. În clipa aceea el a știut că nu se vor mai

despărți.

S-au căsătorit imediat. Cu dibăcia ei și perseverența lui și-au înjghebat căminul. Apoi a urmat munca lui la Centrală, funcțiile de răspundere. A promovat treaptă cu treaptă. Uneori simțea că muncind prea mult în acest scop pierdea din timpul lor, din timpul dragostei. Colibri se bucura pentru el, dar singurătatea o făcea din ce în ce mai urșuză. Dar Ion Zare nu făcea nimic s-o scoată din această stare. Venea obosit, căuta odihna, își vărsa, uneori, focul chiar pe ea. Colibri îl consola cum putea. Apoi a renunțat și la aceasta. E posibil ca tocmai acum să se fi săturat de o astfel de viață și să-l părăsească pentru totdeauna? Gândurile negre au reînceput să-l cuprindă.

Peste baltă se adunau norii. Luna mai putea trimite doar câteva raze. Broaștele își sfășiau lugubru gâtleurile lor negre, de noroi. O să plouă, constată mâhnit. Din nou apare ceva care să-i sfarme arhitectura gândurilor.

La lumina unui fulger, trei siluete se profilează amenințător. Ion Zare nu mai are timp. Se prăbușește sub lovitura necruțătoare a unui pumn în stomac. Încearcă să se ridice, dar un picior în bărbie îl proiectează pe spate. Se izbește cu ceafa de pământ. O durere ascuțită îl face să urle. Deși ametețit, îl apucă strâns pe unul dintre agresori de haină. Acesta îl lovește cu ceva dur peste mâini. După ce îi înșfacă portofelul, indivizii pleacă. Ion Zare se ridică, cu greu, în patru labe. Poziția lui cea mai umilitoare. Bâiguie aproape fericit:

– Vă mulțumesc...

– Bă, vezi că nenorocitul ăsta ne miștocărește.

– Las, că-i iau eu piuitul.

Un bombeu de pantof în coaste îl face să geamă. Mai simte câteva lovituri a lehamite sunând înfundat în trupu-i devenit ca o rană și apoi aude ca prin vis.

– Lasă-l, bă, că ne-apucă ploaia. Nu vezi că nu mai mișcă?

Picături mari se lipeau pe oglinda neagră a apei.

Din praful închegat cu sângele lui cald și cu picăturile reci de ploaie, învățat în chinurile suferinței, Ion Zare căuta să se ridice de la pământ cu o nouă dragoste în suflet și mai ales cu deplina iertare, pentru partea din sine care s-a rătăcit...

ÎN LUNA OCTOMBRIE

Plutim chiar și la recoltat
Pe ale sărăciei axe,
Fiindcă sunt acum în sat
Doar cei ce colectează taxe.

TOAMNĂ ROMÂNEASCĂ

Pe ramuri nicio frunză nu-i,
Recolta-i strânsă din câmpie,
În sat nu-i loc să bați un cui...
De-atât de multă sărăcie.

COABITARE POLITICĂ

La noi, partidele mai toate-adună
Suspiciuni destul de curioase:
Fac membrii între ei azi **casă** bună,
Iar unii, chiar, și **vile** spațioase.

STABILITATE

Că s-a furat și se tot fură,
Îngăduință azi se cere,
Așa e dat de la natură:
„Tot ce e românesc nu pierе”!

Lui Mihail Sadoveanu și Dumbrava minunată

Maestre, de te-ai naște înc-o dată,
Vei observa, privind cu ochii triști:
Dumbrava nu mai este *minunată*,
Căci fost-a vizitată de turiști!

SOȚI COMERCIANȚI

Le este marfa cumpărată
Urmând o cale-avantajoasă:
El e pe drumuri ziua toată,
Iar ea, se vinde de acasă.

SCARA EVOLUȚIEI UMANE

Demult maimuțele mai îndrăznețe
Porni la drum, sărind pe rând din pom.
Acum au mâini, gândesc, își dau
binețe,
Dar au de mers pân-or ajunge om.

IDILICĂ

În viața veșnic amoroasă,
„Călcând pe-alături” nu-i o vină;
Doar n-ai să ai desert la masă
Mereu aceeași savarină!

PROVERBIALĂ

Un fapt în lume constatați
Și-n taină-l țin mai toți ciocoi:

Trag gologanii la bogați,
Iar la săraci, nu trag nici boii”.

Celor care vor să plece la lucru în străinătate

Ar trebui să fie înțeleasă
O vorbă ce-i de-nvățătură plină:
Să nu dai mămăliga de pe masă,
Pe cozonacul galben din vitrină!

„Colac peste pupăză”

Se vede-un fapt ce nu-i pe plac,
Dar s-a întins ca un flagel:
Cât e românul de sărac,
Mai dă și lenea peste el!

ORIENTARE ÎN TEREN

În vremuri grele, instabile,
E răătăcit românul, oare?
Căci n-a găsit de ani de zile
O cale înspre... bunăstare!

IDILĂ

Primind săruturi cu duiumul
Își zice-o tânără cochetă:
Of, Doamne, lung mai este drumul
De la sărut la verighetă!

SONET DE IMAGINE

Azi în favoarea limbii noastre-i
scorul,
Demersul este în desfășurare
În facultăți și-n școli elementare,
Vorbirii românești i-e viitorul.

Comunicarea e înălțătoare,
O stăpânește bine-nreg poporul,
Și ghid și scut ne este „tricolorul”,
Frâu liber dându-i limbii literare.

Se circulă prin Europa toată,
Opreștiți nu mai sunt nici la hotare,
Dar e păcat și-un gust amar îți lasă

Când vezi pe strada mare-o cerșetoare

Vorbind în limba ei, de mulți uitată,
Sfidându-i pe românii de acasă.

SONET DE TOAMNĂ

Sunt amintire zilele de vară
Și nopțile cu stele, minunate,
Când fetele se mai lăsau curtate
De tinerii cu plete și chitară.

E toamnă, rândunelele-s plecate,
Se-adună rodul câmpului la țară,
Cuminți, copiii stau c-o bătrâioară,
Privind prin geam la carele-ncărcate.

Părinții lor, cu dor din depărtare,
Vorbesc cu ei în fiecare seară
Prin internet, chiar și se văd, se pare.

Apoi, preocuparea lor majoră
Li-e basmul, însă iarna când coboară
Le mai trimite-un frate sau o soră.

CORNUL ABUNDENȚEI

Veți ști toți cei consumatori de umbră,
De timp, de aer, apă și lumină
Că viața este cu de toate plină,
Deci nu pozați o mutră acră, sumbră.

De la abuz oricine să se-abțină
Chiar de-o să stea puțin și în penumbră,
Doar nu-i o stare din acea lugubră,
Azi poți vedea o pâine în vitrină.

Mâncare se găsește-n magazine,
Expusă-n galantare la vedere,
Dar cumpără doar unii cu putere

de cumpărare, ce-s la cârmuire,
Căci bine e știut de orișicine:
Paralele-aduc astăzi fericire.

VASILE LARCO

Colțul lui Ștef

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Excelent, ca de obicei, acest număr din VATRA VECHE, care conține și un interviu captivant cu prozatorul Constantin T. Ciubotaru, care și-a serbat ziua de naștere (75 de ani!) în cadrul Taberei Revistei SINGUR de la Baia de Aramă. Inspirat cadou i-ați făcut, domnule Băciut!

Numai bine și succes,

Dăncuș

Tot mai consistentă dimensiunea creștină a revistei. La penuria din domeniu, acesta e culoarul pe care „Vatra veche” s-ar putea cu adevărat înnoi. Literarul e peste tot în declin. Te fereșc pentru poemul tău „Rugăciune”. Scurt și precis. E ca un glonte în inimă. Cu bine,

Ion Mircea

Stimate domnule Băciut, vă mulțumesc pentru generozitatea cu care ați tratat materialele mele, publicându-mi atât cronica, cât și grupajul de poezii. Există posibilitatea de a-mi expedia, contra cost, numărul 9 al revistei Vatra Veche? Eu vă voi trimite primele numere ale revistei "Sintagme literare" (au apărut trei, al patrulea număr fiind în curs de tipărire), împreună cu ultimele mele cărți. De asemenea, vă invit cu toată deferența și colegialitatea să-mi trimiteți un grupaj de poeme pentru un număr viitor al "Sintagmelor..." Cu cele mai bune gânduri,

Geo Galetaru

Stimate maestre Nicolae Băciut, din nou felicitări din partea mea, pentru calitatea revistei, pentru dăruire, talent și continuitate! Așadar:

Revista „Vatra veche”, după 9 apariții:

O informație străpunge zarea,

Pe la oricare cititor va trece:

Fiind a zecea „Vatră” viitoare,

Să ne-așteptăm a fi de nota zece!

VASILE LARCO

Stimate domnule Nicolae Băciut, Primirea revistei *Vatra veche* m-a bucurat foarte mult, mai ales că în paginile ei am descoperit și articolul meu legat de opera scriitorului Mihail Diaconescu. Vă mulțumesc, simțindu-mă deosebit de onorată.

Întreaga revistă este o încântare pentru cel avid de informație de bună calitate din domeniul literar, al artei, al istoriei sau al bibliotecii, locul în care se promovează cartea și literatura. Și eu lucrez în bibliotecă. Toate articolele au fost interesante, provocându-mă să le citesc pe nerăsuflate. Vă mulțumesc încă o dată.

Cu deosebită considerație,

Monica Dușan

Dragă Nic,

Tocmai când crezi că ai devenit o insulă înconjurată de ape adânci, tocmai atunci primești mesajul cel bun, cel neașteptat sau așteptat acela de a te fi iertat Cineva pentru retracilitatea din ultima vreme, înțelegând prin aceasta că aș fi luat revista „Vatra veche” cu mine pe insula cu care spuneam că mă identific ... și de atunci tăcere. Mulțumesc pentru această frumoasă trezire de la pagină 46, care micșorează distanța dintre mine și lumea care mă înconjoară. Și că să-l citez pe C.D.Ghera tot din revista cu denumire arhaică o voi face

din necesitatea de a mă autoevalua în raport cu șansa colaborării cu această revistă-colos: „Una din condițiile de căpetenie pentru ca arta să aibă putere moralizatoare și educatoare... este moralitatea artistului însuși, înălțimea morală, intelectuală, ideală la care a ajuns el” (Gabriel Dragnea, din volumul în lucru „Publicistica lui Panait Istrati - Un jurnalist nedreptățit”).

Am fost emoționată să regăsesc în paginile revistei pe Mihai Eminescu, Octavian Goga, pe contemporanii noștri Constanța Buzea, Iosif Sava.... Am regăsit o fereastră a Palatului Mercur din Piața Traian, fotografiată excelent de Anca Buzatu. Trec zilnic pe lângă acest Palat... și număr ferestrele, număr anii. În aprilie 2013, am deschis o expoziție personală la Palatul Baroc din Piața Unirii, intitulată „ZidArta”. O complicitate a zidurilor cu arta asimilată în interior și exterior....

Felicitări pentru nașterea noului număr 9 al revistei „Vatra veche”, mereu nouă.

Suzana Fântânariu-Baia

Stimate domnule Nicolae Băciut, Vă mulțumesc pentru expedierea revistei. Am ajuns la jumătate cu lectura, chiar dacă trebuie să fac un efort mai mare din cauza ochilor aflați într-o situație nu ușor de suportat. Dar revista dumneavoastră cheamă și nu o poți lăsa necitită, e ca și când n-aș mai putea să deschid fereastra, ca să între aer proaspăt și lumina în interior. Toate urările de bine,

Elena Buică,
Toronto

Vă mulțumesc pentru gândurile frumoase primite prin această revistă. Astfel, mă simt aproape de oamenii dragi sufletului meu.

Pr. prof. univ. dr. Emil Jurcan

Mulțumiri și salutări din Chianti,

Dimovici

Mulțumesc pentru revista din septembrie. Felicitări pentru efortul de a restitui literară, pentru promovarea tinerilor și a începătorilor alături de consacrați, pentru cronicile de carte, pentru acuratețea textelor și modernitatea prezentărilor.

Nicolae Rotaru

Mulțumiri alese - multe lucruri frumoase... Îmi voi lua răgaz, să mă delectez cu ele. Alese sentimente,

Eugen Cocjocar

Stimate D-le Băciut,

Am primit numărul 9 al revistei. Ca de obicei, calitatea este excelentă. Revista este densă,

materialul bine ales. Am și recitat cu mare emoție poeziile dv. de la început. Au simplitatea și profunzimea poeziilor lui Rilke. M-au atras versul "iartă-mi setea de a-mi fi sete" din poezia "Rugăciune" (poezie pe care o simt adânc în mine), pentru că l-am gândit și simțit și eu acum câțiva ani, când am scris poezia "Clipa". Vedeți versul al patrulea? E același tremur și aceeași evlavie ca în superba dv. "Rugăciune"!

CLIPA

*Mi-e dor de a-mi fi dor,
Mi-e rău de a-mi fi rău,
Mi-e trist de a-mi fi trist,
Mi-e sete de a-mi fi sete,
Mi-e greu de a-mi fi greu,
La nesfârșit să-mi fi dorit
Să-mi fie dor de a-mi fi dor...*

Veronica Pavel Lerner,
Toronto, Canada

Mulțumiri de la Petroșani, unde pun în scenă "Lucreția Borgia"! Cred că e vorba despre a.c.n. ... ! Mă întorc în 6 octombrie ...
Te salut !

Cristian

De la Rilke și Voiculescu nu cred să fi citit ceva atât de adânc precum ultimile poezii cu limpezi străvezimi ale divinului. Mulțumesc pentru împărtășania slovei!

D. Ichim

P.S. Când mă voi spovedi, o să spun că am fost gelos pe struna altor poeți.

Stimate și dragă Nicolae Băciut, Mulțumesc pentru atenția pe care mi-o acorzi expediindu-mi în mod direct, începând din numărul 8/ 2013, formatul electronic al revistei VATRA VECHE (până atunci am primit-o redirecționat de la un prieten turdean). Faptul de a scoate pe cheltuială proprie o astfel de revistă, cu un conținut excelent și comprehensibil, prin semnăturile colaboratorilor de primă linie, recomandă un redactor-șef ca om de cultură indubitabil valoros. Pe de altă parte, sunt de acord cu întregul demers susținut în mesajul recent, și regret a fi doar membru stagiar al USR, deci fără dreptul de a participa la vot. Această realitate propusă și susținută de către o scriitoare de talia Martei Petreu, susținută și de către alți scriitori clujeni, îmi amintește de perioada dejastă a partidului unic, când, pentru a fi primit în PCR, trebuia să treci prin etapa candidaturii de membru etc., etc. Argumentul de o mirabilă facilități era de factură cvasi-etică, dar financiară, contrară eticii creștine. Adică, de ce să-i crească unui scriitor fost dascăl în învățământul preuniversitar amărâta sa pensie cu 50 % , pentru această dublă calitate. De parcă suma respectivă ar trebui plătită din bugetul propriu al susținătorilor acestei prevederi statutare. Sunt oare universitarii exceptați de la acest amendament? Este și acest aspect al vieții Uniunii de abordat și reanalizat. Ei, dar am "vorbit" prea mult. Mulțumindu-ți încă odată pentru gestul amical, sper, te rog să fii încredințat de respectul și prietenia lui

Viorel Tăutan

Vă mulțumesc foarte mult! Cu considerație,

Cătălina Gheorghe

Dragă Poete,

E și acesta un număr foarte frumos, cu care "Vatra veche" intră în noua toamnă.

Mă bucur să găsesc în paginile ei și un text al meu. Cu mulțumiri și admirație pentru revistă,

Ion Cristofor

Dragă Nicolae Băciuț,
Cu bucurie am văzut și citit în *Vatra veche*, un articol al lui Geo Galetaru despre o carte de-a mea. Îți mulțumesc pentru generozitate. Sper să ne mai și vedem, dacă nu anul acesta, cu siguranță la anul, la Colocviile revistei *Reflex*, de la Băile Herculane. Vei primi invitația la timpul potrivit. O să-ți trimit în curând revista noastră *Reflex* și o carte de-a mea.
La mulțumirile lui Tăvi, adaug și mulțumirile mele pentru publicarea textului despre cartea lui I. M. Almăjan.
Cu bune gânduri,

Octavian Doclin și Ada D. Cruceanu

Distine domnule Băciuț,
Am primit revista nr. 9, mulțumindu-vă pentru cuprinderea în sumar a interviului cu CTC. Cred că am încurcat puțin lucrurile cu interviul luat dlui Mircea Popa. V-am dat o primă parte din acesta? Bătrânețele, bată-le vina! Tinerețe veșnică și numai bucurii acasă. Sărut dreapta Doamnei.
Al dvs., cu bine,

M.I.

Vă mulțumesc pentru revistă, este, ca de fiecare dată, de o înaltă ținută literară, o încântare să o citesc! Se găsește undeva și paper? La MLR nu am văzut-o.
Îndrăznesc să va trimit și eu un grupaj de poeme, poate le veți găsi locul cindva în paginile revistei. O toamnă frumoasă și rodnică va doarec!
Cu prețuire,

Luminița Zaharia,
București

Mulțumiri mari pentru informația și pozele inedite despre Mihai Eminescu. Doamne ajută colegiului redacțional.

Valeriu Ostas

Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru revistă.

Simona Florea

Dle BĂCIUȚ NICOLAE,
Mulțumesc foarte mult pentru revistă.
Vă supun atenției 2 materiale, le-am atașat!
Primul e textul inițial, al doilea e cel cenzurat - NU din lipsă de spațiu (vol. apărut la Cluj are 600 pg). Clujenii mei m-au mutilat. Campionii plitudinii triumfă!
Dacă vreți o 'lentilă de contact' pe acest incident literar, o pot pregăti jurnalistic, deși ar fi cam lung materialul. Rămân cenzurat, mutilat și interzis în țara mea iubită.
Multă sănătate vă doresc, rezistență la atacul campionilor plitudinali!

Victor Nicolae

Merci mult de tot. Frumoasă revistă... interesantă... Cine știe... Poate vreodată colaborăm la ceva... Cu stimă,

Mihai Catrună

<http://mihaicatrana.blogspot.ro/>

Merci din toată inima... E un număr atât de consistent! Felicitări pentru acest parcurs-pasiune.

Angela Mamier

Mulțumiri deosebite. Cu prețuire,

Mariana Zavati Gardner

Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru revista *Vatra veche* nr. 9/2013, toamna pare mai frumoasă cu poemele care bat în fereastră, cu frunze de aur geloase pe culorile din cuvinte. Mulțumesc pentru atenția dvs. și pentru bucuria regăsirii în iubire și frumos.
Eseuri cu tălc și miracol, poeme cu lumină, proză cu adrenalină și viață.
Toate cele bune!

C. Stancu

Vatra veche se poate citi și la adresa:
<http://cititordeproza.ning.com/forum/topics/revista-vatra-veche-9-2013>
e-manuel

<http://www.netvibes.com/cititor-de-proza>

<http://articole.scoala-online.eu/>

<http://basim.scoala-online.eu/>

<http://scoala-online.eu/vatra-veche/>

Corina și Bogdan Simeanu

Bună ziua, stimate domnule Băciuț Nicolae!
Primesc revista dumneavoastră și vă mărturisesc că ceea ce citesc e de bun gust. Drept pentru care îndrăznesc a vă întreba: pot publica la dumneavoastră ceva? Dacă da, ce preferați și cum se procedează? Întreb asta, pentru că la revista de cultură *Itaca* avem unele criterii.

Cu respect și considerație,

Dorina Șișu, Dublin - Irlanda

Mulțumesc mult. Am citit doar primul eseu și am rămas total intrigată. Abia aștept să găsesc cartea. Mult succes,

Valentina Butnaru

Vă mulțumesc, voi avea cu ce-mi înprospăta lecturile, chiar dacă empatica Doamnă Lăzărescu ori n-am observat-o, ori chiar s-a oferit vacanțelor.

Mi-au plăcut la nebunie fotografiile "amatoarei" timișorene, cele două Excelsior (cine naiba tot zice că fetele frumoase nu gândesc profund... Pesemne, impotenții și babele oficioase!), epigramele, veștile din Curier, ca și oximoronul pentru contra triplului "catindat" la userie! Putere de muncă s-aveți, că dăruire - cită încape.

Culai (adică un Nicolae - Ciobanu - cu profit și neprofitor).

Mulțumesc!! M-a îngrijorat întârzierea... Dumneavoastră ne-ați obișnuit cu o punctualitate occidentală și de aceea o întârziere, oricât de mică ar fi ea, deja declanșează neliniști și gânduri întunecate. Deschid imediat revista!

Carmen Sima

Am primit revista, domnule Băciuț! Vă mulțumesc! Sfârșit de săptămână plăcut!

Vavila Popovici

Bună ziua, stimate domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru revistă. Vă doresc numai bine. Cu stimă,

Gavriil Preda

Stimate domnule redactor-șef Nicolae Băciuț,
Vă felicit încă o dată pentru revistă și vă trimit această scurtă proză. Vă doresc să aveți puterea de a nu ceda niciodată în fața rău-voitorilor de care e plină lumea de astăzi.

Cu stimă și considerațiune,

Alexandru Sfârlea

Domnule Nicolae Băciuț,

Am primit revista în format electronic:

<http://www.calameo.com/read/0001262733f84f1c2d700> Mi-a făcut mare plăcere să o citesc.

Vă voi rămâne o cititoare credincioasă.

Spor la treabă. Cu mulțumiri,

Anca Buzatu

Vatra veche ne lasă fără cuvinte. E un regal literar. Știam că, întotdeauna, noul număr al revistei era gata în timp record. Acum o așteptam și mă temeam de vreo întâmplare neplăcută. Bucuria a fost pe măsură aseară, când am

primit noul număr al publicației cu atâta tradiție și trăire ce transpare din fiecare filă.

Georgiana Jungheatu

Bună ziua, domnule Băciuț,

Mă miră faptul că VATRA VECHE încă n-a ieșit „la vedere” și mi-am zis că motivul nu poate fi decât unul (din două): primul - că sunteți plecat în concediu, poate și din țară... cel de-al doilea (mi-ar părea, sincer, rău să fie adevărat) că sunteți bolnav (Doamne ferește!). Sau, poate, n-am ghicit... Când va fi să fie revista „pe piață”, vă rog, trimiteți-mi 2 exemplare, dacă publicați recenzia primită de dvs. de la Câmpulung Moldovenesc.

Voi trimite un exemplar dlui prof. Constantin Blănuș. Pentru care lucru, voi adăuga la suma abonamentului pentru anul viitor încă 15 lei (revista, plus taxa poștală). Pentru care lucru, chiar de-acum, vă rămân moralmente, îndatorat. Cu aleasă considerație,

George L. Nimigeanu

În pragul toamnei, îmi încălzesc sufletul cu *Vatra veche*. Mulțumesc frumos domnule N. Băciuț! Cu aceeași fidelitate,

Katalin Cadar

Mulțumesc, dle Băciuț, că m-ați trecut pe lista cititorilor dv.

R.G.

Stimate domnule Băciuț,
Întors recent dintr-o frumoasă călătorie prin ținuturile de legendă ale Toscanei, simțeam că îmi lipsește ceva. Apoi a venit revista și acel ceva s-a risipit ca un fum. Deci, încă un motiv să credem că Preabunul nu ne uită nici o clipă.
Cu cele mai bune gânduri,

M.B.B.

Mulțumesc foarte mult pentru revistă și vă adresez felicitări! Am trimis și eu ceva materiale la revistă, dar cred ca au ajuns pe adresa vatraveche2010@yahoo.com.

Să vă trimit în continuare materiale pe vatraveche@yahoo.com ?

Cu drag,

Ionuț Caragea

Domnule Băciuț,

Pe onoarea mea, acum două ore am dat telefon la dumneata. Abia ieri, 12 septembrie, am terminat un roman, prin urmare vreau să te rog să mai îmi îngădui zece zile pentru corectura a două schițe bune pe care le-am izbutit cu ceva vreme în urmă și datorită faptului că mi se par bune le-am destinat revistei duminică.

Cu toată prietenia,

Al. Francisc

27 Habitat Sq., Brampton, Toronto, Canada

Mulțumesc pentru revistă. Am reușit să citesc mare parte din ea... ca de obicei, o revistă de mare calibru!! Felicitări!!

Vă spuneam că nu o pot deschide, dar am transferat-o pe calculatorul vechi cu un stick și uite-așa am putut să citesc și să mă bucur și eu de jertfa dvs... jertfa de timp, de energie, de iubire, în cele de urmă!!

A.O.

Stimate domnule Băciuț, vă cer scuze pentru că nu v-am mulțumit pentru numărul trecut al revistei (am avut o vară cu "meșteri mari, calfe și zidari", când nimic n-a mai funcționat), dar o fac acum pentru ambele numere și sper să-mi acordați circumstanțe atenuante dacă adaug și versurile care urmează.

Cu mare prietenie și nu mai puțin respect,

Doina Chereches

Mulțumesc pentru numărul pe septembrie! E foarte frumos, mă bucur să revăd imagini din Timișoara... În privința fotografiilor cu Eminescu, pot să vă spun că aceea de la

Cernăuți, cu seria lui de absolvenți, e reală. Școală unde a învățat există, am fost acolo în 1992, se numește Eminescu, dar limba de predare e ucraineană. Totuși, au păstrat fotografiile seriilor care au absolvit la ei, cu numele elevilor...

Vă trimit linkul arhivei mele de pe Google, toate materialele sunt libere de drepturi de autor... Între altele, în Viața în jurul Mediteranei și proiectul România există un material despre Timișoara făcut acolo, cu un istoric celebru al lor (s-a prăpădit). Pe urmă, cred că sunt imagini cu documente de la Alba Iulia și Blaj. Fotografii ale mormântului (presupus) lui Ovidiu de la Tomis (fresce foarte frumoase)...

<http://archive.org/search.php?query=creator%3A%22Ecaterina%20Tarlunga%22>

Cele bune și noroc bun!

Ecaterina Tzarălungă

www.tzaralunga.org

Mulțumesc pentru revistă! O toamnă frumoasă și rodnică... pe toate planurile!

C.

Domnule Băciut,

Vă mulțumesc pentru numărul nou din *Vatra veche*. Nu mai e o surpriză, ne dăruieți o revistă tare frumoasă. Am citit multe materiale interesante, unele mi s-au părut a fi inedite.

Vă felicit încă o dată, vă mulțumesc pentru că mă țineți aproape și vă doresc un sfârșit de săptămână cu soare și bucurii alături de cei dragi.

Melania

P.S.. Ce se aude cu cartea dlui Cuc?

Stimate domnule redactor-șef Nicolae Băciut, Vă mulțumesc pentru revista - frumoasă și eclatantă revistă - *Vatra veche* - , care, după a mea părere, nu e cu nimic mai prejos decât *Vatra* păstorită de Podoabă, Moraru și Cistelean (sau invers?). Vă urez viață lungă și frumoasă pentru revistă, iar Dvs. multă sănătate, încredere în speranță și multe bucurii, literare și nu numai.

Cu stimă și prețuire,

Alexandru Sfârlea

Mulțumesc. M-am bucurat că am găsit și numele reșitene Ada Cruceanu și Octavian Doclin.

Cu stimă,

Erwin Josef Tigla

Cu bucuria pe care o simt, întotdeauna, la primirea unui nou număr al revistei "Vatra veche", vă mulțumesc, maestre Nicolae Băciut, profund onorat și îndatorat! Cu aleasă prețuire,

Victor Burde

Multe mulțumiri pentru surpriza plăcută și pentru lectura, la fel de plăcută, pe care mi-o oferiți. Cum spuneam și în mesajul pe care vi l-am trimis nu demult, după primirea numărului 8 / 2013, revista *Vatra* e vie și interesantă, ca întotdeauna, aduce multe nume noi și puncte de vedere inedite, incitante, impresia de ansamblu e excelentă și reconfortantă: există, și la Târgu Mureș, continuitate în viața literară, în pulsația intelectuală, există performanță culturală de înalt nivel. Impresie reconfirmată acum, de nr. 9/2013 al revistei. Felicitări, urări de succes în continuare și, încă o dată, mulțumiri.

Cornel Robu

Am primit revista "Vatra veche" nr 9. Fapt pentru care vă mulțumesc foarte mult. Cu stimă și respect,

Catinca

Vă mulțumesc foarte mult pentru revistă. Lecturez cu plăcere paginile revistei. Cu deosebită stimă,

Ștefan Lucian Mureșanu

Stimate domnule Băciut,

Vă trimit acest afiș pentru a-l publica în revista dv., pe care cu mult drag o citim, de fiecare dată când o primim pe mail. Cu prețuire,

Georgeta Adam

Concursul de eseuri pe tema poeziei "De ce iubim poezia?"

Concursul de eseuri pe tema poeziei "De ce iubim poezia?", integrat într-un program european Grundtvig International Poetic Alphabet (Europoems). Vă invită să participați cu scurte eseuri pe tema "De ce iubim poezia?" Textele vor fi trimise pe adresa gadam@easynet.ro.

Răspunsurile cele mai frumoase vor fi publicate pe site-urile programului Grundtvig Europoems, de echipa României, dar și pe pagina de facebook și pe site-ul Asociației Ariadna, condus de dr. Georgeta Adam, coordonator național al Grundtvig, International Poetic Alphabet (Europoems).

Domnule Băciut, vă mulțumesc mult pentru grija ce ne-o purtați în continuare. Multă sănătate și prosperitate.

Cu respect,

Elena Ciorici,

prof., RM

Mult stimat domnule Nicolae Băciut, Mulțumesc mult pentru gentilețea și atenția cu care mă onorați trimițându-mi excepționala revistă *Vatra veche*. O citesc cu mare plăcere și cu mult interes. Vă felicit în mod deosebit pentru ceea ce scrieți dumneavoastră. Mi-a plăcut și tableta despre Muzeul Persepicius de la Brăila. Într-un cuvânt: toată revista e interesantă. Vă felicit cu tot sufletul meu.

Cu admirație și respect,

Claudia Voiculescu

Stimate Domnule Nicolae Băciut, Vă mulțumesc frumos. Mi-au plăcut versurile Dumneavoastră. Pot de fiecare dată să constat cu bucurie că revista este frumoasă, substanțială și vă felicit pentru însoțitorul angajament, pentru speranța, încrederea pe care o dați colaboratorilor...

Sănătate, inspirație, mult, mult bine,

Daniel Mureșan

Mulțumesc drag prieten! Duminică frumoasă!

Attila F. Balazs

Stimate domnule Nicolae Băciut, În primul rând vă felicit pentru activitățile culturale și literare pe care le desfășurați.

Îmi permit să vă trimit în documentul atașat un material, în speranța publicării lui în revista *Vatra veche*. Va rog să primiți respectul meu și cele mai bune gânduri,

Cu aleasă prețuire,

Dr. Petru Hamat

Mulțumesc mult. Foarte frumoasa revistă, ca de obicei. Cu cele mai bune gânduri,

Flavia

Văzând ilustrarea acestui număr, mi-am amintit de fotografiile pe care le-am făcut în Cadrilater, în special la Balcic. V-ar interesa o asemenea tematică?

Irina Iorga

Mulțumiri, domnule Nicolae Băciut. Și acest număr ne îndeamnă la citit, stărnindu-ne, ca și celelalte numere ale revistei, bucurie și admirație pentru ceea ce ne oferiți. Sănătate și putere de muncă, să rămâneți oaspetele nostru așteptat cu același interes. Cu prețuire aleasă și bune gânduri,

Veronica Oșorheian

Distins domnule Nicolae Băciut,

Sunt onorată. Vă foarte, foarte mulțumesc. Voi trimite și la IERUSALIM REVISTA, SĂ O CITEASCĂ ȘI ACOLO MAICA. O va da apoi la secția română a Radioului din Ierusalim. Revista este ca de obicei, o încăntare literară și culturală. Istorie literară, pagini de morală religioasă și de tradiție, rememorări, creații noi... etc. și o ilustrare specială. No-ua e tentativă lecturii de la un număr la altul. Îl felicit și pe fostul meu coleg, Valentin Marica, pentru excelența metaforă.

Cu aleasa mea urare de bine,

Veronica Bălaj

Stimate Domnule Băciut,

Nu vreau să vă încarc lunar cu mesajul următor, dar uneori trebuie s-o fac: confirm cu mulțumiri primirea regulată a revistei, vă felicit pentru menținerea ei în viață și la un nivel bun, vă doresc sănătate și putere de muncă pentru a continua!

Cu stima cordială,

Sorin Antohi

Mulțumesc. Am citit și am văzut.

Marian Drumur

Mulțumim, sănătate și cât mai multe numere bune, ca de obicei.

Ioan P. Orha,

Satu Mare

Dragă Nicolae Băciut,

Citesc cu interes și plăcere revista. Dacă pot contribui cu proze, poezii personale, traduceri la numerele viitoare, îți stau la dispoziție. Mulțumesc mult.

Ștefan Damian

Bună seara, distins domn!

De două zile mă tot întrebam ce se întâmplă de nu am primit revista VATRA VECHE, ultimul număr?! Vă dau și o veste bună: revista *ECOURI ADOLESCENTINE* a Liceului Tehnologic „C-tin Cantacuzino” Băicoi a obținut premiul I, printre alte multe publicații școlare, în cadrul expoziției ANELISSE, organizată de Asociația VASILE POGOR Iași.

Eu nu mai sunt la Băicoi. Sunt sigură că va continua colaborarea liceului cu Dvs. Actualmente predau la Colegiul Național „Nicolae Iorga” Valenii de Munte și la Cerasu, Prahova. Era un mare semn de întrebare referitor la numărul de ore de limba română de la Liceul „C-tin Cantacuzino” Băicoi. Toate cele bune!

Jungheatu Georgiana

Preastimate domnule director al revistei,

Domnul poet Nimigeanu a trimis lui George Bodea din Câmpulung Moldovenesc cartea și un bilețel cu adresele DOMNIEI-VOASTRE și revistei. Eu, fiind în vizită în această localitate pentru câteva zile, am fost rugat de G.B., coleg și prieten, să scriu eu (mi-ați mai publicat o recenzie la cartea DOAMNEI LUCIA OLARU NENATI), pentru că are necazuri deosebite. Vă trimit, ce am "comis". Dacă o acceptați și de e

Eveniment

Vatra veche, supliment "Romulus Guga - 30"

Dragă Nicolae Băciuț,
Felicitări pentru suplimentul dedicat lui
Romulus Guga, pe care l-am citit cu emoție
și nostalgie.

Și v-am admirat neboseala și capacitatea de
a fi mereu în slujba literaturii, prieteniei și
amintirii.

Cu cele mai colegiale gânduri,

Ana Blandiana

A apărut Suplimentul „Romulus Guga - 30” al revistei „Vatra veche”.

Din sumar: Antologie Vatra veche. Gravură, de Romulus Guga, Romulus Guga - 30. Viața postmortem, de Nicolae Băciuț, Vatra veche dialog cu Romulus Guga, de Nicolae Băciuț, Melancolie, poem de Romulus Guga, Romulus Guga - filă de dicționar, de Nicolae Băciuț, Cine a fost Romulus Guga?, de Voica Foișoreanu-Guga, Poeme de Romulus Guga, Ultima vară cu Romulus Guga, Jurnal, de Nicolae Băciuț, Amintiri despre Romulus Guga (CD de Margareta Pușcaș), de N.B., Scrisoare întredeschisă după trei decenii..., de Cristian Stamatoiu, Instituția Romulus Guga, de Mariana Cristescu, Romulus Guga sfidând timpul, de Maria Cogălniceanu, Printre stele, poem de Romulus Guga, Romulus Guga, întru dragă aducere aminte, de Dumitru Hurubă, Cum să cobori în teacă fără luptă?, de Valentin Marica, Romulus Guga, scriitorul, de Cornel Moraru, Irreparabilele tempus!, de Mariana

Cristescu, Poeme de Romulus Guga, Așa cum mi-l amintesc, de Ecaterina Țarălungă, Nici cer în preajmă și mai mult decât toamnă, de Mioara Kozak, Legendă, de Lazăr Lădariu, Lacrimă pe obrazul acestei planete albastre, de Lazăr Lădariu, Evocare Romulus Guga, de Vasile T. Suciu, Cu și fără Romulus Guga, de Voica Foișoreanu-Guga, Poeme de Octavia Nuțiu și Răzvan Ducan, Gânduri... gânduri, de Iulius Moldovan, Romulus Guga, Nebunul și floarea, fragmente de roman, Posteritatea lui Romulus Guga, de Nicolae Băciuț, Receptarea operei lui Romulus Guga, de N.B., Opinii critice, Lecturi noi. Romulus Guga sau vocația totalității, de Loredana Pop, A fost odată, ca niciodată... Librăria „Romulus Guga, Lecturi noi. Lectură în „cheie tematică” a dramaturgiei lui Romulus Guga, de Cristina Rotaru, Amurgul burghez. Dialog cu regizorul Dan Alecsandrescu, Întâlniri cu Romulus Guga, de Adriana Popescu, Singura cale e să spui ce crezi, de Dinu Săraru, De la farsa fantastică, la reportajul dramatic, de Doina Modola, Dialog cu Ion Fiscuteanu despre „Noaptea cabotinilor”, de Loredana Pop, Evul Mediu întâmplător, de Constantin Măciucă, Romulus Guga, Evul mediu întâmplător, opinii critice, O parabolă a resurrecției Umanului, de Constantin Ciucă, Romulus Guga pe scenă, Interviu cu Theodor Mănescu, de Nicolae Băciuț, Romulus Guga, Amurgul burghez, opinii critice, În dezbatere, condiția umană, Amurgul burghez, distribuția, Caietul program, Amurgul burghez în tonalități aparente..., de Silviu Milășan,

Teatrul din proză, de Nicolae Băciuț, Revista Vatra, de Nicolae Băciuț, Oaspeți la revista „Vatra”, Galeria de Artă „Vatra”, Cenaclul Literar „Romulus Guga”, Festivalul-Concurs Național de Creație „Romulus Guga”, De ce nu avem o Casă Memorială „Romulus Guga”?, Școala Gimnazială „Romulus Guga”, Manifestări „Romulus Guga” - 30, Romulus Guga, prieten al Mediașului, de George L. Nimigeanu, Document... „In Memoriam”, Restituiri, de Nicolae Băciuț, Nebunul și floarea (final), de Romulus Guga. (N.B.)

Sevalet

Către sine

La Galeria de Artă a Uniunii Artiștilor Plastici, filiala Târgu-Mureș, din Palatul Culturii, a fost deschisă expoziția personală a artistului târgumureșean Petre Căpriță, unul dintre numele de referință ale artei plastice tinere contemporane, expoziție pusă sub genericul „Către sine”.

Este a cincea expoziție personală, prima fiind la Muzeul Literaturii Române din București, în 1999.

Modest și discret, Petre Căpriță urcă sigur, stăpân pe sine, „Către sine”, treptele valorice.

Absolvent al Academiei de Arte Plastice din București, secția pictură,

clasa prof. Sorin Ilfoveanu, în 1999, Petre Căpriță este membru U.A.P. din 2002.

Deși născut la Târgu-Jiu (5 martie 1976), a trăit la Târgu-Mureș, unde a absolvit Liceul de Artă (în 1994) și unde s-a reîntors ca profesor de pictură.

A fost prezent la manifestările plastice importante din zonă, la expoziții de grup, în tabere de pictură, dar a expus și în galerii din București și Piatra Neamț.

Lucrări semnate Petre Căpriță se găsesc în galerii private din țară, dar și din Germania, Norvegia, Danemarca, Franța, Ungaria.

Despre arta sa, Petre Căpriță consideră că: „Citind realitatea obiectivă, simțurile sesizează forme și evenimente ce se transformă în stări emoționale, stări pe care artistul le experimentează în permanență și care stau la baza imaginii plastice, indiferent de natura ei. În felul acesta, chiar și cea mai abstractizată formă și poate găsi anumite origini în realitate.”

Petre Căpriță este un artist în toată puterea cuvântului, despre care, cu siguranță, vom mai auzi. Stau mărturie și lucrările „Către sine”.

N. BĂCIUȚ

Ochi de copil TEAMĂ

Un fir de mătase cosit
Coboară din cerul albastru –
Plângând;
Nimeni nu știe de când...

Într-un nor mă ascund
De căderea tăcută a firului viu –
Zâmbind;
Nimeni nu știe de ce...

CRISTINA VASILIU

Curier

→ de remediat ceva, vă rog să binevoiți a-mi spune la adresa c_blanariu08@yahoo.com ! Cu toată prețuirea posibilă,

C. Blănaru

Mulțumiri, dragă, Nicolae Băciuț, Răspund cu întârziere, datorită unor probleme personale. Am stat departe de net o vreme-două. Gând bun,

Gina Goia

Cu mulțumirile mele, cu respectul și admirația pe care v-o port, pentru tot ceea ce faceți pentru spiritul și cultura românească, cu atâta dragoste, voință, încredere și profesionalism, vă trimit recentul meu volum de versuri. Cu stimă,

Gavril MOISA, Cluj-Napoca

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc pentru trimiterea revistei în format pdf, o citesc mereu cu interes, chiar dacă nu mereu vă adresez și un cuvânt de mulțumire. Un număr dens, bogat în subiecte, diversitate care nu poate aduce decât valoare în general. Felicitări și succes în continuare!

Daniela Șontică

UCIDEREA ULTIMELOR ILUZII

Michel Houellebecq s-a impus prin romanele sale (*Platforma*, *Particule elementare*, *Extinderea domeniului de luptă etc.*), mai ales că venea spre așteptarea generației contemporane cu un existențialism acerb, mult mai accentuat decât cel camusian. Personajele sale au revelația vidului, dezastrului informațional. În romanul *Extinderea domeniului de luptă* eroul e un informatician între două vârste, un deziluzionat, care elaborează mintal o teorie a liberalismului, fie el economic ori sexual : „În sistemul sexual perfect liberal, unii au o viață erotică variată și excitantă, iar alții sunt obligați la masturbare și singurătate”- am citat din ediția

franceză din 1994 (Editions Maurice Nadeau), iar traducerea ne aparține.

O viață robotizată, trăind după reguli adesea stupide. Individul e strivit de sistemul social, de noul limbaj de lemn, de erzațul gelatinos al iluziilor agonizante. Nimic nu mai funcționează, decorurile cad, alienarea e flagrantă. Un Camus la alte cote, un existențialism feroce și degradant.

În 1999 Philippe Harel a realizat filmul omonim, după ce a elaborat scenariul alături de Houellebecq. Poate că greșeala sa a început aici, deoarece scriitorii, narcisiști fiind, nu pot renunța la propria literatură, uitând că în cinema e nevoie de imagini. În niciun alt film văzut, nu am avut senzația că vocea din off sufocă biete imaginii. Tratarea devine enervant pleonastică, mai ales că literatura nu se satură să intre în intimitatea vizualului. Joacă în film

regizorul însuși, în rolul principal, secondat de José Garcia, în rolul amicului Tisserand, cel obsedat sexual, cu o figură deloc carismatică, disperat de virginitatea lui prelungită.

Decorurile filmului sunt corecte, interpretarea bună, iar câteva scene, debarasate de vocea din off, foarte bune. Partea rezistentă e aceea cu barul nocturn, cu Tisserand coborând pe plajă, având cuțitul în mână. Un oarecare suspans, repede diluat de depresiile repetate ale eroului nostru, care crede că „relațiile umane devin progresiv imposibile...”, iar fața morții apare în toată splendoarea. Al treilea milenar se anunță bine”. Cartea se cere citită, deoarece poartă în ea mesajul unei generații chinuite, care e obligată să-și ucidă progresiv iluziile. Filmul e o anexă doar pentru cei leneși în fața literaturii.

ALEXANDRU JURCAN

REPORTAJ

Jacuzzi-Babylon

Nu voiam să ratez duminica ce se anunța foarte rece pentru iulie, drept pentru care plecarea la Mare a fost anulată... La Bazin, aflător la doi pași de locuință, nu văzusem prin cupola de sticlă, lumină sau activitate la tobogan, deși, de dimineață oameni intrau în clădire. Certitudinea că și duminica „se lucrează” am avut-o la amiază, când urmând pauza de masă, cei ce se fericiseră în apă mergeau acasă flămânzi și fericiți!

Peste două ore așteptam în bazinul cel mic, un loc în „cazanul cu draci” cum avea să-l numească un român care a realizat performanța de-a vorbi vreo 45 de minute cât a stat în cadă. În fine, am găsit în spațiul de 8 persoane (când erau copii, mai multe...) un român din Sud(ul nostru) împreună cu trei fete între 16 și 18 ani, el ca la vreo 40. Omul era angajat undeva, iar fetele și pe la școală, străduindu-se cu limba locului... Prin gesturi, țipete și vorbărie fără odihnă, se remarcă în tot spațiul de la podeaua acvatică până la cupolă. Din instinctul cel dascălesc, le-am adresat o uitătură mirato-întrebătoare... și merveille! una din sirene, cea mai brunetă, a dus un degețel la gură, iar celelalte s-au mai domolit. Pentru un timp. Amintiri, gagii, tipi de-acolo, de-aici, opinii în expresii neaoșe, suculte... Mă străduiam să nu mai

reacționez, era mai vesel! Apoi au venit alți doi români, unul la vreo 25 de ani bine făcut și chipeș, drept care sirenele se uitară intens. Omul n-a scos mai mult de două vorbe cât a stat la tratament. Amicul la vreo 30 și, scund, puțin chel, sâsâit (dl S.), în schimb, mare povestitor. Dar inteligent!, așa că nici stomacul nici oasele obosite biciuite de jeturile fierbinți sau reci nu m-au determinat să părăsesc baricada în care mă instalasem. Ca mine rezista eroic o și doamnă localnică (având în vedere statura și muțenia consecventă). Domnul S. emitea judecăți fundamentate pe argumente, era umblat prin țări, pe la femei, patroni, kluburi, fan al unei anumite muzici, cunoscător de agricultură unde și lucra. Știa cât era necesar din limba locului, franceză, germană, fusese și-n Austria, da' acolo ce limbă se vorbește întrebă una din sirene, germana! cum? adaptată!... S-a încins o discuție – discursul primă – despre locurile-gazde și despre oameni: reci, unii rasiști... dar respectuoși interveni o moldoveancă, io m-am adaptat, mă respectă, îi respect, n-am de ce să-i înjur, nici eu, adăugă omul, lucrez, patronul mă plătește onorabil, cu nevastă-sa nu prea am vorbitor! Asta e!

Apoi primii găsiți în cazan, cei din zona slătineană se retraseră cu salutările de rigoare, alții le luară locul: belgieni, japonezi, negri. Astfel o doamnă localnică, blondă, rondă,

cam la 50 de ani, veni cu o fetiță de vreun an și, une poupée noire, dichisită și tanțoșă de numa'! Doi feți-frumoși indigeni cam de același leat, plutiră un timp în jurul ei... susținuți de brațele taților și încurajați de privirile lor albastre.

Unul dintre băieți, pe care-l mai întâlnisem la bazin, părea un Jesus blond și grăsuț dintr-o pictură flamandă. Dar vedeta zilei fu un cuplu tată-fiu, japonez; băiețelul de vreun an atrase toate privirile și toate fețele zâmbiră. Personajul părea luat de mâinile atente ale tatălui dintr-o gravură executată de un maestru celebru; totul era superfin, aproape imaginar pe fața rotundă care de-abia ținea să nu-și ia zborul ochii mici ca două trăsături fugare de penel! Nu-l mira nimic, nu schița niciun gest, doar mâinile ca niște înotătoare ciudate dădeau semne de viață.

Se adunaseră aici care de pe unde, ca la o reuniune. Fiecare vorbea pre limba sa, dar mi se părea că toți înțeleg... Dup-amiaza de weekend ne adunase ca-ntr-un amfiteatru, agora, sală de clasă, grădiniță, poiana lui locan. Chiar și cazanul „fără smoală” (în zisa românului) încerca să ni se adreseze, dar încercările sale erau o bolboroseală care ne făcea bine. Eram într-un bazin aproape de Marea Nordului. Era cald, era duminică, era jacuzzi-Babylon!

IULIAN DĂMĂCUȘ

REPERE PLASTICE

„MARE PACOSTE MUZEUL CARE E OM”

O vreme, în celălalt regim, a marginalizat de oficialitățile politico-artistice, mai apoi după, a ajuns unul dintre artiștii de elită ai sculpturii românești. E vorba de Maxim Dumitraș. De loc din Sângeorz-Băi, jud. Bistrița-Năsăud. Participă la zeci de Simpozioane artistice organizate în țară și peste hotare. La rândul său, organizează anual la Sângeorz-Băi un Simpozion Internațional. Pentru cei mai curioși trimitem la cartea „De la natură la sens” și la site-ul personal sau la cel al Muzeului de Artă Comparată.

Prezentare Muzeu

Muzeul de Artă Comparată din orașul Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud, este, din punct de vedere juridic, secție a Complexului Muzeal Bistrița-Năsăud, clasificat ca fiind instituție de importanță județeană.

Deși creație recentă ca muzeu de artă, își are începutul ca punct muzeal orășenesc înființat în anul 1970 prin donația de pictură făcută de Ileana Antonu, artist plastic, cunoscută mai ales ca exponent al Coloniei de la Baia Mare. În timp, punctul muzeal își îmbogățește patrimoniul cu piese de factură etnografică, specifice zonei, documente și carte veche, expuse în trei încăperi aparținând Casei de Cultură din localitate. În anul 1975 primește ca spațiu propriu clădirea fostei grădinițe situată pe str. Republicii, nr. 68, locație pe care o păstrează până astăzi.

Acum însă, colecția de bază o constituie lucrările de artă contemporană – sculptură (lemn, marmură, piatră, metal), pictură, fotografie, grafică (desen, xilogravură, litogravură, linogravură), ceramică, porțelan, teracotă – a 135 de artiști invitați în cele 14 ediții ale Simpozionului Internațional de Artă Contemporană „ART”. Piese etnografice existente doar permit comunicarea între trecut și prezent. De altfel, planul conceptual al Muzeului – ce aparține plasticianului Maxim Dumitraș, șef de secție - se bazează pe ideea de dialog estetic între obiectul utilitar cu semnificație etnografică și obiectul artistic contemporan. De aici și denumirea de Muzeu de Artă Comparată. Scopul declarat este de a surprinde și transmite spiritualitatea zonei prin artă, prin creație, refuzând să accepte ideea de muzeu ca spațiu – adăpost pentru bunuri mobile ce aparțin trecutului.

Mai mult, deși un muzeu mic, instituția se dorește a fi un centru de informare în arta plastică contemporană, astfel că sunt puse la dispoziția publicului o arhivă audiovizuală conținând fotografii, clișee, filme foto, casete audio și video, CD-uri, în majoritate având legătură cu Simpozioanele organizate și o bibliotecă formată în special din albume de artă. Pentru viitor este gândită organizarea unui atelier de restaurare pentru icoane, cu personal specializat, care să funcționeze în spațiul actualului atelier de întreținere.

Organizat în forma actuală pe parcursul anului 2006, Muzeul a fost inaugurat în data de 5 mai 2007. (*Preluare – text și fotografii – din prezentarea Muzeului pe internet*)

– Ai mers o vreme pe formula veche a Muzeului. De ce, de la un timp, ai schimbat-o?

– Am mers pentru că eram tânăr și pentru că nu prea știam ce să fac, cum să fac altfel. Am schimbat mult muzeul, dar tot cam pe formula veche a rămas. Apoi, după ce am organizat și Simpozioanele Internaționale, mi-am zis că trebuie reconstruit din temelii. Așa am și făcut. Nu singur. Cu ajutor din oraș, de la Primărie, de la sponsori și de la Bistrița: Muzeul și Consiliul județean.

Acum, vorba ta, e ca un Templu. Cu cele vechi și cu cele noi. Cu sală de expoziții, cu ateliere, cu camere de odihnă și priveghi. Cu de toate din cele necesare acum.

Cu toții avem un trecut. Ce faci cu el? Încotro te duce, dacă te duce? Nu te poate duce decât la și în tine însuși. Abia atunci ai ceea ce se numește responsabilitate. Față de alții și față de tine. Și față de viitor. Cum va fi acesta? Va fi și cum îl înțelegem, cum îl gândim, dar, în bună parte, și cum îl vrem.

Aici, în Muzeul acesta, stau oameni. Prin ceea ce au făcut sau fac. Fiecare cu mentalitatea lui, cu viața și cu arta lui. Cei vechi n-au făcut ceva unic, dar aici este unic. Știu despre un obiect vechi de unde l-am luat, nu și cine anume l-a făcut. Nici nu contează. Aici este un obiect unic. Un obiect de artă. La fel cum obiecte de artă sunt și cele noi, anume făcute spre a fi unice. Toate aceste obiecte artistice se îmbină, se completează, se potențează. Sunt veșnic contemporane. Într-un prezent spus nu de noi, ci de ele. În trecutul lor, în viitorul lor. Adică în noi înșine. N-am adus lumea la privitor, am lăsat-o să fie ea însăși. Așa cum și omul trebuie să fie singur uneori, cu lumea aceasta care este el însuși. Nu-i spun eu lumii să fie, nici omului, fără de care nu există lume. Eu am deschis o poartă. Vine vânt, vânt să fie. Vine om, om să fie.

– Cred că, de la o vreme, Muzeul este casa ta. Recunoscut pe plan intern și internațional, aș zice că este una dintre operele tale de căpătâi, adică de mare valoare.

– Pot să-ți dau dreptate. Muzeul este un Templu, dar al meu (dă-mi voie să-i spun așa, deși nu este al meu) este cam păgân, are mai mulți zei. În el, în Muzeu, sunt cei care-l fac (de la Facere, Geneză, cum vrei să-i spui), cei care îi dau adevărul și viața. Știi că suntem contemporani cu anticii, cu medievalii, cu modernii, cu postmodernii, cu post-postmodernii. Cum să nu fim contemporani cu părinții noștri, cu strămoșii noștri? Nu e o idee aiurea, e un fapt. Stau în noi ca o cruce. Îi ducem cu noi. Nu-i ducem, merg înainte. Nu știu cum vom fi noi, dar pe „bătrâni” îi știu. Stau cu mine la o poveste. Uneori, mai rar, când au ei chef, bem o pălincă. Ne rugăm. Cu obiectele lor, făcute cu mâna lor, stau în Muzeu. Stau cu mine, cu nevastă-mea, cu tine, cu mulți alții la o poveste. Sigur că povestea este nemurirea. A lor. Povestea noastră, cel mai adesea, tace.

Am vorbit de păgâni, nu e drept. Toți avem zeii noștri, inclusiv pe noi înșine. Dar îi avem pe toți zeii (spune-le cum vrei), pe toți prietenii care intră în Muzeu. Prietenii sunt zeii. Zeii sunt prietenii. Uneori, de cele mai multe ori, e foarte simplu. Atunci când totul este limpede, curat și cu smerenie.

Muzeul poate fi un Templu, poate fi „acasă”, poate să țină și de profan, și de sacru, dar, lasă-mă să fac această comparație, muzeul tău este femeia ta, care îți aduce, pe lumea asta urmași. Pruncii tăi. Și ai ei, bineînțeles. M-a întrebat cineva din Maramureș, din Cicârlău: „domn Maxim, ești înșurat?” „Da”, am zis. „Dar familie ai?”, am fost apoi întrebat. Nu m-a întrebat dacă am „coconi”, cum li se spune la copii în Nord, ci dacă am familie. „N-am”, am zis. „Atunci fă-ți!” Mi-am făcut. Femeia ta ești tu însuși. Cu bune și cu →

A consemnat IOAN NEGRU

rele. Cu vrute și cu nevrute. Femeia ta este celălalt al tău, care ești tu însuși. De-o dată cu tine însuși este femeia ta, pruncii, apoi moartea. Zi-i morții „viața de apoi”. Și, dacă vrei să fii pretențios, zi-i Muzeu. Adică viu. Adică viață.

– *De ce Sângeorz-Băi? Știu că taică-tău are cazan de făcut pălînca, dar, de băut, nu beau decât eu. De ce Sângeorz-Băi?*

– Toți, aproape toți mă întreabă de ce la Sângeorz-Băi? Nu vreau să fac nici pe eroul, nici pe vedeta, răspunsul este foarte simplu: pentru că sunt de aici. Din Sângeorz, cum îi zic localnicii. Aici sunt acasă. Am fost, cu sculpturile mele, în țări din Europa, din Asia, din Africa. M-aș putea lăuda cu toate, dar, așa cum se zice, acasă nu ești decât într-un loc. Hai să nu intrăm în filosofie, adică în Hegel. Poți să fii acasă și fără Hegel, și fără berea lui. Aici, în Muzeu, îi am pe prietenii mei. Pe toți. Pietrari, lemnari, băieși, ciobani, sculptori, pictori, fotografi. Poeți, antropologi, filosofi. Guriști și alți prieteni buni de gură. Și politicieni, deși n-o am pe asta cu politica.

– *Știu că un prieten ți-a dat foc la casa din „Dosul Gârçului”. Ai refăcut-o. Dar de ce nu te-a sunat să o filmezi cum arde? Ai mai multe filme pe această temă. De ce să nu-ți filmezi casa ta în flăcări?*

– Am dat foc la lemne de foc, la lemne care, aranjate într-un anume fel, puteau deveni (și au fost o clipă) artă. Am filmat cum ard. Am filmat focul. Arta lui și arta mea. Deopotrivă. Dar cum să-ți dai foc la propria ta casă? În ea locuiești și ești locuit de ea. Tu ești, într-un fel, absența ei prezentă, iar ea încercuiește eternitatea. Este cămașa ta, coloana sau pasărea ta. Ești tu însuși. Nu-ți poți fi ție însuși străin. Poate că unii pot. Nu le duc dorul, ci grija. Eu nu pot. Cum atunci să-mi filmez casa arzând? Bine că nu m-a chemat. Am reclădit-o. Este un pic altfel, dar este aceeași.

– *De ce Iisus?*

– Pentru că Iisus e în noi, în toți. „Chip și asemănare”. De fapt, Sfântă Treime. Mi-e, uneori, prea greu să văd în tine un Dumnezeu, dar asta ești. Așa cum ești tu, sunt și eu. Și ceea ce ai făcut. Și ceea ce fac. Ceea ce săvârșesc. În piatră, în lemn, în foc și în apă. Ne luăm după elementele antice, dar Iisus, este, că n-are cum nu fi. Dacă suntem. Și credem.

Sigur, Iisus este o temă fundamentală, crucială a creștinismului. Dar este în fapt una universală. Una de dinainte de Noul Testament, de dinainte de Tora. El, tema lui cea mare, este de-o dată cu omul. Tema lui cea mare este omul. De fapt, este tema mare a fiecăruia dintre noi.

– *Ce mai știi de Dl. Bradea? Știu că e dus, dar, întrebare cam anapoda, ce mai știi de el și despre el? Am văzut că ai făcut xilografuri cu barba, cu chipul lui. A fost și dl. Coman, prietenul tău și bun, foarte bun în artele plastice.*

– Bradea mi-e în suflet. Nici n-am scăpat, nici nu vreau să-l uit. S-a dus, dar e viu. Nu mă întreba cum de e și mort, și viu. Vezi, acum ninge! Știi de ce ninge? Ninge pentru că a murit și pentru că e viu Bradea.

– *Când pășești, pe ce cale te duci?*

– Ar fi simplu de spus: pe a mea. Dar dacă mă mai întrebi o dată, nu mai știu ce să spun. Oricum, și a doua oară îți spun că pe a mea. Știu, am o cale, cărăruie, drum. Deși pășesc, nu știu pe care sunt. Și, dă-mi voie să fiu și eu, un pic,

filosof: care drum, care cărare? Care glod luat pe opinci? Care vale? E udă valea sau e uscată?

– *Și când nu se vede Sângeorzul, de ninsoare, de ceață, și te vezi doar pe tine, cum e?*

– Atunci îi văd pe toți. Și pe mine, împreună. Cum să înjuri, când cuvintele îți stau în gât, și de oameni nu mai poți scăpa? Nu înjur, sunt chip și asemănare.

Văd Sângeorzul prin mine și din mine însumi. Nu mă văd neparat în el, îl văd însă în mine. Nu că el n-ar exista fără mine, dar el există pentru mine fiindcă eu sunt. Prin mine, așa cum zicea un mare filosof german, el se deschide către el însuși, către lume, către universal. Până la urmă și el, Sângeorzul, poate fi, este o operă de artă. Eu nu stau în el ca un obiect, ci el abia stă în mine, cu mine cu tot. Este, dacă vrei, Sângeorzul meu. Pe care ți-l dăruiesc și ție. Oricare și oricum ai fi. Sângeorzul meu sunt eu însumi.

– *Știu că îți plac câinii.*

– Oho, cel mai mult. Aș vrea să mă mângâie toți. Numai cine are un câine, și-l crește de mic, știe. Îi vezi botul umed, îl vezi, îl auzi cum latră (pe unii, pe alții, ca să nu-ți spun care-s alții), îl vezi cum se face că doarme lângă tine. Îl vezi câine. Ca și acela al lui Blaga, din Pompei. Nu-ți mai trebuie altceva. E, așa, cum te-ai duce pe cărare, și câinele o ia înaintea ta. Și tu te duci după el. Greșește câinele cărarea? Tu? Nu! Câinele stă încolăcit lângă destinul

tău. Îl apără de stihii.

– *Muzeul este un fel de obiect care adăpostește obiecte?*

– Poate fi și așa. Însă eu vreau să cred că l-am gândit altfel. Așa mi se pare că a fost la începuturi. O clădire-adăpost. Acum este o altă clădire, un alt fel de clădire. Cu o cu totul altă finalitate. Clădirea ca atare este un „obiect” de artă, finalitatea lui, prin toate secțiunile pe care le are, ține de o cât mai bună informare, de educație estetică, de o prezență care face posibil și actual trecutul și viitorul. Muzeul face parte din lumea aceasta, dar, în același timp, face parte dintr-o lume universală. Sau, cel puțin, este deschis către universalitate. El este un fapt deosebit de concret care are înăuntrul său ceea ce se numește absolut. Când în Muzeu pășește un om, acesta devine omul însuși. Atunci Muzeul devine o epifanie a sa și a omului. O epifanie a absolutului care trece din starea precosmică în aceea a rânduitalui și rânduiri. A cosmicului. Deși pare a fi Multiplu (și este), el ține și trimite la Unu. Antinomic, sunt amândouă prezente în el.

Vezi obiectul ca fiind în adăpost și obiectul care creează adăpostul. Un obiect care este pus undeva și unul care trebuie înțeles, care semnifică, care dă de înțeles. Muzeul, obiectul nu există fără om. Nu pentru că omul l-a făcut, ci pentru că omul este, cu înțelesul său cu tot, în această lume. Este această lume care duce la el însuși. Plecând de la obiecte, omul se asumă pe sine însuși ca om. Sunt atâtea obiecte, atâtea muzee, câți oameni sunt, câți oameni îi privesc și privesc în sinea lor, descoperindu-se, dezvăluindu-se, deschizându-se. Aici obiectele expuse, vechi și noi, devin obiecte de artă, devin înțelesuri. Dacă n-au un înțeles, aceste obiecte nu există. La fel cum nici moartea nu există dacă nu are un înțeles.

– *Tot la Muzeu revin. Mie mi se pare că e om. Că e omul tău. E omul care nu moare.*

– Mare pacoste muzeul care e om.

ERA LÂNGĂ MINE ȘI N-AM VĂZUT

Era lângă mine și n-am văzut. M-am tot gândit de ce Muzeul este foarte important pentru **Max**. Între timp, am văzut un documentar pe N Geografic (cred) despre câteva mari catedrale (biserici) occidentale. Toate sunt construite plecând de la cifre biblice: Templul lui Solomon, Arca lui Noe, Apocalipsa. Fiecare respectă datele trecute acolo.

Așadar, Muzeul este un Templu, cum orice casă țărănească de pe valea Someșului Mare (evident că nu numai) este un templu care îți dă supraviețuirea, mântuirea și raiul.

Poate că, de aceea, mai ales ardelenii, nu putem sta în (cu) chirie. Ne trebuie casa noastră. Templul nostru.

Muzeul este o lume, un cosmos, un univers. Totul e fără nume, pentru că este un om întors pe dos, cu sufletul în afară. Un Celălalt care sunt Eu.

Muzeul spune oricărui că nu este singur, că există întotdeauna într-o lume. „Aruncat în lume”, zice Heidegger. Dar Muzeul este un spațiu *autentic*, propune un spațiu autentic. Propune, în înțeles teologic, o mântuire.

Orice sculptură își creează un spațiu al său. Dă lumii un alt spațiu care nu mai este tridimensional, plus timpul, ci mai are și dimensiunea istoriei, a culturii, a înțelesului. Este un spațiu metafizic.

În Muzeu, Max este un artist complet. Un preot și un „zeu”. Muzeul pune împreună mai multe spații-timp, tradiționale și contemporane, în care privitorul intră cu spațio-temporalitatea sa, cu sine.

„Zeu” este cel care intră în muzeu.

Muzeul este un univers cu mai multe „universuri” paralele, în care nu ai nevoie de o „gaură de vierme” să ajungi din unul în altul.

Întâi a fost o casă a prof. Balu. Apoi a fost o casă cu spații mai mari, cu obiecte tradiționale, țărănești. Cu un laborator foto și cu multe „lucrări” care nu erau expuse, din „lipsă de spațiu”. Din lipsă de entuziasm. N-am auzit să ai entuziasmul morții. Care stă pe prag și-ți spune ce vrea ea. Tu taci, crezând că și moartea-i femeie. Nu-i!

Dar una era atunci să faci un muzeu și alta a fost, mai încoace, cu Max, să-l gândești. În fapt, n-a gândit un muzeu, ci un om. Intri în muzeu și totul te îmbrățișează, totul e bucurie. De la lingura cu care s-a mâncat mămăligă și jîntiță la piatra (sau la lemnul) care te trimite la omul locului, la umanitate. La vale, la un pahar de țuică, la femeie, la foc.

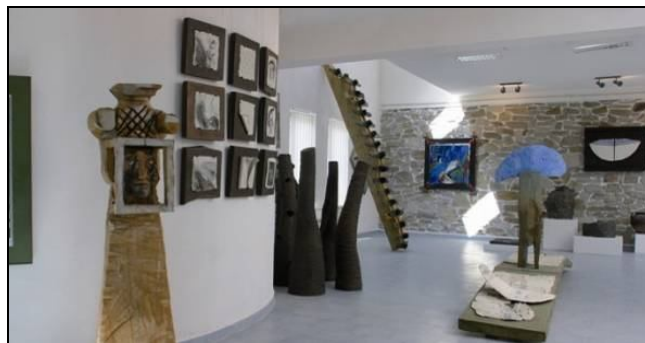
Ce bucurie mai mare să ai decât atunci când îi aduni împreună? Împreună în suflet. Dacă omul are loc pentru toți, înseamnă că și muzeul are loc pentru toți. Pentru toți împreună. Euharistia este singulară, absolută. Înfrîntoare. Este bucurie.

Nu vă vă gândiți altfel, sau gândiți și așa: Max, prin muzeul din Sângeorz-Băi, a făcut, pentru toți, o euharistie.

Nu spun vorbe mari, cel ce ține la voi, la toți, până în adânc de suflet, nu se sacrifică, se dăruiește.

Fiți și voi, pentru câteva clipe, pâine și vin.

IOAN NEGRU

OCHIUL CICLOPULUI

Petre Căpriță • Roata timpului

Starea prozei

Cu durere în suflet

Cu durere în suflet am aflat de la prietenul Mache, prieten cu Lache, despre sinuciderea lui Sache. Nu e nimic de râs. Dimpotrivă. Straniu a fost modul în care regretatul Sache și-a realizat suicidul. Prin implozie. Adică trupul său s-a comprimat până la dimensiunea unei mingi de golf, apoi, sub acțiunea unei forțe extraterestre, s-a înălțat și dus a fost. Prin

urmare, nu a avut loc nicio înmormântare. Unii au afirmat că, de fapt, Sache avea o misiune pe pământ, după care a fost rechemat la „bază”. În ce consta misiunea nu era nimic clar. Sache a fost un mare hoțoman, pokerist, escroc, afemeiat, mincinos, turnător, carierist, gurmand, știa de toate și nimic, vorbăreț, simulant, vai de capul său, că Domnul nu i-a dat nimic bun. O fi fost plămădit de diavol, Doamne, iartă-ne. Sache a fost și inventator. A construit un robot-gigant pe care îl împrumuta firmelor de construcții și unor bande care spărgeau bănci. Și totuși avea o mulțime de prieteni. Se pricepea să câștige simpatia, deopotrivă, a femeilor și bărbaților, chiar și a soților încornorați de el. Într-o noapte l-am visat. Razele lunii luminau piciorul patului, iar Sache stătea drept în fața mea, fără să spună o vorbă. Eram cuprins de neliniște, deși Sache zâmbea. „De ce, Sache, de ce?”, l-am întrebat în șoaptă. Lângă mine dormea o frumoasă doamnă pe care o curtasem cam două luni. „Ce anume de ce?”, a întrebat Sache, tot în șoaptă. „De ce te-ai sinucis?”. „Eu, nici vorbă, ce-i cu tâmpenia asta? Acum am venit la tine de la un bar de noapte. Miroase-mă, dacă nu crezi”. Sache mirosea a coniac și tutun fin de țigări de foi. Nu mai știam ce să cred. Sache era aici, viu și nevătămat. Am închis ochii fericit. Dimineața mai stăruia în cameră mirosul lui Sache. Ori poate că eu miroseam așa, că fusesem cu doamna la un bar, dar am stat puțin, seara. „Nu l-ai văzut pe Sache?”, am întrebat-o pe frumoasa doamnă ce tocmai deschidea ochii. „Care Sache, al de s-a aruncat de pe Palatul Telefoanelor acum o lună? A fost și îngropat, mergi la cimitir să te convingi”. M-am dus chiar în acea dimineață. M-am interesat, am găsit locul, era o piatră, scria – „Sache N. Sache (1933-2013) – Nu te vom uita niciodată”. Am ieșit uluit. Pentru că practic golful, m-am dus să fac o partidă. Am lovit mingea cu crosa și, Doamne, nu o să mă credeți, am auzit vocea lui Sache – „Lovește mai cu milă, omule”.

BORIS MARIAN

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I. Brumar, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr Lădăriu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei,

Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gabriel Stan, Gheorghe Șincan, Victor Știr, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Raluca Andreea Chiper (Spania), Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischhof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Ionela van Rees-Zota (Germania), Dwight Luchian-Patton (SUA), Raia Rogac (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Adriana Yamane (Japonia)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright© Nicolae Băciuț 2012 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

